

FUGLEÅRET 2015

Ansv. redaktion: Peter Lange

Årgang 10

Jernspurv, Vorsø, 29. marts 2015. Tegning: Jens Gregersen

Dansk Ornitologisk Forening

FUGLEÅRET 2015, Årgang 10

ISSN 1903-3109

Redaktion

Ansvarshavende redaktør:	Peter Lange
Redaktion:	Eva Jespersen og Leif Øgaard
Fotoredaktion:	Peter Lange og Jens Gregersen

Afsnit

Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark:	Malou Fenger, Timme Nyegaard, Michael Fink Jørgensen, Thomas Vikstrøm
Den Nye fuglesystematik:	Esben Sloth Andersen
Årsrapporten:	Peter Lange (red.)
SU-rapporten:	Kent Olsen, Simon Sigaard Christiansen, Morten Bentzon Hansen, Ole Zoltan Göller, Rune Sø Neergaard, Rasmus Due Nielsen, Knud Pedersen, Rasmus Strack
Projekt truede og sjældne ynglefugle:	Timme Nyegaard
Atlas III:	Irina Levinsky
Fuglestationer:	Knud Pedersen, Ole Thorup, Karsten Laursen, Ole Amstrup, Mogens Bak, Jørgen Staarup Christensen, Kent Olsen, Rasmus Due Nielsen, Henrik Knudsen, Jens Gregersen, Jacob Sterup, Jørgen Bech, Hans Lind, Preben Berg
Fugleværnsfonden:	Erik Mandrup, Søren Ring, Hanne Havemose
Grupper og udvalg:	Timme Nyegaard, Søren Peter Pinnerup, Hans Henrik Bay, Lars Maltha Rasmussen, Michael Bødker Clausen, Iben Hove Sørensen, Erik Ehmsen, Leif Novrup, Tscherning Clausen, Jan Skriver, Klaus Dichmann, Luise Ekberg, Sten Asbirk, Jesper Leegaard
Statens Fugleovervågning:	Thomas Eske Holm, Thomas Bregnballe, Preben Clausen, Rasmus Due Nielsen, Max Nitschke, Ole Thorup, Karsten Laursen, Henrik Haaning Nielsen
Fugleforskning og ringmærkning:	Mikkel Willemoes, Knud A. Jønsson, Anders P. Tøttrup, Kasper Thorup, Jon Fjeldså, Carsten Rahbek, Henning Ettrup, Jesper J. Madsen, Kjeld T. Pedersen, Mikkel Lausten, Kasper Thorup

Illustrationer

Fotografer:	Al Brian Dalager, Albert Steen-Hansen, Allan Gudio Nielsen, Allan Kjær Villesen, Anders Odd Wulff Nielsen, Asbjørn Jensen, Asger Maltha Rasmussen, Axel Mortensen, Berit Foulum, Birthe Lindholm Pedersen, Bo Lassen Christiansen, Bo Tureby, Carl Bohn, Carsten Gørges Laursen, Dennis Olsen, Dorte Sørensen, Ella Mikkelsen, Emil Frederiksen, Erhardt Ecklon, Erik Biering, Erik Borch Pedersen, Erik Christophersen, Eva Foss Henriksen, Finn Carlsen, Gert Juul Jeppesen, Hans Christophersen, Hans Henrik Bay, Hans Henrik Larsen, Hans Rytter, Hans Skov, Henrik Haaning Nielsen, Henrik Knudsen, Henrik Pedersen, Jacob Sterup, Jens Søgaard Hansen, Jesper Vingtoft, John Larsen, John Rieland, Johnny Madsen, Jørgen Kabel, Karin Gustausen, Kent Olsen, Kis Boel Guldmann, Kjeld Lund, Klaus Bjerre, Klaus Dichmann, Knud Pedersen, Lars Andersen, Lars Grøn, Lars Jensen, Lars Maltha Rasmussen, Lars Paaby, Martin Iversen, Mikkel Høgh Post, Niels Evald Jensen, Ole Amstrup, Per Ekberg Pedersen, Per Schans Christensen, Peter Vadum, Poul Holm Pedersen, Preben Berg, Rasmus Due Nielsen, Rasmus Romme, Rune Sø Neergaard, Steen Erik Jensen, Stephan Skaarup Lund, Thomas Varto Nielsen, Thomas W. Johansen, Tim Hesselballe Hansen, Tonny Ravn Kristiansen, Torben Andersen, Ulf M. Berthelsen, Wilhelm L. Fabricius, Åge Matthiesen
Tegninger – akvareller:	Jens Gregersen
Layout og trykning:	Vivian Buch – www.step.dk
Oplag:	1050 stk.

MIX
Papir fra
ansvarlige kilder
FSC® C011323

Fugleåret 2015

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Fuglefotografiet og Fugleåret	6-7
Faunistiske rapporter	
Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark – Punkttælling 2015	8-21
Den nye fuglesystematik	23-25
Fugle i Danmark 20145– Årsrapport	27-109
Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2015	111-135
ATLAS III – kortlægning af Danmarks yngle- og vinterfugle 2014-2017	136-139
Projekt truede og sjældne ynglefugle 2013-2017	140
Danske Fuglestationer 2015	
Indledning	142
Skagen Fuglestation	143-147
Ynglefuglene på Tipperne	148-150
Rastende trækfugle på Tipperne og i Ringkøbing Fjord	151-153
Gjerrild Fuglestation	154-155
Blåvand Fuglestation	156-158
Vorsø Fuglestation	159-160
Keldsnor Fuglestation	161-164
Rørvig Fuglestation	166-169
Gedser Fuglestation	171-173
Hyllekrog/Saksfjed Fuglestation	174-177
Fugleværnsfondens reservater – status 2015	178-188
Beretninger fra DOFs projekter og faglige grupper	
Havørnen i Danmark 2015	190-192
Fiskeørnen i Danmark 2015	193-194
Kongeørnen i Danmark 2015	195-197
Årsrapport fra Projekt Hedehøg 2015	198-204
Feltornitologisk Udvalg 2015	205
Uglegruppen	207
Årsberetning for DOFbasen 2015	208-211
DOF's udvalg til Kvalitetssikring af Ynglefugledata (DKY)	212-213
Fugleovervågning i statslig regi	
NOVANA 2015	215-221
Skarvens ynglekolonier i 2015	222-224
Ynglefugle i Vadehavet 2015	225-231
Ynglefugle i Vejlerne 2015	232-234
Fugleforskning	
Ornitologisk forskning ved center for Makroøkologi, Evolution og Klima	236-240
Dansk Ringmærkerforening 2015	241-244
Dansk Ringmærkning 2015	245-253
Artsindex	254-255

Sketork, Værnengene, 30. maj 2015. Foto: Axel Mortensen

Forord

Kære læser

Med *Fugleåret 2015* markeres et flot 10 års jubilæum for en DOF-publikation, der på allerfornemmeste vis viser nerven og engagementet i DOF takket være en enorm arbejdsindsats og vilje til at løfte om en fælles sag: fuglene og naturbeskyttelsen.

Fugleåret er en kraftpræstation ud over alle grænser, idet de hundredvis af flotte og spændende sider stort set bliver til ved frivillig indsats foran pc'en. Fundamentet er stort og mangearteret, og publikationen samler på bedste vis de vigtigste nyheder og resultater på fuglefronten i de respektive år.

Mange diskussioner gik forud for lanceringen af årgang 1, *Fugleåret 2006*, men uden en meget stor og vedholdende indsats fra Jørgen Staarup Christensen og Peter Lange, så havde vi ikke kunnet fejre 10-året i år. Der er al mulig grund til at kippe med flaget og rette en respektfuld tak for dette ulønnede og imponerende stykke frivilligt arbejde som redaktører sammen til og med 2010, og Peter Lange som solo-redaktør herefter.

Jeg har alle årgangene stående på hylden, og et hurtigt kik på tykkelsen, indholdet og layoutet afslører, at den høje standard blev lagt allerede fra første nummer, og den er bestemt ikke blevet mindre med årene. Der er sket mindre tilpasninger gennem årene, men hvert år har *Fugleåret* budt på en farverig buket af statusser, oversigter og resumeer af større indsats og resultater fra forskningen om fugle og fuglebeskyttelse. Et koncentrat af året der gik og en appetitvækker på det kommende fugleår for hver især. En slags personlig disco-kugle, der får det forgangne fugleår til at glimte og tænder glæden om det, der venter.

Fugleårene var dog aldrig blevet til noget, hvis ikke de mange aktive frivillige i DOF samt professionelle ornitologer havde vandret i felten, observeret, noteret,

indtastet og bearbejdet de mange resultater. Uden bearbejdning er de mange data forvirrende og uden den store værdi for fuglebeskyttelsen. Der skal derfor i jubilæumsåret lyde en kraftig opfordring til at fortsætte aktiviteten derude, men også at hjælpe til med bearbejdningerne. Det er en af udfordringerne fremover.

Der skal også lyde en meget stor tak til de mange super dygtige fotografer, velskrivende skribenter og skarpe underredaktører, der er de små tandhjul, der gør det muligt at stykke det hele sammen af redaktionen af *Fugleåret*. Vi er helt afhængige af jeres bidrag og tak for det.

Lanceringen af *Fugleåret* var omdiskuteret i DOF, før den første årgang var i luften, men konceptet har vist sig absolut levedygtigt, også selvom der skal betales for publikationen. Kvalitet koster, og heldigvis er der mange af DOF's medlemmer, der abonnerer på *Fugleåret*, for det er en måde at være opdateret på og følge med i, hvad der rører sig i alle afkroge af det fugle-faglige DOF.

DOF's medieflade er efterhånden mangfoldig, fx på papir *Fugle* og *Natur*, Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift og *Fugleåret* og elektronisk DOF.dk, Pandion.dk og DOF på Facebook. Der er således noget for en hver smag og fugleinteresse.

Fugleåret finder også vej til de bonede gulve, for vi plejer at give skiftende miljøministre, som vi møder mindst en gang om året, et eksemplar. Hver gang er det meget imponerede over kvaliteten, fagligheden og det enorme engagement. Sådan er DOF!

God læselyst med *Fugleåret 10. årgang*.

Egon Østergaard / Formand for DOF

Fotografiet og Fugleåret

Af Jens Gregersen

Rooterne, Nexa, 31. juli 2015. Foto: Erik Biering

Engang var det særdeles eksklusivt at se gode fotografier af fugle. De allerførste fuglefotografier der blev vist i en faglig sammenhæng, var tilbage omkring 1910 da Dyr læge Roar Christensen udgav en bog om de vestjyske fuglekolonier. Forinden havde han forevist sine resultater til Zoologen Herluf Winge som havde ambitioner om at udgive en dansk fuglebog som den første efter Kærboelling. Han roste fotografen, men benyttede lejligheden til at beklage, at han var kommet for sent til at få billeder af de nu udryddede havørne, glenter, traner og den store hornugle, for ikke at tale om de for længst fordrevne skarvkolonier.

Der skulle gå et årti eller mere før der opstod en mindre gruppe af toneangivende fuglefotografer. Mest kendt er Arthur Christiansen som havde sin storhedstid fra 1940'erne og flere årtier frem. Han var en stjerne som næsten stod alene. AC's billeder gik igen i talrige fugleværker, klassiske billeder af sandtærnen og klyden og stort set alt det andet. I 1960'erne og 70'erne skete der noget; en håndfuld fotografer kom til, men fotodokumentation var ikke altid en selvfølge, hvis der var tale om en sjælden fugl. Fotografering var dog ved at blive hvermandseje, men i 1980 var det stadig forholdsvis få som beherskede det fuldendte foto, fordi det krævede kostbart grej.

Billederne blev vist på tryk i for eksempel DOF's første magasin FUGLE som begyndte at udkomme i

1981. Det var et ståsted for en lang række fotografer som bidrog med deres bedste billeder, eller dokumentation for sjældne arter, men også udpræget som illustration fra alt mellem ulovlig opdyrkning eller jægere på ulovlig jagt. Fotografer som stod i front dengang var blandt andre John Larsen, Lone Eg Nissen og Erik Thomsen. De bidrog til illustration af talrige bøger og tidsskrifter, hovedsageligt med det sort/hvide fotografi. Distribution af billeder foregik nu udpræget gennem billedbureauet "Biofoto" som var stedet hvor folk indsendte deres dias og sorthvide papirbilleder.

Så kom det digitale fotografi hvor filmruller blev historie. Det skete omkring årtusindskiftet, med den elektroniske revolution. På meget kort tid blev færdigheden, at tage et godt fuglefoto næsten hvermandseje. Og ikke nok med det, kvaliteten og udtrykket blev ændret og højnet til et niveau som var uset. Det var næsten som et nyt udtryk som da fotoet afløste maleriet. Det skal dog siges, at de allermest bemærkelsesværdige billeder vi nu ser, stadig er blevet til gennem ihærdighed og godt udstyr i form af store telelenser. Men det ændrer ikke på, at et bemærkelsesværdigt billede kan være taget med en mobiltelefon.

Allerede da det første nummer af Fugleåret udkom for ti år siden, var det digitale fotografi en selvfølge. Man viste sine billeder på internettet f.eks. på netfugl, det var såmænd ikke længere så attraktivt at vise sine

billeder på tryk. Mængden af billeder tiltog stærkt og hvad angår fugleåret, blev det noget af en udfordring at skulle finde rundt i dette hav af gode billeder. Gode på mange planer. I Fugleårets sammenhæng var det oplagt at finde det som repræsenterede fugleåret, at få fat i de fotografer som ville bidrage.

Begrebet billedredaktører var i høj grad relevant, men måske hvad angår Fugleåret, en særlig krævende opgave. Det er typisk en opgave for en fuglefotograf som har kendskabet til fuglene og en idé omkring billeder som sådan. Der findes mange kedelige close-up billeder af fugle, men de er ofte nødvendige hvis for eksempel en mågedragt skal vises. Enhver fotograf ser med deres eget personlige syn på billedet og har præference for en bestemt type billeder. Fuglen i landskabet kan man sige er overordnet, men der er forskel på hvad den enkelte fotograf ønsker at vise. Nogen undgår kulturelementer som vindmøller og andet grimt. I sagens natur er det mere delikat at få sorttænnen lige der hvor den hører til i et kærmiljø med pilblad og krebsseklo.

Mange fuglefotos er på den måde tidløse, men det er interessant at se tilbage på tidernes fotografers observans. Der går en rød tråd af æstetik helt tilbage til de første fotografer. Man tænker på Jens Bjerg Thomsens klassiske fotografier fra Vest Stadil Fjord i 1940'erne. Da er det interessant at se på rørdrummen, som man tidligere altid fotograferede ved rede. I dag ser man helt nye sider af rørdrummens liv via de mange fotografer som færdes på vejene i Lille Vildmose. Men hvordan ramme Fugleåret 2015? Er det i det hele taget attraktivt at få sine billeder på tryk. Heldigvis har mange fotografer bidraget med billeder

til denne udgave af Fugleåret. Men mange flere har taget billeder som rammer noget som karakteriserer dette år. Det kan man se på DOFbasen, hvor mange tilhæfter et foto af deres observationer. Det er naturligvis i høj grad det man betegner som dokumentationsfotos. Det er ikke nødvendigvis skarpe billeder, men de rammer en situation og en oplevelse, eller dokumenterer en observation, næsten som en tegning kan. Det ufuldkomne kan ofte bidrage afgørende, hvis man vil ramme for eksempel et specifikt år.

Når man følger med i DOFbasen, er der daglige billeder af sjældne eller usædvanlige fugle. Men også bare billeder der ledsager observationen, fordi man lige fik billedet. Man følger årstiden. Alle de mange aftenfalke kom i sensommeren og nogen steder så man den gyldne falk i det gyldne høstlandskab, ofte siddende på bigballer. Billedet af aftenfalk på en særlig type halmballer fortæller, at invasionen forekom i 2015, eller deromkring. Når man fotograferer skestørke i Vestjylland kan man meget let få kæmpe vindmøller med på billederne; om noget tidstypisk. Rovterne fisker i søerne i og ved København og man ser dem raste med en bagkulisse af grågæs. Det bliver nemt et rodet billede, næsten vulgært, men tidstypisk.

Og havørnen, den som ingen havde forestillet sig kom tilbage i så stort antal. I 2015 var der tæt på 75 par. Det fejrer vi med arten på forsiden, flankeret af DOF's viber.

Forfatteren til dette indlæg er ikke fotograf, men med i redaktionen, der udvælger de fotografier der skal udtrykke Fugleåret 2015. Vi håber at udtrykket fortæller noget om dette Herrens År, sideløbende med de hårde tal og statistikker.

Rørdrum, Lille Vildmose, 26. maj 2015. Foto: Henrik Pedersen

Agerhøns, Skuderløse, 17. juni 2015. Foto: Bo Tureby

Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2015

Punkttællingsprogrammet 2015

Af Malou Fenger, Timme Nyegaard, Michael Fink Jørgensen og Thomas Vikstrøm

Nærværende rapport beskriver bestandsudviklingen for de almindelige danske ynglefugle og vinterfugle i form af indeks baseret på punkttællingsdata fra de sidste 40 år (1975/76-2014/15 for vinterfugle og 1976-2015 for ynglefugle). Rapporten beskriver bestandsudviklingen for 110 arter af ynglefugle og 80 arter af vinterfugle i Danmark. I år indbefatter rapporten to nye ynglefuglearter (rød glente og bjergvipstjert) og to nye vinterfuglearter (havørn og sædgås), da de nu er registreret hyppigt nok til, at der kan udarbejdes indeks for dem.

Punkttællingsprogrammets primære formål er at opnå viden om den langsigtede bestandsudvikling for de almindelige danske fuglearter, og med sin start i vinteren 1975/-76 er det blandt de ældste fugleovervågningsprojekter i Europa. Se eventuelt mere på www.dof.dk/punkt.

Punkttællingsprogrammet er den eneste langtidsundersøgelse af sin slags i Danmark, og for langt hovedparten af de almindelige fuglearter tilvejebringer programmet den eneste viden, vi har om fuglenes

bestandsudvikling. Resultaterne indgår yderligere i et europæisk samarbejde om at overvåge fuglelivet, hvorved de giver indsigt i fuglearternes bestandsudviklinger og levestedernes tilstand på europæisk plan.

Punkttællingerne indgår i DOF's fugleovervågningsstrategi, der søger at sikre en systematisk og bredt dækkende dataindsamling med fokus på tre grundelementer: arter, lokaliteter og levesteder. Herved udgør Punkttællingsprogrammet et vigtigt redskab i Danmarks naturovervågning og naturbeskyttelse.

Hvert år udarbejdes en rapport, der præsenterer de grundlæggende data fra punkttællingerne, herunder indeks på alle arter og oversigter over deltagere og ruter. Rapportens formål er at samle og præsentere undersøgelsens væsentligste resultater til de mange involverede fugletællere og andre ornitologer og forhåbentligt højne lysten til forsat at deltage i denne og lignende undersøgelser. Forhåbentligt vil diverse myndigheder og forskere, der arbejder med den danske natur, også finde rapporten interessant og anvendelig.

Rapportens indhold og form varierer fra år til år, og denne gang er der i samarbejde med Sovon Vogelonderzoek Nederland udarbejdet udbredelseskort, der viser lokale frem- eller tilbagegange for ynglebestanden af bomlærke og gul vipstjert. På grund af tekniske problemer er trends for pattedyr og korttidstrends for fuglene de sidste 10 år udeladt. Begge forventes dog tilbage i kommende rapporter.

Rapporten præsenterer endvidere opdaterede, overordnede og naturtypespecifikke indikatorer, der er udarbejdet på baggrund af bestandsindeks og kan anvendes til at beskrive den generelle tilstand for fuglelivet i en given naturtype.

Fugleovervågningen udføres af frivillige deltagere blandt DOF's medlemmer, der således sikrer gennemførelse af overvågningen af Danmarks fugle for relativt begrænsede midler. En stor tak skal derfor lyde til alle deltagere gennem årene. Fugleovervågningen kan kun gennemføres takket være den store frivillige indsats fra disse mange deltagere. Overvågning af de almindelige danske fugle indgår i en samarbejdsaftale mellem DOF og Miljøministeriet (gældende til og med 2017).

Teksten om Punkttællingsprogrammet i *Fugleåret 2015* udgøres af de væsentligste passager fra årsrapporten: Fenger, M., Nyegaard, T. & Jørgensen, M.F. 2016: Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2015. Årsrapport for Punkttællingsprogrammet. Dansk Ornitologisk Forening. Rapporten, der kan konsulteres for flere detaljer, kan findes på www.dof.dk/punkt sammen med alt andet relevant fra Punkttællingsprogrammet.

Metoder

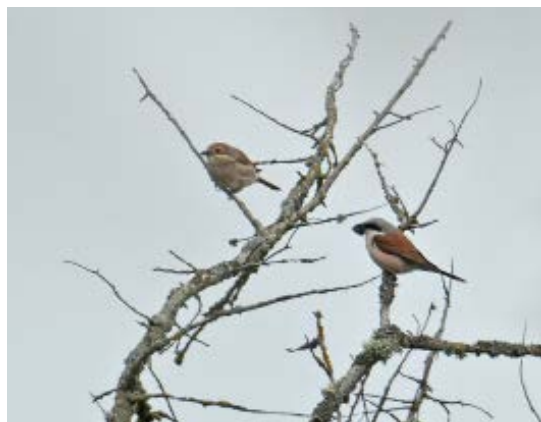
Punkttællingsmetoden anvendes i både vinter- og ynglesæsonen. Hver deltager fordeler 10-20 punkter på en selvvalgt rute i landskabet og markerer dem på et kort, så de kan genfindes de følgende år. På hvert punkt registreres alle sete og hørte fugle inden for en periode af fem minutter uanset registreringsafstanden. Optællingen foretages i godt vejr mellem 20. december og 20. januar (vinterfugletællinger) og mellem 1. maj og 15. juni (ynglefugletællinger), helst i de tidlige morgentimer, hvor fuglene er mest aktive og lettest at opdage.

På hvert punkt beskriver optælleren naturtypeforholdene i fjerdedele vha. en firecifret talkode; et punkt placeret i en ensartet naturtype vil således blive beskrevet med fire ens cifre, mens et punkt midt imellem forskellige naturtyper vil blive beskrevet med 2-4 forskellige cifre. Dette muliggør analyser af registreringerne af fuglene i specifikke naturtyper. De ni definerede koder er 1) nåleskov, 2) løvskov, 3) agerland, 4) mose/kær, 5) hede, 6) klit/strand, 7) bymæssig bebyggelse, 8) sø og 9) eng.

Optællerne afrapporterer antallet af fugle, de har registreret på rutens punkter og beskriver tillige vejrforholdene under tællingen. Dette sker ved anvendelse af DOFbasens punkttællingsmodul (www.dofbasen.dk) eller ved indsendelse af skema.

Følgende kategorier er her anvendt til at beskrive tendenserne:

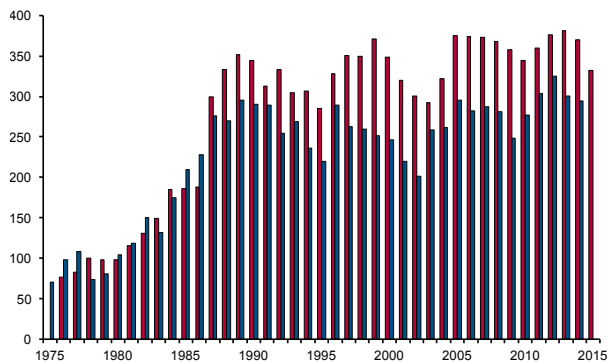
Kraftig fremgang (▲▲)	Øges signifikant med >5 % per år. Nedre grænse af konfidensinterval >1,05
Moderat fremgang (▲)	Øges signifikant med <5 % per år. 1,00< nedre grænse af konfidensinterval <1,05.
Stabil (●)	Ingen signifikant fremgang eller tilbagegang. Konfidensinterval omslutter 1,00; nedre grænse >0,95 og øverste grænse <1,05
Moderat nedgang (▼)	Aftager signifikant med <5 % per år. 0,95< øvre grænse af konfidensinterval <1,00.
Kraftig nedgang (▼▼)	Aftager signifikant med >5 % per år. Øvre grænse af konfidensinterval <0,95
Usikker (?)	Ingen signifikant fremgang eller tilbagegang. Konfidensinterval omslutter 1,00; nedre grænse <0,95 eller øverste grænse >1,05

Rødrygget tornskade, Filsø, 20. juni 2015. Foto: Karin Gustausen

Topmejs, Toed Plantage, 4. januar 2015. Foto: Poul Holm Pedersen

Figur 1. Antallet af punkttællingsruter i henholdsvis vintersæsonerne 1975/-76-2014/-15 (blå søjler) og ynglesæsonerne 1976-2015 (røde søjler).

Resultater og diskussion

Ruter og deltagere

I vinterfugletællingen 2014/-15 har 258 personer optalt fugle på 294 ruter, hvilket er 7 ruters færre end året før. I ynglesæsonen 2015 har 265 personer optalt fugle på 332 ruter, hvilket er 38 færre ruters end året før (Figur 1, Tabel 1). Alt i alt har 326 personer deltaget i en af de nævnte sæsoner, og af disse har 196 optalt i begge sæsoner. Antallet af optalte ruters har ellers været stigende i de seneste år, både hvad angår vinterfugleruter og ynglefugleruter. Muligvis har DOF's igangværende projekt Atlas III 2014-17 taget noget af optællernes fokus, især i yngletiden. Vi tror og håber

Tabel 1. Antallet af optalte punkttællingsruter fordelt på DOF's lokalafdelinger i ynglesæsonen 2015 og i vintersæsonen 2014/15. Tallene i parentes viser ændringer i forhold til sæsonen inden.

Lokalafdeling	Ynglesæson 2015	Vinter 2014/2015	
DOF-Bornholm	17	14	-1
DOF-Fyn	24	27	-2
DOF-København	33	29	-5
DOF-Nordjylland	21	15	+2
DOF-Nordsjælland	16	22	-4
DOF-Nordvestjylland	19	14	-1
DOF-Storstrøm	23	24	
DOF-Sydvestjylland	8	11	
DOF-Syddøstjylland	40	37	+6
DOF-Sønderjylland	13	13	-2
DOF-Vestjylland	26	21	-5
DOF-Vestsjælland	47	34	+6
DOF-Østjylland	45	33	-1
Total	332	294	-7

dog, at så stort et projekt fokuseret på systematisk registrering af især almindelige fugle i landskabet, som Atlasprojektet er, i det lange løb vil skabe grobund for langt flere potentielle deltagere i punkttællingsprojektet. Set over hele tidsperioden har antallet af ruters i begge sæsoner efter en gradvis stigning i undersøgelsens første 10-15 år været på et nogenlunde stabilt niveau i de sidste cirka 25 år (Figur 1, Tabel 1).

Duehøg juvenil, Vest Stadil Fjord, 5. november 2015. Foto: Carsten Gørges Laursen

Landsvale, Hellebæk Kohave, 1. september 2015. Foto: Axel Mortensen

Den geografiske fordeling af ruterne er forbedret inden for det seneste årti, både hvad angår ynglefugletællinger og vinterfugletællinger. Med enkelte undtagelser er der relativt god dækning i alle landsdele (Tabel 1, Figur 2a og 2b).

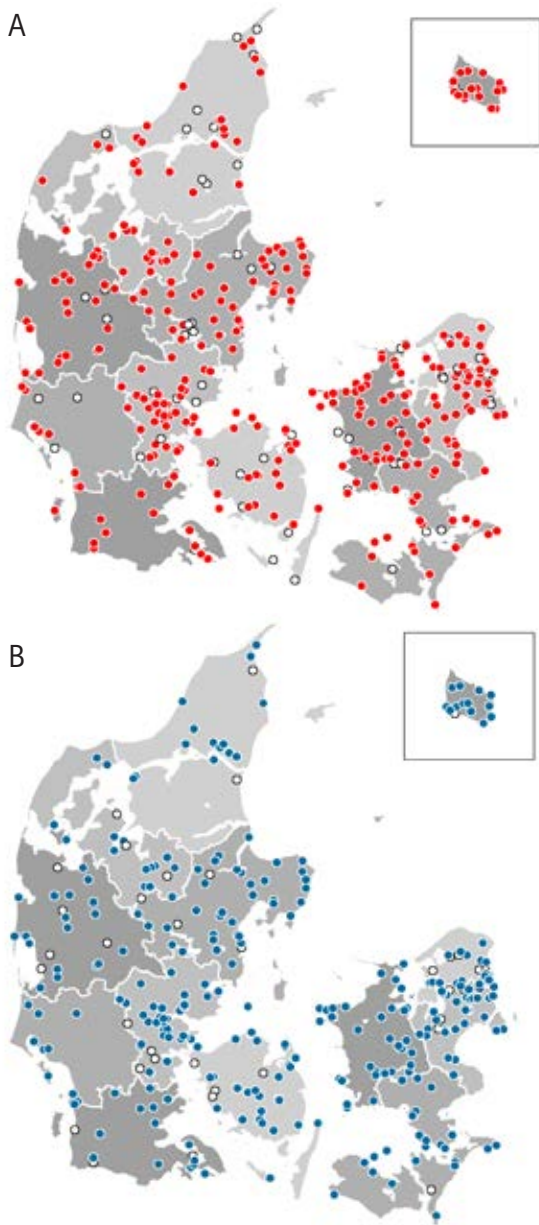
Arternes bestandsudvikling

Et af de vigtigste formål med overvågningen af de almindelige fugle er kendskabet til de enkelte arters udvikling. Vurderingen af de enkelte arters bestandsudvikling kan anvendes som en form for 'barometer', der viser, om arterne er gået frem eller tilbage. Derfor udarbejdes der hvert år bestandsindeks for alle de almindelige fuglearter. For hver art vises yderligere en tendens, der beskriver udviklingen for hele perioden, der nu er 40 år. For visse arter er tidsperioden dog kortere som følge af, at antallet af registrerede fugle ikke har været tilstrækkeligt stort til at beregne troværdige indeksi i de første år. Udviklingen for de enkelte arter er vist som tendenser (appendiks 1) og som grafer (appendiks 2). Selve indeksene (med usikkerheder) er ikke vist, men kan findes på www.dof.dk/punktindeks.

Indikatorer

Dansk Ornitologisk Forenings punktællingsdata anvendes til at udarbejde indikatorer til Miljøministeriet på baggrund af bestandsindeks. Disse anvendes i forbindelse med projektet 'Streamlining European Biodiversity Indicators for 2010' (SEBI2010) og er en europæisk pendant til den globale målsætning om at udvikle indikatorer, der viser, om man opfylder Biodiversitetskonventionens oprindelige mål for 2010 om ikke at miste flere arter, økosystemer eller genetiske ressourcer. Indikatorerne kan ses på www.svaana.dk.

Biodiversitetskonventionens mål om at standse tabet af biodiversitet blev desværre ikke nået i 2010. Målet er derfor rykket til 2020, hvilket er nærmere beskrevet i rapporten 'Danmarks natur frem mod 2020 – om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed' (Det Grønne Kontaktudvalg 2012). På Biodiversitets-

Figur 2. Ynglefugleruter optalt i 2015 (a) og vinterfugleruter optalt i 2014/-15 (b) angivet med farvede prikker, mens ruter senest optalt i ynglesæsonen 2014 og vintersæsonen 2013/-14 er angivet med hvide prikker. Kortene viser tillige grænserne for DOF's lokalafdelinger.

konventionens COP 10 i Japan i oktober 2010 enedes det internationale samfund om at forlænge fristen for at stoppe tabet af biodiversitet til 2020. Danmark er som de øvrige EU-lande forpligtet til at udarbejde en national strategi og handlingsplan for den biologiske mangfoldighed. Den globale strategiplan indeholder 20 biodiversitetsmål, der skal danne rammerne for dette arbejde. For at kunne udarbejde strategi og handlingsplan, vil det være nødvendigt at inddrage opdateret viden om naturens tilstand i Danmark.

DOF fortsætter som hidtil med at indsamle data om de mange ynglefugle, så der fortsat vil være et kvalificeret grundlag for at kunne vurdere udviklingen hos de danske ynglefugle. Punkttællingerne bidrager således med et vigtigt element til den samlede vurdering af, om 2020-målsætningen nås.

Formål med indikatorer

Indikatorerne kan anvendes til at beskrive den generelle tilstand for fuglelivet i en given naturtype. DOF bidrager hvert år med bestandsindeks for cirka 100 ynglefugle til et europæisk projekt, der kaldes Pan-European Common Bird Monitoring Scheme (PECBMS), hvis formål er at udarbejde indikatorer for karakteristiske fuglearter i henholdsvis landbrugsland, skov og for øvrige almindelige arter på europæisk niveau (PECBMS 2014). Disse indikatorer indgår i EU's såkaldte strukturelle indikator "Population Trends of Farmland Birds", som er et af EU's få direkte mål for den biologiske mangfoldighed.

På europæisk plan er de i alt 163 almindeligt forekommende ynglefugle blevet kategoriseret inden for tre overordnede kategorier: Almindelige landbrugslandsfugle (common farmland birds), almindelige skovfugle (common woodland birds) samt øvrige almindelige fugle (all other common birds). Sidstnævnte kategori rummer de arter, der enten har deres primære forekomst i en anden naturtype end de to nævnte, eller som er udbredt i flere forskellige naturtyper.

På baggrund af indeks for alle ynglefugle er der udarbejdet en indikator inden for hver kategori, baseret på henholdsvis 39, 33 og 91 arter. DOF har i samråd med Miljøministeriet og DCE – Nationalt Center for Energi og Miljø valgt at lade de enkelte arters kategorisering følge beslutningerne taget i PECBMS.

PECBMS har defineret artssammensætningen i disse kategorier inden for forskellige europæiske regioner, der tilnærmelsesvis svarer til de anerkendte biogeografiske regioner. Danmark hører til den atlantiske region med samme sammensætning af fuglearter som de øvrige nordvesteuropæiske lande.

I denne rapport anvendes de samme kategorier derfor til at udarbejde tilsvarende indikatorer for Danmark. Artsantallet er selvfølgelig mindre, da en lang række fuglearter enten slet ikke findes i Danmark eller er fåtallige til at lave indeks for, og således indgår henholdsvis 22, 22 og 40 arter i de tre tilsvarende danske indikatorer.

Eftersom DOF udarbejder indeks på en del fuglearter, der ikke indgår ved udarbejdelsen af indikatorer på europæisk plan, præsenteres yderligere en indikator i rapporten. Denne indikator, alle almindelige danske ynglefugle, rummer samtlige ynglefugle i punkttællingsdatamaterialet. Kategorien inkluderer en række fuglearter, der ikke indgår i PECBMS's kategorier. Dette drejer sig primært om fugle, der yngler i kystnære egne og/eller i vådområder i indlandet.

Gravand, Salthammer, 4. juni 2015. Foto: Erik Biering

Tabel 2. Tendenserne for indikatorerne i perioden 1976-2015 i de overordnede danske naturtyper analyseret med lineær regression. Signifikansniveauer: **: $p < 0.01$, *: $p < 0.05$ og NS: ikke signifikant.

Habitat	Hældning	R ²	P	Signifikans
Landbrugsland	-0,81 ± 0,17	0,37	<0,001	**
Skov	0,11 ± 0,09	0,04	0,229	NS
Øvrige	-0,71 ± 0,09	0,65	<0,001	**
Alle	-0,48 ± 0,07	0,50	<0,001	**

Tendenser for indikatorerne

Indeks er udarbejdet for perioden 1976-2015 (www.dof.dk/punktindeks) og genberegnet, så indeks i år 2010 er sat til 100. Udviklingen for de fire indikatorer i perioden 1976-2015 er beregnet med lineær regression og viser, at der er en tilbagegang for almindelige landbrugslandsfugle, øvrige almindelige fuglearter samt for alle almindelige danske ynglefugle, hvorimod der ikke ses nogen tendens for skovfuglene (Tabel 2, Figur 3).

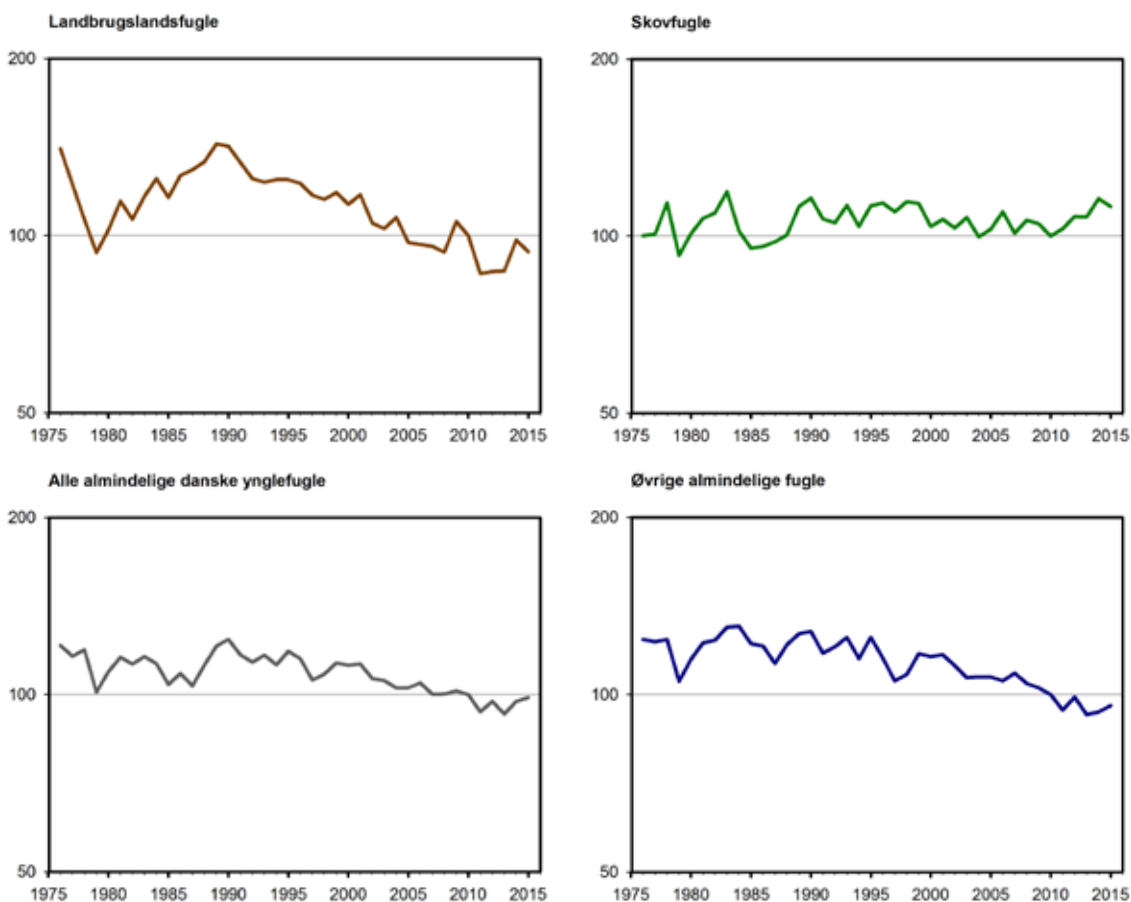
De præsenterede indikatorer bliver opdateret hvert år, så udviklingen i de forskellige naturtyper kan følges. Indikatorerne vil desuden blive udviklet og tilpasset, hvis det viser sig at være hensigtsmæssigt.

Landbrugslandsfuglenes dramatiske nedgang ses også på europæisk plan, hvor det gennemsnitlige indeks for 'farmland birds' er faldet med 53 % i perioden 1980-2011. Nedgangen var størst i den første halvdel af perioden, og indekset synes nu at være på et nogenlunde stabilt om end lavt niveau (<http://www.ebcc.info/indicators2014.html>).

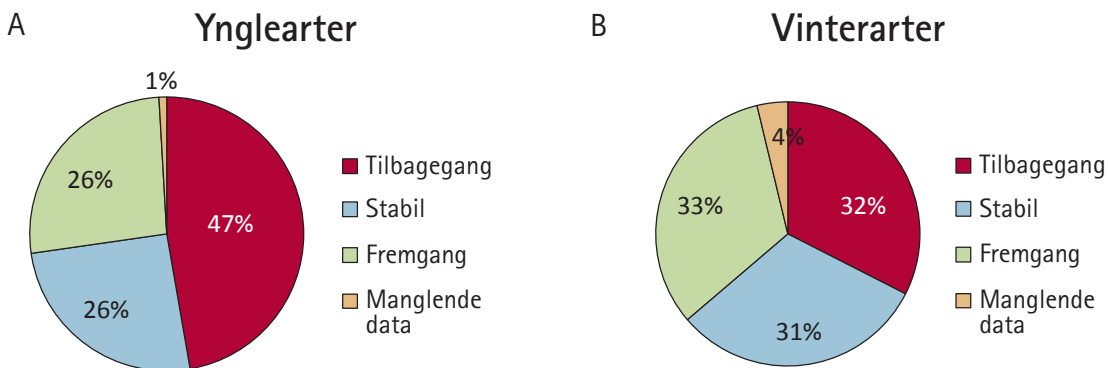
Årets tema: 40 års ændringer

Antallet af arter, der går henholdsvis frem og tilbage, kan variere fra år til år. Det interessante for mange er dog, hvilke arter eller systematiske grupper, der har haft størst tilbage- eller fremgang. Netop dette kan Punkttællingsprogrammet være med til at besvare (appendiks 1).

Tilstanden for de danske ynglefugle viser en tilbagegang hos næsten halvdelen af de 110 arter, der indgår i Punkttællingsprogrammet. Derimod gælder

Figur 3. Udviklingen for indikatorerne for fuglearter i samme naturtype/kategori for henholdsvis 'landbrugslandsfugle' (22 arter), 'skovfugle' (22 arter), 'øvrige almindelige arter' (40 arter) samt 'alle almindelige danske ynglefugle' (110 arter). Bemærk, at y-aksen er logaritmisk.

Figur 4. Procentvis fordeling af arternes bestandsudvikling for henholdsvis 100 ynglefuglearter (a) og 80 vinterfuglearter (b) i hele punktællingsperioden. Rød indikerer arter i tilbagegang, blå arter med en stabil udvikling, grøn er arter i fremgang og orange er arter med manglende data.

bestandsnedgangen kun for en tredjedel af vinterfuglearterne (Figur 4a og 4b). I nabolande som Tyskland ses derimod kun en nedgang hos hver tredje af i alt 248 ynglefuglearter (Wahl m.fl. 2015).

Andelen af ynglefuglearter i fremgang eller med stabil udvikling udgør hver en fjerdedel af totalen på 110 arter. Hos vinterfuglearterne er cirka en tredjedel af arterne i henholdsvis fremgang, tilbagegang eller stabile. Af arter med nedgang som ynglefugl, men fremgang som vinterfugl, kan bl.a. nævnes grønbenet rørhøne, blishøne og bomlærke. Derimod er det omvendt for arter som sølvmåge, svartbag, krage og bogfinke, der har haft en nedgang om vinteren, men fremgang i yngletiden.

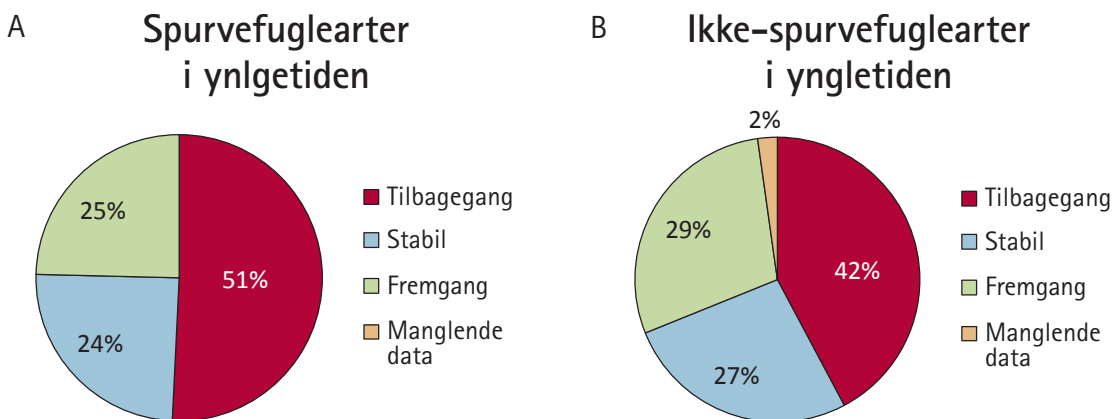
Ynglefuglearterne kan yderligere opdeles i spurvefugle og ikke-spurvefugle, hvorved det ses, at spurvefuglene har haft en større tilbagegang end ikke-spurvefuglene (Figur 5a og 5b). Hele 51 % af de i alt 65

spurvefuglearter er gået tilbage, hvilket er næsten 10 % flere end for ikke-spurvefuglene. Heraf kan nævnes arter som sanglærke, nattergal, sjagger, stær og gråspurv. Gruppen med ikke-spurvefuglearter har en mindre fremgang hos 4 % flere arter end spurvefuglene. De 2 % ikke-spurvefuglearter uden data gælder ynglepopulationen af sortspætte.

I tabel 3 er vist de 10 ynglefuglearter med størst procentuel frem- eller tilbagegang, siden de kom med i Punktællingsprogrammet (1976-2015).

De fem arter i størst fremgang

Ravnen og skarvens store fremgang de sidste 40 år er velkendt og begyndte for ravnen efter 1967-jagtlovens forbud mod udlægning af giftæg med fosformos. 1970 var sidste år, der blev skudt skarveunger ved Vorsø, og efter reducerede jagttider og en totalfredning i 1980 har skarvens fremgang været betydelig.

Figur 5. Procentvis fordeling af ynglefuglearternes tilstand for henholdsvis 65 spurvefugle (a) og 45 ikke-spurvefugle (b). Rød indikerer arter i tilbagegang, blå arter med en stabil udvikling, grøn er arter i fremgang og orange er arter med manglende data.

Tabel 3. Udviklingen i ynglebestanden af de ti fuglearter, der har haft størst årlig procentuel fremgang eller tilbagegang i perioden 1976-2015. Grøn viser arter i fremgang, mens rød angiver arter i tilbagegang. Signifikansniveauer: **: $p < 0.01$, *: $p < 0.05$ og NS: ikke signifikant.

	Art	Første år (indeks 100)	Indeks 2015	Gennemsnitlig fremgang/tilbagegang pr. år i %	Signifikans
▲▲	Ravn (<i>Corvus corax</i>)	1984	1489	8,48	*
▲▲	Skarv (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	1983	3318	7,32	*
▲	Sildemåge (<i>Larus fuscus</i>)	1987	624	6,83	**
▲	Stillits (<i>Carduelis carduelis</i>)	1976	375	6,22	**
▲	Grågås (<i>Anser anser</i>)	1982	594	6,08	**
▼	Gul vipstjert (<i>Motacilla flava</i>)	1984	13	-5,85	**
▼	Stor præstekrave (<i>Charadrius hiaticula</i>)	1987	56	-5,40	**
▼	Digesvale (<i>Riparia riparia</i>)	1976	11	-5,03	**
▼	Duehøg (<i>Accipiter gentilis</i>)	1985	52	-5,02	**
▼	Bynkefugl (<i>Saxicola rubetra</i>)	1981	28	-4,84	**

Grågåsen, der tidligere udelukkende var trækfugl i Danmark, er i højere grad blevet standfugl, hvilket begrundes med mildere vintre, vintergrønne marker og indskrænkning af jagtsæsonen.

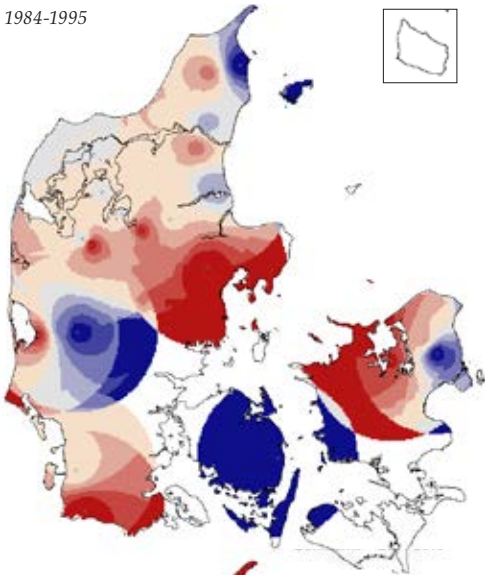
Sildemågens fremgang skyldes sandsynligvis, at arten breder sig indlands, hvor den tidligere kun blev fundet langs kysterne.

Den store stigning i bestanden af stillits i Danmark kendes der ingen forklaring på. Arten har i 1990'erne været i fremgang i dele af Jylland, hvilket muligvis kan skyldes braklægning. De sidste par år lader bestanden dog til at have nået et stabilt niveau.

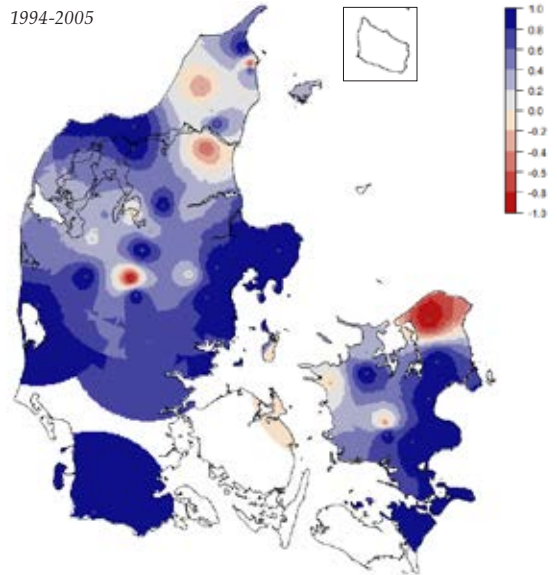

Fiskehejre, Furesøen, 18. januar 2015. Foto: Finn Carlsen

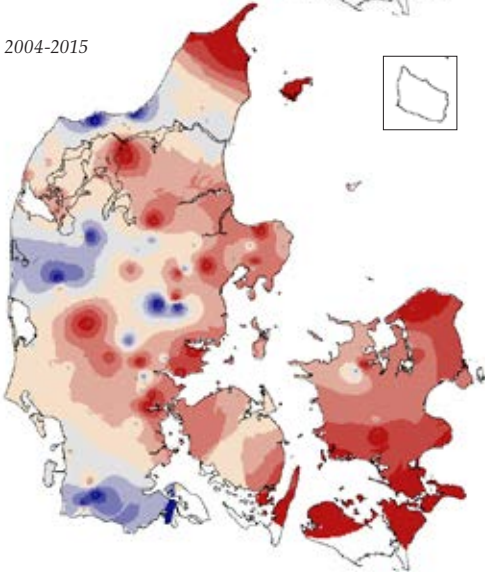
1984-1995

1994-2005

2004-2015

Figur 6. Den rumlige tendens for bomlærke (*Emberiza calandra*) i Danmark i perioden 1984-1995, 1994-2005 og 2004-2015. Blå angiver fremgang, rød angiver tilbagegang i området. Udarbejdet af Henk Sierdsema, Sovon Vogelonderzoek Nederland.

De fem arter i størst tilbagegang

Digesvale og stor præstekrave har begge haft en kraftig tilbagegang de sidste 40 år. Faldet i bestandene skyldes sandsynligvis forstyrrelser ved kysterne fra besøgendes aktiviteter og færdsel. For digesvalen kan ukendte forhold i vinterkvarteret i Afrika endvidere have haft en negativ indflydelse på bestanden.

Siden gul vipstjert kom med i Punkttællingsprogrammet, har den været i konstant tilbagegang, og selvom arten de sidste par år har ligget på et stabilt niveau, er bestanden kun en fjerdedel af, hvad den var for 20-30 år siden. Stabiliseringen af bestanden i de senere år skyldes formentlig en tilpasning til nye,

Tornsanger, Borreby Mose, 20. maj 2015. Foto: Steen E. Jensen

Silkehale, Karrebæksminde, 9. februar 2015. Foto: Steen E. Jensen

bemærkelsesværdige ynglebiotoper som industri-kvarterer, kornmarker og kunstige klitter.

Tilbagegangen for bynkefuglen kan – ligesom for gul vipstjert – muligvis tilskrives en forringelse i tilstanden af de danske enge grundet opdyrkning, dræning og tilgroning. En tilbagegang, der vil fortsætte, hvis ikke der tages initiativ til bedre bevarelse. Yderligere kan tilbagegange hos både gul vipstjert og bynkefugl skyldes ukendte forhold i vinterkvarteret syd for Sahara.

For den danske ynglebestand af duehøg kan en forsat bestandsnedgang muligvis skyldes ulovlig bekæmpelse af arten omkring fasanopdræt.

Tendenserne for både sommer- og vinterarter er angivet i appendiks 1.

Rumlige tendenser for arterne

En spændende ny mulighed for analyse af fuglenes lokale frem- eller tilbagegange er foretaget i samarbejde med Henk Sierdsema fra Sovon Vogelonderzoek Nederland. På kort kan vi nu vise såkaldte interpolerede indeks, hvilket giver en glidende overgang mellem de forskellige optalte ruter. Interpolationen er sat til 50 km fra hver rute, således at hvis der inden for 50 km afstand ikke forekommer en anden rute, vil der forekomme hvide områder på kortet i afstande større end 50 km fra ruten. Dette kan naturligvis ikke undgå at give nogle fejlfortolkninger ved fx byer og kyster, men giver alligevel et helt nyt og mere detaljeret indblik i, hvordan fuglebestandene ændrer sig forskelligt rundt omkring i Danmark.

For at kortene kan udarbejdes kræver det minimum 20 talte ruter fra første til sidste år af den valgte pe-

riode. Da ingen arter møder dette kriterium i de første 10 år af tælleperioden, er der ikke lavet kort for disse år (1974-1985).

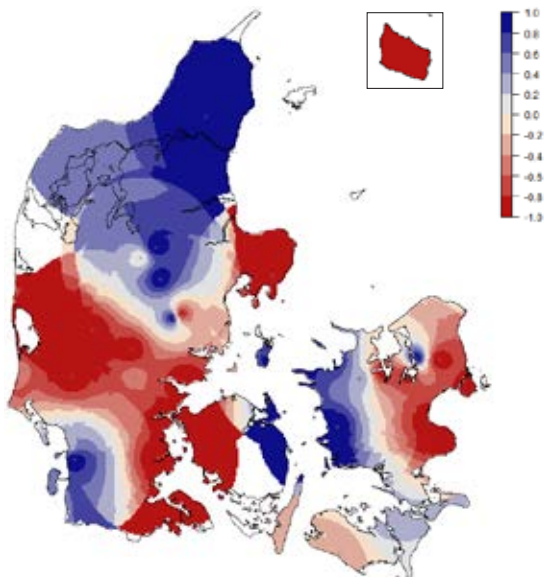
Arter, der i løbet af Punkttællingsprogrammets 40 år har udvist markante forskelle i lokale tendenser er bl.a. rødrygget tornskade, tårnfalk, blåmejse og bomlærke. Kort over bomlærkens udbredelse som ynglefugl vises herover for tre perioder à 10 år: 1984-1995, 1994-2005 og 2004-2015 (Figur 6). Kortet fra den første 10-årsperiode viser bomlærkes udbredelse i hele Danmark. I denne periode var bestanden i tilbagegang i det østlige Jylland og store dele af Midt- og Vestsjælland, men i fremgang på bl.a. stort set hele Fyn og

Grønsisken, Listed, 16. marts 2015. Foto: Steen E. Jensen

Pibsvane (th.) og sangsvane, Gårdbogård, 25. februar 2015. Foto: Hans Henrik Larsen

Figur 7. Den rumlige tendens for gul vipstjert (*Motacilla flava*) i Danmark i perioden 2004-2015. Blå angiver fremgang, rød angiver tilbagegang i området. Kort lavet af Henk Sierdsema, Sovon Vogelonderzoek Nederland.

det nordligste Jylland. Eftersom arten er knyttet til agerland, findes den meget fåtalligt i områder domineret af løvskov. En bestandsnedgang i store dele af landet kan derfor skyldes ændringer eller forringelser i landbruget.

Sammenlignes kortet for tidsperioden 1984-1995 med kortet for 1994-2005, ses en markant fremgang i stort set hele landet med undtagelse af enkelte småområder i Jylland og Nordsjælland. Fremgangen i bomlærkens ynglebestand kan skyldes braklægning af store områder i Danmark i netop denne periode.

Det seneste årti viser atter en gennemgående tilbagegang på landsplan, kun med enkelte lokale fremgange i Vest- og Sønderjylland. I områder, hvor bestanden inden braklægningsårene var i tilbagegang, ses igen en nedgang. Bestandsnedgangen skyldes

sandsynligvis opløjning af store dele af de tidligere braklagte områder i vinteren 2007/-08 og 2008/-09.

Gul vipstjert har på landsplan haft en kraftig tilbagegang i hele sin periode i Punkttællingsprogrammet med undtagelse af de sidste par år. Udbredelsestrenden for arten de sidste ti år viser en klar opdeling mellem: kraftig frem- eller tilbagegang i landets dele (Figur 7). Således har arten været i kraftig fremgang i hele Nordjylland, Vestsjælland og den østlige del af Fyn, hvorimod der er observeret stærke tilbagegange i Midt- og Sønderjylland, Østsjælland og på Bornholm. Den danske ynglebestand af gul vipstjert i Danmark yngler – eller har i hvert fald hidtil ynglet – hovedsagelig i lav græsvegetation på enge, langs kyster og på strandenge ved fjorde. En forringelse i disse områder er muligvis skyld i tilbagegangen.

Referencer

- Det Grønne Kontaktudvalg (2012). Danmarks natur frem mod 2020: om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed. Det Grønne Kontaktudvalg.
- Pannekoek, J. and van Strien, A. (2004). TRIM 3 manual (Trends and Indices for Monitoring data). Statistics Netherlands, Amsterdam, Netherlands – www.ebcc.info/trim.html
- PECBMS (2014). European wild bird indicators, 2014 update. [www.EBCC.info](http://www.ebcc.info). Direkte link: <http://www.ebcc.info/index.php?ID=558>.
- Wahl, J., R. Dröschmeister, B. Gerlach, C. Grüneberg, T. langgemach, S. Trautmann & C. Sudfeldt (2015): Vögel in Deutschland – 2014. DDA, BfN, LAG VSW, Munster.

Relevante links

- Monitoring af de almindelige danske fugle via DOF's punkttællinger – vejledning, metode, publikationer mv.: www.dof.dk/punkt
- Danmarks Fugle – udbredelse, bestandsudvikling m.v. for de enkelte arter: www.dofbasen.dk/ART
- European Bird Census Council – europæiske trends og indikatorer, TRIM, mv.: www.ebcc.info
- Danske 2010-biodiversitetsindikatorer: www.svana.dk

Stor præstekræve, Salthammer, 4. juni 2015. Foto: Erik Biering

Appendiks 1. Oversigt over tendenser for almindelige danske fugle

Oversigt over tendenser for ynglefugle og vinterfugle. For hver art er vist en langtidstendens dækkende alle de år, hvor der er udarbejdet indeks for arten samt det gennemsnitlige antal observerede individer pr. år. For langtidstendensen er angivet den gennemsnitlige, procentvise ændring pr. år, om tendensen er signifikant (**: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$) samt om artens bestandsudvikling er positiv, negativ, stabil eller usikker. Se også metodeafsnittet mht. en forklaring af symbolerne for tendens.

Art Species	Yngle Breeding				Vinter Winter			
	Start år	Ind/år	%/år	Tendens	Start år	Ind/år	%/år	Tendens
Lille lappedykker (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)	1984	33	-1,38	●	1986/87	65	3,06	** ▲
Toppet lappedykker (<i>Podiceps cristatus</i>)	1982	451	-2,52	** ▼				
Gråstrubet lappedykker (<i>Podiceps griseogen</i>)	1986	96	0,49	●				
Skarv (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	1983	1360	7,32	** ▲▲	1986/87	675	6,78	** ▲▲
Fiskehejre (<i>Ardea cinerea</i>)	1976	444	2,81	** ▲	1975/76	329	1,60	** ▲
Knopsvane (<i>Cygnus olor</i>)	1976	947	0,03	●	1979/80	1601	1,09	* ▲
Sangsvane (<i>Cygnus cygnus</i>)					1977/78	1410	6,76	* ▲▲
Sædgås (<i>Anser fabalis</i>)					1989/90	15	-8,72	** ▲
Grågås (<i>Anser anser</i>)	1982	1067	6,08	** ▲	1985/86	1531	21,29	** ▲▲
Canadagås (<i>Branta canadensis</i>)					1987/88	684	9,33	** ▲▲
Gravand (<i>Tadorna tadorna</i>)	1976	793	-2,42	** ▼	1987/88	200	-3,60	** ▼
Pibeand (<i>Anas penelope</i>)					1996/97	578	6,13	** ▲
Gråand (<i>Anas platyrhynchos</i>)	1976	1952	1,05	** ▲	1976/77	4489	2,44	** ▲
Taffeland (<i>Aythya ferina</i>)	1989	70	-2,89	** ▼	1986/87	249	-1,42	●
Troldand (<i>Aythya fuligula</i>)	1985	384	0,71	●	1982/83	1327	1,64	* ▲
Ederfugl (<i>Somateria mollissima</i>)	1996	983	0,06	●	1996/97	830	-0,93	●
Hvinand (<i>Bucephala clangula</i>)					1982/83	1104	0,82	●
Lille skallesluger (<i>Mergellus albellus</i>)					1996/97	79	2,85	?
Toppet skallesluger (<i>Mergus serrator</i>)	1987	136	-2,88	** ▼	1986/87	241	-0,31	●
Stor skallesluger (<i>Mergus merganser</i>)					1976/77	621	1,10	●
Rød glente (<i>Milvus milvus</i>)	2002	12	9,00	** ▲				
Havørn (<i>Haliaeetus albicilla</i>)					2000/01	15	14,48	** ▲▲
Rørhøg (<i>Circus aeruginosus</i>)	1983	68	4,26	** ▲				
Blå kærhøg (<i>Circus cyaneus</i>)					1985/86	29	-3,19	** ▼
Duehøg (<i>Accipiter gentilis</i>)	1985	11	-5,02	** ▼	1977/78	14	0,71	●
Spurvehøg (<i>Accipiter nisus</i>)	1976	35	-0,81	●	1975/76	80	-1,76	** ▼
Musvåge (<i>Buteo buteo</i>)	1976	348	1,52	** ▲	1975/76	584	1,62	** ▲
Fjeldvåge (<i>Buteo lagopus</i>)					1977/78	49	-4,32	** ▼
Tårnfalk (<i>Falco tinnunculus</i>)	1976	102	0,04	●	1975/76	134	-1,19	** ▼
Agerhøne (<i>Perdix perdix</i>)	1976	90	-2,83	** ▼	1981/82	179	-4,85	** ▼
Fasan (<i>Phasianus colchicus</i>)	1976	1772	-0,95	** ▼	1975/76	408	0,92	** ▲
Vandrikse (<i>Rallus aquaticus</i>)	1996	17	-1,60	?				
Grønbenet rørhøne (<i>Gallinula chloropus</i>)	1978	116	-2,21	** ▼	1986/87	62	2,75	** ▲
Blishøne (<i>Fulica atra</i>)	1976	1153	-0,85	* ▼	1982/83	1879	1,83	** ▲
Strandskade (<i>Haematopus ostralegus</i>)	1982	452	-2,38	** ▼				
Stor præstekrave (<i>Charadrius hiaticula</i>)	1987	50	-5,40	** ▼				
Vibe (<i>Vanellus vanellus</i>)	1976	1405	-2,43	** ▼				
Dobbeltbekkasin (<i>Gallinago gallinago</i>)	1983	72	-3,43	** ▼				
Storspove (<i>Numenius arquata</i>)	1987	75	0,68	●				
Rødben (<i>Tringa totanus</i>)	1983	270	-2,14	** ▼				

Art Species	Yngle Breeding				Vinter Winter			
	Start år	Ind/år	Start-2015		Start år	Ind/år	Start-2014/15	
			%/år	Tendens			%/år	Tendens
Hættemåge (<i>Chroicocephalus ridibundus</i>)	1976	4095	-3,28	** ▼	1975/76	3669	-2,21	** ▼
Stormmåge (<i>Larus canus</i>)	1976	1399	0,02	●	1975/76	3718	1,37	** ▲
Sildemåge (<i>Larus fuscus</i>)	1987	107	6,83	** ▲				
Sølvmåge (<i>Larus argentatus</i>)	1976	2371	1,82	** ▲	1975/76	3502	-0,64	* ▼
Svartbag (<i>Larus marinus</i>)	1985	144	2,93	** ▲	1977/78	281	-1,53	* ▼
Fjordterne (<i>Sterna hirundo</i>)	1985	64	-0,81	●				
Huldue (<i>Columba oenas</i>)	1985	74	4,64	** ▲				
Ringdue (<i>Columba palumbus</i>)	1976	5111	1,55	** ▲	1975/76	5441	3,00	** ▲
Tyrkerdue (<i>Streptopelia decaocto</i>)	1979	384	-0,02	●	1977/78	204	-2,05	** ▼
Gøg (<i>Cuculus canorus</i>)	1976	1359	-0,75	** ▼				
Natugle (<i>Strix aluco</i>)	1987	13	0,81	●				
Mursejler (<i>Apus apus</i>)	1978	1454	-0,92	** ▼				
Isfugl (<i>Alcedo atthis</i>)					1991/92	9	2,77	?
Grønspætte (<i>Picus viridis</i>)	1985	27	-4,12	** ▼	1984/85	14	-3,02	** ▼
Sortspætte (<i>Dryocopus martius</i>)	1982	28	-1,48	* ▼				
Stor flagspætte (<i>Dendrocopos major</i>)	1976	468	1,07	** ▲	1978/79	402	1,24	** ▲
Sanglærke (<i>Alauda arvensis</i>)	1976	4582	-2,08	** ▼	1982/83	98	-2,45	●
Digesvale (<i>Riparia riparia</i>)	1976	843	-5,03	** ▼				
Landsvale (<i>Hirundo rustica</i>)	1976	3569	-0,29	●				
Bysvale (<i>Delichon urbicum</i>)	1976	1601	0,58	●				
Skovpiber (<i>Anthus trivialis</i>)	1976	577	-0,93	** ▼				
Engpiber (<i>Anthus pratensis</i>)	1981	226	-2,40	** ▼	1984/85	82	-3,67	** ▼
Gul vipstjert (<i>Motacilla flava</i>)	1984	68	-5,85	** ▼				
Bjergvipstjert (<i>Motacilla cinerea</i>)	1990	12	-5,79	** ▼				
Hvid vipstjert (<i>Motacilla alba</i>)	1976	493	2,48	** ▲				
Silkehale (<i>Bombycilla garrulus</i>)					1988/89	286	0,16	●
Vandstær (<i>Cinclus cinclus</i>)					1985/86	17	-4,82	** ▼
Gærdesmutte (<i>Troglodytes troglodytes</i>)	1976	1617	0,91	** ▲	1975/76	403	1,68	** ▲
Jernspurv (<i>Prunella modularis</i>)	1976	321	-2,52	** ▼	1975/76	20	-2,05	* ▼
Rødhals (<i>Erithacus rubecula</i>)	1976	804	0,12	●	1975/76	173	0,30	●
Nattergal (<i>Luscinia luscinia</i>)	1976	633	-1,77	** ▼				
Husrødstjert (<i>Phoenicurus ochruros</i>)	1991	23	-1,70	●				
Rødstjert (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>)	1976	188	2,37	** ▲				
Bynkefugl (<i>Saxicola rubetra</i>)	1981	110	-4,84	** ▼				
Stenpikker (<i>Oenanthe oenanthe</i>)	1987	25	-1,46	●				
Solsort (<i>Turdus merula</i>)	1976	6020	0,60	** ▲	1975/76	2829	0,10	●
Sjagger (<i>Turdus pilaris</i>)	1982	158	-4,07	** ▼	1975/76	4110	-0,91	** ▼
Sangdrossel (<i>Turdus philomelos</i>)	1976	1018	-0,01	●				
Vindrossel (<i>Turdus iliacus</i>)					1978/79	243	4,41	** ▲
Misteldrossel (<i>Turdus viscivorus</i>)	1981	98	-1,42	** ▼				
Græshoppesanger (<i>Locustella naevia</i>)	1984	38	-2,32	** ▼				
Sivsanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)	1985	86	-0,48	●				
Kærsanger (<i>Acrocephalus palustris</i>)	1976	262	0,35	●				
Rørsanger (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)	1976	424	-1,21	** ▼				
Gulbug (<i>Hippolais icterina</i>)	1976	278	-3,35	** ▼				
Gærdesanger (<i>Sylvia curruca</i>)	1976	319	-1,75	** ▼				

Art Species	Yngle Breeding				Vinter Winter			
	Start år	Ind/år	Start-2015		Start år	Ind/år	Start-2014/15	
			%/år	Tendens			%/år	Tendens
Tornsanger (<i>Sylvia communis</i>)	1976	1912	0,40	** ▲				
Havesanger (<i>Sylvia borin</i>)	1976	1067	-1,35	** ▼				
Munk (<i>Sylvia atricapilla</i>)	1976	1643	2,83	** ▲				
Skovsanger (<i>Phylloscopus sibilatrix</i>)	1976	153	-2,49	** ▼				
Gransanger (<i>Phylloscopus collybita</i>)	1976	1193	4,85	** ▲				
Løvsanger (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	1976	2365	-2,92	** ▼				
Fuglekonge (<i>Regulus regulus</i>)	1976	391	-1,72	** ▼	1975/76	1260	-1,94	** ▼
Grå fluesnapper (<i>Muscicapa striata</i>)	1976	64	-0,12	●				
Broget fluesnapper (<i>Ficedula hypoleuca</i>)	1977	60	-3,83	** ▼				
Halemejse (<i>Aegithalos caudatus</i>)	1981	72	-2,01	* ▼	1975/76	287	-2,48	** ▼
Sumpmejse (<i>Poecile palustris</i>)	1976	112	-0,56	●	1975/76	326	-0,42	●
Topmejse (<i>Lophophanes cristatus</i>)	1981	62	-2,43	** ▼	1976/77	152	-1,47	** ▼
Sortmejse (<i>Periparus ater</i>)	1976	371	-1,43	** ▼	1975/76	347	0,11	●
Blåmejse (<i>Cyanistes caeruleus</i>)	1976	708	0,72	** ▲	1975/76	1532	0,30	●
Musvit (<i>Parus major</i>)	1976	2473	-0,77	** ▼	1975/76	3790	-0,58	** ▼
Spætmejse (<i>Sitta europaea</i>)	1976	143	2,38	** ▲	1975/76	421	2,05	** ▲
Træløber (<i>Certhia familiaris</i>)	1976	74	0,57	●	1976/77	85	-0,13	●
Rødrygget tornskade (<i>Lanius collurio</i>)	1976	49	-2,63	** ▼				
Stor tornskade (<i>Lanius excubitor</i>)					1984/85	12	1,87	●
Skovskade (<i>Garrulus glandarius</i>)	1976	292	-0,13	●	1975/76	609	0,06	●
Husskade (<i>Pica pica</i>)	1976	1048	0,37	●	1975/76	1698	-0,18	●
Allike (<i>Corvus monedula</i>)	1979	1679	0,46	●	1975/76	3919	1,27	** ▲
Råge (<i>Corvus frugilegus</i>)	1977	3606	0,81	* ▲	1975/76	4173	-0,39	●
Krage (<i>Corvus corone/cornix</i>)	1976	3933	0,62	** ▲	1975/76	6393	-0,73	** ▼
Ravn (<i>Corvus corax</i>)	1984	120	8,48	** ▲▲	1982/83	140	11,37	** ▲▲
Stær (<i>Sturnus vulgaris</i>)	1976	5644	-2,24	** ▼	1982/83	560	0,14	●
Gråspurv (<i>Passer domesticus</i>)	1976	1796	-1,46	** ▼	1975/76	1410	-3,26	** ▼
Skovspurv (<i>Passer montanus</i>)	1976	1257	2,05	** ▲	1975/76	1484	0,70	●
Bogfinke (<i>Fringilla coelebs</i>)	1976	5521	0,15	* ▲	1975/76	2798	-0,47	* ▼
Kvækerfinke (<i>Fringilla montifringilla</i>)					1975/76	1462	-0,60	●
Grønirisk (<i>Chloris chloris</i>)	1976	1073	1,28	** ▲	1975/76	1614	-0,64	●
Stillits (<i>Carduelis carduelis</i>)	1976	147	6,22	** ▲	1975/76	303	1,36	●
Grønsisken (<i>Spinus spinus</i>)					1975/76	2213	-0,65	●
Tornirisk (<i>Linaria cannabina</i>)	1976	707	-2,47	** ▼				
Bjergirisk (<i>Linaria flavirostris</i>)					1987/88	295	-5,06	** ▼
Gråsisken (<i>Acanthis flammea/cabaret</i>)	1984	122	-1,19	* ▼	1975/76	600	-2,7	** ▼
Lille korsnæb (<i>Loxia curvirostra</i>)	1983	177	-2,57	** ▼	1975/76	589	1,13	* ▲
Dompap (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)	1976	106	0,53	●	1975/76	545	-0,57	* ▼
Kernebider (<i>Coccothraustes coccothraustes</i>)	1981	65	-0,02	●	1976/77	46	0,75	●
Gulspurv (<i>Emberiza citrinella</i>)	1976	2429	-2,19	** ▼	1975/76	2261	-2,31	** ▼
Rørspurv (<i>Emberiza schoeniclus</i>)	1976	382	-0,84	** ▼	1987/88	14	1,10	?
Bomlærke (<i>Emberiza calandra</i>)	1981	306	-0,83	* ▼	1975/76	294	3,23	* ▲

Tårnfalk, Stevns Fyr, 19. oktober 2015. Foto: Per Schans Christensen

Den nye fuglesystematik

Af Esben Sloth Andersen

Det siges at "forandring fryder". Men de fleste fuglefolk bryder sig næppe om den forandring af artsrækkefølgen, der introduceres i denne udgave af Fugleåret. Vi har nemlig gennem mange år vænnet os til en meget anderledes og tilsyneladende urokkelig systematik.

I den klassiske fugleliste kom først lommer og lappedykkere. Og umiddelbart før spurvefuglene kom spætterne. Det har i mange år været klart, at denne rækkefølge videnskabeligt set er helt forkert. Men der har ikke været et solidt alternativ. Derfor har Dansk Ornitologisk Forening (DOF) i årtier fastholdt for den klassiske fuglerækkefølge. Og mens dette skrives, er den stadig gældende i "Den danske artsliste" (Sjældenhedsudvalget oktober 2016).

Det er snart slut med denne konservatisme. De videnskabelige studier af fuglenes slægtskabsforhold er nemlig nået frem til meget anderledes og rimeligt solide resultater. Derfor vil den officielle danske fugleliste komme til at begynde med ænder og hønsefugle. Og umiddelbart før spurvefuglene vil vi finde falke og papegøjer. Der kommer også radikale forandringer af præsentationsrækkefølgen for spurvefuglene.

Alle disse forandringer er indført i en ny artsliste for Danmark og resten af Vestpalæarkt (Navnegruppen december 2015). Denne listes artsrækkefølge blev i marts 2016 accepteret af DOFs hovedbestyrelse (Moltofto & Christiansen 2016). Det kan tage tid før fornyelsen af Danmarkslisten slår helt igennem. Men redaktionen af Fugleåret har valgt at indføre den nye artsrækkefølge nu. Denne artikel beskriver kort nogle af forandringerne og deres baggrund.

Fuglefamiliernes rækkefølge i den nye danske fugleliste

Såvel den klassiske som den nye fuglesystematik bygger på en forståelse af fuglearternes afstammingsforhold. Der er enighed om, at de eksisterende lomarter er tæt beslægtede med hinanden og at der er stor evolutionær afstand til alle andre eksisterende fuglearter. Den indbyrdes nærhed placerer de forskellige lomarter i den samme slægt (*Gavia*) og fjernheden til andre gør, at de også placeres i en særlig fuglefamilie (*Gaviidae*) og en særlig fugleorden (*Gaviiformes*).

Den nye fuglesystematik viser imidlertid, at ligheden mellem lommer og lappedykkere skyldes tilpasninger til ensartede levevilkår. Afstammingsmæssigt står de meget fjernt – og det vil afspejle sig i den nye Danmarksliste. Lommerne placeres nær stormsvale samt petreller og skråper. Lappedykkernes nærmeste nulevende slægtninge er flamingoer og herefter kommer duerne. Alt dette er blevet afløst af avancerede analyser af fuglenes arvemateriale (DNA).

Eksemplet med lommer og lappedykkere viser i en nøddeskal, hvad der var galt med den klassiske

fuglesystematik. Den byggede på sammenligninger af fuglene med hensyn til ydre udseende og indre anatomi. Begge dele er prægede af levevilkårene og kan derfor ikke bruges til at adskille fjernt beslægtede fuglearter, der er tilpassede til ensartede økologiske nicher. Det samme gælder for "rovfuglene". Her er der tale om en evolutionær konvergens af to fjernstående fuglegrupper – falkefuglene og høgefuglene (herunder ørnene). Den sidste gruppe er meget tættere beslægtet med uglerne end med falkene.

Tabel 1 giver hurtigt overblik over forskellen mellem den klassiske og den nye fuglesystematik. Til venstre ses den rækkefølge af fuglefamilier som DOF har benyttet i årtier. Som nævnt begynder den med lommer

Tabel 1. Gammel og ny familierækkefølge i den danske fugleliste

Klassisk systematik	DNA-baseret systematik
Lommer	Ænder, gæs og svaner
Lappedykkere	Hønsefugle
Petreller og skråper	Lappedykkere
Stormsvale	Duer
Suler	Natravne
Skarver	Sejlere
Hejrer	Gøge
Storke	Vandhøns
Ibisser og skestørke	Traner
Ænder, gæs og svaner	Lommer
Høge og ørne	Nordlige stormsvale
Fiskeørn	Petreller og skråper
Falke	Storke
Hønsefugle	Hejrer
Vandhøns	Ibisser og skestørke
Traner	Suler
Strandskader	Skarver
Klyder	Strandskader
Brokfugle	Klyder
Snepper, spover og ryler	Brokfugle
Kjover	Spover, snepper og ryler
Måger	Alkefugle
Terner	Kjover
Alkefugle	Måger og terner
Duer	Fiskeørn
Gøge	Høge og ørne
Slørugle	Slørugle
Ugler	Ugler
Natravne	Hærfugle
Sejlere	Spætter
Isfugle	Biædere
Biædere	Isfugle
Hærfugle	Falke
Spætter	
SPURVEFUGLEORDENEN	SPURVEFUGLEORDENEN

Kilder: Malling Olsen (1992), Sjældenhedsudvalget (2016) og Navneudvalget (2015). Listerne rummer ikke fuglefamilier der kun er repræsenterede af SU-arter.

Tabel 2. Gammel og ny familierækkefølge for danske spurvefugle

Klassisk systematik	DNA-baseret systematik
Lærker	Piroler
Svaler	Tornskader
Vipstjerner og pibere	Kragefugle
Silkehaler	Mejser
Vandstære	Pungmejse
Gærdesmutte	Lærker
Jernspurve	Skægmejse
Drosselfugle (stor- og smådroslor)	Locustella-sangere (fx Græshoppesanger)
Sangere (fx Græshoppesanger, Rørsanger, Munk, Skovsanger og Fuglekonge)	Rørsangere (fx Rørsanger)
Fluesnappere	Svaler
Skægmejse	Løvsanger (fx Skovsanger)
Halemejse	Halemejser
Mejser	Sylvia-sangere (fx Munk)
Spætmejse	Fuglekonger
Træløbere	Silkehaler
Pungmejse	Træløbere
Piroler	Spætmejser
Tornskader	Gærdesmutte
Kragefugle	Stære
Stære	Vandstære
Spurve	Fluesnappere og smådroslor
Finker	Stordroslor
Værlinger (fx Snespurv og Bomlærke)	Jernspurve
	Spurve
	Vipstjerner og pibere
	Finker
	Værlinger (fx Snespurv)
	Østværinger (fx Bomlærke)

Kilder: Malling Olsen (1992), Sjældenhedsudvalget (2016) og Navneudvalget (2015). Listerne rummer ikke fuglefamilier der kun er repræsenterede af SU-arter.

og lappedykkere. Længere nede på listen ses, at rovfuglene er placerede mellem ænder og hønsefugle. Endelig kommer spætterne umiddelbart før spurvefugleordenen (der behandles i tabel 2).

Den fornyede Danmarkslistes familierækkefølge fremgår af den højre søjle i tabel 1. Her begyndes med ænderne og hønsefuglene. De efterfølges af lappedykkere og duer, mens lommerne kommer efter tranerne og før stormsvaerne. Høgefamilien er blevet adskilt fra falkefamilien af bl.a. ugler og spætter.

Spurvefuglene i evolutionær belysning

Vi kommer nu til spurvefugleordenen. Denne orden rummer 60 % af verdens fuglearter, og de har differentieret sig meget hurtigere end resten af fuglene. Derfor er det ikke mærkeligt at den klassiske systematik ikke har formået at lave et bare nogenlunde rigtigt stamtræ og at grupperingen i familier ofte har været helt forkert. Spurvefuglenes systematik har været et forfærdeligt roderi. Det har DNA-analyserne nu ryddet op i. Men ændringerne er så omfattende, at det er umuligt at give en kort præsentation af dem. Folk, der er stærkt interesserede i sådanne spørgsmål, henvises til de for nyligt udkomne redegørelser i "Bird Families of the

World" (se Christophersen & Andersen 2016).

Trods vanskelighederne skal spurvefuglene alligevel have nogle ord med på vejen. Det sker ud fra tabel 2. Denne tabel viser, at der ikke kun er sket ændringer af fuglefamiliernes rækkefølge, men også af deres antal og artssammensætning.

Først lidt om rækkefølgen. Den klassiske spurvefugleliste begynder med lærker og svaler og slutter med værlinger. Slutningen er stort set uforandret, men tabel 2 viser, at resten af listen er lavet helt om. Det fremgår at lærkerne og svalerne fra deres førerposition er flyttet langt ned af listen. I stedet begynder vi nu med en meget bredt defineret "kragegruppe" (Corvida) bestående af piroler, tornskader og kragefugle. Kragefamilien er tæt beslægtet med tornskadefamilien og fjernere beslægtet med pirolerne. Denne brede fuglegruppe udviklede sig på jordens sydlige halvkugle og rummer blandt mange andre også paradisfuglene fra Ny Guinea.

Den nye systematik rummer også familiesammenlægninger. Det viser sig, at en smådrossel som rødstjert er tæt beslægtet med broget fluesnapper. Derimod er den væsentligt fjernere beslægtet med både rødhals og grå fluesnapper. Derfor er smådroslor blevet slået sammen med fluesnapperne i en samlet fuglefamilie.

Der er også fuglefamilier, der er blevet opsplittede. Det gælder ikke mindst, hvad vi tidligere kaldte "sangerne". Svalerne er nemlig solidt placerede blandt dem. Så det giver ikke mening at snakke om sangere i traditionel forstand. I stedet er det, vi opfattede som sangere, nu opdelt i fem forskellige familier. De kan eksemplificeres med henholdsvis græshoppesanger, rørsanger, skovsanger, munk og fuglekonge. Det viser sig også at halemejse systematisk og evolutionært trænger sig ind mellem skovsanger og munk.

Med den nye systematik har vi en sikrere og meget mere nyttig systematik end før. Vi kan fx se på "rovfuglene" og "sangerne" med nye øjne. Desuden kan den nye systematik give os en forståelse for, at den nuværende fascinerende fuglediversitet skyldes interessante evolutionære processer. Selektionen fra fuglenes omgivelser kan lede til, at en enkelt art opsplittes i forskellige arter, der hver især er tilpassede til en speciel økologisk niche. Den kan også gøre to meget forskellige artsgrupper næsten ens, fordi de er tilpassede til næsten den samme niche.

Det bør bemærkes at den nye fuglesystematik rummer meget mere end en ændret artsrækkefølge. Mange vil utvivlsomt interessere sig mere for de mange nye artsopsplittninger og de meget færre artssammenlægninger (Staarup Christensen 2016). I en ny oversigt over ikke-spurvefuglene i hele verden er antallet af arter i forhold til den klassiske systematik øget med 10 %. De 452 nye arter er især fremkommet ved opsplittninger af kendte arter, mens kun 21 arter er "nedlagt" ved sammenlægning med andre arter (Christophersen & Andersen 2015). Det har en åbenbar betydning for fuglebeskyttelsen og for de mange, der afkrydser verdens fuglearter.

Husrødstjert, Stevns Klint, 19. oktober 2015. Foto: Bo Tureby

Det bør imidlertid også bemærkes, at den nye fuglerækkefølge er langt mindre kontroversiel end artsopsplitningerne og artssammenlægningerne. Efter at vi på Danmarkslisten har fået en opsplittning mellem gråkrage og sortkrage, vil mange nok reagere mod Navnegruppens forslag om kun at acceptere arten sortkrage og at opfatte gråkrage som en underart (Navnegruppen 2015). DNA-analyserne viser imidlertid at sorte og grå europæiske krager genetisk set er næsten ens – hvis vi bortser fra farvegenerne. Derimod er der væsentligt større afstand mellem de europæiske og de asiatiske sorte krager. Det er bare et eksempel på de problemer, der kan opstå, når det skal afgøres, hvilke fuglebestande der skal gives artsstatus.

Midt i kontroverserne om artsafgrænsningerne kan vi glæde os over eksperternes ret store enighed om artsrækkefølgen på familie- og slægtsniveauet. Vi kan derfor stille og roligt gå i gang med at studere den revolutionerede artsrækkefølge og de ornitologiske indsigter, den kan give.

Referencer

- Christophersen, H. & E.S. Andersen (2015): Anmeldelse af "Illustrated Checklist of the Birds of the World. Volume 1: Non-passerines", DOF Nordjylland, <http://dofnord.dk/illustrated-checklist-of-the-birds-of-the-world/>
- Malling Olsen, K. (1992): Danmarks fugle: en oversigt, Dansk Ornitologisk Forening.
- Meltofte, H & S. S. Christiansen (2016): Notat om brug af fuglelavne og fuglesystematik i DOF, 20. marts 2016.
- Navnegruppen (2015): Vestpalæarktiske fugle, DOF, 02.12.2015, http://www.dof.dk/images/grupper/navne/dokumenter/Vestpal%C3%A6arktiske_Fugle_16-12-2015.pdf
- Sjældenhedsudvalget (2016): DK listen, DOF, besøgt 10.10.2016, <http://www.netfugl.dk/dklist.php>
- Staarup Christensen, J. (2016): DK-listen og taksonomi, Club300.dk, <http://www.club300.dk/articles.php?ua=show&id=354>

(Dette er en forkortet og let redigeret udgave af en artikel bragt i Nordjyllands Fugle 2015)

Rovterne, Bro Odde, 26. september 2015. Foto: Erik Biering

Fugle i Danmark 2015

Årsrapport over observationer – meddelelse nr. 43 fra Rapportgruppen

Redigeret af Peter Lange

Aftenfalk, Harbosletten, Hanstholm, 30. august 2015. Foto: Tonny Ravn Kristiansen

Indledning

Hermed præsenteres den 38. årsrapport fra Dansk Ornitologisk Forenings Rapportgruppe. Teksten præsenterer en samlet oversigt over forekomsten af en række udvalgte fuglearter- og racer i Danmark. Årsrapporten omhandler de fåtallige arter, som hverken dækkes af punktællingerne (de almindelige arter) eller Sjældenhedsudvalget (de meget sjældne arter og racer). I alt omtales 150 arter og racer, hvilket er et niveau over niveauet i den senest udkomne Årsrapport i *Fugleåret 2014*. Datamængden, der lå til grund for Årsrapporten var fortsat meget stor. For 2015 findes der således næsten 1,5 mill. poster i DOFbasen (2014: 1,4 mill.), indtastet af i alt 2250 (2014: 2213) observatører. Hertil kom 4416 poster med ynglepar. Observationerne fordelte sig på 13.693 lokaliteter. Hertil er der i et vist omfang søgt oplysninger i atlasbasen, hvor ATLAS III deltagere registrerer deres fund. ATLASbasen indeholder fra 2015 næsten 73.000 poster.

Ny systematik

Fra og med 2015 har Fugleårets redaktion valgt at skifte systematik, og som følge heraf ændres der også på den rækkefølge, som arterne præsenteres her i Årsrapporten. Der henvises til en omtale af den nye systematik i dette nummer af Fugleåret, samt til DOFs hjemmeside, for yderligere oplysninger.

Fugleåret 2015

I 2015 blev der ifølge DOFbasen registreret i alt 363* fuglearter i Danmark. Heraf var 59 (67 i 2014) arter på

SU's liste, og det endelige antal arter i landet i 2015 afventer derfor SU's godkendelse. 18 af arterne var med sikkerhed undsluppet fra fangenskab eller efterkommere efter fugle, der er udsatte eller undslupne, fx, svanegås, moskusand, rødhøne og påfugl.

2015 blev rekordår for rødhalset gås, nilgås, islom, almindelig skræpe, skestork, pomeransfugl, kaspisk måge, steppehøg, hvidbrynet løvsanger, rødtoppet fuglekonge, sydlig blåhals, bjergpiber og sorttrygget hvid vipstjert, mens yderligere syv arter; sodfarvet skræpe, sule, kærløber, søkonge, rovterne, biæder og aftenfalk forekom i antal langt over middel og tæt på rekord.

For mange af disse arter gælder, at det er arter der er i gang med at udvide deres udbredelsesområde og i fremgang som ynglefugle i Danmark, f.eks. skestork, sydlig blåhals og rødtoppet fuglekonge, mens andre er invasionsarter, der svinger meget i antal fra år til år.

Der var igen i 2015 en række arter, som forekom meget fåtalligt og langt under gennemsnittet. Dette gjaldt tundrasædgås, kongeederfugl, sort stork, mellemkjo, karmindompap, hvidsiskan, stor korsnæb og hortulan.

* arter der forekommer i flere racer er kun talt med en gang.

Artsliste

Rapportgruppens artsliste omfatter fortsat omkring 190 arter/racer (ekskl. arter der kun omtales i træktabel-ler). Principielt burde alle de arter, der ikke omfattes af punktællingerne eller er SU-arter, medtages i årsrapporten, men forhold som pladshensyn samt mangel på skribenter, der vil bearbejde det store datamateriale fra DOFbasen, gør, at kun en del af arterne er omtalt

Lille flagspætte, Hellebæk Kohave, 28. marts 2015. Foto: Axel Mortensen

i denne publikation. En række arter, som enten er sjældne ynglefugle, hvor yngledata hemmeligholdes eller dækkes af f.eks. Rovfuglegruppen eller Uglegruppen, medtages ikke i Årsrapporten. I denne Årsrapport vil man således kigge forgæves efter omtale af rovfugle som havørn og vandrefalk, vadefugle såsom hjejle, brushane, tinksmed og stenvender, samt uglearterne slørugle og kirkeugle.

For en omtale af status for de almindelige fuglearter, henvises til afsnittet om Punkttællingsprogrammet. For en række arter/racer er det kun yngleføremkomster eller sommerforekomster, der behandles i Årsrapporten. Dette er markeret efter artsnavnet ved de pågældende arter. Arternes latinske navne er opdateret udfra artslisten på DOFbasen.

Usædvanlige forekomster og svært bestemmelige arter/racer er underlagt kvalitetskontrol af data i DOFbasen, som varetages af DOFbasens Kvalitets Udvalg (DKU). Med hensyn til svært bestemmelige arter/racer, fænologi og usædvanlige antal har Årsrapportens redaktører ligeledes foretaget en kritisk gennemgang i forbindelse med udarbejdelsen af manuskripter, da DKU ikke har nået at behandle alle forekomster. Dog er udeladelse af observationer som hovedregel sket i overensstemmelse med DKU.

Især for sjældnere arter/racer, typisk arter med under 100 fugle årligt i Danmark, er alle fund kritisk vurderet, og alle opfordres til ved fund af disse arter/racer at tilføje kommentarer i DOFbasens kommentarfelt. Fund, der stadig er under behandling af DKU, medtages som hovedregel ikke i Årsrapporten. Vi skal

i den forbindelse gøre opmærksom på, at for storlommerne, kongeederfugl, steppehøg, aftenfalk, kjover (ekskl. almindelig kjove), hvidvinget måge, kaspisk måge, middelhavssølvmåge, gråmåge og hvidvinget terne medtages som hovedregel kun observationer med køns-, alders- og/eller dragtangivelse, da disse med rimelighed må kunne forventes noteret, før en sikker bestemmelse har kunnet finde sted.

Årsrapportens forfattere

Forfattere og bearbejdere af artsgennemgangene er, i alfabetisk rækkefølge: Sten Asbirk (tejst), Ulf M. Berthelsen (dværgerterne), Lasse Braae (stormfugle, lapværling m.fl.), Thorkil Brandt (sædgæs, svaner), Thomas Bregnballe (terner m.fl.), Ursula Burmann (hedelærke, sangere, fluesnappere), Jørgen S. Christensen (nogle vadefugle), Peter S. Christensen (ænder, steppehøg), René Christensen (måger, ternere, alkefugle, gulirisk), Hans Christophersen (kongeørn, nogle vadefugle, nogle pibere, hortulan), John Hansen (nogle rovfugle, mejser), Tina Høeg Hansen (skrigefugle, pirol), Ulla Munch Hansen (nogle rovfugle, nogle mejser, stor tornskade), Ole Jensen (natravn, kragefugle, rosenstær, kvækerfinke, korsnæb og karmindompap), Tommy Kaae (nogle ryler), Peter Lange (skestork, rørdrum, nogle vadefugle m.fl.), Arne Bo Larsen (drosler), Leif Novrup (fiskeørn, vendehals), Henrik Nyrup (kjover, plettet rørvagtel, hedehøg, vipstjerter, silkehejre m.fl.), Søren Peter Pinnerup (lappedykkere), Palle A. F. Rasmussen (lommer), Hans Skov (hvid stork, sort stork), Egon Østergaard (pomeransflugt).

Materiale

Rapportgruppen har udarbejdet Årsrapporter siden 1970. Fra og med 1978 er rapporterne udarbejdet efter stort set samme retningslinjer og hovedsageligt baseret på samme kilder som nærværende rapport. Grundlaget for rapporten er data i DOFbasen suppleret med informationer fra DOFs lokalrapporter samt fuglestationsvirksomheden og de rutinemæssige trækobservationer ved en række træksteder.

Der er ved redaktionens slutning i oktober 2016 kun udgivet to lokalrapporter for 2015: *Nordjyllands Fugle 2015* og *Rørvig Fuglestation 2015*. Desuden er der benyttet oplysninger fra Christiansø Feltstations hjemmeside www.chnf.dk, med skriftlig tilladelse fra Christiansø Feltstation.

Det skal her præciseres, at det ikke er muligt for Årsrapportens medarbejdere at gennemgå de mange hjemmesider på internettet, hvor der offentliggøres aktuelle observationer. Det er overladt til Årsrapportens skribenter selv at afgøre, om de vil eftersøge observationer af deres arter på andre hjemmesider end www.dofbasen.dk.

Fuglestationsvirksomhed og rutinemæssige trækobservationer på en række lokaliteter har bidraget med et stort materiale, i de fleste tilfælde via DOFbasen. Der henvises til afsnittet om årets fuglestationsvirksomhed i *Fugleåret 2015*.

Almindelig kjove, Køge Nord, 19. august 2015. Foto: John Larsen

Tak

Tak til Tim Andersen, Preben Berg, Lasse Braae, Bent Jacobsen, Knud Pedersen, Jørgen Staarup Christensen, Kent Olsen, Steen Søgaard og Michael Trasborg for hjælp med sammenstilling af data for udvalgte lokaliteter og arter. Tak til Hans Christophersen og Jørgen Staarup Christensen for hjælp med korrekturlæsning. Jørgen Staarup Christensen takkes endvidere for det store arbejde med at opdatere tabellerne med statistik for udvalgte arter.

Den største tak skal lyde til de mange, der har indsendt deres oplysninger via www.dofbasen.dk, til medarbejderne i de lokale rapportgrupper samt til observatørerne på fuglestationerne. Uden dem var denne rapport ikke blevet til.

Forkortelser anvendt i Årsrapporten

ad.	adult, voksendragt.
imm.	immatur, dragt mellem juv. og ad.
juv.	juvenil, den første fulde fjerdragt.
pull.	pullus, dunungedragt.
2K	aldersangivelse i kalenderår (fuglen "fylder år" ved årsskiftet).
3K+	Fuglen er mindst i sit 3. kalenderår.
pri.	Primo, de første 10 dage i måneden.
med.	Medio, den 11.-20. dag i måneden.
ult.	Ultimo, fra den 21. og måneden ud.
NNØ	Trækretning, verdenshjørne (også S, Ø, SV osv.).
SU	Dansk Ornitologisk Forenings Sjældenhedsudvalg.
DKU	DOFbasens KvalitetsUdvalg.
sdr.	sommerdragt.
odr.	overgangsdragt.
vdr.	vinterdragt.
h	fuglen er hørt.
R	rastende.
RI	ringmærket (fuglen er fanget til ringmærkning).
fou.	fouragerende.
sy.	syngende.
T	trækkende.
TF	trækforsøg.
OF	overflyvende.

Læsevejledning til baggrundsstatistikker

- Hyppighed er angivet som gennemsnitlig antal fugle pr. 10-års interval. En parentes omkring et tal betyder, at der mangler data fra et eller flere år. Det vil være anført i kommentarfeltet, hvilke år som mangler i statistikken.
- < 1 betyder, at der er mindre end en fugl pr. år i et 10 års interval (samlet 0-9 fugle). > 1 betyder, at der er mellem 10-14 fugle i et 10 års interval, mens 15-20 er rundet op til et gennemsnit på 2 fugle. Det samme gælder ynglepar.
- For år, hvor årstotalen er angivet i interval, f.eks. 70-74 fugle, er max. antal anvendt.
- Hvis det samlede antal overstiger 100.000 fugle opsummeres artstotalen ikke.
- For tidligere SU-arter medtages kun fund godkendt af SU.
- For enkelte arter findes en komplet artstotal, ellers er artstotalen som hovedregel opgjort fra 1970. Tallene skal læses med et vist forbehold. Dels har Årsrapporten først fra og med 1978 haft det i dag kendte format, dels er den ornitologiske aktivitet steget markant i løbet af de seneste 30 år, og ikke mindst er indrapportering og indsamling af data løbende blevet forbedret og systematiseret, ikke mindst med etableringen af DOFbasen.
- NA: Total ikke opgjort eller data ikke tilgængelige

Kort med oversigt over regionsinddelingen der er anvendt i denne rapport.

Artsgennemgang

Sortsvane *Cygnus atratus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2003	2005	2008	
2015	NA	(2)	NA	NA	40	9	19	49	46	43	-

Kommentar: Rapportgruppens materiale er særdeles mangelfuldt. Der er kun oplysninger fra 1977, samt 2003-2006.

Der foreligger 52 dataposter, 20 fra første halvår og 32 fra andet halvår, og de omhandler højst 11 forskellige individer. Bestanden var altså på samme lave niveau som i de foregående fem år. Det årlige gennemsnit for

perioden 2010-14 var 9 individer, mens perioden 2000-09 tegnede sig for et årligt gennemsnit på 40 individer. Arten er undsluppet fra fangenskab eller forvildet og er naturligt hjemmehørende i Australien.

(Thorkil Brandt)

Regional fordeling af sortsvane 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	0	0	2	0	0	2	2	1	2	1	1	0	11

Pibesvane *Cygnus columbianus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1981	2014	1982	
2015	NA	NA	(9296)	NA	(5261)	7920	NA	10.827	10.055	9159	-

Kommentar: Rapportgruppens materiale er særdeles mangelfuldt. Der er kun oplysninger fra 1980-83, samt 2007-10

Pibesvaner, Darum, 5. februar 2015. Foto: Eva Foss Henriksen

Årsummen af rastende fugle udgjorde 8872, hvor første halvår tegnede sig for 3592, mens andet halvår tegnede sig for 5280. Det årlige gennemsnit for perioden 2010-14 var 7175 med en halvårlig fordeling på 3466 / 3709. Årsummen for 2015 lå altså noget over middel i forhold til denne periode, men var på den anden side lavere end den store årssum i 2014, der androg hele 10.055 individer. Der er efter bedste evne rensset for gengangere i de enkelte landsdele. En tilsvarende sortering er dog ikke mulig for landet som helhed, hvorfor den samlede årssum utvivlsomt må omfatte et ukendt antal gengangere.

De mest markante forskelle i fordelingsmønstret i forhold til 2014 var betydeligt lavere tal for SJ i begge halvår og betydeligt højere tal for NJ i begge halvår. Således var den halvårlige fordeling i SJ 1000 / 950 mod 2500 / 1750 i 2014, mens den halvårlige fordeling for NJ var 1300 / 2500 mod 625 / 1250 i 2014.

De største enkeltforekomster i første halvår var 1/3 503 Rurup (SJ) og 7/3 260 Bolle og Try Enge (NJ), mens de største i andet halvår var 30/10 572 Damfenner, Store Vildmose (NJ), 3/11 317 Sønderhede ved Gånsager (SJ), 4/11 674 Nørhalne (NJ) og endelig 11/12 315 Hestbæk Mose (VJ).

Årets træktal udgjorde 1955, hvor første halvår tegnede sig for 1052, mens andet halvår tegnede sig for 903. Efter to år med rekordstore trækforekomster (3747 i 2013 og 4249 i 2014) minder tallene for 2015 mere om niveauet for perioden 2007-12, hvor træksummerne varierede mellem 1139 og 1996.

I første halvår udgjorde ungfugle blot 6,8 % af 2849 aldersbestemmelser, mens de i andet halvår udgjorde 9,1 % af imponerende 6554 aldersbestemmelser.

(Thorkil Brandt)

Regional fordeling af pibesvane 2015 opdelt på hhv. rastende og trækkende fugle

Rast	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	1300	350	450	99	95	1000	13	105	12	8	125	35	3592
2. halvår	2500	950	500	9	125	950	34	105	43	30	28	6	5280
													8872
Træk	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	225	2	0	73	56	0	15	95	58	149	368	11	1052
2. halvår	142	130	121	30	10	9	78	27	122	67	110	57	903
													1955

Sortbuget knortegås *Branta bernicla nigricans*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år		Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2006	2004, 2007 og 2013	
2015	0	0	< 1	< 1	8	8	8	15	11	135
10	0	0	< 1	< 1	8	8	8	15	11	135

Kommentar: Artstotalen skal tages med forbehold, da denne indeholder et stort antal tilbagevendende fugle på faste lokaliteter.

Med i alt 10 fugle, fordelt med 6 fugle første og 4 i andet halvår blev 2015 et gennemsnitligt år for denne race. Alle blev set rastende enkeltvis som regel sammen med mørkbuget knortegås, fuglen fra Værnengene (VJ) dog sammen med bramgæs.

Første halvårs fund var: 11/1 Thurø Rev (F), 17/1-20/3 Stavns Fjord (ØJ), 30/3 Helm Odde Rømmø (SJ),

6-30/4 Fanø (SVJ), 4/5 Agger Tange (NJ) samt 21-22/5 Sneum Sluse (SVJ).

Fra andet. halvår: 14-18/10 Feddet (KBH), 1-2/11 syd for Fanø (SJ), 2/11 Værnengene samt 2/12 Sørrå Mark (NJ).

(Peter Lange)

Bramgås *Branta leucopsis* (yngleforekomst)

Siden de første ynglefund i 1992 på Saltholm har bramgåsen etableret sig med en fast ynglebestand i landet. Denne har især været af østlig udbredelse med en stor koloni på Saltholm (KBH) og flere ynglefund på Bornholm.

I 2015 var der i DOFbasen og Atlas III følgende yngleforekomster: 14 par Peberholm (KBH), 1 par Hundsemyre (B), 1 par Bastholm (F), 1 par Uge (SJ), 1

par Årø Nord (SJ) og 1 par Bolderslev (SJ). Bestanden på Saltholm blev ikke optalt i 2015. Bestanden er vurderet til at være på 2000-3000 par i 2014 (Christensen m.fl. 2015) og var næppe mindre i 2015!

Hertil kom sandsynlige ynglepar fra Tisvilde (NSJ), Rispebjerg (B), Pedersker (B) og Sønderland (SJ).

Bestanden uden for Saltholm var således på 19-23 par i 2015.

(Henrik Nystrup)

Rødhalsed gås *Anser ruficollis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	2015	2001	
27	8	< 1	> 1	3	10	16	14	27	18	15	251

Med 27 fugle var 2015 alletiders bedste år, tidligere rekordår var 2001 med 18 fugle.

Der sås fugle i de fleste regioner bortset fra ØJ, SØJ og B. Bedste region var SVJ med ni fugle efterfulgt af SJ med fire.

De fleste lokaliteter havde besøg af 1-2 fugle, de bedste lokaliteter var som følger, 6/10 3 SØ Blåvand (SVJ) og 8-9/10 4 Fanø (SVJ) (kan være fuglene fra Blåvand).

En sjælden sommerobservation bør også nævnes, 3/7-28/8 1 Sydlangeland (F).

(René Christensen)

Regional fordeling af rødhalsed gås 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	3	2	9	0	0	4	2	3	1	1	2	0	27

Canadagås *Branta canadensis* (yngleforekomst)

Den danske bestand af canadagås er efterkommere af udsatte fugle fra blandt andet godser, hvor den har været prydfugl og jagtobjekt.

I 2015 kunne bestanden med udgangspunkt i DOF-basen og AtlasIII opgøres til følgende sikre ynglefore-

komster: 1 par Særløse (KBH), 1 par Bukkerup (VSJ) og 1 par Vestermarie (B). Hertil kom et sandsynligt ynglepar Esrup (NSJ).

(Henrik Nystrup)

Rødhalsed gås, Vejlerne, 8. marts 2015. Foto: Tonny Ravn Kristiansen

Snegås *Chen caerulescens*

Med mindst 20 fugle var 2015 et ordinært år på linje med de seneste år. Der var flest fugle i Jylland, i alt

minimum 16 fugle, heraf de 10 i Nordjylland. Der var dog ingen observationer af mere end én fugl.

(René Christensen)

Regional fordeling af snegås 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	10	1	1	0	1	3	1	3	0	0	0	0	20

Indisk gås *Anser Indicus*

Der sås i alt 37 fugle mod 21 fugle i 2014. Der var flest i Nordsjælland med i alt 13 fugle og i Nordjylland i alt 9. Det høje antal i Nordsjælland skyldes udelukkende en stor flok, 19/6 12 Arresø. I Nordjylland var største flok 15/6 7 Østerild Fjord. De øvrige observationer var af 1-2 fugle. Der var ingen ynglefund.

Indisk gås set i Danmark er undsluppet fra fangenskab eller efterkommere af undslupne fugle. Arten er naturligt hjemmehørende i Asien.

(René Christensen)

Regional fordeling af indisk gås 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	9	3	3	0	1	2	2	3	1	13	0	0	37

Tajgasædgås *Anser fabalis fabalis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1981	1985	1987	
12.167	NA	(25.476)	(35.210)	(32.090)	(13.985)	14.357	14.098	51.931	48.871	45.328	-

Kommentar: Tajgasædgåsen er kun inkluderet i Rapportgruppens Årsrapporter fra 1974, 1978-1987, samt 1991 og igen fra 2005. Ovenstående oversigt skal derfor kun anvendes med store forebehold. Samtidig er det usikkert, hvordan gengangere (rastende flokke) er behandlet fra år til år. Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Årsummen udgjorde 12.167, hvor første halvår tegnede sig for 9119, mens andet halvår tegnede sig for 3048. Den gennemsnitlige årssum udgjorde i perioden 2007-14 13.853 med en halvårlig fordeling på 9236/4617. Forekomsterne i første halvår var således meget tæt på gennemsnittet, mens de i det generelt meget milde andet halvår var en del under normalen.

I første halvår var der kun store forekomster i kerneområderne i NJ, VSJ og ST og de største tal blev 7/1 1220 Hyldtofte ved Rødby (ST), ligeledes 7/1 1170

Teglsvov på Østlolland (ST), 17/1 1050 Maderne ved Tissø (VSJ), 6/2 1850 Fredsholm ved Nakskov Fjord (ST) og endelig 25/2 1600 Lille Vildmose (NJ). Største forekomst på Stevns blev 12/1 250 Holtug (KBH).

I andet halvår var der kun rigtigt store forekomster i Lille Vildmose (NJ) med 31/12 1675 som maksimum. De øvrige større tal var væsentligt lavere, således 16/10 450 Rosvang i Thy (NJ) og 14/12 440 Flintinge på Østlolland (ST).

(Thorkil Brandt)

Regional fordeling af tajgasædgås 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	2810	9	12	22	0	20	141	800	250	5	5000	50	9119
2. halvår	2062	0	0	9	0	1	11	250	0	0	700	15	3048
													12167

Tundrasædgås *Anser fabalis rossicus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2007	2006	2009	
2015											
2080	2	< 1	6	65	8238	8484	11.242	18.384	17.637	13.860	-

Kommentar: Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Årssummen udgjorde 2080, hvor første halvår tegnede sig for 1190, mens andet halvår tegnede sig for 890. I perioden 2007-14 har den gennemsnitlige årssum udgjort 10.614 med en halvårlig fordeling på 6479/4135. Årssummen for 2015 var altså særdeles langt under middel, ikke en gang halvt så stor som den ellers ligeledes meget lave årssum for 2014 på 4973. Tendensen i disse år er altså voldsomt nedadgående.

Den største forekomst i første halvår var 18/1 300 Maderne ved Tissø (VSJ). Den næststørste enkeltfore-

komst var 1/1 200 Ydø-Jordbjerg-Bogø-St. Vejlø (ST), og det er første gang siden starten af 00-erne, at Vestlolland (ST) ikke har tegnet sig for de suverænt største flokke. Større forekomster i andre landsdele var 5/1 48 Herslev på Langeland (F), 2/2 32 Bork (VJ) samt 20/2 23 Tjørneby (B). De største forekomster i andet halvår var 31/10 144 Nakskov Indrefjord og 30/12 140 Hasagergård ved Maribo (begge ST). Største indberetninger udenfor ST var 15/11 89 Tjørneby (B) og 16/11 125 Staby (VJ).

(Thorkil Brandt)

Regional fordeling af tundrasædgås 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	22	60	27	14	2	28	75	300	20	7	600	35	1190
2. halvår	10	150	14	2	5	3	52	29	2	0	450	173	890
													2080

Grønlandsk blisgås *Anser albifrons flavirostris*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2002	2012	1995	
3	2	2	3	7	5	6	4	22	21	16	189

Der var observationer af tre fugle, hvilket er et normalt antal. Gennemsnittet for de seneste 10 år er fire fugle/år.

Fundene var: 16/3 og 22/3 1 2K Thorup og Klim Fjordholme (NJ), 18-22/3 2 2K Klinkerne v. Polderne (VJ) og 13/9 1 ad. Bygholm Vejle.

(René Christensen)

Dværgegås *Anser erythropus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2010	2003	1999	
21	41	< 1	3	10	16	22	17	67	32	28	415

Med 21 fugle var 2015 et år lidt over gennemsnittet. Der sås 18 fugle i første halvår og 3 fugle i andet halvår.

Første halvårs sidste fugl var 20/5 1 T Gedesbyskov (ST). De fleste observationer var af enlige fugle, følgende observationer var dog af flere fugle, 25/1 2 Nexø (B), 22-23/2 5 Tjørneby (B) (disse to observationer regnes for 5 fugle), 25/4 4 SV Spodsbjerg (NSJ) og 14/3 2

ad. Selbjerg Vejle (NJ). Fuglene fra Bornholm sås også i december 2014.

Efterårets første fugl dukkede allerede op 10/8 og blev på Tipperne frem til 13/8, næste fugl fandtes 9/10 på Fanø (SVJ) og kan muligvis være samme som ved Tipperne, da begge observationer drejer sig om en gammel fugl. Endelig rundedes andet halvår af med 15/11 1 V Kongelunden (KBH).

(René Christensen)

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	2	0	0	0	0	2	1	1	1	4	2	5	18
2. halvår	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	3

Kongederfugl *Somateria spectabilis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	2003	1996	
4	NA	> 1	4	11	12	7	8	20	19	16	312

Med fund af beskedne fire fugle blev årstotalen den laveste siden 1980'erne, mere præcist skal man tilbage til 1987 med fund af tre fugle for at finde en lavere årstotal.

Hermed igen fald i forhold til de to forrige år, hvor der blev registreret 10 fund begge år. Generelt har den seneste årrække dog kun kunnet mønstre fund af 5-6 fugle.

Årets observationer fordelte sig med to fra første halvår og to fra andet halvår, og alle drejede sig om adulte hanner.

Årets første var 11/1 1 ad. han SV Kikhavn. Næste blev 28/3 1 ad. han Ø Hyllekrog (ST) og samme blev set 30 min. senere ved Gedser Odde (ST).

Efterårets første var 28/10 1 ad. han SØ Feddet (ST), mens den sidste blev årets eneste rastende fugl 4/12 1 ad. han R Korshage (VSJ).

For tredje år i træk var der et fund af hybridform med ederfugl (*Somateria molissima*) 24/12 1 ad. han Syrodde, Læsø (NJ).

(Peter Staarup Christensen)

Dværggås & blisgås, Søholt, 10. marts 2015. Foto: Gert Juul Jeppesen

Lille skallesluger *Mergus albellus*

Ved summering af lokalitetsmax. fra første og andet halvår landede årstotalen på 7092 fugle, hvilket var det laveste siden 2008. Milde vintre både først og sidst på året kan være medvirkende årsag til dette fald, selvom milde vintre i 2014 ikke umiddelbart gav det indtryk, hvor årstotalen nåede 10.051 fugle.

Helt i overensstemmelse med tidligere års forekomster blev de største koncentrationer registreret i første halvår, og som vanligt var der pæne tal fra Storstrømsregionen, men dog et stykke fra de seneste par års rekord-forekomster. Årets største optælling var 22/2 830 Guldborgsund (ST), så dermed et stykke under sidste års rekordoptælling på 2150 fugle fra selvsamme lokalitet.

Forårslugene forlader landet marts/april, men der var som vanligt et par fund fra maj, forårets sidste blev set 16/5 1 hun Holløse Bredning (NSJ).

Et par sommerobservationer blev det også til med 22/6 -13/9 1 han Selsø (NSJ) samt fra 10/8-5/10 1 hun Han Vejle, sidstnævnte muligvis meget tidlig efterårsankomst.

Tiltræk sker primært fra medio oktober, men der observeredes igen nogle halvtidlige fugle, bl.a. 5/10 1 hun Ulvedybet (NJ) og samme dato 1 hun Selsø (NSJ). Den største forekomst i andet halvår blev ikke uventet fra kerneområdet Storstrømsregionen med 16/12 280 Hejrede Sø (ST).

(Peter Staarup Christensen)

Regional fordeling af lille skallesluger 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	364	146	26	176	125	307	299	303	552	401	2763	14	5476
2. halvår	145	32	20	108	41	101	73	37	190	93	774	2	1616

Nilgås *Alopochen aegyptiaca*

Der var 945 observationer af 4020 fugle, mod 797 observationer og 2627 fugle i 2014. Der er således for andet år i træk sket en væsentlig forøgelse af både observationer og fugle.

Alle regioner var i 2015 "beriget" af observationer af denne art, omend at antallet af fugle er størst i den sydlige del af Jylland.

Der var 14 ynglefund, alle vest for Storebælt. I 2014 var der 10 ynglefund og i 2013 var der 9. Antallet af ynglepar stiger langsomt men sikkert år for år.

Der er syv observationer af mere end 100 fugle og tre var over 150 fugle. Den største flok var 24/11 185 Uge (SJ), alle flokke over 100 fugle er fra dette område. De 185 fugle var også den hidtil største registrerede flok i Danmark.

(René Christensen)

Regional fordeling af nilgås 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
obs	83	75	172	160	29	351	40	7	2	14	11	1	945
antal	145	156	627	225	68	2625	95	10	3	17	18	1	3990
ynglepar	0	3	1	0	2	6	2	0	0	0	0	0	14

Rustand *Tardorna ferruginea*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1994	2012	1995-2013	
25	19	(5)	14	(28)	24	27	25	100	41	35	(836)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972, 1975-76, samt 1991. Årstotal fra invasionen i 1994 er kun opsummeret til ca. 100 fugle.

Med fund af 19-25 fugle blev årets forekomst helt i overensstemmelse med de seneste 10 års gennemsnit på 25 fugle. Der var fund fra næsten alle landsdele, flest i Sønderjylland med 7-8 fugle.

Årets første var 17/1 1 Møgelholt (NJ) og sandsynligvis samme fugl, som observeredes 24/1 -4/2 Viskum (NJ). Årets sidste fugl blev 25/10 -6/12 1 hun Broeng Grusgrav (SVJ).

Som vanligt gjaldt årets største observation den flok, der gennem en årrække har huseret i Vadehavsregionen med 5 28/9 Margrethe Kog (SJ).

To fund blev gjort af hybrid med gravand (*Tadorna tadorna*), som begge nævnes: 26/9 1 Mandø (SVJ) samt

22/10 1 Nordmandshage (NJ), sidstnævnte må dreje sig om en tilbagevendende efterårs-fugl, da den er set årligt her siden 2012.

(Peter Staarup Christensen)

Regional fordeling af rustand 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	2-3	0	2-5	1	1	7-8	1-2	1	1	3	0	0	19-25

Rødhovedet and *Netta rufina*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2015	2009	2013		
2015	75	NA	(8)	12	12	28	54	48	75	65	57	(893)
	10	NA	(2)	< 1	< 1	(6)	(9)	NA	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1972 og 1974-76. For ynglefugle mangler oplysninger fra 1971-1972 og 1974-76. Tre største år gælder kun forekomst efter 1970.

Fraregnet observationer fra kernelokaliteterne ved Maribo-søerne (ST) og efter et stort år i 2014 med fund af 25-29 fugle var årets forekomst på 14-19 fugle igen et mere normalt år for denne and. Hvor der året før blev registreret 10-12 fugle i Jylland, blev der i år kun gjort et enkelt fund 27/1-25/2 1 han R Uge (SJ) – en lokalitet hvor arten også blev observeret i både 2012 og 2013, så nok en ganganger her.

Hovedparten af årets registreringer kom som vanligt fra øerne, hvor der bl.a. i Hovedstadsområdet rumstede 3-7 hanner, som blev set på op til syv forskellige lokaliteter gennem året, men der indgik sandsynligvis flere gangangere blandt disse.

Årets første fugle uden for kerneområdet var 4/1-14/2 1 han Furesø (NSJ) efterfulgt af 13/1-8/3 1 2K hun Stege Sukkerfabrik (ST). Årets sidste uden for kerneområdet blev et par langstidsstationære hanner 28/11-20/12 1 Sønder sø (KBH), 19/12 1 Gentoft Sø (KBH) samt 24/10-31/12 1 R Ydernæs-søen, Næstved

(ST). Fuglen ved Gentoft Sø blev set næsten hele året igennem.

Første observation fra kernelokaliteten Maribo-søerne (ST) blev 18/1 2 (par) Maribo Sønder sø (ST). Herefter blev arten løbende observeret i området i varierende antal frem til 12/12, hvor 1 hun Hejrede Sø (ST) var sidste registrering. Arten havde generelt et meget fint år på kernelokaliteten, især ultimo august, hvor der blev optalt pæne flokke, heriblandt den største optælling i nyere tid 28/8 56 R Hejrede Sø (ST) – et imponerende antal.

Der blev dog ej heller i 2015 indberettet sikre ynglefund, hverken fra Atlas-undersøgelse eller DOFbasen. Men angivelse af mange 1K-fugle blandt de store antal ultimo august kunne tyde på, at det har været et godt yngleår, forsigtigt anslået til ca. 10 par.

Ynglebestanden blev senest i 2012 vurderet til 7-11 ynglepar i den afsluttende DATSY-rapport 1998-2012 (Nyegaard et al. DOFT 108/1 2014).

(Peter Staarup Christensen)

Atlingand *Anas querquedula* (yngleforekomst)

For atlingand kunne der konstateres et markant fald i antal af registrerede ynglefund. Der forelå indberetning om 36-61 sikre/sandsynlige ynglepar fra i alt 31 lokaliteter mod hele 54-102 ynglepar fra i alt 49 lokaliteter året før. Også dette fald kan måske begrundes i mindre ihærdig registrering i Atlas-undersøgelsen, men også for denne art var der tale om regulært fald på landets bedste ynglelokalitet Bygholm Vejle (NJ) med registrering af 15 par mod 26 par i 2014. Arten

blev dog herudover truffet på ca. 45 måske egnede ynglelokaliteter i yngletiden.

Årets største enkeltforekomst blev beskedne 14/7 10 (ungeførende hun med 9 unger) Nygård Sø (VSJ).

Årets første fugl var 9/3 1 han Hejrede Sø (ST), mens årets sidste var 21/10 1 Mandø (SVJ) samt en rekordsen (!) 13/11 1 1K Vilslev Enge (SVJ). Fundet er dokumenteret via en vinge indsamlet og bestemt af DCE/Kalø.

(Peter Staarup Christensen)

Regional fordeling af ynglepar af atlingand 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	25-29	1-4	1	2	0	1-9	4-7	1-6	0	1-2	0-1	0	36-61

Knarand *Anas strepera* (yngleforekomst)

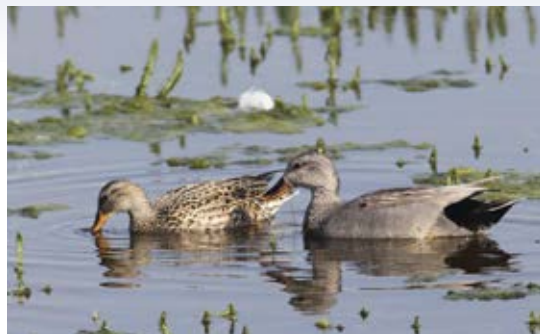
Indberetning af 111-161 sikre/sandsynlige ynglepar på 77 lokaliteter var udtryk noget af et fald i antal i forhold til sidste år, hvor der blev registreret 143-196 sikre/sandsynlige ynglepar fordelt på 83 lokaliteter. Herudover blev arten observeret på ca. 80 mulige ynglelokaliteter i sommerperioden fra medio maj til ultimo juli, dog uden nærmere angivelse af yngleadfærd.

Iværksættelse af Atlas-undersøgelse gav i 2014 generelt en stigning i antallet af registrerede ynglepar af andefugle, hvis yngleforekomst beskrives i årsrapporten. Og for alle disse kan konstateres et fald i antal indberettede ynglepar i 2015, så den faldende tendens kan eventuelt begrundes i en lidt mindre ihærdig registrering i undersøgelsens andet år. Men der kunne også konstateres reelle fald i antal ynglepar på landets traditionelt bedste ynglelokaliteter i 2015: Fra Vejlerne (NJ) samlet blev der registreret 26-28 par – her blev der i 2014 registreret 62 par. Og på landets næstbedste lokalitet Hornbæk Enge ved Gudenåen (ØJ) gik antallet fra 18 par i 2014 til 13 par i 2015.

Ganske usædvanligt blev årets største optælling af rastende fugle fundet i første halvår, traditionelt

ses de største antal om efteråret. Der blev 21/2 optalt imponerende 1125 Maribo Søndersø (ST), og gennem februar blev der registreret store antal herfra. Det største antal fra andet halvår kom fra selvsamme lokalitet 12/12 747 Maribo Søndersø (ST), et stort antal så sent på året og udtryk for en mild vinter.

(Peter Staarup Christensen)

Knarand, Borreby Mose, 20. maj 2015. Foto: Steen E. Jensen

Regional fordeling af ynglepar af knarand 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	36-38	2	2-4	15	0	2-12	14-23	7-15	0-2	7-18	24-30	2	111-161

Pibeand *Anas penelope* (yngleforekomst)

Efter ynglefund de seneste to år forelå der i 2015 ikke registrering af ynglepar. Iværksættelse af Atlas-undersøgelse samt årlige optællinger af ynglefugle i Vejlerne (NJ) har dermed ikke tilvejebragt fund af ynglepar. Der blev senest gjort ynglefund i Vejlerne i 2003 med to par i Vesløs Vejle (NJ). Arten træffes

almindeligt som oversomrende i hele landet.

Arten indgik i DATSY-projektet i perioden 1998-2003, og konklusion i den afsluttende rapport (Nyegaard et al. 2014) er, at sydgrænsen for artens udbredelse må forventes at rykke yderligere mod nord i lyset af kommende klimaforandringer.

(Peter Staarup Christensen)

Spidsand *Anas acuta* (yngleforekomst)

Også for denne art kunne registreres et mindre fald i antal indberettede ynglepar med 9 par fra fem lokaliteter mod 11-14 ynglepar fra ni lokaliteter året før. Arten blev herudover observeret på ca. 15 måske egnede ynglelokaliteter i yngletiden, dog uden nærmere angivelse af yngleadfærd. Igen i år var bedste ynglelokalitet Bygholm Vejle (NJ) med fire par.

De største træktal var som altid fra efteråret, hvor Gedser Odde (ST) som vanligt var bedste lokalitet

med 2883 i perioden 2/8-29/12, efterfulgt af Blåvands Huk (SVJ) med 905 i perioden 25/8-9/12, Dovns Klint (F) med 701 i perioden 24/8-13/11 samt Dueodde (B) med 551 i perioden 14/9-27/10.

Største optælling af rastende fugle fra første halvår var 14/3 2100 Det Fremskudte Dige (SJ). Fra andet halvår kom årets største optælling 24/9 5000 Klægbanken (VJ), samme lokalitet som også sidste år husede efterårets største antal rastende fugle.

(Peter Staarup Christensen)

Amerikansk krikand *Anas carolinensis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1999, 2001, 2002, 2004			
2015	0	0	< 1	2	7	4	4	Alle år max. 9 fugle			117

Kommentar: Første fund er fra 1981.

Årets forekomst blev på beskedne tre fugle, men dog marginalt bedre end sidste år (to fugle). Dette var igen en årstotal, som lå lidt under gennemsnittet for de seneste 10 år på ca. fem fund.

Som altid drejede det sig om fund af hanner, som

alle nævnes: 15/3 1 Sneum Digesø (SVJ), 27/3 1 Bygholm Vejle (NJ), samme fugl ses efterfølgende 17-30/4 Østerild Fjord (NJ) med afstikker 26/4 Bygholm Vejle (NJ) samt 10/4 1 Agger Tange (NJ).

(Peter Staarup Christensen)

Mandarinand *Aix galericulata*

Årets indberetning af 13-15 fugle var den hidtil laveste, siden arten i 2007 blev inkluderet i Årsrapporten. Hermed bekræftes den med små udsving faldende tendens fra de seneste år. Fra artens normale kerneområde ved Odense Å forelå kun en enkelt observation 21/4 1 han Fruens Bøge (F). Herudover drejede flere observationer sig om kendte gengangere fra Hovedstadsområdet (KBH) og Djursland (ØJ). Der var ej heller i år indberetninger om evt. ynglefugle, og der foreligger ikke

registrering af dokumenterede ynglefund i perioden, hvor fund har været medtaget i Årsrapporten. Der er derfor intet, der tyder på, at arten med tiden vil etablere fritlevende bestande her i landet.

Mandarinænder, der ses i Danmark og Europa er undslupne fangenskabfugle eller efterkommere heraf. Arten er naturligt hjemmehørende i Asien, men har etableret bestande flere steder i Vesteuropa, bl.a. i Tyskland og Storbritanien.

(Peter Staarup Christensen)

Vagtel *Coturnix coturnix*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2011	2012	2014	
2015	NA	(8)	37	85	563	944	814	1916	1116	989	(12.562)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-76.

Et år med en total noget lavere end 2014, hvor der blev set 989 fugle. Observationerne af vagtel er afhængig af natoptællingsaktiviteten hos observatørerne, f.eks. skyldes de mange observationer i (SJ) at en enkelt observatør bidragede med 186 observationer (56 %) ud af 330 fra området.

Næsten alle observationer var af syngende fugle. Der var observationer fra alle landsdele.

Ankomst var lidt senere end normalt, og første var 28/4 1 Nørre Snede (VJ) og 30/4 1 Sennels Hede

(NJ). De tætteste bestande blev fundet i Sønderjylland og Østjylland (Djursland og mellem Randers Fjord og Mariager Fjord). Der blev på 421 lokaliteter på landsplan konstateret 749 syngende eller territorie-hævende fugle.

De største forekomster blev 13/7 14 Sørig Enge (NJ), 16/7 14 Roager (SVJ) og 9/8 51 Sørå Strand (NJ).

Sidste fugle 20/9 1 Nøttrup (SØJ) og så to sene observationer 26/10 1 Ferneklint Mose (VJ) og 8/11 2 Bredkær (NJ).

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af vagnetel 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	125	32	75	108	33	287	10	8	27	22	18	4	749

Gråstrubet lappedykker *Podiceps grisegena*

Der blev i 2015 lagt 6088 indberetninger af i alt 33.314 fugle ind i DOFbasen, hvilket er lidt flere end i 2014 (32.127) fra lidt færre lokaliteter – 974 mod 1007 i 2014. Efter fjernelse af de mest åbenlyse gengangere, kom antallet ned på 8030 mod 8663 i 2014, et fald på ca. 8%. Der blev indrapporteret ynglepar fra 44 lokaliteter, og der er derudover foretaget bearbejdnings på yderligere 24 lokaliteter, hvilket er noget lavere end antallet af lokaliteter med indrapporterede ynglepar end i 2014. Et forsøg på at estimere ynglebestanden på baggrund heraf gav 167-219 ynglepar, hvilket er meget tæt på resultatet fra 2014. Der er ud fra angivelser af ynglefugle (YF-koden) estimeret 325-529 ynglepar, idet der er forsøgt ikke at få gengangere med, hvor der både er rapporteret om ynglepar (YP) og ynglefugle (YF) på samme lokalitet; i alt 492-748 par, hvilket er lidt lavere end i 2014. I tallene er inkluderet 12-24 par uden YF-kode, men hvor det enten af noterne eller ungenangivelse fremgår, at der har været tale om ynglepar. Der blev desuden hørt mindst 17 par territoriehævdende fugle på lokaliteter, hvor der ellers ikke er registreret ynglepar. Der mangler dog indrapporteringer fra klassiske lokaliteter som Rørdal Lergrave (NJ), Sundby Sø (NJ) og Halkær Sø (NJ), alle lokaliteter, hvor der tidligere har været 10-20 par.

Mange rapporterer kun om ynglefugle (YF-koden) på en given lokalitet, så det kan være vanskeligt, at give et mere præcist tal og det skal endnu engang pointeres, at det er ønskværdigt med flere indrapporteringer af ynglepar. I Atlas III blev gråstrubet lappedykker i 2015 angivet som sikkert eller sandsynligt ynglende i 206 kvadrater. Fra Bornholm blev der

også i 2015 kun rapporteret om 1 par fra Svinemosen (YF-koden). Ungeproduktionen synes igen i år at være lav, der blev i alt kun rapporteret om 360 unger.

Lokaliteter med flest indrapporterede ynglepar topes af de klassiske: Lille Vildmose (NJ) (hele området) op mod 70 par og Vejlerne (NJ) 54 par. Herefter følger: Krenkerup Gods (ST) 15-20 par, Syv Mose, vest for Ramsøen (KBH) 15-18 par, Juelstrup Sø (NJ) 12 par, Ravnstrup Sø og Knoldeng (ST) 9-11 par og yderligere 33 lokaliteter med 5-8 ynglepar.

På enkelte kyststrækninger har der været pæne forekomster af rastende fugle, således 12/3 145 Kysten ved Sandflugtsplantagen (VSJ), 27/3 67 Helnæs, havet ud for Maden (F), 11/2 61 Eskebjerg Vesterlyng (VSJ), 23/9 116 og 29/10 90 Lystrup Strand (ØJ), 108 Smålandshavet, Hildesvig Bugt til Vigsø (ST) og 28/9 49 Hevringholm Strand (ØJ). Generelt set blev der observeret større flokke end de foregående år.

De klassiske træklokaliteter skal også kort omtales. Der blev i alt observeret 1749 trækkende fugle, når åbenlyse gengangere er fjernet. Forårstræk: I alt 477 fugle med det største antal fra Hyllekrog (ST) i perioden 1/4 til 30/4 med i alt 188 med max. 18/4 65. Herudover skal nævnes 11/1 23 Kikhavn (NSJ). Under efterårstrækket blev der i alt rapporteret om 1272 fugle, og der har kun været enkelte dage med over 30 fugle: 8/11 33 Kikhavn (NSJ) og 8/11 32 Griben, Sjællands Odde (VSJ). På trods af det har der været et pænt træk, her nævnes Lokaliteter med over 50 trækkende: 322 Gedser Odde (ST), 173 Kikhavn (NSJ), 146 Fornæs (ØJ) og 55 Korshage (VSJ).

(Søren Peter Pinnerup)

Regional fordeling af ynglepar af gråstrubet lappedykker 2015

YF + YP	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	93-183	1-3	8-11	52-63	10-17	18-30	76-125	32-46	70-93	30-40	101-136	1-1	492-748

Nordisk lappedykker *Podiceps auritus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	2014	2013	
467	NA	(64)	79	134	234	460	402	568	529	467	(7669)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972 og 1975-76.

Antallet af indrapporteringer af nordisk lappedykker ligger i 2015 næsten på niveau med 2014, 524 mod 561 i 2014. Efter rensning for formodede gengangere blev rapporteringerne fra 2015 reduceret fra 1383 fugle til mindst 467 fugle på 116 lokaliteter, hvilket er knap 20% færre fugle på næsten samme antal lokaliteter som året før. I første halvår blev der set enkelte større flokke (> 10), nemlig fra 17/1 til 17/3 op til 44 Havet ud for Ålebæk Strand (ST), 18/1 22 Asserbo Strand (NS), 18/1 14 Melby Overdrev (NS) samt 1/2 11 Feddet (ST). Yderligere pæne forekomster har været: 5/2 10 Østersøen syd for Als (SØJ), 16/3 9 Kysten ved Sandflugtplantagen (VSJ) og 17/1 8 Havet ud for Ulvshale Sommerhusområde (ST). Der blev kun rapporteret ganske få trækobservationer fra første halvår. Ud over seks enlige fugle var der 11/1 5 og 12/1 2 Børstrup Hage (NSJ), 5/4 2 Blåvands Huk (VJ) samt 19/4 2 Fornæs (ØJ). Der blev i 2015 ikke rapporteret om ynglepar af nordisk lappedykker.

Bortset fra den fugl der holdt til i Bundsø (SJ) fra 31/5 til 1/7 samt 1-2 rastende fugle ved Firtalsstrand & Mellemstykket 11/6-15/9 (F) var det første fund i andet halvår 2/8 1 Grenen (NJ). Større forekomster (> 10) af rastende fugle i andet halvår stammer hovedsagelig fra havområder og var: 13/10 til 17/10 15-30 Lakolk Strand, Rømø (SVJ), 27/10 28 Havet ud for Spejlsby Strand (ST) og samme dato 14 Havet ud for Nordfelt (ST) samt 19/10 20 Havet ud for Ålebæk Strand (ST). Efterårstrækket blev indledt med 2/8 1 Grenen (NJ), 10/8 1 Gedser Odde (ST), 10/9 1 Gedser Odde (ST) og 14/9 1 Blåvands Huk (VJ). Der var enkelte rapporteringer af mere end to fugle ad gangen under trækket. Alle er fra Gedser Odde (ST): 29/11 5, 15/11 4 og 28/11 samt 11/12 3. Gedser Odde er det absolut bedste sted at se trækkende nordisk lappedykker om efteråret med i alt 36 fugle. Næstbedste lokalitet er Blåvands Huk (VJ) med 6 fugle.

(Søren Peter Pinnerup)

Regional fordeling af nordisk lappedykker 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	8	0	8	4	1	15	11	25	3	61	77	6	219
2. halvår	17	3	23	5	3	41	7	9	0	22	116	2	248

Sorthalset lappedykker *Podiceps nigricollis*

I 2015 blev der foretaget 1521 indrapporteringer af mindst 1341 sorthalset lappedykker på 137 lokaliteter, hvilket antalmæssigt er 18% færre end i 2014 og på

færre lokaliteter. Der blev rapporteret om 64-67 ynglepar (YP) fra seks lokaliteter, og der er kun foretaget bearbejdning af antal ynglepar på yderligere to lokalitet

Sorthalset lappedykker, Lammesø, Fyn, 21. maj 2015. Foto: Gert Juul Jeppesen

Lokalitet	Region	min.YP	max.YP	max. YF	Unger
Brændegård Sø	F			16	
Firtalsstrand og Mellemstykket	F			31*	x
Føns Vang	F			4	
Gyldensteen - Engsøen	F	18	18	47	x
Lammesø	F	1	1		x
Sundet - Faaborg	F	4	5	10	
Søen, Valdemarsslot	F	3	3	18*	x
Vitsø	F			24	x
Ølundgårds Inddæmning	F	3	3	40	x
Søndersø - Furesø kommune	KBH			2	
Utterslev Mose Del II (Midtmosen)	KBH			2*	x
Bygholms Vejler	NJ	42	42	20*	
Glenstrup Sø	NJ	1	1		x
Juelstrup Sø	NJ			11	x
Kærup Holme	NJ	1	1	20	
Lille Vildmose	NJ	3	3	19	x
Sønder Mose - Viborg	NJ	1	1		x
Gurre Sø	NSJ			2	
Holløse Bredning	NSJ			2	
Rude Skov m.m.	NSJ			7	x
Selsø Sø	NSJ	0	1	3	
Skenkel Sø	NSJ			2	
Astrup Engsø	SJ			2	
Bundsø	SJ	7	10	12*	
Margrethekog Syd (syd for Vidåen)	SJ			2	
Slivso, Hoptrup	SJ			6	
Broksø Enge	ST			7	
Lidsø - Tjørnebjerg	ST			2	
Fil Sø	SVJ			12	
Filsø, Mellemsø	SVJ			25	
Kongens Kær	SØJ	1	1	56	x
Nørrestrand	SØJ			2	
Præstholm	VJ			4	
Søndervese	VJ	1	1		x
Vesterenge	VJ			7	
Hovvig - Odsherred	VSJ			4	
Brabrand Sø	ØJ			21	
Egå Engsø	ØJ			26	
Årslev Engsø	ØJ			2	

med i alt yderligere 4-6 ynglepar. Ud over disse tal er der indrapporteret 71-99 ynglepar (YF). Desuden blev der rapporteret om par med unger uden YF-koden, de er også indeholdt i nedenstående tabel. Ser man på det maksimale antal fugle set i yngletiden (her sat til perioden 15/5-15/7), blev der indrapporteret 223 fugle – svarende til ca. 111 par som ikke er indeholdt i ovennævnte. En forsigtig vurdering giver således en samlet ynglebestand på 248-281 par, hvilket er 18-20% højere end i 2014. Der blev indrapporteret unger fra 18 lokaliteter, hvilket er fem lokaliteter færre end i 2014. Der er under Atlas III i 2015 registreret ynglende sorthalset lappedykker i 10 kvadrater med statuskode sikker eller sandsynlig ynglende.

De første fugle blev set medio marts: 14/3 2 Egå Engsø (ØJ), 17/3 1 Skanderborg Sø (ØJ) og 21/3 2 Kongens Kær (SØJ). Det største antal set i første halvår var 27/4 114 Kongens Kær – alle indrapporteringer af mere end 50 fugle er fra denne lokalitet bortset fra 25/5 64 Kogleaks (NJ). Ved den nye Gyldensteen Engsø (F) – indviet marts 2014 – blev der registreret op til 47 19/6. Der blev efter yngletiden (15/5-15/7) set større sommerflokke flere steder, hvor de største tal var 2/8 51 Hjarbæk Fjord, nord (NJ) efterfulgt af 25/8 50 Bundsø (SJ) og 2/8 36 Horsens Fjord (Sejet Nørremark) (SØJ). Der er ud over de nævnte rapporteret om sommerflokke på mere end 10 fugle fra 10 andre lokaliteter.

Årets sidste fugle blev set i november: 4/11 1 Ølundgårds og Lammesø Inddæmning (F), 5/11-8/11 1-2 Firtalsstrand & Mellemstykket samt 8/11 1 1K Geddal Enge (NJ).

(Søren Peter Pinnerup)

Tabellen er udarbejdet efter nogenlunde de samme principper som i Fugleåret 2007-2014. Dvs. at en lokalitet medtages, når der er gentagne indrapporteringer (mere end to) i yngletiden (her er sat til 15/5 – 15/7), eller der er indrapporteret ynglefugle og/eller unger. Min. YP og max. YP angiver antal ynglepar indrapporteret i DOFbasen. Unger angiver, om der foreligger observationer af pull eller juv./1K-fugle i tiden 15/5 – 15/7. Max. YF angiver det maksimale antal fugle på lokaliteten i yngletiden. * angiver at fuglene er indrapporteret i DOFbasen med adfærds-koden YF.

Turteldue *Streptopelia turtur*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1983	1993	1982	
60	NA	(70)	133	102	53	65	63	297	219	180	(3614)
-	NA	> 2	NA	30	(20)	-	-	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1971-74 og 1975-76. Ynglefugleplynsninger er meget ujævne, max-antal ynglepar er 1993: 47 par, 1992 og 38-44 par.

Omkring 60 turtelduer blev noteret i 2015. De 39 var syngende, heraf 2 på lokaliteter uden for det sydlige Jylland, som er artens kerneområde. Antalsmæssigt var det på samme niveau som i 2014, men til gengæld

steg antal lokaliteter fra 39 i 2014 til 47 i 2015.

Årets første turteldue var tidlig, 18/4 1 sy. Beckmanns Plantage (SJ), og en uge efter 25/4 hørtes 1 sy. Sød (SJ) og 27/4 1 sy. Grøngård (SJ).

Arten er i Atlas III noteret i 22 kvadrater, heraf er de 18 i Sønderjylland.

Af efterårstrækkende fugle sås 29/8 1 Tønder (SØJ) og 31/8 1 Sønderho (SVJ).

I Nordjylland har der ikke været registreret turteldue i årets anden halvdel siden 2011, men 6/7 sås en ved Nordmandshage og i oktober dukker så helt

usædvanligt to stationære fugle op. En holder til i Hanstholm Fyrhaver i perioden 4-8/10 og stort set samtidig ses en fugl ved Skårup, Hannæs, i perioden 5-10/10.

Årets sidste turteldue var også usædvanlig, da det var en meget sen fugl, 18/11 1 Sønderho, den holdt til i en have sammen med en flok tyrkerduer.

(Ulla Munch Hansen)

Regional fordeling af turteldue 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	7	4	4	2	2	31	0	0	0	1	4	6	60

Natravn *Caprimulgus europaeus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2014	2015	2010	
379	NA	(59)	(138)	191	197	378	348	503	379	347	(7679)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1970-76, 1988-89 og 2004. Forekomst gælder typisk syngende fugle (>95%) og kun få raste-ede/trækfugle.

Efter sidste års pludselige stigning i antallet blev forekomsten i 2015 igen omkring det sædvanlige, hvilket vel kan tages som en bekræftelse af, at det høje tal i 2014 skal ses som et resultat af Atlas III. Også antallet af ynglepar faldt igen til et mere normalt niveau med 305 par opgjort på basis af antallet af syngende hanner. Antal lokaliteter med arten faldt dog kun fra 173 i 2014 til 158, og ynglelokaliteter fra 122 til 109. Den regionale fordeling var som forventet med hovedvægten i de nordlige og vestlige dele af landet, men det indre af Jylland er også godt repræsenteret.

De første observationer kom allerede i slutningen af april og begyndelsen af maj, 26/4 1 Hald Sø (NJ), 2/5 og 3/5 1 Ålbæk Klitplantage (NJ), 10/5 1 Tisvilde Hegn (NSJ), 10/5 1 Fynshoved (F) og 10/5 1 Blåbjerg Klitplantage (SVJ).

De sidste syngende var 29/8 1 Ålbæk Klitplantage og 30/8 1 Bunken Klitplantage (NJ).

Årets sidste observationer blev 10/9 1 Lille Vildmose (NJ), 27/9 1 Helbak Slette (NJ) og en sen fugl 8/10 1 Anholt (ØJ).

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af natravn 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	154	79	38	41	9	16	2	4	4	11	1	20	379
Syngende hanner	127	72	31	39	5	11	0	2	0	5	0	13	305

Tallene er udregnet som sum af lokalitets max. med tillæg for evt. trækkende eller ringmærkede fugle.

Engsnarre *Crex crex*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2004	2003	2007	
209	NA	(16)	21	44	231	152	166	508	312	301	(3962)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1974-76.

Første fugl blev konstateret til normal tid primo/medio maj med 8/5 1 Hovmose (ST) og 12+14/5 1 Torpet Mose (VSJ) som første.

De største registreringer blev 22+28/6 4 Kværs (SJ), 4/7 4 Åmose (VSJ), 4/7 4 Tange Plantage (SVJ), 5/7

4 Sørå Strand Enge (NJ), 30/7 4 Hjortnæs Plantage (NJ), 25/6 5 Flyvestation Værløse (KBH) og 1/7 9 Ribe Østerå (SVJ).

Sidste fugle blev 20+21/8 1 Omø Agerland (VSJ) og en lidt sen forekomst 11/9 1 død Jægersborg (KBH).

(Henrik Nyrup)

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	46	5	21	14	18	42	7	11	13	12	8	12	209

Plettet rørvagtel *Porzana porzana*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1983	2002	2003	
2015	NA	(27)	104	65	86	64	57	240	201	170	(3147)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975.

Der er langt op til de største år i begyndelsen af 2000-tallet, men med 87 fugle, så blev 2015 et af de bedre år. Der var registrering i alle regioner på nær Nordsjælland, Bornholm og Sydøstjylland.

Ankomsten var normal med medio april. Første fugle var 15/4, 16/4 og 18/4 op til 3 Ribe Østerå (SVJ), 19/4 1 Magisterkogen (SJ) samt 25/4 1 Sølsted Mose (SJ).

Største lokaliteter var 29/4-3/8 op til 7 sy. Lille Vildmose (NJ), 4/7 8 sy. Nørreådal (NJ), 14/5-5/7 5 sy. Vejlerne (Selbjerg, Vesløs, Gl. Vesløs og Arup) (NJ) samt 26/6-24/7 op til 4 sy. Almholm (VJ).

Sidste fugle blev 20/9 1 Ishøj Strand (KBH) og 16/10 1 Hovvig, Odsherred (VSJ).

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af plettet rørvagtel 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	37	29	6	4	0	4	1	1	4	0	1	0	87

Islom *Gavia immer*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2015	2014	2009	
2015	50	3	13	34	55	75	69	101	100	93	1535

Årssummen på 101 fugle er med mindst mulige margen ny rekord, idet den tidligere rekord var fra sidste år med 100 fugle. De 101 fugle er fordelt med 52 i første halvår og 49 i andet halvår. Som det er typisk var der inden forårstrækket kun få spredte fund; blandt andet fra Nyrup Bugt (VSJ), hvor der mellem Klint og Vester Lyng ses op til to rastende fugle (4K+ i odr. og 3K i vdr.) i perioden 25/3-9/4. Forårstrækket omfattede i alt 42 fugle mellem medio april og primo juni, hvor Skagen (NJ) som vanligt var dominerende med i alt 20 NV og 4 Ø i perioden 22/4-26/5 fordelt med 20 ad. i sdr. og 4 2K. Største dage her var 15/5 4 NV og 19/5 4 NV. De øvrige forårsfund var alle fra de indre farvande; blandt andet Gjerrild Nordstrand (ØJ) med 6 nordvesttrækkende i perioden 19/4-5/6, heraf 16/5 2 ad. i sdr. Desuden kan følgende mere usædvanlige forårsfund fra de sydlige indre farvande

nævnes: 24/4 1 2K+ V Feddet (ST), 10/5 1 ad. i sdr. NV Feddet (ST) og 15/5 1 ad. isdr. V Dovns Klint (F). Der var i år ingen sommerfund, om end der var to fund fra september, 16/9 1 3K+ i odr. Ø Grenen (NJ) og 25/9 1 1K+ S Blåvands Huk (SVJ). Derudover var der 40 fund i oktober-november og 7 fund i december, og dermed en helt normal fordeling i andet halvår. Flest fund var der ved Skagen (NJ) med i alt ni fugle i perioden 19/10-30/12, heraf en ad. i sdr. fundet død ved Gl. Skagen 25/10 samt ved Blåvands Huk (SVJ) med i alt fem fugle i perioden 26/10-9/12 og noget usædvanligt hele fem trækkende fugle ved Gedser Odde (ST) i perioden 11/10-17/11.

Et fund fra Bulbjerg i december og fem fund fra Skagen (januar 2, april 1, maj 1, december 1) er ikke medtaget i ovenstående, idet der i DOFbasen helt mangler oplysninger om alder/dragt ved disse observationer.

(Palle A. F. Rasmussen)

Regional fordeling af islom 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	56	4	11	8	0	0	1	6	1	7	7	0	101

Hvidnæbbet lom *Gavia adamsii*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2009	2006	1991	
2015	21	4	10	17	21	28	25	55	37	35	670

Årsummen er opgjort til ret beskedne 29 fugle fordelt med 11 i første halvår og 18 i andet halvår. Det bemærkes, at Skagen i år kun kunne byde på i alt fire fugle under forårstrækket, men til gengæld syv fugle i andet halvår. I øvrigt bemærkes især fund fra både juli og august. Alle årets fund nævnes: 4/1 1 i vdr. NV-R Korshage (VSJ), 6/4 1 3K+ i odr. N Gilbjerg Hoved (NSJ), 26/4 3 ad. i sdr. R farvandet mellem Læsø og Anholt (NJ), 5/5 1 ad. i sdr. NØ Hirtshals Fyr (NJ), 16/5 1 ad. i sdr. SØ Nordmandshage (NJ), 6- 20/7 op til 2 2K R mellem Damsted Klit og Tranestederne, Ålbæk Bugt (NJ), 3/10 1 ad. i sdr. SV Gedser Odde (ST), 14/10

1 ad. i sdr. NØ Nørlev Strand (NJ), 14/10 1 ad. i sdr. NØ Hirtshals Fyr (NJ) - regnes som samme som ved Nørlev Strand kort forinden samme dag, 25/10 1 i vdr. V Grønnestrånd (NJ), 29/10 1 2K+ i vdr. SV Gedser Odde (ST), 1/11 1 1K+ R Rosenvold (SØJ), 8/11 1 i vdr. SV Ejstrup Strand (NJ), 8/11 1 ad. i odr. V Børstrup hage (NSJ), 8/11 og 28/11 1 1K+ R Vejlbj Klit (VJ) og 4/12 1 1K+ R Halskov Odde (VSJ) samt følgende fra Skagen (NJ): 30/4 2 2K Ø, 3/5 1 ad. i sdr. Ø, 12/5 1 2K Ø, 26/8 1 imm. R, 11/10 1 imm. SØ, 12/10 1 2K SØ, 30/10 1 ad. i odr. SØ, 5/11 1 ad. i odr. og 1 ad. i sdr. SØ samt samme dag 1 2K+ i vdr. R ved Gl. Skagen.

(Palle A. F. Rasmussen)

Regional fordeling af hvidnæbbet lom 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	21	1	0	0	1	0	0	2	0	2	2	0	29

Lille stormsvale *Hydrobates pelagicus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1990	1988	1985	
7	NA	(10)	13	11	5	5	6	50	36	32	(377)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972 og 1975-76.

Årets syv fugle var fordelt på fem jyske lokaliteter, alle nævnes 21/6 1 R Skagen (NJ), 23/10 1 S Blåvandshuk (SVJ), 24/10 1 Lyngvig (VJ), 14/11 1 Ørhage (NJ) og 1 Fjaltring (VJ) samt 14/11 og 16/11 1 – begge Blåvandshuk.

Bemærk især sommerobservationen. Det er den eneste observation fra juni i DOFbasen – den seneste foregående sommerobservation var 9/7 2007 Hirtshals (NJ).

(Lasse Braae)

Stor stormsvale *Oceanodroma leucorhoa*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2004	1997	1988	
2015	NA	(16)	99	115	143	89	78	902	624	313	(4192)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972 og 1975-76.

Igen i år bemærkes den traditionelle sydvestlige orientering af forekomsten, med 102 ud af 140 fugle fra SVJ. Udover en vinterfugl 10/1 Hønen, Sønderho (SVJ) bemærkedes et par store dage med 25/10 9 Vejers Strand og 20 Blåvandshuk samt 19/11 29 samme sted. Øvrige fugle blev set i perioden 18/9 (eneste fra september)

– 10/12. Fra det øvrige land 30 fugle langs Vestkysten 2/10-1/12, med flest 25/10 8 Lyngvig (VJ) og 1/12 4 Roshage (NJ) samt syv fugle fra NSJ 23/10-13/12, hvor især 26/10 1 Arresø (indlandsobservation!) bør bemærkes samt endelig 5/11 1 Fornæs (ØJ).

Desuden 12 ubestemte stormsvale, alle fra Vestkysten. (Lasse Braae)

Regional fordeling af stor stormsvale 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	15	15	102	1	0	0	0	0	0	7	0	0	140

Malleuk *Fulmarus glacialis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1997	2007	1991	
21.731	NA	(4305)	15.885	(24.013)	(28.255)	20.386	24.256	71.532	65.213	40.846	-

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1975-76 og 1999-2003. Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Da nordjyderne har sondret mellem Skagen og resten af regionen, har vi fulgt denne opdeling og tilføjet endnu en linje i tabellen med regionale fordelinger. "Elitedivisionen" er dermed reduceret til kun at være Skagen. Der er endvidere tilføjet to kolonner i tabellen, der angiver henholdsvis, hvor stor en andel af det samlede antal områdets fugle udgør samt den akkumulerede procentsats linje for linje. Disse tal viser umiddelbart, hvor stor forskel der er på forekomsten i de enkelte farvande.

Materialet i DOFbasen bestod af 1063 registreringer (470 i 2014), der dækker ca. 21.731 fugle (15.037 i 2014), dvs. 20 fugle pr. registrering (32 i 2014). Den nordjyske dominans ligger i år på 93,8% (95,9% i 2014).

Fordelingen på måneder fremgår af tabellen for henholdsvis Skagen, Øvrige NJ, Vestkysten (VJ + SVJ) og (sydlige) Kattegat (øvrige regioner) samt de indre farvande (KBH + ST).

Ved Skagen lå antallet af fugle ligesom sidste år på middelniveau. Der var pænt med fugle i januar. Der var en række større dage i perioden medio april til medio juni. For andet halvår skilte juli og oktober sig klart ud med flest fugle. De største tal (>400) blev: 13/4 475, 17/4 556, 19/4 403, 14/5 1000, 15/5 500, 22/5 706, 16/6 456, 24/7 865, 25/7 875, 20/9 488 og endelig 23/10 2941, der var årets største tal.

Fordelingen af fugle i det øvrige NJ fulgte stort set forholdene ved Skagen. Der var følgende dage med trecifrede antal: 4/1 179 og 23/5 750 begge Roshage, 30/5 300 R Hirtshals Havn, 9/6 150 Hanstholm Havn, 15/6 200 V Roshage, 24/7 150 R Hirtshals Havn, 26/7

600 R Tannis Bugt, 9/8 120 R Hanstholm Havn, 26/9 113 Roshage og 1/12 309 Lild Strand.

Vestkysten viste udpræget "havfuglemønster" med klart flest efterårsfugle. Den eneste større dag var 26/9 334 Harboøre Tange (VJ).

Januar blev igen bedste måned i Kattegat. Vi skal tilbage til 2012 for at finde et år, hvor maksdagen faldt under en typisk efterårsstorm. Der var en helt klar overvægt af fugle i den østlige del (NSJ). Malleukken er tilsyneladende ikke kystfølgende i samme grad som f.eks. sodfarvet skræpe. En anden medvirkende faktor kan dog være, at nogle af observationsposterne i NSJ ligger højere, hvilket gør det nemmere at opdage lyse fugle mod det mørke hav. De bedste dage – vi taler her om tocifrede antal – blev 3/1 18 og især 4/1 229 begge Børstrup Hage (NSJ), 4/1 79 Kikhavn (NSJ), 80 Korshage (VSJ) og 12 Gniben (VSJ), 11/1 12 og 8/2 23 begge Børstrup Hage og 8/2 11 Kikhavn, 23/10 13 og 12/11 15 Børstrup Hage og samme dag 14 samt 14/11 16 begge Tinkerup Strand (NSJ) og endelig 1/12 68 og 7/12 14 begge Børstrup Hage. Eneste fynske fugl var 25/10 1 Røjle Klint, mens blot 38 fugle nåede den jyske østkyst i løbet af året.

Fra de indre farvande var der to fund, 4/1 4 Nordhavnstippen/Stubben (KBH) og 6/10 1 Feddet (ST) – selv om det er små tal, må disse vel egentlig betegnes som årets mest usædvanlige observationer.

Tallene fra Skagen er sammensat med hjælp fra Knud Pedersen.

(Lasse Braae)

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Total	i %	% sum
Skagen	471	8	43	1994	4400	1710	1994	95	695	3752	595	697	16454	75,72	75,72
Øvrige NJ	203	26	0	216	1113	517	843	178	223	161	17	428	3925	18,06	93,78
Vestkysten	21	2	1	2	40	68	28	1	343	31	41	6	584	2,69	96,47
Kattegat	483	39	0	3	7	8	6	1	0	43	62	111	763	3,51	99,98
Indre vande	4	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	5	0,02	100
I alt	1182	75	44	2215	5560	2303	2871	275	1261	3988	715	1242	21731		

Sodfarvet skråpe *Puffinus griseus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1997	2007	1991	
2015	17	(75)	170	168	184	166	189	446	403	384	(6669)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972 og 1975-76.

Et rigtig fint år, der bæres oppe af enkelte store dage. Der var en klar overvægt af fugle i Kattegat, hvis man tæller sammen lokalitet for lokalitet, men der må formodes, at være pænt med gengangere mellem de nordsjællandske lokaliteter. Man ser tydeligt det berømte Kattegat-loop sidst i oktober, først fugle ned langs den svenske østkyst, herefter langs Nordsjællands kyst, forbi Fyn og flere østjyske lokaliteter inden fuglene runder Skagen. Hvis blæsten fortsætter kan den samme fugl i princippet måske også ses hele vejen ned langs den jyske vestkyst.

Årets højeste tal blev 23/10 28 V Korshage (VSJ) – det er den tredje højeste notering herfra. Hidtil højeste er 17/10-1993 54 og 5/10-1997 34. I DOFbasen er der kun oplysninger om 19 forekomster med over 25 fugle. Top fem udgøres af 31/8 2002 172 Nørre Lyngvig (VJ) og 71 Blåvands Huk (SVJ) samt 7/10 1984 58 hhv. 93 på de samme lokaliteter – samt ovennævnte fra Korshage.

Årets første fugle viste sig 26/7 2 Lyngvig (VJ), 31/7 1 Harboøre Tange (VJ), 2/8 1 Skagen (NJ) og 30/8 1 Bækbygård Stand (VJ).

I september blev der set fugle i NJ (4 Grenen, 9 Roshage og 2 Ørhage), SVJ (8 Blåvandshuk, heraf 6 18/9), 19/9-20/9 2 ØJ (Fornæs og Århus Østhavn), 20/9 1 Rosenvold (SØJ), men kun denne fra Sjælland, 26/9 1 Kikhavn (NSJ).

Oktober blev årets bedste måned. NJ 33 heraf Skagen 23 med flest 24/10 8, de øvrige fordelt på 5 lokaliteter. VJ 4, SVJ 16, flest 22/10 7 og 25/10 5 Blåvands Huk. Ved Sjælland var der ingen fugle før 23/10, hvor det til gengæld gik løs for alvor. Der blev meldt fugle fra 10 lokaliteter med flest ved Korshage 28, Børstrup Hage (NSJ) 20 og Tinkerup Strand (NSJ) 14. Næste influx kom 25/10 med bl.a. 10 Gilleleje By og 1 - 6 fugle fra yderligere 6 lokaliteter. 23/10 blev også årets to fynske fugle set (Flyvesandet), disse kan ligeledes være gengangere fra Sjælland. SØJ gav 14 fugle 20/10 – 26/10, flest 24/10 5 Trelde Næs og 4 Rosenvold og ØJ 12 fugle 24/10 – 26/10 (Fornæs 6 og Århus-området 6). På de store dag var mængden af fugle så stor, at det reelt er umuligt at afgøre, hvor mange der var gengangere. Det kræver også, at de enkelte iagttagelser er forsynet med et tidspunkt for observationen, hvilket ikke altid var tilfældet.

I november 4 NJ, 5 VJ, 2 SVJ, 2 VSJ samt 14/11 1 fra tre nordsjællandske lokaliteter, formodentlig samme fugl og 30/11 op til 3 fugle set på fem lokaliteter, og årets sidste blev 1/12 1 vel igen samme fra tre nordsjællandske lokaliteter, 2/12 2 Skagen og 4/12 1 Blåvands Huk.

(Lasse Braae)

Regional fordeling af sodfarvet skråpe 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	55	13	27	14	15	0	2	33	0	36-103	0	0	195-262

Almindelig skråpe *Puffinus puffinus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2015	1989	1998	
255	NA	6	40	48	55	64	65	255	99	94	1863

Rekordår der blev båret godt på vej af en helt forrygende dag ved Lyngvig (VJ) 26/7 med ikke mindre end 102 fugle! En af observatørerne Erik Enevoldsen har givet følgende beskrivelse af dagen:

”Vi så ikke en skråpe den første halvanden time, og efter tre timers obs havde vi set tre (og det var jo meget fint!). Men efter kl. 10 gik trækket amok!! Dagens total havde følgende fordeling: Kl. 06.15-07.00: 0, kl. 07.00-08.00: 1, kl. 08.00-09.00: 2, kl. 09.00-10.00: 5, kl. 10.00-11.00: 28, kl. 11.00-12.00: 38, kl. 12.00-13.00: 26, kl. 13.00-13.45: 2. Mange af fuglene kom ret tæt på land, og største flok var på 8. Alle trak nord, så der er helt sikkert ingen gengangere. En stor oplevelse – og høj stemning på klitten!”

Den tidligere dagsrekord var 23/6 2006 43 Ørhage (NJ), så der er tale om lidt af et ryk.

2015 bød også på andre rigtigt fine dage: 7/6 38 Lyngvig og 21 Harboøre Tange (VJ) samt 7/10 22 Roshage (NJ). Ud over disse meget flotte dage var

forekomsten generelt meget god – selv årets resterende 72 fugle må betegnes som over middel, dog med markant overvægt af fugle i Nordjylland. Blandt disse bør følgende nævnes, 28/2 1 Grenen (NJ) – årets eneste vinterfugl. Første forårsfugl blev 13/4 1 Grenen, der bød på yderlige tre af årets maj fugle. Største tal fra NJ i første halvår blev 7/6 5 ud for Svinkløv Plantage. De sjællandske fugle var 9/7 4 Børstrup Hage (NSJ), 10/7 2 Kikhavn (NSJ) samt 15/6 1 og 10/7 1 begge Kors-hage (VSJ). Tidspunktet for sidstnævnte passer ikke umiddelbart på nogle af Kikhavn fuglene. Årets sidste observationer var 8/9 1 Blåvands Huk (SVJ), 20/9 1 Grenen og 2/10 1 Østerklit (NJ).

Desuden blev der registreret 13 ubestemte skråper fordelt på 8 skråpe sp. (4 NJ, 3 SVJ og 1 ØJ) og 5 almindelig/baleare (4 NJ og 1 NSJ). Der er ikke gjort nogle forsøg på at finde ud af, om disse 13 fugle er blevet artsbestemt af andre personer / på andre lokaliteter.

(Lasse Braae)

Regional fordeling af almindelig skråpe 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	67	175	5	0	0	0	0	2	0	6	0	0	255

Månedsfordeling af almindelig skråpe 2015

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Total
2015	0	1	0	1	6	74	167	3	2	1	0	0	255

Sort stork *Ciconia nigra*

Årstotal	Hypighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Årstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1995	2000	1996	
2015	NA	(16)	29	38	34	30	32	61	58	48	(1227)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972, 1975-76.

Med blot 17 individer blev 2015 en bundskrabber mht. sort stork på strejf i Danmark. I det gode år 2014 var tallet helt oppe på 43 individer. Der var dog observationer i de fleste lokalafdelinger undtagen i Østjylland, Nordsjælland og på Bornholm. Observationerne blev gjort fra 25/4 til 6/9. Det første fund var en sort stork ved Nors Sø i Thy (NJ), og det sidste en ungfugl der blev set ved Gedser Odde (ST). De få iagttagelser af sort stork svarer meget godt til de relativt få iagttagelser af hvid stork i 2015. Ugunstige vejrforhold om foråret og det meste af sommeren forhindrede i vidt omfang forlænget træk for tilfældige strejffugle.

Største antal på en gang var to fugle set ved Krage-lund Plantage 3/7 (SVJ) og tre ved Vest Stadil Fjord 3/8 (VJ) og Skærbæk 5/8 (SØJ) – kan være samme.

En enkelt ungfugl fra 2015 blev set både på Sjælland bl.a. ved Haraldsted Sø (VSJ) 9/8 og ved Jerup (NJ)

11/8. Formentlig var det samme ungfugl der blev set ved Gedser Odde (ST) 6/9. Det ses jævnlige at sort stork, både hele familier men også blot ungfugle, trækker et stykke mod nord før det egentlige træk mod syd. Der er ingen tegn på, at sort stork har forsøgt at yngle i Danmark i 2015.

I Slesvig-Holsten var der syv par sort stork med 16 udflyjende unger i 2015. Seks af de syv par fik unger. I Kreis Rendsburg-Eckernförde yngler de to nordligste par sort storke. Bestanden i Slesvig-Holsten befinder sig i disse år på et lavpunkt (AG Schwarzstorchschutz Schleswig-Holstein). Jørgen Jensen nævner i Fugleåret 2008, at der da var 20-23 par i Mecklenburg-Vorpommern (bestand i svag vækst). Der foreligger ikke nyere oplysninger fra Tyskland.

(Hans Skov)

Sort stork 1K, Skagen, 6. august 2015. Foto: Knud Pedersen

Regional fordeling af sort stork 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	5	4	3	0	4	3	2	2	1	0	2	0	(26) 17*

* Tallet 26 korrigeres for sort stork, der er set i flere regioner til kun 17. Altså er der næppe set flere end 17 forskellige sort stork i Danmark i 2015. Det skal ses på baggrund af de i alt 69 storkeobservationer, der er registreret i DOFbasen i 2015.

Hvid stork *Ciconia ciconia*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2014	2011	2013	
2015	NA	(216)	(261)	(153)	208	396	323	518	500	463	(8509)
2	NA	42	17	6	1	2	2	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. For antal fugle mangler årstotal fra 1970-77, 1988-89, samt 1997-98. Tre største yngleår fra 1970 er: 1970: 60 par; 1971: 54 Par; 1972: 51 par.

Storkesæsonen i 2015 var i gang fra 1. januar. I Gundsøllille overvintrede yngleparret på reden, og i Veksø på samme egn holdt en enlig stork til på en rede. Gundsøllille-parret, såvel som den enlige stork i Veksø blev fodret hen over vinteren. De tre nævnte storke stammer fra det skånske storkeprojekt.

De første storke, som kom ind med trækket syd fra, var de to, der blev set ved Vordingborg (ST) 28/2 og

den, der blev set 3/3 i Bjæverskov. Dernæst blev der 7/3 set en stork på Nyord (ST) og ved Skamby på Fyn, og 8/3 nåede en stork til Kegnæs på Als (SJ). Nogle af disse tidlige storke kan meget vel være skånske storke på vej tilbage fra vinterkvarteret i Spanien. I Slesvig-Holsten dukkede de første storke med vinterkvarter på den Pyrenæiske Halvø ligeledes op i februar. Det tager disse storke 1-2 uger at nå tilbage

til yngleområderne i Nordtyskland. Fra midt i april til udgangen af maj måned kulminerede indtrækket af storke. En gennemgang af antallet af storke registreret i DOFbasen, der har besøgt Danmark i 2015 sandsynliggør at ca. 350 storke gæstede Danmark i 2015. Se tabellen med regional fordeling. I 2014 var tallet ca. 518 storke, hvilket var rekordhøjt. Det kolde og blæsende vejr i april og maj bærer skylden for de få gæstende storke. Den største storkeflok, der blev set, var 67 trækkende skånske storke, der nåede Sjælland via Øresundsbroen 29/7. De trak ud ved Gedser (ST) 1/8. 6/9 trak 11 skånske storke ud fra Gedser. Disse 11 storke var forbi Gundsølille et par dage før. Ser man bort fra de skånske storke, så var den største flok 11-12 storke ved Vejen (SVJ) 12/6, og 7 storke ved Tønder (SJ) 12/9. Seks storke der blev set ved Toftlund 1-2/5, og de blev også set ved Bjolderup længere syd på i Sønderjylland.

Der er nu 50 par fritflyvende storke i Skåne. I alt havde 175 ungfugle mulighed for at trække fra Skåne i 2015. Et par enlige storke er set ved Tureby sydvest

for Herfølge samt ved Allingåbro på Djursland så sent som 14/10. 15/10 blev formentlig samme storke som den fra Djursland set ved Grønbæk nord for Silkeborg.

Ynglebestanden i Danmark i 2015 blev to par storke, der fik tilsammen fire flyvefærdige unger.

Smedager i Sønderjylland havde atter et storkepar. Hunnen ankom 11/4. Som de foregående år var hunstorken ikke ringmærket. Selv om den var alene lagde den to æg henholdsvis 18/4 og 20/4. Hannen ankom 27/4 og smed straks de to æg ud af reden. Hannen er udruget i Hitzhusen i Holsten i 2010. Begge storke er af vild proveniens, og det betyder, at Danmark har et vildt ynglepar. Storkeparret påbegyndte ny æglægning 30/4 og fik lagt fem nye æg. Et webkamera gjorde det muligt for hele Danmarks befolkning via TV2 at følge med i livet i storkereden. 3/6 klækkede det første æg og 10/6 var der fem unger. De mange unger var for meget for storkene, så hannen regulerede antallet ved at æde en unge 11/6 og smide en anden ud af reden samme dag. 12/6 måtte en lift tilkaldes, da ungerne var blevet viklet ind i noget nylonstrømpe fra en halmballe. Efter et heftigt regnvejr 21-22/6 bukkede en tredje unge under. Den blev halvdød kastet ud af reden af hanstorken. Begge tilbageblevne storkeunger fløj af reden 3/8. Hele storkefamilien trak syd på 29/8.

Gundsølille på Sjælland. Parret, der er svenske projektstorke, opholder sig i området året rundt. Storkeparret påbegyndte æglægningen så tidligt som 7/4.

Storkereden i Smedager ved Tinglev. Storkeungerne er tæt på at være flyvefærdige. 1. august 2015. Foto: Hans Skov

Parret udrugede tre unger. En unge bukkede under pga. regnvejret 2/6. Den blev kastet død ud af reden 5/6. Den første unge fløj af reden 23/7, og dagen efter fulgte den anden unge med. Ungerne trak syd på 8/9. Allerede næste dag blev de to ungfugle aflæst i Berne-Glüsing nordvest for Bremen. Det er 371 km fra Gundsøllille. De to ungfugle har valgt den vestlige trækrute. Storkeparret i Gundsøllille overvintrede, og det samme var tilfældet med en skånsk stork som nu i flere år har overvintret på en rede i Veksø. Den dukkede op i september og trak tilbage til Skåne først i marts.

Mindst fire ynglestorke med danske ringe blev aflæst i Sydslesvig (Osterlangstedt, Ostenfeld-Stumpen), Holsten (Hitzhusen) og Nedersaksen (Handorf) i løbet af sommeren. Hunstorken i Ostenfeld-Stumpen ved Hollingstedt i Sydslesvig var en 21 år gammel hunstork, som blev ringmærket i en rede på Ribe Rådhus i 1994. Det er den hidtil ældste vildtlevende danske

stork, som ringmærkningen har dokumenteret.

2015 var et rimeligt år for Europas storke. I Slesvig-Holsten faldt antallet af vilde storkepar fra 298 par i 2014 til 269 par. Et fald på 8 %. I 2012 var tallet 248 par. Til tallet i 2015 skal lægges omkring 70 fritflyvende storkepar og unger, der har en baggrund, der kan minde om Gundsøllille storkeparret, så det totale antal par bliver 339 par med 653 unger. I storkelandsbyen Bergenhusen 50 km syd for grænsen var der i juli 22-23 storkepar på rederne. Mens der var 8 %'s tilbagegang i Slesvig-Holsten, så gik storkene i nabolandstaten Niedersachsen frem fra 746 par med 1137 unger i 2014 til 772 par med 1497 unger i 2015. Det er det bedste resultat i 44 år (Kilde: NABU AG Storchenschutz). I Skåne fik 50 fritflyvende par 83 unger på vingerne i år. Hertil skal lægges 92 unger fra storkepar i volierer (Kilde: Berith Cavallin, tidl. leder af det skånske storkeprojekt.).

(Hans Skov)

Regional fordeling af hvid stork 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	45	16	33	32	16	51	15	13	44	19	112	5	(401) 350*

* Tallet 401 korrigeres for storke, der er set i flere regioner til 389. Dette tal reduceres igen med 10 % af hensyn til mulige gengangere, der ikke er blevet fanget i tidligere korrektioner. Det sandsynlige antal forskellige storke, der har besøgt Danmark i 2015, bliver da 350. Det skal ses på baggrund af de i alt 677 storkeobservationer, der er registreret i DOFbasen i 2015.

Storkefamilien i Gundsøllille fotograferet i forbindelse med ringmærkning af de to unger d. 23. juni 2015. Foto: Hans Skov.

Rørdrum *Botaurus stellaris*

Rørdrum, Halkær Sø, 12. april 2015. Foto: Kis Boel Guldmann

Forekomsten var stort set på niveau med 2014, hvilket er uventet, man havde forventet en stigning efter en mild vinter.

Årets første paukende rørdrummer blev hørt 25/1 Vaserne (NSJ) og 31/1 Ribe Østerå (SVJ). Fra 5/2 var der næsten daglige observationer af paukende rørdrummer frem til 5/7, hvor det sidste trut blev hørt ved Viskum (NJ). Her er der set bort fra enkelte ukommenterede poster med adfærden syngende i august.

Bestanden af rørdrum i artens kerneområde i Vejlerne (NJ) var stabil i forhold til 2014 med 95 paukende hanner (99 i 2014). Fordelingen var 67 i det østlige og 28 i det vestlige Vejlerne. Normalt har vi ellers været vidne til en stigende bestand efter en mild vinter. At der var en lille nedgang, kan skyldes at der som plejetiltag, blev høstet en del af rørskovene i både Bygholms Nordlige rørskov og i Selbjerg Vejle. Bedste lokalitet efter Vejlerne var Lille Vildmose (NJ), hvor der blev hørt op til 28.

Der var forholdsvis mange fund af sete fugle i januar og februar, men langt færre sete i årets sidste måneder.

(Peter Lange)

Regional fordeling af rørdrum 2015 – fordelt på paukende fugle og fugle set uden for yngletiden

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
sete fugle vinter*	18	12	10	2	6	11	1	8	12	2	1	2	85
antal lokaliteter med pauk	24**	26	13	2	2	11	11	16	14	4	12	2	113
paukende fugle	144	36	21	5	2	21	19	20	20	5	18	2	313

* fugle set uden for pakesæson, typisk månederne januar-februar samt september-december.** Vejlerne er her regnet som to lokaliteter og hele Lille Vildmoseområdet som en lokalitet.

Sølvheje *Ardea alba*

Årstotal	Hypighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2013	2014	2015	
154	3	< 1	3	4	30	118	90	174	143	154	1078

Med over 2700 observationer i 2015 var datamaterialet med sølvheje så omfattende, at det efterhånden er vanskeligt at vurdere forekomsten af fugle i landet. Materialet vurderes at omfatte minimum 154 forskellige fugle, og der kan have været væsentlig flere.

Der blev observeret sølvheje i alle landsdele og i alle årets måneder.

Årets første blev set 1/1, hvor der blev observeret i alt 6 fugle i tre regioner – 1 Rømø Dæmningen (SJ), 1 Astrup Forland (SJ), 1 Gl. Hviding forland (SVJ), 1 Søholt Gods (ST) og 2 Maribo Søndersø (ST).

Der blev ikke rapporteret ynglefund i Danmark i 2015.

I lighed med de foregående år blev der indrapporteret en del større forekomster af rastende fugle. De største forekomster var fra Sønderjylland, 26/7 23 Hasberg Sø (SJ) og 24/8 27 Nørresø (SJ). Uden for Sønderjylland blev største antal 11/4 10 Bøtø Nor (ST) og 1/10 16 Gl. Hviding Engsv (SVJ).

Årets sidste observation blev 30/12 1 Ny Fredriks Kog (SJ), 30/12 1 Astrup Forland (SJ) og 31/12 1 Bølling Sø (ØJ).

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af sølvheje 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	14	12	25	13	7	36	13	5	3	4	13	9	154

Silkehejre *Egretta garzetta*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	2015	Før 1970 samlet	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	2013	2014	
34	5	2	2	7	27	23	26	42	39	38	514

I 2015 blev der observeret minimum 34 silkehejrer i Danmark. Dette var en fremgang i forhold til 2014, hvor der blev observeret cirka 21. Antallet af fugle i 2015 var dog vanskeligt at vurdere, da der er mange observationer fra forskellige lokaliteter, hvor det ud fra den tidsmæssige forekomst kan være vanskeligt at vurdere antallet af forskellige fugle.

Årets første fund blev registreret så tidligt som 1/1 1 Gl. Hviding Forland (SVJ), og i dette område blev der set silkehejre hele året frem til 26/12. I vintermånederne blev herudover observeret 16/1 1 Gråsten Nor (F).

De fleste fugle blev set i maj til september, hvilket er en normal forekomstperiode for arten. Der var dog også en del senere fund, hvor der blandt andet blev observeret to fugle 10/10 Rømdæmningen (SJ) og 17/10 Busene Have (ST). De største observationer blev 24/7 4 Gl. Hviding Engsø (SVJ) og 8- 24/8 4 Rømdæmningen.

En bemærkelsesværdig observation var 7/7 3 i den danske del af Nordsøen på olieplatformen Halfdan A (vest for 6. østlige længdegrad).

Årets seneste fund blev udover førnævnte 24/12 1 Rømdæmningen.

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af silkehejre 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	8	1	7	0	0	6	5	1	2	2	2	0	34

Skestork *Platalea leucorodia*

Skestorken satte atter rekord som ynglefugl i Danmark i 2015. I alt 254 par skestørke fordelt på otte kolonier ynglede i år i den danske kystnatur. De skønnes at have opfostret 500-600 flyvedygtige unger. Danmark er skestorkens nordligste yngleområde.

Fremgangen skete trods regn, rusk og kulde både i foråret og forsommeren med flere højvander, der i Vadehavet skyllede rederne i en skestørke-koloni væk.

Kolonierne var følgende: Mariager Fjord (ØJ/NJ) et par, øen Høje Sande ved Skjern Å's udløb i Ringkøbing Fjord (VJ) der husede Danmarks største koloni på 108 ynglepar, øen Klægbanken i den nordlige del af Ringkøbing Fjord (VJ) 18 par, øen Langli i Ho Bugt i den nordlige del af Vadehavet nær Esbjerg (SVJ) 19 ynglepar. I Limfjorden (NJ) blev der registreret 108 par skestørke fordelt på fire kolonier. En af kolonierne ligger i den vestlige del af Limfjorden på Venø, en lokalitet, hvor skestørkene ynglede første gang i 2014. I år var der 12 par her. I Danmarks ældste skestørke-koloni i Nibe-Gjøl Bredning Vildtreservat vest for Aalborg, hvor arten har ynglet uafbrudt siden 1996, mislykkedes ynglesæsonen på Vår Holm, idet de ca. 50 par skestørke i det tidlige forår fik deres æg ædt af ræv.

Til gengæld havde 42 ynglepar på den nærliggende Hornsgård Holm en frugtbar sæson fri for rovdyr og forstyrrelser. Hertil fire par på øen Melsig i Arup Vejle.

De første skestørke var formentlig overvintrende i Vadehavet, idet 2 2K fugle blev set 1/2 til 2/2 3 på Fanø, ved Kammerslusen og Sneum Klæggrav (alle SVJ). Egentlig forårsankomst må være 23/2 2 Bygholm Vejle (NJ) og fra marts var der observationer fra mange lokaliteter. Forårets største antal uden for de kendte ynglelokaliteter var (lokalitets max.): 7/5 56 Værnengene (VJ) og 28/6 31 Sneum Digesø (SVJ).

Traditionen tro er de største antal fra sensommeren, hvor skestørkene samles med årets unger på slæb. De største tal var igen i år fra Bygholm Vejle; 20/8 206 og i perioden 10-22/8 er der en række tal herfra på mellem 175 og 200 skestørke. Desuden bør nævnes 2/8 177 Arup Vejle, 20/7 164 omkring Værnengene og 11/8 107 Sneum Digesø.

Sidste større antal fra Nordjylland var 6/10 46 Bygholm Vejle.

Der var næsten daglige observationer frem til medio oktober, hvor de sidste blev 14/10 1 Mandø Låningsvej (SVJ) og 15/10 7 1K Kammerslusen (SVJ).

(Jan Skriver og Peter Lange)

Sule *Morus bassanus*

Halvdelen af sidste års tab i forhold til rekordåret 2013 blev genvundet, så vi endte med det næststørste år med en total på 136.505 fugle fordelt på 4783 poster i DOFbasen. Da alle sulere nok ikke rapporteres nu om dage, skal man passe på med direkte sammenlignin-

ger mellem de enkelte år, men et dyk i posen med årstotaler på 30.419 i 2005 og 8989 i 1985 giver et ganske godt billede af udviklingen.

Det årstidsmæssige mønster fortsatte i samme spor som sidste år med flere fugle i januar – februar og

oktober – december. Regionalt var der stor fremgang i NJ og VJ (>20.000), mens VSJ, SØJ og ØJ var de eneste områder med endda - temmelig stor - tilbagegang (hhv. 2031, 517 og 4304).

For tredje år i streg var februar måneden med færrest suler, og vi kom tilbage i god gammel gænge med en oktober, der tegnede sig for knapt halvdelen af årets fugle.

Årets største tal i de enkelte regioner blev: 4/1 33 Nordhavnstippen (KBH), 5/6 234 Gjerrild Nordstrand

(ØJ), 6/10 362 Bækbygård Strand (VJ), 19/10 172 Lakkolk, Rømmø (SJ), 22/10 2772 Blåvandshuk (SVJ), 23/10 2966 Grenen (NJ), 292 Korshage (VSJ) og 11 Flyvesandet (F), 24/10 36 Trelde Næs (SØJ), 30/11 316 Hellebæk (NSJ) samt et par dage med 2 (ST) og mange dage med 1 (B). Til sidst skal det bemærkes, at der i år med sikkerhed var flere forskellige fugle i Østersøen – måske er der på sigt basis for et ynglepar på Christiansø.

(Lasse Braae)

Regional fordeling af sule 2015

2015	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Total
NJ	1700	723	2822	7024	4094	976	3555	1094	3926	38776	19560	3992	88242
VJ	9	44	51	232	687	487	1383	285	1312	2326	842	97	7755
SVJ	7	8	56	240	1278	400	908	137	2761	17641	2348	95	25879
ØJ	373	42	163	85	320	302	51		81	1307	1117	374	4215
SØJ		2				14			5	171	12		204
SJ					1		2		8	382	5		398
F	2	2		3	4		2		13	13	2	6	47
VSJ	57	7	12	31	122	21	12	1	2	528	240	157	1190
KBH	54				1		1			1	36	27	120
NSJ	1465	310	10	60	379	42	56	8	45	2323	2348	1308	8354
ST	1	3	3		6	1		2			1	7	24
B		1	1	4	12	11	11	15	6	9	2	5	77
DK	3668	1142	3118	7679	6904	2254	5981	1542	8159	63477	26513	6068	136505

Pomeransfugl *Charadrius morinellus*

Igen i år blev de første fugle set ved Nr. Farup Vesterø (SVJ), nemlig 2 den 22/4, og det ser ud til, at det nu er reglen, at de første fugle ankommer ultimo april, om end i beskedent antal, idet de kun udgør 3 pct. af dette års antal.

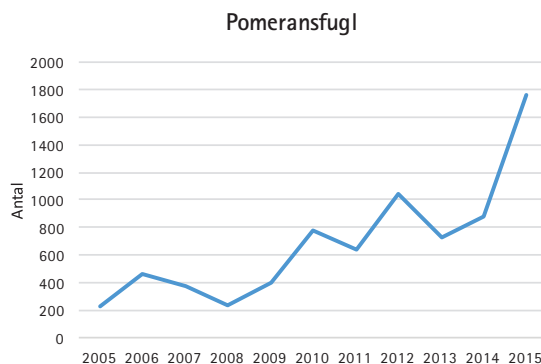
Der blev i alt set 1762 forskellige fugle på forårstræk, hvilket er 100 pct. flere end sidste år og langt det største antal, der er set i nyere tid i Danmark, dvs. de seneste 100 år. Alle forårstægttagelser er som sædvanligt primært fra områder langs den jyske vestkyst, undtagen en enkelt ad. hun 5/5 i Klydesø-reservatet på Vestamager (S). Fuglen fouragerede på mudderflader, hvilket er usædvanligt, men den er fotodokumenteret.

Den største enkeltiagttagelse er fra Skjern Enge, hvor der blev set rekordmange 16/5, hvor der blev talt 422 fugle i to flokke på den gamle rastepads i Skjern Enge. I øvrigt samme sted, hvor arten blev genopdaget i 1978, da der blev set 152 fugle. Siden da har antallet svinget meget fra år til år, men Skjern Enge har været brugt som rastepads i over 100 år (Østergaard 2000).

I år er der fem rastepladser med et maks. på over 100 fugle, hvilket absolut ikke er sædvanligt. Det drejer sig om: Skjern Enge (VJ), Pallisbjerg Enge (VJ), Nr. Farup Enge (SVJ), Vrist Enge (VJ) og Ottersbøl (SJ).

Lokaliteter med et maksimalt antal rastende fugle på 20 eller derover nævnes med de største forekomster først. Disse 19 store rastepladser tegner sig for 91 pct. af alle forårstægttagelser.

Skjern Enge 26/4-27/5 maks. 16/5 422, hvilket nok er det største antal på en enkelt lokalitet, der nogensinde er dokumenteret i Danmark, Pallisbjerg Enge 30/4-21/5 maks. 10/5 250, Nr. Farup Enge 22/4-1/6 maks. 14/5 148, Vrist Enge 14/5-23/5 maks. 23/5 102, Ottersbøl 13/5 100, Vest Stadil Fjord (VJ) 2/5-20/5 maks. 15/5 75, Stadilø (VJ) 30/4-15/5 maks. 10/5 70, Hygum Nor (VJ) 15/5 59, Lodbjerg Hede 14/5 53, Stadil (VJ) 10/5-13/5 maks. 13/5 45, Sidselbjerg (VJ) 14/5 40, Kammerlusen (SVJ) 9/5-16/5 maks. 9/5 38, Ølands Vejle (NJ) 13/5-27/5 maks. 12/5 35, Møgeltønder Kog

Pomeransfugl - antal registreret på forårstrækket i Danmark 2005-2015.

(SJ) 14/5-17/5 maks. 14/5 34, Rosvang (NVJ) 6/5-13/5 maks. 13/5 32, Arentsminde (NJ) 14/5 27, Sindal Lufthavn (NJ) 17/5 26, Thorup og Klim Fjordholme (NJ) 15/5-16/5 maks. 15/5 26 og Nørre Nebel (SVJ) 13/5 23.

Herudover er der set 1-19 individer på 24 andre lokaliteter.

Som det fremgår af figuren, er der sket en kraftig stigning i antallet af forårsrastende pomeransfugle gennem det seneste årti.

På efterårstræk er der iagttaget 17 fugle på 11 forskellige lokaliteter i perioden 30/7-30/9. De allerfleste iagttagelser er trækobservationer af enlige fugle.

(Egon Østergaard)

Regional fordeling af pomeransfugl 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	196	1190	233	0	0	142	0	0	1	0	0	0	1762
2. halvår	3	0	6	0	0	0	0	1	2	1	3	1	17

Pomeransfugl 2015 - fordeling på rasteplasser

År	Forår				Efterår	
	Antal fugle	Antal lok.	Antal lok. > 19 fugle	Andel fugle på lok. > 19 fugle	Antal fugle	Antal lok.
2015	1762	43	19	91 pct.	17	11
2014	883	40	12	77 pct.	17	11
2013	730	22	10	74 pct.	17	12
2012	1041	34	12	89 pct.	12	11
2011	643	38	8	55 pct.	21	13
2010	778	31	10	70 pct.	15	10
2009	400	27	7	75 pct.	23	8
2008	231	23	3	50 pct.	9	5
2007	377	20	4	72 pct.	8	6
2006	456	26	5	80 pct.	15	9
2005	227	20	3	70 pct.	7	6

Pomeransfugl, Falbækvej, Skjern, 8. maj 2015. Foto: Erik Borch

Lille præstekrave *Charadrius dubius*

Der er indrapporteret omkring 162 ynglepar mod 140 ynglepar i 2014. Hertil kommer 68 sandsynlige ynglepar, som er opgjort som stationære/territoriehævede fugle optalt flere gange i løbet af april-juni på samme lokalitet. I 2014 var dette antal 168 par, hvor det lavere antal sandsynligvis kan tilskrives lavere ornitologisk aktivitet på de oplagte ynglelokaliteter i 2015.

Ankomst til normal tid med 23/3 1 Vejlen – Tåsinge (F), 25/3 1 Sortemosen, Sydfyn (F), 26/3 1 Arreskov Sø (F) og borttræk primo/medio september med to sene fugle 22/9 1 1K Slambassin, Odense (F) og 23/9 1 1K Nykøbing Falster Sukkerfabrik slambassin (ST). De største flokke sås sædvanligvis medio juli med 17/7 21 Nørresø (SJ), 18/7 15 Gyrstinge Sø (VSJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af lille præstekrave 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
ynnglepar	23-29	4-8	10-13	11-18	12-19	18-28	27-38	9-12	11-17	12-18	16-21	9-12	162-233

Hvidbrystet præstekrave *Charadrius alexandrinus*

Arten yngler i Danmark kun i Vadehavet, ved Fanø og Rømø. Bestandene her overvåges som en del af den trilaterale overvågning af fuglebestandene i Vadehavet. Bestanden blev opgjort til 54 par i 2015 (mod 65 par i 2014). Der henvises til artiklen om ynglefugle i Vadehavet her i *Fugleåret 2015*.

Præstekraverne ankom til ynglepladserne til normal tid med 29-30/3 1 Rindby Strand, Fanø (SVJ) og 31/3 1

Havsand, Rømø (SJ).

De største enkeltoptællinger var 21/8 120 og 28/8 124 Havsand, hvilket formentlig var hele den danske ynglebestand med unger samlet på et sted.

De sidste observationer var, også helt normalt, fra med. september med 16/9 2 Fanø Vesterstrand (SVJ) og 20/9 4 Rømdæmningen (SJ).

(Peter Lange)

Storspove *Numenius arquata* (yngleforekomst)

Der er indberettet observationer med yngleadfærd eller optællinger af ynglepar fra ca. 43 lokaliteter, med i alt ca. 100 par, hvilket formentlig ikke er dækkende for bestanden. Den danske bestand blev i 2011 opgjort

til 330 par (DCE 2015). De største antal var Tofte Mose (NJ) med over 10 territoriehævede, Fanø (SVJ) med mindst 11 par, Borris Hede (VJ) med mindst 8 par samt Anholt (ØJ) med 5-6 par.

(Peter Lange)

Stor kobbersnepe *Limosa limosa* (yngleforekomst)

Ynglebestanden ser ud til at være optalt på de fleste af artens kerneområder i 2015, herunder Vadehavet og Vejlerne.

I Vadehavet faldt antallet af ynglepar med 99 par – fra 284 til 185 par – siden de samme 28 lokaliteter blev optalt sidst ved den totale optælling i Vadehavet i 2012. Også i Vejlerne var der tilbagegang, idet bestanden faldt med 16 par til 99 (97 par i de østlige Vejlerne og 2 i Vestlige Vejler).

Bestanden blev i 2011 skønnet til at være på 549 par (DCE 2015).

(Peter Lange)

Ynglelokaliteter med stor kobbersnepe i 2015

Lokalitet	Indberettet antal YF (max.)	Indberettet antal par	Skønnet antal par*
Vestlige Vejler (NJ)		2	
Østlige Vejler (NJ)		97	
Store Egholm (F)		1	
Harboøre Tange (NJ)		2	
Nyord Enge (ST)		4-5	
Værnengene (VJ)	12 YF	1-2	6
Saltholm (KBH)		15-16	
Borreby Mose (VSJ)	15 TH/13 YF TH		6-8
Agger Tange (NJ)	3 TH		1-2
Tude Ådal (VSJ)	1 TH		1
Sevedø Enge (VSJ)			1-2
Ribe Holme (SVJ)	3 YF TH		1-2
Klydesøreservatet (KBH)	1 TH		0-1
Hallenslev Mose (VSJ)	2 TH		1
Bøvling Klit (VJ)	6 TH		3
Vadehavet		185	
Total		307-310	20-26

Islandsk stor kobbersnepe *Limosa limosa islandica*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	2013	2002	
63	0	0	0	< 1	68	119	91	317	152	148	1192

Kommentar: Første fund er fra 1995.

Igen et år med forholdsvis beskednen årstotal (63 fugle), samme antal som i 2014. Året indledtes med en enkelt vinterobservation 8/1 1 Årslev Engsø (ØJ). Forårstrækket blev en tynd omgang med blot 29/4 2 Tipperne (VJ) og 2-24/5 1 Gyldensteen (F). Årets største forekomst blev 26/6 20 Magrethe Kog (SJ) og er største juni-forekomst hidtil, og var muligvis første returtrækkende fugle. Normalt ses første fugle i efteråret medio-ultimo juli, hvor ankomst i år var 11-12/7 med

enkeltindivider ved Værnengene (VJ), Lakolk, Rømø (SJ) og Magrethe Kog (SJ). Kun 39 fugle sås spredt i efteråret (juli-oktober) og blev især registreret i nord- og vestjyske fjorde samt sydlige del af Vadehavet. Kun to observationer fra øvrige landsdele; 30/7 1 ad. Bøjden Nor (F) og 20/9 1 1K Bøtø Nor (ST). Første 1K fugl sås 21/8 ved Magrethe Kog og største flok blev 15/10 8 Ballum Forland (SJ). Årets sidste observation var 18/10 1 1K Ho Bugt (SVJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af islandsk stor kobbersnepe 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	14	8	4	1	0	33	2	0	0	0	1	0	63

Kærløber *Calidris falcinellus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	2011	2015	
516	NA	(32)	61	45	168	442	361	580	516	469	(5569)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970, 1972-73 og 1975-76.

Med 516 fugle var der tale om en høj total med en normal fordeling mellem de to halvår med ca. 1/3 af fuglene i første halvår. Til gengæld var den regionale fordeling af fuglene meget anderledes end i 2014. Flest

blev set i regionerne Sydjylland med 38% (13 i 2014), København 25% (16 i 2014), Vestsjælland 10%, Storstrøm 8% og først herefter følger Nordjylland med blot 5% imod hele 46% i 2014.

Kærløbere, Jerup Strand, 25. maj 2015. Foto: Knud Pedersen

Årets første fugle blev set ved Alleshave Bugt (VSJ) 14/5 1, fulgt 15/5 af enkeltfugle ved Vidåen, Margrethekog (SJ) og Ulvedybet (NJ). Foråret største forekomster blev 19/5 10 Bolund (KBH), 22/5 17 Højer Vade (SJ), 25/5 9 Jerup Strand (NJ) og 27/5 12 Alleshave Bugt (VSJ). At trækket i høj grad gik uden om Nordjylland, kan muligvis tilskrives det vestenvindsprægede, kølige forår.

Der var ikke en markant overgang mellem forårs- og efterårstræk, idet der blev set fugle spredt gennem hele juni.

Fra medio juli blev der set markant ankomst flere steder blandt andet med følgende større noteringer, 12/7 12, 20/7 24 og 31/7 23 – alle Saltvandssøen (SJ). Fra Sjælland kan nævnes 20/7 8 Klydesøreservatet (KBH) og 4/8 8 Store Vroj (VSJ). Første 1K-fugl ankom 16/8 Klydesøreservatet (KBH). I september blev der kun set enlige fugle, bortset fra 8/9 4 Lejodde (VSJ), frem til de sidste 14/9 Agger Tange (NJ) og 15/9 Salthammer (B). De sidste var ca. en uge senere end normalt.

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af kærløber 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	21	1	6	6	0	70	5	14	29	0	20	0	172
2. halvår	7	5	6	19	0	129	10	36	101	3	22	4	344
2015	28	6	12	25	0	199	15	50	130	3	42	4	516

Krumnæbbet ryle *Calidris ferruginea*

Årstotal	Hypighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Årstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1998	1991	2009	
2015	NA	(3700)	(2278)	(4010)	(6274)	6032	NA	13.520	9741	8046	-

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970-1974, 1976-77, 1988, 1993-94, 1999-2003 og 2005-06. Artstotalen overstiger 100.000 fugle og opsummeres derfor ikke.

Årstotalen blev på 6037, hvilket var et løft i forhold til sidste år og en lille smule under gennemsnittet i "nulnerne og tierne". De meget få og små observationer af ungfugle indikerede en ringe ynglesucces.

Året indledtes 6/5 2 Margrethe Kog (SJ) og første halvårs største observation blev 22/5 75 Højer Vade (SJ), hvilket var den fjerde største forårs-forekomst siden 1990, fuglene var ikke i yngledragt. Arten blev observeret gentagne gange med enkelte eksemplarer i sidste halvdel af juni, den sidste (og første i andet

halvår) blev 30/6 1 ad. Klydesøreservatet, Vestamager (KBH). Andet halvårs største var 20/7 410 ad. Saltvandssøen (SJ) - tæt på rekorden fra Tipperne 30/7 1998 på hele 449 adulte fugle! Det juvenile træk blev meget magert, første blev 30/7 1 Klydesøreservatet, Vestamager (KBH) og største blev 31/8 15 Fanø Vesterstrand (SVJ). Som det har været tilfældet de senere år, var det en meget sen observation, der afsluttede året - nemlig 28/10 2 1K Geddal Enge (VJ).

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af krumnæbbet ryle 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	154	60	307	180	32	2011	431	442	1380	239	655	146	6037

Temmincksryle *Calidris temminckii*

Årstotal	Hypighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Årstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2011	2012	2009	
2015	NA	(345)	(655)	(874)	(2572)	3134	NA	4134	3896	3421	(42.014)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970-1977, 1988-89, 1990, 1999-2002 og 2005-07.

3249 blev årstotalen, hvilket var over gennemsnittet for de seneste 10 år. Forårets første blev 29/4 1 Nørresø (SJ), og den suverænt største blev 14/5 146 Ulvedybet (NJ), den seneste tids største forekomst optalt i Danmark. Andet halvårs første blev 2/7 1 Ejsbøl Sø

(SJ), mens de største blev 17/7 12 Margrethekog syd, samt 20/7 12 Nørresø, hvilket må siges at være meget beskedent. Året blev rundet af 22/9 1 Tryggelev Nor og Salme Nor (F).

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af temmincksryle 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	1285	221	81	388	118	175	324	158	303	52	102	42	3249

Almindelig ryle *Calidris alpina shintzii* (yngleforekomst)

Ynglebestanden af racen "Engryle" blev estimeret til 137-144 par, hvilket svarede til året før. Dette tal skal dog tages med forbehold, da bestanden ikke er optalt på alle lokaliteter, hvorfor tallene fra disse er overført fra 2014. Bortset fra Læsø forelå der dog tællinger fra de væsentligste lokaliteter. Fra disse kan nævnes en tilbagegang på Bygholm Vejle (66 til 58 par), der dog opvejes af fremgang ved Arup Vejle (2 til 8 par). Fremgang ses også på Agger Tange (12 til 18 par), mens der er tilbagegang på Tipperne (27 til 22 par). Udenfor området Jylland og Læsø er der registreret par ved Lejsø (VSJ) samt på den tidligere yngleplads Monnet på Tåsinge (F) foruden mulige par på Saltholm og Vestamager. Efter at Engryle i en årrække var i konstant tilbagegang frem til 2008, har bestanden været forholdsvis stabil på et niveau på 130-150 par i de seneste syv år. 2011 falder dog udenfor med ca. 160 par. En totaltælling af bestanden forventes i 2016. Hovedparten af tallene i skemaet er fra Naturstyrelsens tællinger.

(Hans Christophersen)

Lokaliteter med ynglende engryle i 2015. Tal markeret med * er overført fra 2014

Lokalitet	2015
Ulvedybet (NJ)	0-1
Læsø, total (NJ)	15-19*
Vesløs/Arup Vejle (NVJ)	8
Bygholm Vejle (NJ/NVJ)	58
Agger Tange (NVJ)	18
Tipperne (VJ)	22
Værnengene (VJ)	8*
Harboøre Tange (VJ)	0
Rømø - samlet (SJ)	4
Fanø (SVJ)	0
Monnet, Tåsinge (F)	1
Lejsø (VSJ)	2
Vestamager (KBH)	0-1
Saltholm (KBH)	0-1
Estimeret total	137-144 par

Tal markeret med * er overført fra 2014

Sortgrå ryle *Calidris maritima*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2010	2011	2013	
1666	NA	(848)	(482)	(549)	(1110)	1905	NA	2877	2308	1858	(24.093)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970-1977, 1988, 1990, 1992-97, 2001-02 og 2005-09.

Det blev en god første halvårstotal på hele 1205, men desværre medvirkede andet halvår til, at totalen samlet

set kun blev en anelse forbedret i forhold til 2014. Første halvårs største var 20/4 46 Sprogø (VSJ), og der kunne

Sortgrå ryle, Halskov Havn, 11. februar 2015. Foto: Steen E. Jensen

være sluttet af med maner 26/5 15 Græsholm (NJ), hvis ikke det var for en meget sen observation 26/6 1 Flæskholm (F), blot den tredje juni-obs. i DOFbasen.

Den holdt dog ikke ud, da arten først blev set igen 13/9 1 Hanstholm (NJ). Andet halvårs største blev 17/11 40 Sprogø (VSJ).

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af sortgrå ryle 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	228	93	5	332	0	1	175	216	9	1	139	6	1205
2. halvår	140	13	38	79	1	0	30	104	7	12	34	3	461

Dværgryle *Calidris minuta*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2010	2011	2013	
2313	NA	(9287)	(3302)	(9000)	(2332)	3102	NA	42.832	30.000	16.000	-

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970-1974, 1976, 1988, 1994-96, 1999-2002 og 2005-07. Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Årstotalen på 2313 gjorde, at vi igen kom ned på jorden, eller sagt på en anden måde, kom lidt under gennemsnittet for nullerne. Årstotalen blev som den blev, på trods af en tæt dækning af traditionelt vigtige lokaliteter. Første halvår blev skudt godt i gang 26/4 4 Værnengene (VJ) og 27/4 1 Gyldensteen, Langø (F). Største fra første halvår blev 10/5 25 Værnengene (VJ),

som også blev den eneste observation på mere end 20. Første halvårs sidste fund var 23/6 3 Lejsø (VSJ). Andet halvårs første blev 5/7 2 ad. Ulvedybet (NJ) og største 27/8 55 Fanø Vesterstrand (SVJ). Året blev afsluttet 10/10 2 Vest Stadil Fjord og 10/10 2 1K Fanø Vesterstrand (SVJ).

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af dværgryle 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	267	206	929	28	1	295	88	69	273	5	94	58	2313

Dværgryle, der moppes af hvid vipstjert, Salthammer, 15. september 2015. Foto: Steen E. Jensen

Stribet ryle *Calidris melanotos*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	2012	2013	
4	3	< 1	< 1	2	6	8	7	14	11	10	142

Det blev kun til fire fugle, hvoraf en enkelt var fra første halvår, 25/6 1 ad. Keldsnor (F), de øvrige var 20/7 1 Fladet Vildtreservat ved Tårs (ST), 29/7-7/8 1

ad. Lakolk Sydsøer, Rømo (SJ) og endelig 11/9-13/9 1 1K Grønningen (SVJ).

(Tommy Kaae)

Tredækker *Gallinago media*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	1980	2002	
28	NA	(11)	(19)	12	14	22	18	32	31	31	(640)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972,1975-1976 og 1988.

Et udmærket år med i alt 28 fugle, heraf 10 i foråret og 18 i efteråret. Forårets fugle sås 1/5 2 Amholm (VJ), 5/5 1 Falen (VJ) + 1 Værnengene (VJ), 6/5 1 Magisterkogen (SJ), 7/5 1 Hasberg Sø (SJ), 9-11/5 1-2 spillende Nordre Klapper, Amager (KBH), 15/5 1 spillende Koklapperne, Amager og 18/5 1 Sortemosen ved Skerninge (F). Efterårets fugle blev registreret mellem 23/8-14/9, hvor første sås 23/8 2 Magrethe Kog (S). Især ved Volsted Kær (NJ) var mange på "tredækker-

tramp", hvor 1-4 fugle blev registreret 31/8-11/9. Alle fugle i perioden regnes som samme fugle; max. 2/9 og 11/9 med 4 fugle. Efterårets øvrige tredækkere blev registreret ved Falen (VJ), Villerup Kær (NJ), Stavad Eng (NJ), Lerup Klit (NJ), Værnengene (VJ), Tebestrup Krat (ØJ), Lille Vildmose (NJ) og Dumpedalen (NSJ), hvor sidstnævnte blev året sidste observation (14/9).

(Jørgen Staarup Christensen)

Enkeltbekkasin *Lymnocyptes minimus*

Sædvanligvis registreres kun få fugle set i forhold til det antal, som overvintrer (ca. 10.000 fugle) og de titusindvis, som passerer landet i forbindelse med træk forår og efterår. Med kun knap 500 fugle registreret således et ganske normalt år og forekomsten sædvanligvis størst i andet halvår. Fra januar-februar flest 3/2 4 Brabrand Sø (ØJ), og antallet af fugle stiger fra primo marts og forekomsten kulminerer ultimo marts-medio april med 23/3 8 Flyndersø (VSJ), 25/3 11

Køge Sydstrand (KBH) og 12/4 6 Feddet (ST). Forårets sidste var en meget sen fugl 23/5 1 Sølsted Mose (SJ). Efterårets første fugle sås 1/9 1 Gram Å (SJ). Antallet af fugle stiger støt fra medio september og forekomst kulminerede i oktober med 4/10 22 Harboøre Tange (VJ), 15/10 17 Hvidbjerg Camping (VJ) og 30/10 11 Kalø slotshalvø (ØJ). Overvintrende fugle registreres fåtalligt og spredt i de fleste landsdele året ud.

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af enkeltbekkasin 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	19	5	15	33	6	18	4	11	42	6	13	0	172
2. halvår	71	33	70	26	0	17	15	21	28	9	14	6	310
2015	90	38	85	59	6	35	19	32	70	15	27	6	482

Svaleklire *Tringa ochropus* (yngleforekomst)

I 2015 var årstotalen af ynglende svaleklire med 26-33 par meget tæt på foregående års resultater. Per Ekberg, der igen stod for optællingerne i artens kerneområde i Grib Skov og Store Dyrehave (NSJ), oplyste, at arten i 2015 ynglede senere end normalt, hvilket kunne tilskrives det meget kolde forår. Der blev ikke fundet så mange par med unger, måske på grund af den øgede forstyrrelse i skovene i form af flere mountainbikere og øget sommerskovning. Derfor er det måske

overraskende, at arten ikke har oplevet en nedgang i antallet af ynglepar som i 2015 var på 20-21 par i Grib Skov og 3-4 par i Store Dyrehave. Per Ekberg mener, at der sikkert kunne findes flere ynglepar, hvis en mere målrettet indsats blev gennemført.

Hassensør (ØJ) stod for Jyllands eneste sikre ynglefund. Ganløse Ore (KBH) havde igen et ynglepar. Det samme gjaldt Gammel Grønholtvang (NSJ) og Vaserne (NSJ). På Bornholm blev der ikke registreret ynglefund. (Erik Groth Andersen)

Damklire *Tringa stagnatilis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2010	1988	2009	
2015	0	< 1	< 1	3	6	6	6	12	10	10	143

Kommentar: Første fund er fra 1970.

Ikke mindre end 112 observationer i DOFbasen dækker reelt over måske blot fem forskellige fugle, og dermed var der tale om et gennemsnitligt år. Tre fugle blev set under forårstrækket, 10-11/5 1 Holløse Bredning (NSJ), 15/5 1 Sneum (SVJ) og 26/5 1 Selsø Sø (NSJ). Fra returtrækket blev der set Damklire ved

Margrethekog og Saltvandssøen (SJ) på en lang række datoer i en periode fra 28/6 til 16/8. Der kan være tale om samme fugl i hele perioden. Herefter er der et spring til 19-25/9, hvor en 1K fugl blev set – også ved Saltvandssøen.

(Hans Christophersen)

Forekomsten af damklire de seneste 10 år

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
6	7	4	0	3	4	6-7	10-12	7	5

Odinshane *Phalaropus lobatus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2010	1988	2009	
69	NA	(51)	75	90	75	88	89	175	139	120	(3176)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970, 1972-73 og 1975-76.

En klar tilbagegang i forhold til den høje sum i 2014. Det skyldes primært færre fugle i Jylland, især Nordjylland, hvor der totalt blot blev set fem fugle mod 17 i 2014. Fordelingen med klart flest fugle i andet halvår er normal. DOFbasen rummer en lang række iagttagelser, som antageligt drejede sig om de samme fugle, der opholdt sig på samme lokaliteter i flere dage. Gængangere i denne forbindelse er søgt udrenset i sumskemaet.

Første halvår bød på ca. 19 fugle. Første var meget tidlig med 7/5 1 Stadilø (VJ). De næste blev set på Fyn med 24/5 1 Ølundgaard og 25-26/5 1 Nr. Broby. Hovedparten af fuglene blev set i juni, og eneste fund af mere end én fugl var 1-17/6 op til 2 Køge Nordstrand (KBH) og 4/6 2 Harboøre Tange (VJ).

Overgangen mellem forår og efterår var svær at se med fugle både ultimo juni og en enkelt primo juli, 8/7 1 Grenen (NJ), men ellers blev hovedparten af andet halvårs fugle set over en måned fra medio august til medio september. Mange fugle var stationære i flere dage, mest markant var 5 1K fugle ved Køge Nordstrand/Staunings Ø/Ølseagle Revle (KBH) i perioden 14/8 til 3/9 – sandsynligvis de samme i hele perioden. Største forekomst i øvrigt var 25-28/8 op til 3 Bundsø (SJ). Årets sidste fugle var 27/9 1 Saltvandssøen (SJ), 26-29/9 1 Udkæret (B) og som i 2014 et meget sent fund med to fugle 27/10 Sneum Digesø (SVJ). Ellers er der i andet halvår en klar hovedvægt af iagttagelser fra regionerne KBH, F og SJ.

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af odinshane 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	3	3	1	2	0	4	2	0	3	1	0	0	19
2. halvår	2	1	4	0	1	13	8	8	7	1	2	3	50
2015	5	3	5	3	1	17	10	8	10	2	2	3	69

Thorshane *Phalaropus fulicarius*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2011	2010	2014	
2015	NA	(4)	7	(14)	18	50	41	80	58	58	(708)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972 og 1975-1976. Der er lidt usikkerhed om årstotal i 1990.

Med ca. 29 fugle var vi igen tilbage på et moderat niveau, efter at der i 2014 blev set ca. 46 fugle. Godt halvdelen af alle fund stammer fra Sydvestjylland. Året begyndte med tre vinterfund, 2/1 1 Hvide Sande Havn (VJ), 4/1 1 Børstrup Hage (NSJ) og 29/1 1 Sønderho, Fanø (SVJ). Første halvår byder på yderligere to fugle, 10/4 1 Fanø Vesterstrand (SVJ) og 5-7/5 1 hun Kogleaks, Vejlerne (NJ) og formodentlig samme fugl 11/5 Bygholm Vejle (NJ).

Andet halvårs første var ret tidlige, 15/9 1 Fanø Vesterstrand (SVJ) fulgt af 6/10 1 Grenen (NJ). Ellers

dominerede Blåvand (SVJ) andet halvår med 10 fugle i perioden 25/10 til 11/12. Nordjylland havde klart færre end i 2014 med blot 5-6 ud over førnævnte fordelt med tre ved Hirtshals samt enkelt-fugle ved Hanstholm, Rødhus og Blokhuse (sidstnævnte kan være samme). Fra den vestlige del af landet blev der yderligere set thorshane ved Esbjerg Havn, Fanø og Sneum (SVJ). Fra indre farvande skal nævnes 26/10 1 Fornæs (ØJ), 8/11 1 Griben (VSJ), 30/11 1 Hyllinge Bjerg (NSJ) og 1/12 1 Kikhavn (NSJ). Året sluttede med en stationær fugl i Hvide Sande Havn i perioden 7-31/12.

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af thorshane 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	7	2	15	1	0	0	0	1	0	3	0	0	29

Lunde *Fratercula arctica*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2002	1990	1995	
27	NA	(22)	41	65	52	23	34	101	100	85	(1859)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1974-76.

Der sås i 2015 i alt 27 fugle, deriblandt to døde. 9 fugle sås i første halvår og 18 i andet halvår.

Første halvårs sidste fugl var 7/2 1 død Grenen (NJ) og 7/2 1 V Gilleleje (NSJ). Der var ingen observationer af mere end én fugl.

Andet halvår indledtes allerede i juli med 7/7 1 ad. Sønderkoven (SJ), hvilket er usædvanligt både hvad angår dato og lokalitet. Næste observation var lidt

mere normal hvad angår dato, men lokaliteten var også her lidt usædvanlig: 9/8 1 juv. Helnæs (F).

Resten af året forløb planmæssigt med observationer af enkelt-individer i Kattegat og langs den jyske vestkyst. Der var to observationer af mere end én fugl: 2/10 2 Roshage (NJ) og 8/11 3 Lild Strand (NJ).

(René Christensen)

Regional fordeling af lunde 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	3	0	0	0	0	0	0	2	0	4	0	0	9
2. halvår	5	0	2	2	0	1	1	2	0	5	0	0	18

Tejst *Cephus grylle* (yngleforekomst)

Landets samlede ynglebestand for 2015 blev vurderet til 1384-1609 par, hvilket var på samme niveau som sidste år.

Det blev ved årets tælling bekræftet, at bestanden på Deget ud for Frederikshavn (NJ) er gået markant tilbage de seneste år fra 145 par til omkring 40-50 par. Tilbagegangen er reel, men hvad der er årsag til den er uafklaret (øgede forstyrrelser af besøgende, prædation fra svartbag og sølvmåge eller?).

Bestanden på Hirsholmene (NJ) var stort set på samme niveau som sidste år, men der kan være gået nogle un-

ger til, da en stor lystbåd brændte 22/6 på indersiden af nordmolen, hvor ca. 10 meter mole fik brandskader.

Bestanden på Vejro ved Samsø (ØJ) gik sidste år markant tilbage fra 61 par i 2013 til 16-20 par i 2014. Klinerne på nordsiden blev kraftigt eroderede efter to storme, og mange af redehullerne forsvandt. I år 2015 er tejbekstanden næsten tredoblet til 48 par, så det er åbenbart lykkedes dem at grave nye redehuller.

På Musholm (VSJ) er der sket en stigning i bestanden fra 31 par i 2014 til 51 par i 2015.

(Sten Asbirk)

Regional fordeling af ynglepar af tejst 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	954-1138	0	0	144-160	3	0	61-67	105-124	0	117	0	0	1384-1609

Alk *Alca torda* (yngleforekomst)

Bestanden på landets vigtigste ynglelokalitet, øen Græsholm ved Christiansø, optælles ikke længere, da besøg på øen vurderes at medføre uhensigtsmæssig stor forstyrrelse af de ynglende fugle. Bestanden blev senest optalt i 1992, herefter er bestandens størrelse i visse år blevet skønnet af personale fra Christiansø Feltstation. Bestanden blev i 2011 skønnet til ca. 1200 par, men bestandsstørrelsen på Græsholm er i dag ukendt.

På Bornholm udvider alkene fortsat deres yngleområde. I 1996 begyndte alkene atter at yngle ved Slotslyngen efter hundrede års fravær. Deres yngleområde

har siden 2005 desuden omfattet Hammeren. Det vides ikke, hvor mange alke der præcis yngede ved Hammeren i 2015, men der blev talt op til 210 fugle i vandet ud for. Bestandsfremgangen her synes at være gået lidt i stå på bekostning af nyindvandrede lomvier. Langs kysten syd for Hammeren er antallet af alke i yngletiden steget år efter år, og på strækningerne syd for Hammeren var der i 2015 tilsammen op til ca. 250 fugle. Et meget forsigtigt skøn er, at der i 2015 yngede omkring 150 par alke på selve Bornholm.

(Carsten Andersen/Peter Lyngs)

Alk, Mulekleven, 5. juni 2015. Foto: Erik Biering

Søkonger Alle alle

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1996	1995	1990	
2015	NA	(12)	898	(4074)	(674)	588	NA	13.909	9257	2808	(47.209)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1975-76, 1993 og 1999-2006. Baggrundsstatistik skal tages med nogen forbehold, da senere større år (især rekordåret 2005) ikke indgår i opsummeringen.

Efter flere år med vigende tendens kom der endelig et år med et stigende antal fugle. Der sås i 2015 mindst 1055 fugle. Vi skal tilbage til 2007 for at finde et år med over 1000 fugle, her sås 1335 fugle.

Der er observationer fra alle regioner undtagen København og Bornholm, dog gør det sig gældende som så ofte før, at de fleste fugle sås langs den jyske vestkyst med hovedvægten på den sydlige del.

Der var få observationer fra årets første halvår, alle nævnes her: 3/1-11/2 9 Skagen (NSJ) med max. 4/1 5, 3-12/1 4 Børstrup Hage (NSJ) og 11-17/1 6 Kikhavn (NSJ).

Fra efteråret var der følgende gode lokaliteter: 24/10 - 20/11 125 Lyngvig (VJ), max. 25/10 32 og 19/11 67, 15/10-20/11 135 Vejers Strand (SVJ), max. 19/11 120 og 23/10-4/12 406 Blåvand (SVJ), max. 25/10 37, 26/10 43 og 19/11 276.

Et par indlandsobservationer og en enkelt observation fra de indre farvande nævnes, 19/11 1 Egå Engsø (ØJ), 21-25/11 1 Tange Sø (ØJ) og 21/11 1 Faxe Ladeplads (ST).

(René Christensen)

Søkonget, Korshage, 8. november 2015. Foto: Lars Andersen

Regional fordeling af søkonget 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	157	164	599	23	4	1	2	13	0	91	1	0	1055

Lomvie *Uria aalge* (yngleforekomst)

Bestanden på Græsholm ved Christiansø bliver ikke længere optalt, men observerede ændringer i udbredelsen af reder tyder på at bestanden på Græsholmen fortsat voksede i 2015. Antallet af ynglepar er ukendt. Det blev skønnet til at være 2900 par i 2011.

På Nordvestbornholm er yngleantallet af lomvie

fortsat i fremgang. Det skønnes, at der yngledes omkring 20 par ved Hammeren i 2015, men dette skøn er usikkert, fordi man ikke kan se de hylde, hvor lomvierne står med æg og unger. Ud over yngleparrene sås op til omkring 150 lomvier i flokke nær klipperne.

(Peter Lyngs/Carsten Andersen)

Lomvier og en alk, Christiansø, 27. maj 2015. Foto: Eva Foss Henriksen

Lille kjove *Stercorarius longicaudus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1988	1992	2007	
2015	NA	3	98	93	82	142	137	719	367	307	3609

Årets total blev på 30 fugle, hvilket er væsentligt under gennemsnittet for de sidste 10 år. Tilsvarende de foregående år blev Gedser Odde (ST) lokaliteten med flest fugle.

I første halvår var der to observationer, 28/4 1 Blåvands Huk (SVJ) og 2/6 1 Skagen (NJ).

Efterårets første blev 14/8 1 Gedser Odde (ST), mens den sidste observation var 17/11 1 Blåvands

Huk (SVJ). Efteråret havde i alt 28 fugle, fordelt med 8 i august, 13 i september, 6 i oktober og 1 i november.

Der foreligger aldersbestemmelse af 24 fugle, hvoraf de 19 svarende til 79 % var 1K. Første 1K blev set 23/8 1 SV Vognsbjerg (F).

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af lille kjove 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	9	3	3	1	0	0	1	1	2	1	9	0	30

Almindelig kjove *Stercorarius parasiticus*

Almindelig kjove, Grenen, 27. juli 2015. Foto: Knud Pedersen

Artsbehandling af almindelig kjove blev genoptaget i 2014 efter en pause siden 2000. Med en årstotal på 1769 var forekomsten i 2015 væsentlig lavere end i 2014, hvor der var 2746 fugle.

Der blev ikke gjort vinterfund.

Forårstrækket blev for størstedelens vedkommende observeret ved Skagen (NJ) med 214 fugle, og Blåvands Huk (SVJ) med 86 fugle. De første fugle blev 26/3 1 Blåvands Huk (SVJ) og 28/3 1 Skagen. De største dage blev 12/4 23 Hirtshals Fyr (NJ) og 13/4 17 Skagen.

I perioden fra august til november blev arten set hyppigt langs den jyske vestkyst, hvor den især blev observeret ved Skagen, Ørhage (NJ) og Blåvands Huk, men også ved Gedser Odde (ST) blev der observeret en del fugle. I perioden medio august til medio september blev der observeret en række større forekomster i flere regioner. Største dage blev 18/8 27 Feddet (ST), 2/9 78 Ørhage, 2/9 17 Gedser Odde, 6/9 42 Fredericia Østerstrand (SØJ) og 18/9 23 Skagen.

De første 1K-fugle blev observeret 12/7 2 Skagen, 17/7 2 Skagen og 1/8 1 SV Kikhavn (NSJ).

Årets sidste blev 30/11 1 Korshage (VSJ), 1/12 1 Kikhavn og 13/12 1 Horseklint (F).

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af almindelig kjove 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	732	159	390	37	48	2	38	14	26	14	308	1	1769

Mellemkjove, Grenen, 27. juli 2015. Foto: Knud Pedersen

Mellemkjove *Stercorarius pomarinus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2014	1985	1989	
2015	NA	(52)	403	(193)	85	382	261	1686	1361	648	(9267)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972, 1975-1976 og 1993.

Forekomsten i 2014 og 2015 kan bedst beskrives som fra den ene yderlighed til den anden. Efter et meget flot år i 2014 med 1686 som følge af en god ynglesæson, blev der i 2015 kun registreret 83 fugle. Mellemkjove observeredes især i Nordjylland, hvor maj usædvanligt nok blev måneden med flest fugle.

Året bliver indledt med temmeligt mange vinterfund, der var fordelt mellem Sydvestjylland, Østjylland, Nordsjælland og Vestsjælland: 3/1-1/2 i alt 13 fugle, fra 9 forskellige lokaliteter. Ud af de 13 fugle er de 7 blevet bestemt til 2K.

Første forårsfugl blev 15/4 1 Ø Hyllekrog (ST), og det blev samlet til 37 fugle fordelt med 5 i april, 29 i maj og 3 i juni. Skagen (NJ) blev største lokalitet med 30 fugle.

Efteråret blev indledt med 11/7 1 Skagen, og 17/7 1 Skagen. Alle observationer i efteråret var af en eller to fugle. Med et meget begrænset antal observerede fugle, kan der ikke udpeges en periode, hvor forekomsten kulminerede.

I december blev det til to observationer: 1/12 1 Lild Strand (NJ) og 4/12 1 Hellebæk området (NSJ).

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af mellemkjove 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	48	2	9	4	0	2	0	3	0	11	4	0	83

Storkjove, Skagen 28. maj 2015. Foto: Lars Andersen

Storkjove *Stercorarius skua*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2003	2004	2001	
586	NA	(80)	285	301	822	875	724	2077	1879	1134	(19.901)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972 og 1975-1976.

En årstotal på 586 er lidt under gennemsnittet for de seneste 10 år. Lige som de seneste år er hovedparten af fuglene blevet observeret ved de nordvest- og nordjyske kyster. Skagen (NJ) skilte sig også i 2015 ud som den bedste lokalitet.

Første fund var 2/1 1 Vejers Strand (SVJ), 2/1 1 Blåvands Huk (SVJ), 2/1 1 Keldsand (SVJ) (mulighed for genganger) og 5/1 2 Skagen. Det blev i alt til 13 observationer i januar og februar fordelt på 14 fugle.

Forårstræk blev hovedsageligt observeret ved Skagen, hvor de største dage blev 14/5 8 og 18/5 7. I alt blev der ved Skagen observeret 66 fugle i perioden marts til maj.

Fra sommerperioden var ud over en række mindre observationer af en til fem fugle enkelte større observationer, 9/7 6 Roshage (NJ), 10/7 7 Roshage og 25/7 6 Skagen.

Efteråret var domineret af mange fugle i oktober, hvor det også blev i Nordjylland, at de største observationer blev gjort - 3/10 26 Skagen og 23/10 26 Skagen. Uden for Skagen blev største 9/8 5 Hanstholm (NJ), 23/10 5 Roshage og 28/10 5 Nordmandshage (NJ). I oktober blev der i alt observeret 171 fugle ved Skagen.

Der er en række observationer i december helt frem til årsskiftet. De største blev 1/12 6 og 29/12 5 – begge Skagen.

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af storkjove 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	472	20	54	7	1	1	1	3	1	22	4	0	586

Ride *Rissa tridactyla* (yngleforekomst)

Ved Bulbjerg (NJ) blev der 29/5 registreret præcist 350 besatte reder (optalt efter at have sammensat fotos af hele kolonien), hvilket er flere end i 2013 og 2014.

Senere på sæsonen blev det registreret, at der var god ynglesucces, endog flere reder med tre unger. Fra Hanstholm Havn (NJ) foreligger der en registrering

fra 26/6 af 57 besatte reder; nogle af fuglene byggede på rederne. Ved et senere besøg 13/7 registreredes kun påbegyndte reder, og der var ingen unger. I Hirtshals (NJ) blev der registeret 46 reder, heraf 27 med i alt 44

unger fordelt på fire 'kolonier' (Flydedokken, Oliekajen, Duusgaard og Østmolen). I Skagen Havn (NJ) sås 19-20/5 mindst et par kurtiserende, men der foreligger ikke registreringer af redebygning.

(Thomas Bregnballe)

Sabinemåge *Xema sabini*

Årstotal	Før 1970 samlet antal fugle	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode					Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
		1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1997	1988	2004	
2015	47	5	42	76	46	28	37	440	189	145	1893

For første gang i siden 1976 var der ingen observationer af sabinemåge.

(Rene Christensen)

Dværgmåge *Hydrocoloeus minutus* (yngleforekomst)

Der var ingen tegn på, at arten har forsøgt at yngle i Danmark i 2015.

Da arten ikke har været omtalt i Fugleåret siden 2012, skal det nævnes, at der i 2013 var observationer af 2 ad. og 1 3K fra Kogleaks (NJ), hvor parring er set

og fra samme lokalitet er der observation af 2 ad. og 1 3K i 2014, hvor yngleadfærd er set. Der blev dog ikke i nogen af årene set unger, og fuglene havde forladt lokaliteten inden udgangen af maj.

(René Christensen)

Sorthovedet måge *Larus melanocephalus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2011	2012	2010	
2015	NA	5	10	31	75	151	142	167	166	154	2192
21	NA	< 1	0	0	8	19	17	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotal fra 1991. Første ynglefund er fra 1970. Max-antal ynglefund er fra 2006: 19 par.

Sorthovedet måge, 1K, Hanstholm, 29. august 2015. Foto: Hans Henrik Larsen

Arten er set i alle regioner, og med 145 fugle i 2015 var året lidt bedre end 2014, hvor der sås 139 fugle. De seneste 10 års gennemsnit er på 136 fugle.

Der var beretninger om 17-21 ynglepar fordelt på 10 lokaliteter. I de seneste mange år har bestanden ligget stabilt på 15-19 par og 17-21 par i 2015 tyder på en stabil men dog lille bestand. Arten er i år begyndt at yngle i Nordjylland, hvor en fugl blev set rugende ved

Nordmandshage – forsøgte at danne par med stormmåge. Bedste lokalitet var Sneum Engsø (SVJ) med 20 ynglefugle (6-10 ynglepar). Resten af parrene fordelte sig med 1-3 par/lokalitet.

Uden for ynglelokaliteterne var Hanstholm (NJ) klart bedste lokalitet med mindst 2 1K + 3 2K + 3 ad. 9/7-7/12.

(René Christensen)

Regional fordeling af sorthovedet måge 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	21	4	37	8	5	2	23	4	13	5	22	1	145
Ynglepar	1	0	6-10	1	0	0	5	0	3	1	0	0	17-21

Baltisk sildemåge *Larus fuscus fuscus* (yngleforekomst)

I 1950 talte den danske bestand mindst 1000 par, hvor stort set hele bestanden yngede på Ertholmene. Under Atlasprojektet i starten af 1970'erne var bestanden skrumpet ind til ca. 35 par på Ertholmene og ca. 15 par på Nordvestbornholm (Dybbro 1976).

Den faldende tendens er fortsat. På Nordvestbornholm var antallet af ynglende baltisk sildemåge faldet til nogle få par efter årtusindeskiftet, og i 2015 var der blot to individer, som holdt til uden at gøre forsøg på at yngle. På Ertholmene har 2-3 par årligt gjort forsøg på at yngle over de sidste 10 år, men der er ikke kommet unger på vingerne de sidste 20 år på Ertholmene. På Nordvestbornholm dukkede de første intermedius sildemåger op for ca. 10 år siden, og i 2015 yngede 5-10

par af denne underart på Bornholm i de samme områder, som tidligere husede ynglepar af baltisk sildemåge.

Det er ikke kun i Danmark, at den faldende bestand er registreret, også i Sverige er bestanden faldet. I Skåne er bestanden faldet fra 670 par i 1980 til kun at omfatte 6 par i 2010 (Bengtson, K. & Green, M 2013).

Bestanden i Mecklenburg-Vorpommern har aldrig været særligt stor og har på intet tidspunkt været større end de ca. 6 par som registreredes i 2013 (Vökler, F. 2014).

Bestanden i Østersøen vurderes til ca. 13.000 par. Den finske bestand er faldet fra 20.000 par i 1960'erne til 6.200 i 1986 (Malling Olsen 2003).

(René Christensen/Thomas Bregnballe/Carsten Andersen)

Nordsøildemåge *Larus fuscus intermedius* (yngleforekomst)

Inden for de seneste 25 år har der været store regionale forskelle i, hvordan ynglebestanden af sildemåger har udviklet sig i Danmark. De største fremgange har fundet sted i Vadehavet, de vestjyske fjorde, Limfjorden, på Nordfyn og i Storebælt. I modsætning hertil har der været tilbagegang i ynglebestanden i det nordlige og sydlige Kattgat, tilsyneladende siden midten af 1990'erne.

I 2015 fandtes landets absolut største koloni på øen Langli (SVJ), idet antallet her blev opgjort til 1542 par. Kolonien på Vårholm (NJ) blev ikke opgjort i 2015, men i 2010 yngede der 615 par sildemåger på Vårholm. Næst efter disse to lokaliteter fandtes de største

kolonier i 2015 på Klægbanken (VJ) estimeret til 350 par, Fjandø (VJ) 200 par og på Hirsholm (NJ), som blev estimeret til 320 par. På Anholt (ØJ) var antallet faldet til ca. 53 par i 2015 (her yngede der 1400 par i 1994). På Peberholm (KBH) var antallet i 2015 steget til 78 par. Vi har ikke kendskab til andre lokaliteter, som i 2015 havde flere end 50 ynglepar, men vi mangler bl.a. oplysninger om 2015 fra Stavns Fjord (ØJ), Bogø ved Hindsholm (F) 85 par i 2012, Vigelsø (F) 116 par i 2010, Sprogø (VSJ) 194 par i 2014, Musholm (VSJ) 104 par i 2010 og Saltholm (KBH) 225 par i 2010.

(Thomas Bregnballe)

Middelhavssølvmåge *Larus michahellis*

Årstotal	Hypighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2003	2004	2001	
2015	0	0	0	(17)	75	57	78	155	129	87	(1111)

Kommentar: Første gang artens forekomst opsummeres er i 1999, hvor SU anerkender arten som regelmæssig gæst i danske farvande.

Der foreligger observationer af mindst 62 fugle fordelt med 18 fugle i første halvår og 44 i andet halvår. 62 fugle er væsentligt bedre end sidste års 47 fugle, men stadig langt fra de gode år i 00'erne med op til 155 fugle.

Der er kun medtaget aldersbestemte fugle og materialet er forsøgt rensset for gengangere.

Igen var der flest fugle i den sydøstlige og sydvestlige del af landet, hvor specielt Stevns (KBH) og Fanø (SVJ) udmærkede sig med mange fugle.

Første halvårs sidste fugl var 5/5 1 2K Ishøj Strand (KBH).

Den første fugl i andet halvår var 3/7 2 2K Fanø Vesterstrand (SVJ), mens første 1K-fugl var 25/7 1 Jærnen, Strøby Egede (KBH). Ankomsten af 1K-fuglen ligger inden for det normale for arten de senere år.

De fleste lokaliteter havde besøg af 1-3 fugle, følgende lokaliteter/områder havde flere fugle end dette, 6-25/1 2K + 1 3K + 3 ad. og 3/7 – 25/12 1 2K + 4 ad. Fanø, 25/1 1 ad. og 25/7 – 4/11 2 1K + 1 ad. Strøby (KBH) og 19/8 – 21/10 1 1K + 1 2K + 3 3K + 1 ad. Stevns.

(René Christensen)

Regional fordeling af middelhavssølvmåge 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	0	2	7	1	0	0	3	0	4	1	0	0	18
2. halvår	5	0	10	1	0	1	4	2	11	1	7	2	44

Kaspisk måge *Larus cachinnans*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2015	2006	2007	
425	3	0	0	(42)	196	309	307	425	391	375	(3909)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972 og 1975-1976.

I 2015 sås der for første gang over 400 kaspisk måge i Danmark, idet antallet af fugle endte på mindst 425. Der observeres nu så mange fugle, at det er svært at angive et eksakt antal, og det angivne antal er et absolut minimumstal. Der er kun medtaget aldersbestemte fugle og opgørelsen er forsøgt rensset for gengangere.

Der sås 127 fugle i første halvår og 297 fugle i andet halvår, og der foreligger iagttagelser fra alle regioner og i alle måneder.

De fleste fugle blev set i og ved Østersøen og i Sydvestjylland. De første 1K-fugle sås den 25/7 på tre lokaliteter, bedste lokalitet var Strøby Egede (KBH) med 5 fugle.

De bedste lokaliteter nævnes herefter: Fanø Vesterstrand (SVJ) 3/1-10/6 9 (3 2K + 2 3K + 1 4K + 4 ad.) og 3/7-31/12 11 (1 1K + 3 2K + 3 3K + 4 ad.), Bagenkop (F) 3/1-5/4 15 (4 2K + 3 3K + 2 4K + 6 ad.) og 22/7-20/12 11 (5 1K + 1 2K + 2 3K + 2 4K + 1 ad.), Strøby Ladeplads (KBH) 25/7-15/11 20 (14 1K + 2 2K + 3K 3 ad.) og Højerup/Boesdal (KBH) 19/8-9/10 29 (15 1K + 4 2K + 3 3K + 7 ad.) samt Rødvig (KBH) 13/8-4/12 34 (30 1K + 1 2K + 1 3K + 2 ad.).

(René Christensen)

Regional fordeling af kaspisk måge 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	2	1	25	5	2	1	31	2	33	4	5	16	127
2. halvår	23	1	21	11	0	1	17	2	113	14	56	39	298
													425

Hvidvinget måge *Larus glaucooides*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2012	1983	1993 1997	
23	NA	2	9	16	11	21	17	59	27	24	497

Der var fund af i alt 23 i 2015, lidt flere end i 2014, hvor der var 19 fugle. Kun aldersbestemte fugle er medregnet. 23 fugle er dog det femte bedste år nogensinde og en del over de 16 fugle/år, der gennemsnittet for de seneste ti år.

Der sås 16 i første halvår og 7 i andet halvår, og første halvårs sidste fugl var 18/5 1 2K Blåvand (SVJ). Der sås ingen i løbet af sommeren og andet halvårs første fugl var 18/9 1 2K Bækbygård Strand (VJ).

Hvidvinget måge, 2K, Hanstholm, 22. marts 2015. Foto: Tommy Ravn Kristiansen

Alle fugle på nær en sås i Nord- og Vestjylland. De sikre lokaliteter var som vanligt fiskerihavnene, og det var også her, der var fund af flere individer.

De bedste lokaliteter var: Skagen (NJ) 3/2-19/4 3 (1 2K + 1 4K + 1 ad.) og 7/11-27/12 1 1K og 1 ad., Hanst-

holm (N) 24/1-20/4 2 2K + 1 ad. og 23/11-25/12 1 1K.

Eneste fugl udenfor Nord- og Vestjylland var 24-27/4 1 2K Kolindsund/Grenå (ØJ).

(René Christensen)

Regional fordeling af hvidvinget måge 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	7	6	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	16
2. halvår	5	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7

Gråmåge *Larus hyperboreus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1976	1983	1979	
34	NA	(103)	129	71	38	38	38	287	189	170	(3370)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972, 1974-75 og 1991.

Med i alt 34 fugle sås der samme antal fugle i 2015 som i 2014. Kun aldersbestemte fugle er medregnet.

Fordelingen var den samme som i 2014 med 26 fugle i første halvår og 8 fugle i anden halvår. Den sidste fugl i foråret var 3/6 1 2K Bækbygård Strand (VJ). Måske var det samme fugl 18/7 1 2K Hvide Sande (VJ) og 1/8 1 2K Nørre Lyngvig (VJ).

Næste fugl dukker mere planmæssigt op 2/10 1 1K ved Hanstholm (NJ). 30 af de 34 fugle sås i Vest- og Nordjylland, hvilket er en normal fordeling.

De bedste lokaliteter var: 3/1-5/5 2 2K + 1 3K + 1 4K og 25/10 - 24/12 1 1K + 1 4K + 1 ad. Skagen (NJ) og 2/1-18/3 1 1K + 2 2K + 1 ad. og 18/7 1 2K Hvide Sande. Ingen andre lokaliteter havde mere end tre fugle.

Fundene fra de indre farvande var: 14/2-12/4 1 2K som besøgte flere lokaliteter på det sydlige Langeland (F), 27/2 - 15/3 1 2K Københavns Nordhavn (KBH), 3/1 1 ad. Kikhavn (NSJ) og 31/1-1/2 1 2K Gilleleje (NSJ).

(René Christensen)

Gråmåge, 2K, Hanstholm, 22. marts 2015. Foto: Tommy Ravn Kristiansen

Regional fordeling af gråmåge 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	8	8	6	0	0	0	1	0	1	2	0	0	26
2. halvår	6	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8

Dværgterne *Sternula albifrons* (yngleforekomst)

Det er uhyre vanskeligt at holde præcis styr på den danske ynglebestand af dværgterne, fordi arten typisk yngler i forholdsvis små kolonier på udsatte sandstrande og lave revler og er kendt for at flytte meget rundt. Arten udviser derfor ofte store regionale udsving fra år til år. Dette sammenholdt med det meget store antal potentielle ynglelokaliteter i Danmark resulterer i, at en betydelig del af ynglebestanden let kan unddrage sig registrering, med mindre der gøres en målrettet, landsdækkende indsats. I 2015 blev der opnået en rimeligt god dækning af artens yngleforekomst via a) en næsten landsdækkende optælling af ynglende terner gennemført under NOVANA-programmet, b) den årlige optælling af kolonirugende kystfugle i Vadehavet, c) registreringer foretaget i forbindelse med AUs og ZMs ringmærkningsprojekt om arten (omfattende Jyllands vestkyst, Vadehavet og det vestlige Sjælland) samt d) enkeltpersoners indberetninger til DOFbasen m.v.

Ynglesæson 2015 var præget af, at vejret i maj og første halvdel af juni var usædvanligt koldt, vådt og blæsende. Mange fugle gik derfor markant senere i gang med at yngle end normalt, og adskillige kolonier gik allerede tidligt på sæsonen til grunde pga. kraftige

regn- og sandstorme. Et ikke ubetydeligt antal par vurderes derved at have unddraget sig registrering, fordi fuglene enten endnu ikke var yngleaktive eller allerede havde mistet deres første kuld på registreringstidspunktet. Dette forhold har utvivlsomt påvirket registreringen i negativ retning.

Alligevel blev der i 2015 registreret i alt 417-486 ynglepar. Det er det højeste antal registrerede ynglepar i nyere tid (412 par ved NOVANA tællingen i 2009, 357-414 par i 2011, 390-437 par i 2012, 256-297 par i 2013 og 375-425 par i 2014). Antallet af registrerede ynglepar afhænger naturligt nok af fra hvilke og hvor mange ynglelokaliteter, det lykkes at tilvejebringe data. I 2009 blev arten registreret ynglende på 74 lokaliteter, i 2012 på 79, i 2013 og 2014 på kun hhv. 40 og 49 og i 2015 på 69 lokaliteter. På landsplan synes bestanden dog stabil, og samlet set er det fortsat vores vurdering, at den danske ynglebestand af dværgterne er på over 500 ynglepar.

Vadehavet var fortsat artens vigtigste yngleområde med 62 registrerede par på Rømø (SJ) og 32 par på Fanø med omliggende sande (SVJ), medens bestanden på fastlandskysten var reduceret til to enlige par (SVJ). De i alt 96 registrerede ynglepar lå ret præcist på

niveau med 2013 og 2014 og dermed fortsat foruroligende lavt i forhold til alle øvrige Vadehavstællinger siden 1996. I kraft af sin uheldige forkærlighed for udsatte sandstrande og lave revler bliver dværgternens kolonier i Vadehavet, men også andre steder, ofte udsat for oversvømmelser og sandflugt, hvorfor registreringstidspunktet erfaringsmæssigt har stor indvirkning på resultatet. På Fanø med omliggende sande (VSJ) steg bestanden i sidste halvdel af ynglesæsonen således til 56 par, men stort set alle kuld gik tabt under stormhøjvandet 7-9/7, hvor høje bølger slog ind over koloniområderne. Alt i alt opnåede kun 4-6 unger på Fanø at blive flyvefærdige. Samlet set er ynglebestanden i den danske del af Vadehavet mere end halveret i forhold til niveauet for 10-20 år siden (f.eks. gennemsnitligt 234 registrerede par årligt i perioden 1996-1999), og selvom tallene fra 2015 forstærker indtrykket af, at den negative tendens nu er bremset op, ser det stadigvæk ikke godt ud for dværgterner i den danske del af Vadehavet, hvis ikke der tages effektive skridt til at sikre koloniområderne.

Største lokaliteter i resten af landet var Saltholm (KBH) 39 par, Boels Rev ud for Sødringholm (ØJ) 31-43 par, Rødsand (ST) 30-32 par, Anholt (ØJ) 21-27 par fordelt på tre kolonier, Bisnap-Skindsækken-Nordmandshage (NJ) 20-28 par, hvor kolonien dog blev opgivet tidligt på sæsonen, hvorefter hovedparten af fuglene flyttede til Hou (NJ), Sækkesand/Møn (ST) 17 par, Stokken/Læsø (NJ) 16-22 par, Sanddobberne (VSJ) 16 par, Hvide Sande havstrand (VJ) 13-15 par, Poldene/

Randers Fjord (ØJ) 11-14 par, Glænø Østerfed (VSJ) 11 par og Tissø (VSJ) 9-10 par. Ingen andre dækkede lokaliteter kunne fremvise en yngleforekomst på 10 par eller derover.

Årets positive overraskelse var især de store ynglebestande på Saltholm (KBH) og Boels Rev (ØJ). Der ses en markant stigende tendens i ØJ, ST og på Saltholm (KBH), medens bestanden på Fyn ser ud til at fastholde sit genvundne fodfæste. Til gengæld er bestanden især i VJ hårdt presset som følge af prædation fra ræv, strandrensning og andre menneskelige aktiviteter. I resten af landet var situationen stort set uændret i forhold til de seneste år. Dværgterner har aldrig ynglet på Bornholm, og arten blev heller ikke i 2015 registreret ynglende i SØJ og NSJ.

Ved Tissø, Danmarks eneste permanente og traditionelt også ubetinget største indlandsforekomst, havde hættemågerne helt fortrængt dværgternerne fra de tre kunstigt etablerede yngleoer ved søens sydbred (se Fugleåret 2013 og 2014). 9-10 par dværgterner var i stedet flyttet ind på strandengen lige inden for øerne, hvor næsten al yngel gik tabt på grund af prædation og nedtrampning af kreaturer. Til gengæld synes arten efter mange års tilløb at være ved at vinde solidt fodfæste på en anden sjællandsk indlandslokalitet, Tystrup Sø, hvor der i 2015 blev registreret rekordhøje 6-8 par. I slutningen af ynglesæsonen sås flere flyvefærdige unger her.

2015 var samlet set et dårligt og i mange henseender meget atypisk år for dværgterner i Danmark.

Dværgterner, en unge varmes af hunnen, mens hannen lander med føde til den anden, Sønderho, Fanø, 18. juni 2015. Foto: Ulf M. Berthelsen

Grundet det kolde, våde og blæsende forår skred fuglene først sent til yngel, og i mange kolonier gik hele "første bølge" af yngel til grunde som følge af det ekstremt dårlige vejr. Da fuglene lagde om, måtte de som sædvanligt slås med en lang række andre negative faktorer som prædation fra især ræv og store måger, strandrensning og menneskelig bade-/turistaktivitet ofte med løse hunde på stranden, og under stormhøjvandet 7-9/7 fik mange kolonier det endelige dødsstød. Herefter var det for sent at forsøge igen, og

årets ungeproduktion endte med at blive katastrofal lav. Dværgternens populationsdynamik er heldigvis indstillet på, at hele årgange kan falde ud, og det meget nedslående resultat i 2015 behøver derfor ikke at få mærkbare konsekvenser for landsbestanden på længere sigt.

Yderdatoerne for observationerne i DOFbasen var 11/4 2 Fanø Vesterstrand (SVJ) til 20/9 1 Korsholm (NJ), hvilket er normalt.

(Ulf M. Berthelsen / Thomas Bregnballe)

Regional fordeling af ynglepar af dværgterne i 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Ynglepar	52-71	27-33	34	64-86	0	62	14-19	66-74	40-41	0	58-66	0	417-486

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Arstotal fra 1970-2015	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1970	1983	1984		
2015	7	NA	(113)	44	35	7	11	9	ca. 400	76	60	(1371)
	1	+ 500	NA	(9-11)	(11)	2	1	1	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotal fra 1971-77. Den danske ynglebestand angives i 1970 til 200 par.

Med mindst syv fugle var 2015 på linje med 2014, hvor der sås otte fugle, og for tredje år i træk var der et ynglepar ved Filsø (SVJ). Her ankom fuglene den 27/4 og forlod området 22/6. Der sås parringsadfærd, men ingen æg er tilsyneladende udruget, da ingen ungfugle er set. Den 10/5 sås tre fugle. Forekomsten ved Filsø er godkendt af SU.

Fra Vadehavet var der følgende observationer, 23 og 25/5 1 Mandø (SVJ), 24/5 2 Fanø (SVJ) og 21/5 1 Rømø, disse observationer regnes for at være de samme fugle.

Ud over disse fund er der yderligere et fund som er godkendt af SU: 6/6 1 Vest Stadil Fjord (VJ), dette kan dog være en fugl fra Filsø, selv om der denne dag også er set en enkelt fugl ved Filsø.

Der er yderligere et fund på DOFbasen, som dog ikke er tilsendt SU.

Til og med 2015 skulle fund af arten uden for vadeavsregionen godkendes af SU, men fra og med

Sandterne, Filsø, 5. maj 2015. Foto: Ella Mikkelsen

2016 er det kun fund uden for Jylland, der fortsat skal behandles af udvalget.

(René Christensen)

Rovterne *Hydroprogne caspia*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Arstotal fra 1970-2015	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2011	2014	2015		
2015	141	NA	(60)	79	75	68	142	119	196	141	141	-

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972 og 1975-77.

Efter det gode år i 2014 med ca. 141 fugle, kom atter et godt år med nøjagtigt samme antal. Da arten nu er så "talrig", er det svært at få et præcist overblik over artens forekomst. Specielt i Københavnsområdet er det svært at få et godt overblik over antallet af fugle, da den ses i områdets store og små søer gennem hele sæsonen, hvilket tyder på at fuglene strejfer meget rundt. Antallet fra

København er derfor et kvalificeret gæt og ikke et eksakt antal. I de øvrige regioner er antallet mere præcist, og med der er langt færre fugle at holde styr på.

Arten har formodentlig ynglet på Saltholm (KBH), her sås 7/5 17 adulte fugle, der er dog ikke oplyst noget om ynglesucces. Fra ST er der oplysninger om et ynglepar (ynglelokalitet ønskes dog hemmeligholdt).

Observationer fra det Sydfynske Øhav indikerer, at der også her har været et par.

Der er ikke meldt om træk af betydning fra de sydøstdanske træklokaliteter.

Der er mange lokaliteter hvor der ses op til 9 fugle, derfor nævnes kun lokaliteter med mindst 10 fugle.

28/4 10 Ishøj Strand (KBH) kan være fugle, der er på vej til Saltholm for at yngle, mens 30/7 10 Stauings Ø, formentlig er fugle som samles efter ynglesæsonen.

Fra det vestlige Danmark er der en stor ansamling 10/9 13 Tipperne (VJ). Yderdatoerne for årets forekomst var 10/4 og 4/10.

(René Christensen)

Regional fordeling af rovterne 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	7	15	6	4	7	6	6	7	30	11	28	14	141

Hvidvinget terne *Chlidonias leucopterus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2014	1997	2005	
2015	NA	2	2	196	52	660	431	3776	1926	286	6637

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972 og 1975-77.

Efter de mange fugle (mindst 3776) i 2014 blev 2015 et meget ordinært år med kun 22 fugle. Observationerne var fordelt over det meste af landet, dog var der ingen fund i SØJ, NSJ og B.

Fuglene sås i perioden 8/5 -16/11. Første fugl ankom indenfor det, der må betegnes som normal ankomsttid

og sås ved Gødstrup Eng sø. I dagene frem til 14/5 sås der enkelte fugle rundt om i landet, alle enkeltindivider, undtagen 11/5 2 Gyrstinge Sø (VSJ).

Årets sidste var en 1K fugl der blev set ved Stubbe Sø (ØJ) 24/10-16/11. De sidste fugle ses normalt senest ultimo september. Iagttagelsen udgør det seneste

Rovterne ad. + 1K samt sølomåge, Bro Odde, 23. september 2015. Foto: Erik Biering

fund af arten registreret i Danmark og blot det andet novemberfund.

Landet bedste område for hvidvinget terne i 2015 var Tøndermarsken med mindst syv fugle, fordelt

med: 11-25/5 1 ad. + 2 1K, 7-20/7 1 ad. og 10/7-29/8 1 ad. + 2 1K.

(René Christensen)

Regional fordeling af hvidvinget terne 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	1	3	1	1	0	8	1	2	1	0	4	0	22

Sortterne *Chlidonias niger*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artsstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2013	2011	2014	
2015	NA	NA	(1048)	731	(4060)	4134	NA	4908	4532	4168	(49.984)
-	NA	NA	117	NA	NA						

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Sortterne først medtaget i Årsrapporten fra 1980, men mangler fra 1998 og 2000-2007. Årstotaler skal tages med stort forbehold. Fra 1980-89 opgøres kun ynglefugloptællinger i 1983 og 1988-89.

Der var indtastet 690 observationer af mindst 4168 fugle, hvilket var lidt flere end de 3990, der sås i 2014. Gengangere er udelukkende fratrukket på dagsbasis, hvorfor det reelle antal fugle var noget færre, NJ vurderede således at forekomsten reelt drejede sig om ca. 100 fugle. ST havde med 390 en forekomst væsentligt under det normale, hvilket skyldes et usædvanligt dårligt forårstræk ved Hyllekrog (ST).

Årets første var 24/4 2 Margrethe Kog (SJ), mens sidste var 29/9 1 Bækbygård Strand (VJ). Begge datoer ligger indenfor det normale for arten.

Som sædvanligt blev der primært observeret forårstræk ved Hyllekrog, om end det var meget ringe. I perioden 10/5-6/6 sås kun 15 trækkende fugle, og bedste

ste dag var 2/6 3. 2015 var derfor det ringeste år, siden de regelmæssige observationer startede i 2008. Det laveste antal hidtil var 2010 med 28 fugle. Ingen andre lokaliteter havde træk af betydning, og der var ingen større ansamlinger udenfor ynglelokaliteterne.

Efterårstrækket startede som normalt i slutningen af juli og blev observeret på tre lokaliteter i større skala. Bedste lokalitet var atter Gedser Odde (ST), 19/7-14/9 322, bedste dage 2/8 152, 3/8 36, herudover var der yderligere fem dage med mere end ti fugle. Blåvand (SVJ) 23/7-28/8 53, 22/8 22 og Fanø Vesterstrand 21/7-4/9 16, 25/8 4 var de eneste andre lokaliteter med mere end 10 trækkende fugle. Der var kun nogle få ansamlinger på over 10 fugle i efteråret.

(René Christensen)

Regional fordeling af splitterne 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	1214	283	132	47	15	1899	81	27	50	23	390	7	4168

Splitterne *Thalasseus sandvicensis*

Der blev optalt 4050 par splitterner i 2015 fordelt i 14 kolonier (i 2014 var der 8 kolonier). Antallet lå inden for intervallet registreret i de tre foregående år, men ca. 1600 par lavere end gennemsnittet for årene 2006-2011.

De to største kolonier fandtes på Hirsholmene (NJ) med 1900 par og Hjarnø (SØJ) med 697 par. Yngleantallet i disse to kolonier var nogenlunde som i de foregående 4-5 år. I Ørum Sø (NJ) var der blot 63 par, men i denne del af landet var der også kolonier på Agger Tange (42 par) og Harbøre Tange (35 par). På Fjand Ø i Nissum Fjord (VJ), hvor splitterne – efter 10 års fravær – havde etableret sig med 200-270 par i 2013-14, yngede der i 2015 275 par. Det er tilsyneladende den målrettede og effektive rævebekæmpelse på øen, der

bærer frugt. For første gang – så vidt vides – yngede der splitterne på Mandø (SVJ). Sent på sæsonen var der ca. 137 par som forsøgte at yngle på forlandet. I Stavns Fjord (ØJ) blev der også for første gang i 14 år fundet ynglende splitterne (5 par). På Sprogø (S) var antallet i 2015 faldet til 482 par, hvilket svarede til en halvering i forhold til 2014. Kolonien ved Brøndby Strand, Holme Sø (KBH) blev skønnet til 95 par (mod 300 par året før). På Rødsand (ST) var der dukket en koloni op med 300 par. Her yngede der i 2006-2010 2-70 par.

Der var vinterfund 7/1 1 Fanø Vesterstrand (SVJ) og 29/12 1 1K Strøby Ladeplads (KBH). Forekomsten i øvrigt lå i perioden 5/3 til 26/10, med enkelte sene efternølere i november.

(Thomas Bregnballe/Jens Gregersen/Peter Lange)

Rovfugletrækket 2015

Redigeret af Rene Christensen og Peter Lange

Skagen

Data indsamlet af Knud Pedersen. For kommentarer se teksten fra Skagen Fuglestation her i *Fugleåret 2015*.

Blåvand

Sammenstillet af Blåvand Fuglestation. Rørhøg 92 – er et rigtig flot år for arten, hvor gennemsnittet i perioden 2006-2014 var 58 fugle pr. efterår. Stepphøg 9 – ikke siden rekordåret 2011 er der set så mange fugle herude, det næststørste antal nogensinde. Spurvehøg 283, et temmelig tyndt år arten. Fiskeørn 13, super godt år for arten, hvor man normalt ikke ser meget mere end ca. 5 fugle pr sæson. Tårnfalk 640. Med i alt 640 fugle satte tårnfalken nu rekord. I perioden 2006-2014 lå gennemsnittet pr. sæson på 207. Dværgfalk 91 – lå også i den rigtigt gode ende, gennemsnit i perioden 2006-2014 var på 48, så tæt på dobbelt op. Dækningen var god hele efteråret.

Nordøstdjursland

Data sammenstillet af Jørgens Staarup Christensen og Kent Olsen. Tallene omfatter området fra Gjerrild Nordstrand i nord til Grenå og Ålsrode i syd, incl. Fornæs.

Langeland

Data sammenstillet af Jacob Sterup. Der var god dækning af efterårstrækket. Mange arter sås i højere tal end normalt, blandt andet hvepsevåge, blå kærhøg (rekord), steppehøg (rekord), hedehøg, fiskeørn, tårnfalk, aftenfalk og vandrefalk (rekord). Totalerne for spurvehøg og musvåge var lidt lavere end normalt.

Rørvig

Data sammenstillet af Jørgen Hulbæk Christiansen. Generelt god dækning forår og mere spredt dækning efterår. Foråret forløb normalt frem til 10/4 med pæne tal inkl. en dagsrekord for rød glente (18/3 22), herefter meget lavt niveau i en konstant ugunstig vejr-situation. For kommentarer se beretningen fra Rørvig fuglestation her i *Fugleåret 2015*, og www.rfst.dk

Halsnæs

Data samlet af Michael Trasborg. Dækningen af træk over Halsnæs forår samt efterår har været under middel, hvilket også afspejler sig i tallene. En enkelt rekord blev det til, dagsrekord for spurvehøg på 758.

Rovfugletrækket 2015

FORÅR	Skagen	NØ Djursland	Rørvig	Halsnæs	Hellebæk	Hyllekrog
Fiskeørn	150	32	50	33	131	53
Hvepsevåge	134	49	221	239	134	191
Lille skrigørn	0	1	0	0	0	0
Kongeørn	1	0	0	0	0	0
Rørhøg	195	81	63	45	73	127
Blå kærhøg	152	36	41	18	52	37
Steppehøg	5	3	2	3	4	0
Hedehøg	11	0	0	1	0	5
Spurvehøg	2563	692	396	1015	1033	784
Duehøg	30	6	8	8	2	0
Havørn	28	11	32	34	32	49
Rød glente	157	174	113	59	117	52
Sort glente	34	4	3	3	9	7
Fjeldvåge	161	20	58	31	113	9
Musvåge	2213	3208	3307	2334	6060	854
Tårnfalk	495	98	43	43	67	93
Aftenfalk	3	0	1	0	1	1
Dværgfalk	187	46	37	14	14	28
Lærkefalk	81	32	15	11	11	6
Vandrefalk	129	30	22	18	28	12

Hellebæk

Data samlet af Steen Søgaard.

Forår. Overordnet må forårstrækket ved Hellebæk i 2015 siges at ligne de forrige års træk. Musvåge og spurvehøg sås i antal omkring gennemsnittet, medens blå kærhøg, duehøg, fjeldvåge og dværgfalk blev før set i antal under gennemsnittet. Rød glente, sort glente, havørn, steppehøg, tårnfalk og vandrefalk fortsatte de gode takter med antal over gennemsnittet. Antal observationsdage og -timer lå omkring gennemsnittet.

Efterår. Fremherskende østlige vinde i første halvdel af oktober (som året før) var sandsynligvis årsag til, at antallet af musvåge og spurvehøg lå under halvdelen af gennemsnittet. Hvepsevåge lå omkring gennemsnittet, medens blå kærhøg, duehøg og dværgfalk fortsatte deres serier med antal under gennemsnittet. Antal observationsdage og -timer lå lidt over gennemsnittet.

Stevns

Data samlet af Tim Andersen. Det var et år uden nye rekorder, hverken dags- eller sæsonrekorder. Det kan jo heller ikke blive ved, selv om vi havde udmærket dækning med 61 egentlige observationsdage og 8 strøboervationsdage. Det blev dog til en ny rovfugleart for Stevns, nemlig blå glente. En jagtfalk 3/10 var blot

den tredje indtrækkende på Stevns gennem ca. 35 år. Der var ingen sjældne ørne dette efterår, og for andet år i træk ingen kongeørne.

Gedser

Data indsamlet af René Christensen.

Se bemærkninger til trækket i beretningen fra Gedser Fuglestation her i *Fugleåret 2015*.

Hyllekrog

Data indsamlet og bearbejdet af Preben Berg

Forår. For kommentarer se under beretningen fra Hyllekrog i afsnittet om fuglestationer her i *Fugleåret 2015*.

Efterår. Der var dækning af rovfugletrækket på i alt 78 dage: august: 13, september: 26, oktober: 24, november: 15.

Bemærk at antal dage igen i år er opgjort som antal dækkede dage og ikke som andre år efter antal dage med rovfugletrækdata. Således i alt 62 dage med rovfugletrækdata + 16 dage ekstra, hvor der på trods af dækning ikke blev registreret nogle trækkende rovfugle. Trækobservationer er typisk gjort ved klitten, Store Brunddrag. Websiden Fugle og Natur er atter i år gennemgået for rovfugleobservationer.

Med kun 5578 registrerede trækkende rovfugle må dette efterår betragtes som meget magert.

Rovfugletrækket 2015

EFTERÅR	Blåvand	Sydlangeland	Rørvig	Halsnæs	Hellebæk	Stevns	Gedser	Hyllekrog
Fiskeørn	13	108	17	4	40	134	107	54
Hvepsevåge	3	2291	33	20	695	1343	1652	2105
Lille skrigeørn	0	0	0	0	0	0	0	0
Kongeørn	0	1	1	1	1	0	0	0
Rørhøg	92	301	24	2	36	283	212	73
Blå kærhøg	54	103	21	17	44	134	83	46
Steppehøg	9	9	3	4	2	7	10	5
Hedehøg	0	6	0	0	1	4	1	2
Spurvehøg	283	3229	63	145	326	5767	3435	1286
Duehøg	1	0	0	3	7	5	0	0
Havørn	5	14	8	6	9	46	20	5
Rød glente	6	364	5	7	38	2020	236	427
Sort glente	0	6	0	0	0	10	4	6
Fjeldvåge	5	95	39	57	33	226	767	72
Musvåge	67	4218	1097	863	7281	3900	1394	1353
Tårnfalk	640	557	7	19	25	198	545	81
Aftenfalk	1	11	0	0	1	3	3	2
Dværgfalk	91	115	4	11	14	54	120	38
Lærkefalk	3	19	4	1	3	8	59	8
Vandrefalk	31	45	7	5	4	34	7	14

Tal i kursiv er rekord.

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2013	2014	2011	
2015	NA	(894)	(1585)	(1902)	(2881)	3960	3687	4566	4445	4117	78.183

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1970-73, 1975, 1988-89, 1991, 2001-03.

Der blev indrapporteret 3810 observationer af 5661 fiskeørne.

Når de åbenlyse gengangere blev trukket fra, nåede vi en årstotal for året 2015 på 3954 fiskeørne.

En noget lavere årssum end de forrige år, hvilket især skyldtes det dårlige trækvejr foråret igennem. Således var forekomsten ved Skagen blot 49 % af gennemsnittet for de seneste ti år.

Forårstrækket blev på kun 1578 fugle mod sidste års 2127 fugle, mens efterårstrækket var normalt med 2376 fugle. De første fiskeørne blev set meget tidligt i år, nemlig 12/3 1 Smørmosen (KBH), 14/3 1 Nivå Lergrave (NSJ), 14/3 1 Han Vejle (NJ) og 16/3 1 Alsønderup Engsø (NSJ).

De bedste trækdage på Sjælland var 11/4 30 Hellebæk (NSJ) og 11/4 22 Gilbjerg Hoved (NSJ), 11/4 18 Korshage (VSJ), 10/4 12 Hellebæk Avlsgård (NSJ).

Ved Skagen sås i alt blot 150 fugle, hvilket skal ses i sammenhæng med et gennemsnit for de seneste ti år på 295. Første fugl blev set 30/3 fulgt af de næste 5/4. Hovedtrækket faldt som vanligt sidst i april med 21/4 21. Herefter få daglige observationer, men ingen dage i maj med flere end fem fugle, hvilket er ganske usædvanligt. De bedste jyske trækdage ud over Skagen var 11/4 9 Holtser Hage (SØJ) og 8/4 8 Egå Engsø (ØJ). Træktotaler for de enkelte træksteder fremgår af rovfugletabellen.

Der blev for første gang registreret fem par ynglende fiskeørne med rede. Men som sidste år kom

kun to unger på vingerne! En ny rede blev opdaget af skovens folk ved Stråsø Plantage i Vestjylland, og en pæn rede blev bygget og parring fandt sted, men mere skete der heller ikke.

Parret ved den nye rede i Klosterheden fik to unger på vingerne, som det eneste. De tre gamle par i henholdsvis Klosterheden (VJ), Estvadgård Plantage (NJ) og Gribskov (NSJ) fik alle begyndt mere eller mindre, men ingen unger kom på vingerne herfra. Der er nu siden 2005 kommet mindst 31 unger på vingerne, og håbet er nu, at nogle af disse vil vende tilbage og danne nye ynglepar, som det er sket i Klosterheden.

For alle fem par gælder det, at rederne er placeret i øde områder, hvor kun få mennesker dagligt færdes.

Igen i år er der set oversomrende fiskeørne, hvis adfærd kunne tyde på ynglefund, men trods ihærdig søgen efter reder, blev ingen fundet. For yderligere omtale henvises til beretningen fra Projekt Ørn her i Fugleåret.

Efterårstrækket startede allerede 10/7 1 Sletterhage (ØJ) og 1 Ishøj Strand (KBH), 20/7 1 Nivå Bugt (NSJ) og 20/7 1 Risby (KBH). De bedste trækdage var 5/9 38 Gedser Odde (ST) og tæt på rekord i Gedser, samt 3/9 31 Stevns Klint (KBH). Desuden 29/8 21 Mandehoved (KBH), 3/9 14 Skansebakken (NSJ) og 29/8 12 Hyllekrog (ST). Det fortsatte med daglige observationer helt frem til den 12/10. De sidste blev set 28/10 1 Gråsten søerne (SJ) og 28/10 1 Glænø agerland (VSJ) samt 29/10 1 Langesø Gods + Langesø (F).

(Leif Noorup)

Regional fordeling af fiskeørn 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	258	49	14	127	57	45	57	96	140	466	233	36	1578
2. halvår	187	87	86	162	157	144	226	192	336	429	349	21	2376
2015	445	136	100	289	214	189	283	288	476	895	582	57	3954

Lille skrigeørn *Clanga pomarina*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1992	2013	2012		
2015	6	9	2	3	5	4	7	6	13	9/10	8	168/169

Med 3-4 fugle forår og to i efteråret blev årets forekomst på niveau med de senere år, og stort set alle blev set på de klassiske lokaliteter for arten.

Alle fund nævnes:

Forår: 15/5 1 3K Løje Sø (KBH), 20/5 1 2K Ulvshale (ST), 23/5 1 2K Gjerrild Nordstrand (ØJ), 23/5 1 2K

Østmøn (ST), 24/5 1 2K Basballe (ØJ). Fundene fra Gjerrild og Basballe antages at være samme fugl.

Efterårets fund er alle fra 28/9 hvor to adulte (3K+) ørne blev set trækkende både fra Saksfjed (ST), Hyllekrog (ST) og Roneklint (ST). Tidsangivelser på observationer viser, at der var tale om to forskellige fugle,

idet fuglen over Roneklint blev set kl. 12.50-13.05 og på Lolland var tidsrummet 11.50-12.43. Det vurderes som

usandsynligt at fuglen er trukket de omkring 70 km nordpå på så kort tid.

(Peter Lange)

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	1995	2012	
52	NA	(16)	30	28	33	52	45	62	62	61	(1364)
3	0	0	0	0	2	3	2	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotal fra 1972.

Antallet af rapporterede fugle var på linje med i 2014, dog med en lidt større andel af fugle uden for Nordjylland. Disse iagttagelser kan dog dreje sig om ganske få fugle, da det specielt i andet halvår fint kunne være de samme fugle, der blev set på flere lokaliteter primært på øerne. Årets yngleforekomst bød på tre par, der hver fik en unge på vingerne. De blev som et nyt forsøg alle forsynet med en GPS-sender. Læs mere om projekt i artikel herom og yngleforekomsten i afsnittet fra Projekt Ørn.

Eneste fugle uden for det nordjyske område i første halvår var 4/2 1 R Bagø (B), 24/4 1 imm. Holter Hage (SØJ) samt 10-14/5 1 R Borris Hede (VJ). I Nordjylland var de tre ynglepar fordelt på de gamle lokaliteter i Lille Vildmose og Hals Nørreskov. Ungen fra Tofte Skov fra 2014 var i området til 5/3 og den fra Høstemark til 22/3. Desuden blev Vildmosen besøgt af to gæstende 2-3K ørne i perioden januar til maj samt en subad. 5/3. Fra det øvrige Nordjylland kan nævnes 31/1 1 imm. Vogn Enge, 14/3 1 ad. Rold Vesterskov, 4/4 og 1/5 1 imm. Store Vildmose, 24/5 1 ad. Råbjerg Mose og 21/6 2 ad. Vestbjerg.

I juli etablerede der sig et nyt par af yngre (3K) fugle i Store Vildmose (NJ). De blev set i området året ud. Den unge ørn fra Hals Nørreskov blev set omkring skoven året ud. Ungerne fra Lille Vildmose forlod

begge området 14/10 og trak ad forskellige ruter til et område mellem Schleswig og Kiel i Nordtyskland. Ungen fra Tofte blev undervejs set 25/10 ved Pindstrup (ØJ) og 27/10 ved Egå Engsø (ØJ). Parret i Høstemark Skov udfordres i efteråret af et andet par og blev ikke set i en længere periode.

I det øvrige land blev de første fugle i efteråret set 12/9 1 1K Alme (NSJ) og 27/9 1 subad. Enø Overdrev (ST). 10/10 blev der set 1K-fugle på Saltholm (KBH) og ved Hellebæk (NSJ). 11-12/10 igen ved Jægersborg Dyrehave og Tryggevælde Ådal (KBH). Herefter flyttes fokus til Vestsjælland, hvor der fra 11/10 og med mellemrum året ud ses 1 1K ved Flasken og i perioden fra 13/10 og året ud i området omkring Basnæs. 26/10 og 28/10 blev der set én 1-2K ved Skansebakken og Nøddebohuse (NSJ). Senere på dagen blev sidstnævnt set ved Nakke Nord og Hovvig (VSJ). Endelig skal fra dette område nævnes 31/10, hvor to juv/imm. blev set ved Rønnekilde nær Jyderup (VSJ). Fra Storstrøm skal nævnes 19/10 1 1K Hyllekrog, 17/11 1 (nok) 1K Bækkeskov Gods samt 1/12 og 7/12 en 1K-fugl nær Rønnede. På Langeland blev også en 1K set ved Gulstav 19/10 og Fredmosen 23/10. Endelig skal nævnes fra Bornholm 15/12 1 1K Øleå i Poulskær Plantage.

Som før nævnt kan der være flere gengangere blandt disse 1K-fugle.

(Hans Christophersen)

Kongeørn, Lille Vildmose, 9. december 2015. Foto: Kís Boel Guldmann

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	18	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	20
2. halvår	12	1	0	1	0	0	1	5	3	4	4	1	32
2015	30	1	0	1	1	0	1	5	3	4	4	2	52

Blå kærhøg *Circus cyaneus*

Når de mest oplagte gengangere er frasorteret, fås en total på omkring 983 blå kærhøge i vintermånederne januar og februar, og det er en stigning i forhold til 2014 (754). Det var især i SJ, VSJ og ST, der blev noteret flere fugle.

På flere lokaliteter blev der observeret større antal til natterast, lokalitets max.: 13/1 16 Flasken, Sevedø (VSJ), 17/1 52 Borris Hede (VJ) og 26/2 46 Kongens Mose (SJ).

Forårstrækket startede med en tidlig fugl 17/2 1 Ø Hovvig (VSJ), og først 17/3 blev de næste trækkende fugle noteret, 1 Feddet (ST) og 1 Ølene (B). Som altid kom der mere gang i trækket i april måned: 8/4 8, 1 han og 7 brune, N Vibæk (VJ), 11/4 18 Ø Gilbjerg Hoved (NSJ), "højeste dagstotal siden 21/4-1993" (DOFbasen)

og 20/4 9 T Skagen (NJ). Til sidst en bemærkelsesværdig obs, 30/5 1 han ad S Hyllekrog (ST).

I juli måned sås omkring 14 oversomrende blå kærhøge på 14 lokaliteter, hvoraf 3-4 var adulte hunner.

Allerede i starten af august måned blev den første trækkende noteret, 2/8 1 han ad SV Bøgeskov Havn (KBH), og derefter fulgte 12/8 1 ad S Blåvands Huk (SVJ). Trækket kulminerede i slutningen af september med tre på hinanden følgende dage på Stevns, Sjælland: 27/9 20 SV, 28/9 15 SV og 29/9 25 SV, alle noteret som brune fugle.

De største antal på overnatning i december var 2/12 45 Kongens Mose og 20/12 46 Selbjerg Vejle (NJ).

Der blev ikke registreret ynglende blå kærhøg i Danmark i 2015.

(Ulla Munch Hansen)

Steppehøg *Circus macrourus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2015	2011	2012	
2015	16	< 1	3	4	24	120	86	203	183	134	1034

Det blev atter et fantastisk år, da der med indberetning af 203 fugle blev sat en ny rekord, og dermed overgik årets forekomst det seneste rekordår 2011, hvor der blev set 168-183 fugle. Det store antal skyldtes (som i 2011) en invasionslignende forekomst af især 1K-fugle

i andet halvår. Renset for de mest oplagte gengangere blev årets total på 191-203, men gengangere blandt andet halvårs mange 1K-fugle kan ikke udelukkes. Herudover var der et antal langtidsstationære fugle på en række lokaliteter igennem efteråret.

Steppehøg, 1K, Mandø, 26. september 2015. Foto: Rune Sø Neergaard

Forårstrækket gav umiddelbart ingen varsel om, hvad der var i vente. Med i alt 57 fugle i første halvår lå forekomsten helt på linje med sidste år, hvor der blev fundet 52 fugle i samme periode. Herudover havde Skagen (NJ) sit ringeste forår (sammen med 2010) siden 2007 med fund af blot fem fugle, alle 2K. Dette hang givet sammen med det kølige og ustadige vejr. Dog var Skagen stadig den bedste forårslokalitet for arten.

Aldersfordelingen i første halvår adskilte sig i øvrigt ved, at der blev observeret flere adulte/3K-fugle (29) end 2K (23), hertil 5 uspecificerede.

Årets første og rekordtidlige fugl blev fundet 24/3 1 ad. han Margrethe Kog (SJ), samme blev set igen senere på dagen Gl. Hviding Forland (SVJ). De næste var mere normale 4/4 1 ad. han Hundevængsgård (ST) og samme dato 4/4 2 (ad. han + 2K hun) Bakkerne øst for Stengården (ST). Som sidste år kulminerede forårstrækket i april med fund af 39 fugle mod 15 i maj.

Sidste fugl fra forårstræk blev 6/6 1 2K Gedser Odde (ST).

Der blev gjort et par sommerfund, bl.a. 23-25/6 1 2K hun Lejsø/Lejodde (VSJ).

De første fugle på efterårstrækket blev tidlige 2/8 1 ad. han Borris Hede (VJ), der blev set her frem til 14/10. Herefter 8/8 1 ad. han Hulsig Hede (NJ). Den første 1K fugl på efterårstrækket blev fundet 18/8 Blåvands Huk (SVJ), og fra ultimo august begyndte trækket for alvor at tage fart, hvor især observationerne fra medio til ultimo september domineredes

af mange 1K-fugle. Igen blev der gjort flest fund i Storstrømsregionen, hvor Gedser Odde (ST) med 9-12 blev bedste lokalitet. Også Blåvand (SVJ) med 9 fugle havde et godt efterår. Årets sidste blev 25/10 1 1K Dovns Klint (F).

Årstotal fra andet halvår blev på i alt hele 146 fugle, et imponerede antal. Sammenholdt med opgørelse fra tidligere efterårsrekord 2011, hvor der blev registreret 140 fugle, lå 2015 både hvad angår samlet antal for september (110 mod 114) og antal af 1K-fugle (118 mod 124) en anelse under, men til gengæld blev der sat ny månedsrekord for oktober med 25 fugle, hvor 15 i 2011 var hidtil bedste. Måske udtryk for et lunt efterår? Det bør nævnes, at modsat 2011 havde Falsterbo i Sverige ikke samtidig rekordår i 2015.

Aldersfordeling i andet halvår var 118 1K, 5 2K samt 21 3K/ad. samt 2 uspecificerede.

Månedfordelingen i 2015 blev marts 1, april 39, maj 15, juni 2, august 11, september 121, oktober 25.

(Peter Staurup Christensen)

Aldersfordeling af steppehøg 2015	
Adulte/3K/3K+	50
2K/2K+	28
1K	118
Usp.	7
I alt	203

Regional fordeling af steppehøg 2015, fordelt på 1. og 2. halvår

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	9	2	2	3	2	9	1	4	7	11	7	0	57
2. halvår	21	6	23	13	5	3	13	8	17	8	27	2	146

NB: Fugle, hvor det klart drejer sig om gangangere, ml. VSJ og NSJ er medregnet under VSJ.

Hedehøg *Circus pygargus*

Status og udvikling i ynglebestanden omtales i beretningen fra Projekt Hedehøg andet sted i Fugleåret. Der omtales kun trækforekomsten uden for kendte yngleområder.

Forårets første hedehøg dukkede op i yngleområderne i Sydvestjylland 18/4 1 hun Ballum Enge (SJ) og 19/4 1 Husum Enge (SJ). Første fugl uden for yngleområderne var 20/4 1 han Ishøj Strand (KBH). Totalerne fra trækstederne fremgår af tabellen i rovfugleleafsnittet.

Efterårets sidste uden for yngleområderne blev 15/9 1 Hyllekrog (ST) og en meget sen 18/10 1 Høje Nyord (ST). For yngleområderne blev sidste 20/9 1 Vidåen (SJ).

(Henrik Nyrup)

Hedehøg ad. han, Ballum Enge, 1. juni 2015. Foto: Axel Mortensen

Regional fordeling af hedehøg 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	23	9	#	3	-	#	13	1	13	2	22	8	94*

= yngleområder, sum ej opgjort * = sum excl forekomst i SVJ og SJ

Sort glente *Milvus migrans*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2013	2014	2011	
250	NA	33	59	69	123	306	250	451	379	348	4430

Med 250 fugle på 164 lokaliteter var 2015 en årgang noget under middel - til umiddelbar sammenligning bød 2014 på 379 fugle på 213 lokaliteter. Men forårsvejret i 2015 var meget ustadigt, koldt og med hyppig og strid vestenvind, hvilket både Rørvig Fuglestation og Nordjyllands Fugle 2015 også bemærker i sine årsrapporter. Og en sammenligning af observationerne i forårsmånederne fra de seneste tre år taler da også sit tydelige sprog: i 2013 – 370 fugle, i 2014 – 295 fugle og i 2015 – 144 fugle i marts, april og maj.

På trods af de relativt lave tal blev der set sort glente i 10 af årets måneder, og månedsfordelingen i 2015 var: februar 2, marts 6, april 62, maj 76, juni 28, juli 9, august 17, september 34, oktober 15, november 1.

Årets første var fra Bornholm, hvor en fugl blev set på en overnatningsplads sammen med rød glente

både 22/2 og 25/2.

Helt østfra kunne Christiansø Feltstation på sin hjemmeside 9/4 melde om en rastende fugl, arten er sjælden her.

Årets sidste observation var 1/11 1 Højerup, Stevns (KBH).

Af større observationer i årets løb kan nævnes 20/4 3 Hellebæk Området (NSJ), 28/4 3 Hyllekrog (ST) og 28/9 2 Stevns Klint (KBH), men langt overvejende var der tale om enkeltobservationer.

Der blev ikke rapporteret om stedfaste fugle i 2015. For nærmere data om forårs- og efterårstræk henvises til rovfugletræktabellerne samt fuglestationernes årsrapporter.

(John Hansen)

Regional fordeling af sort glente 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	41	5	2	17	3	10	14	8	29	26	75	20	250

Mosehornugle *Asio flammeus*

Arten har ikke været behandlet her i Årsrapporten siden 2011, hvor forekomsten på mindst 487 fugle blev betegnet som det tredje bedste år nogensinde. Med en total lidt under tusind fugle, der fordelte sig næsten ligeligt på hvert halvår, lå forekomsten væsentlig over dette niveau. NJ nævner dog en forekomst væsentlig under middel.

Uglegruppen skriver, at der ikke blev konstateret ynglepar i 2015, og observationer med yngleadfærd i DOFbasen er ikke tilgængelige for Rapportgruppen.

Men der foreligger dog en lang række fund i sommermånederne fra potentielle yngleområder (større kystnære enge og strandenge).

Første halvårs største ansamlinger (lokalitets max.) blev 2/2 10 Hjerpsted Skydebane (SVJ), 9/2 8 Lønborg Hede (VJ), 4/2 7 Indfjorden (VJ) og 5/4 7 Kongens Mose (SJ).

Fra andet halvår var lokalitets max. 25/10 11 Fanø (SVJ), 10/10 9 Omø Mose (VSJ) og 28/11 7 Frøslev Mose (SJ).

(Peter Lange)

Regional fordeling af mosehornugle 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	113	48	23	23	14	84	24	39	46	12	48	3	477
2. halvår	73	26	104	45	12	29	37	38	57	25	58	10	514

* Ved lokaliteter med stedfaste rastende fugle er benyttet månedsmax. For NJ er benyttet tal fra Nordjyllands Fugle 2015.

Perleugle *Aegolius funereus*

Her nævnes kun fund uden for yngleområderne, f.eks. fund fra trækestederne, i alt syv fugle (tre i 2014), hvilket må betegnes som en mindre invasion: 20/8 1 død (trafikdræbt?) Frederikshavn (NJ), 16/9 1 Hirtshals (NJ), 2/10 1 Tommestrup på Stevns (KBH), 13/10 1 Anholt (ØJ), 16/10 1 død (trafikdræbt) Skagen Klitplantage (NJ) samt 19/10 og 3/11 1 rnk. Gedser Fuglestation (ST).

Ynglebestanden talte ifølge uglegruppens opgørelse 6-8 par fordelt med 1-3 par i Jylland og 5 par på Bornholm. Totalt blev der ringmærket/ aflæst 6 hunner og ringmærket 27 unger i 2015.

Alle yngleparrene yngledede i opsatte redekasser.

(Peter Lange)

Stor hornugle *Bubo bubo*

Uglegruppen angiver i sin beretning at bestanden er i fremgang, og er på over 100 par i Jylland. Arten fandtes fortsat ikke på øerne.

I DOFbasen var der fra 2015 i alt 179 poster, der fordelte sig på omkring 60 lokaliteter. Territoriehævd-

dende eller tudende ugler er meldt fra omkring 33 lokaliteter, men der er dog kun indberettet tre ynglepar. Arten er i Atlas III rapporteret fra 24 kvadrater.

Fra den kuriose afdeling skal nævnes 25/10 1 SV ca. 1 km. ude over havet ved Vejers Strand (VJ).

(Peter Lange)

Hærfugl *Upupa epops*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1997	1996	2003	
2015	NA	(16)	23	27	20	19	17	43	41	41	923

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-76.

Der blev indrapporteret 18-19 hærfugle i 2015, hvilket var lidt over gennemsnittet for det seneste årti.

Årets første observation af hærfugl fandt sted 1/1 1 Skaboeshuse (F). Hærfuglen var blevet observeret i området siden 24/11-2014 og blev set på lokaliteterne Nyborg og Skaboeshuse (F) frem til 15/2. Efter to måneders pause blev der atter observeret hærfugl fra medio april og fremefter, indtil årets sidste observation 30/12 1 Fyns Hoved (F).

Der blev observeret flest hærfugle på Fyn (4), i Nordjylland (3) og i Sydvestjylland (3). Derimod blev der slet ikke observeret hærfugl i Nordsjælland eller i Sønderjylland i 2015.

Observationerne af hærfugle fra Fanø (SVJ) 15-29/4 var sandsynligvis samme fugl, som havde strejft rundt i området i det pågældende tidsrum. I Vestsjælland var observationerne 19/4 1 Klint og 27/4 1 Rørvig Havn sandsynligvis også den samme fugl.

Mosehornugle, Poulsker, 30. marts 2015. Foto: Erik Biering

I Østjylland var observationerne 28/10-4/11 Torup by/agerland og 1/11 Tved – den samme fugl som blev fundet død 4/11. Desuden 22/11 1 Tingvad (ØJ). Observationerne af hærfugl på Fyn: 14/12-30/12 fra

lokaliteterne Langø (Hindsholm), Nordskov (Hindsholm) og Fyns Hoved var formentligt af en enkelt fugl, som havde strejft rundt i området i det pågældende tidsrum.

(Tina Høeg Hansen)

Regional fordeling af hærfugl 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	3	1	3	1-2	1	0	4	1	2	0	1	1	18-19

Vendehals *Jynx torquilla*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1981	1980	1982	
2015	NA	(193)	(370)	(143)	169	322	280	533	517	467	(9432)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1971-73, 1975-76, 1988 og 1991. Ynglefugleoplysninger er meget mangelfulde og derfor undladt. Max-antal ynglepar er fra 1974: 25-30 par, 1988: 23-29 par og 2003: 7-25 par.

Der blev indberettet 366 vendehals mod 420 i 2014, 372 i 2013 og 274 i 2012.

Altså noget færre end sidste år, men dog tilfredsstillende.

De første blev observeret 12/4 1 Sønder Bjert (SØJ), 13/4 1 Nivå (NSJ), 15/4 1 Lyrby (B) og 15/4 1 Mou (NJ) til normal tid. Det fortsatte med daglige obs. til 17/6 1 Vrads Sande (ØJ).

Langt hovedparten (godt 300) blev som sædvanligt set i forårsperioden.

Vendehalsen er én af de 18 arter, som skal kortlægges særligt grundigt i forbindelse med Atlas III, og de foreløbige resultater fra 2015 viser vendehals ynglende i 127 kvadrater (mulige, sandsynlige og sikre ynglefund lagt sammen) mod 64 sidste år.

I alt er der 14 nye sikre ynglefund i 2015 ud af de 29 sikre i Atlas. Derudover 36 sandsynlige par. Alle de sikre par er fundet i Jylland med Syd-, Midt- og Vestjylland som kerneområdet. Nogle i gamle spættehuller – andre i

redekasser. Nogle stykker i sommerhusområder.

På Borris Hede (VJ) blev det til 15 kuld i redekasser (mod 6 kuld året før og 10 kuld de to foregående år). De mange par skyldtes sikkert det kolde forår med mange tomme kasser, der stod klar til indflytning, da musvitterne opgav at yngle. Der blev ringmærket 83 unger og 4 ad. samt aflæst fire ringe. Det var lidt underligt, at af de i alt 8 ad., der blev fanget i år, var de fire umærkede, selvom der nu er blevet mærket 575 unger på Borris Hede 2005-2015. Stadig ingen gemmelinger uden for mærknings-området.

Efterårstrækket indledtes den 7/8 1 Blåvands Huk (SVJ), 13/8 2 RI Grenen, 14/8 1 RI Gedser Odde (ST) og varede ved med daglige obs. til 14/9 1 Mandø (SVJ). Den sidste blev set 17/9 1 Korshage (VSJ).

Der blev på forårstrækket 24/4 ringmærket 1 Vendehals Gedser Odde (ST) samt 24/5 1 Blåvands Huk. På efterårstrækket blev ud over ovennævnte ringmærket 1 Gulstav (F) og 1 Ishøj Strand (KBH).

(Leif Novrup)

Regional fordeling af vendehals 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	73	49	33	47	5	33	11	21	15	34	26	19	366

Grønspætte *Picus viridis*

Det rensede tal når den flotte sum på 1411 fugle. Samtidig har Atlas III rådet bod på den mangeårige dårlige dækning af ynglepar. På to år er vi kommet op

på 173 kvadrater med sikre og sandsynlige ynglefund, og dette tal vil nok øges betydeligt inden Atlasundersøgelsens afslutning.

(Esbén Sloth Andersen)

Regional fordeling af grønspætte 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	261	128	85	265	146	222	304	0	0	0	0	0	1411
Lokaliteter med yngleadfærd	61	27	17	38	23	31	48	0	0	0	0	0	245
Atlaskvadrater sikre + sandsynl. (2014 og 2015)	59	22	18	18	11	18	27	0	0	0	0	0	173

Sortspætte *Dryocopus martius*

På trods af en kraftigere rensning for gengangere end tidligere nås den flotte årssum på 1285 observerede fugle. Hvor mange ynglepar, der dækkes bag dette tal,

kan med betydelig præcision besvares næste år ved hjælp af Atlasprojektets data.

(Esben Sloth Andersen)

Regional fordeling af sortspætte 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	138	26	20	284	126	279	5	12	52	315	28	0	1285
Lokaliteter med yngleadfærd	25	4	3	27	12	15	1	2	8	22	3	0	122
Atlaskvadrater sikre + sandsynl. (2014 og 2015)	22	3	4	31	13	20	0	0	3	20	4	0	120

Lille flagspætte *Dendrocopos minor*

Årssummen på 387 rapporterede fugle er kraftigt rensset for gengangere, men den rummer formentlig stadig mange observationer af de samme fugle. En yderligere vanskelighed er, at der ikke er sammenfald mellem DOFbasen og Atlasdatabasen. Derfor ventes til næste år med at give et bud på antallet af ynglepar.

Der er flere glædelige nyheder i årets materiale. Der er således observeret yngleadfærd på nye steder i Grib Skov, hvor der vurderes at være 11-15 ynglepar. I Vaserne ses fire hunner samtidig primo april, og vurderingen er 1-5 ynglepar. Desuden kan nævnes et yngleforsøg ved Langesø Mose nær Rørvig (VSJ).

(Esben Sloth Andersen)

Lille flagspætte, Gribskov, 19. marts 2015. Foto: Per Ekberg

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	23	1	1	1	31	34	1	28	37	173	19	38	387
Lokaliteter	5	1	1	1	8	6	1	12	18	34	11	24	122
Lokaliteter med yngleadfærd	4	0	0	0	2	1	0	5	4	19	2	6	43
Atlaskvadrater (2014 og 2015)	1 - 4	0 - 1	0 - 0	1 - 3	1 - 2	3 - 4	1 - 1	6 - 7	3 - 7	12 - 18	2 - 4	5 - 7	35 - 59

Biæder *Merops apiaster*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2015	2000	1999	
2015	NA	(4)	19	29	42	44	41	216	83	72	(1360)
8	NA	< 1	< 1	> 1	3	4	2	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-76. Flest par er registreret 2015: 8 par, 1998: 3-7 par og 2000 og 2003: 4-6 par.

Der blev indrapporteret 201-216 biædere via DOFbasen i 2015, hvilket næsten var en firdobling i forhold til året før. Derudover lå antallet også langt højere end det gennemsnitlige antal for det seneste årti.

Desuden blev der indrapporteret i alt otte ynglepar fra to hemmeligholdte lokaliteter i Jylland. Ifølge en artikel i Pandion fik den sønderjyske ynglekoloni på syv par 11-16 unger på vingerne, mens der ikke forelå nogen oplysninger om ynglesuccesen for den anden lokalitet.

Årets første observation af biæder fandt sted 3/5 1 Grenen (NJ). Siden 1990 er første ankomsttidspunkt blevet registreret mellem 26/4 og 23/5, så årets ankomsttidspunkt lå hverken specielt tidligt eller specielt sent i forhold til dette.

Årets sidste observation var 1/9 med imponerende 21 (!) ved Sliv Sø (SJ) – måske de Sønderjyske ynglefugle på vej sydpå med ungerne?

(Tina Høeg Hansen)

Biæder, Strandmarken, 2. juni 2015. Foto: Erik Biering

Regional fordeling af biæder 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	36-40	28	7	16	0	31-36	11-17	2	7	40	19	4	201-216

Isfugl *Alcedo atthis* (yngleforekomst)

Indtastningerne i DOFbasen kunne opgøres til 64 sikre og 31 mulige ynglepar af isfugl i 2015, hvilket var et markant højere antal ynglepar end i 2014.

I 2015 blev der indrapporteret flest ynglepar fra Nordjylland (16 sikre og 5 mulige), Vestjylland (9 sikre og 1 muligt), Østjylland (6 sikre og 10 mulige) og Nordsjælland (6 sikre og 4 mulige).

Isfugl er blandt de 18 udvalgte arter for bestands-optællinger i Atlas III, hvilket har skabt større fokus på at få kortlagt artens ynglebestand. I den forbindelse blev der registreret 100 kvadrater med mulige ynglepar, 57 kvadrater med sandsynlige ynglepar og 34 kvadrater med sikre ynglepar af isfugl i 2015.

(Tina Høeg Hansen)

Regional fordeling af isfugl 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Sikre ynglepar	16	9	1	6	5	5	3	6	3	6	4	0	64
Mulige ynglepar	5	1	1	10	3	3	1	2	0	4	1	0	31

Isfugl, Vejle, 1. august 2015. Foto: Erik Borch

Aftenfalk 1K og 2K han, Skjern Enge, 2. september 2015. Foto: Carsten Gørges Laursen

Aftenfalk *Falco vespertinus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1992	1988	1975	
212	NA	(116)	160	163	77	99	90	599	385	338	(5517)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972-73.

Årets total for aftenfalk i 2015 blev 212 fugle, hvoraf kun de 16 var fra foråret. Det lave tal, set i forhold til 62 i foråret 2014, skyldes nok det sløje vejr: "Kold maj med syvende laveste højeste maksimumtemperatur siden 1874. Næstvådeste siden 1874 og solfattigste siden 1996" (DMI).

Årets første blev: 12/5 1 han 2K Hyllekrog (ST), 17/5 1 hun Tontoft Nakke (SJ), 19/5 1 hun Hellebæk Avls-gård (NSJ) og 5/6 sås Rørvigområdets eneste aftenfalk i 2015, 1 hun 2K Nørrevang (VSJ).

Til gengæld oplevede landet en sand invasion af aftenfalke i sensommeren og begyndelsen af efteråret. Midten af august måned var præget af østenvinde og et højtryk over Finland, hvilket også var vejrforholdene under invasionerne i 1968, 1975 og 1979 (Olsen 1992). DMI skrev: "Den ottende solrigeste august siden 1920, og den varmeste i seks år".

De mest oplagte gengangere er fraserteret, men der kan stadig være nogle tilbage, da der for nogle lokalafdelingers vedkommende er indtastet samme fugle på forskellige lokaliteter. Det har været svært at gennemskue, men er blevet forsøgt.

Blandt flere lokaliteter med større antal kan nævnes 27/8 1 han 2K, 1 hun og 3 1K Skjern Enge (VJ) og 27/8 8 1K og 30/8 1 han ad. + 1 hun 2K+ samt 5 1K Harboslette/Vangså Hede (NVJ). Fra 19/8 til 26/8 rastede omkring 9-10 aftenfalke i lufthavnsområdet på Bornholm og fra 29/8 til 18/9 rastede en 1K fugl ved Alme (NSJ), hvor den fouragerede fra nogle halmballer og blev set af mange.

Årets sidste aftenfalk blev 2/10 1 1K Vesløs Vejle (NVJ).

Fugle uden angivelse af alder og/eller køn er ikke medtaget i denne oversigt.

(Ulla Munch Hansen)

Regional fordeling af aftenfalk 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	ca. 65	ca. 20	10	7	2	11	17	7	13	8	18	ca. 34	ca. 212

Dværgfalk *Falco columbarius*

Dværgfalk har ikke været behandlet i Årsrapporten i over 10 år. Med en total på 2736 vurderes det, at året blev et normalt år. Dette blev blandt andet vurderet ud fra forekomsten i Nordjylland med 487 fugle i forhold til forekomsten i tidligere år, hvor gennemsnittet de sidste 10 år var 524 (varierende mellem 320 og 701 fra 2005 til 2014).

Ved Skagen (NJ) blev den første observeret 22/3 og i perioden 18-22/4 trak cirka 60 fugle med maksimum 29/4 24. Uden for Skagen (NJ) blev største observation 5/5 11 Gilbjerg Hoved (NSJ) og 11/4 8 Gjerrild Nordstrand (ØJ).

Sommeren bød på en række observationer, hvilket er udsædvanligt. Fra medio juni til medio august blev det således til omkring 20 observationer, der især var koncentreret i Vestjylland, Sydvestjylland og Nordjylland, hvor der i Vejlerne blev observeret flere fugle.

Observationerne i efteråret var fordelt over månederne fra august til december. De største observationer var af trækkende fugle og koncentreret medio oktober med 9/10 15 Gedser Odde (ST), 9/10 13 Dovns Klint (F), 15/10 17 Gedser Odde (ST) og 16/10 12 Sønderho (SVJ) som de største dage.

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af dværgfalk 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	341	73	64	113	26	83	26	59	28	49	303	7	1172
2. halvår	146	94	296	142	54	125	204	67	188	89	92	67	1564
2015	487	167	360	255	80	208	230	126	216	138	395	74	2736

Dværgfalk, Tissø, 24. september 2015. Foto: Johnny Madsen

Lærkefalk, Bastemose, 1. juni 2015. Foto: Erik Biering

Lærkefalk *Falco subbuteo*

Der er ikke foretaget en egentlig bearbejdning af data. DOFbasen indeholder godt 1285 poster med arten. Yderdatoerne var 15/4-28/10.

Kun få fund omhandler ynglefugle, og flere af posterne med yngleadfærd virker udokumenterede. Der er derfor ikke foretaget en opgørelse over antal ynglepar.

Udover de i træktabelen nævnte lokaliteter bør nævnes Anholt (ØJ), hvor der 11/9-4/10 blev registreret i alt 33 fugle, næsten alle er noteret som trækkende. Den bedste dag blev dog fra Sjælland fra foråret: 5/5 19 Ø Gilbjerg Hoved (NSJ).

(Peter Lange)

Pirol *Oriolus oriolus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1982	1983	1992	
65	NA	(65)	131	100	71	97	85	179	171	150	(3795)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1971-77. Ynglefugleoplysninger er meget uregelmæssige og derfor undladt.

Der blev observeret cirka 65 piroler i 2015, hvilket var noget under gennemsnittet for det seneste årti, og samtidig markant færre end i 2014. Der blev observeret flest piroler i Skagen (NJ) med ca. 16 fugle.

Ifølge indtastninger til DOFbasen blev det til fem ynglepar af pirol, hvilket var et lavere antal end i 2014. Yngleparrene blev meldt ind fra Æbelø og Lange-land (F) (et sikkert og et muligt par) og Storstrøm (tre mulige). I Atlas III blev der meldt om mulig yngle-

aktivitet i seks kvadrater og sandsynlig yngleaktivitet i et kvadrat.

Årets første observation af pirol fandt sted 2/5 1 Skanderborg Dyrehave (ØJ), hvilket var det tidligste ankomsttidspunkt siden 2012. Derefter blev der løbende observeret pirol til og med ultimo juni. Årets sidste observation af pirol fandt sted 13/8 1 Bøtø Nor (ST), hvilket var det tidligste "afgangstidspunkt" siden 2012.

(Tina Høeg Hansen)

Regional fordeling af pirol 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	22	0	1	5	0	4	4	5	3	6	14	1	65

Stor tornskade *Lanius excubitor*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2011	2015	2012	
2015	NA	(429)	(461)	(305)	(600)	1276	NA	1670	1463	1352	(17.153)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1970-73,1975-76,1978-79,1988,1991-95 og 2001-2006. Baggrundstabel skal derfor tages med nogen forbehold. Ynglefugleoplysninger er meget uregelmæssige og derfor undladt. Der henvises til DATSY.

1463 observationer af stor tornskade blev noteret i 2015. 750 i første halvdel og 713 i anden halvdel af året, fordelt på 781 lokaliteter. Set i forhold til 2014, hvor 1116 fugle blev observeret på 604 lokaliteter, var det en ret pæn stigning. Et bedre gnaverår i Skandinavien kunne være en del af forklaringen, men også en mild vinter 2014-15, da antal fugle i anden halvdel af 2014 (704) svarer nogenlunde til antal fugle i første halvdel af 2015. I Nordjylland blev der sat rekord i 2015 med 565 observationer, den gamle var fra 2011 og lød på 457 observationer. (*Nordjyllands Fugle 2015*).

Nogle større vinterforekomster kan nævnes: 18/1 3-5 Boris Hede (VJ), 18/1 3 Kongemose (VSJ) og 28/2 3 Hoverdal Plantage (VJ).

Blandt observationerne fra foråret bør nævnes: 19/3 6 Kongens Mose (SJ), 4/4 2 NØ Korshage (VSJ), 11/4 2 Asserbo Strand (NSJ) og 19/4 2 NØ Skagen (NJ).

Efterårets trækkende fugle sås fra 19/9, hvor en 1K fugl blev ringmærket ved Kongelunden (KBH). Desuden bemærkes 12/10 4 Blåvands Huk (SVJ), 13/10 3 Grenen (NJ) og 19/10 4 S Dueodde (B). Et par store vinterforekomster: 26/11 4 Store Vildmose (NJ) og 8/12 3 Kongens Mose (SJ).

Det går skidt for stor tornskade som ynglefugl i Danmark. Fra 18-21 par i 2008 til 0-2 par på to lokaliteter i Jylland i 2015.

(Ulla Munch Hansen)

Regional fordeling af stor tornskade 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	147	79	36	83	44	53	35	53	52	89	62	17	750
2. halvår	134	52	76	47	23	47	39	57	53	63	83	39	713

Nøddekrige *Nucifraga caryocatactes*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1985	1995	1977	
2015	NA	(289)	(542)	554	165	57	116	3676	1493	1297	(14.147)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-76 og 1988. Der mangler opsummering fra invasion i 1988. Ynglefugleoplysninger er uregelmæssig, men max-antal er 1989: 2-5 par.

Året gav stort set samme resultat som 2014 med en fremgang på blot to fugle til 35 nøddekriger. Ud af disse var nogle få stationære, således sås i perioden 30/8 til 12/12 1-2 i Kongsø Plantage (ØJ) og gennem hele året 1-3 i den nærliggende Store Hjöllund Plantage (ØJ).

Igen blev det altså til et resultat i den absolut lave ende. Østjylland er her helt dominerende med halvdelen af de observerede fugle.

En god nyhed er at fuglene i Store Hjöllund Plantage med sikkerhed har ynglet, idet der er observeret 1 par fodre en unge. Desuden har et par ynglet ved i

Dybesø/Korshage området (VSJ), da der er set nyudfløjne unger.

Den seneste ikke stationære i foråret var: 24/5 1 Højsandet (VSJ).

Efterårets første: 11/7 1 Vilsbæk Mark (SJ), 18/7 1 Asserbo (NSJ) og 30/7 1 Skansebakken (NSJ).

Kun få blev racebestemt: Tyknæbbet race (caryocatactes): 2/8 3 Store Hjöllund Plantage (ØJ).

Fuglene fra Kongsø Plantage er her medtaget under ØJ, men blev også registreret i SØJ, da Kongsø Plantage ligger på grænsen mellem de to områder.

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af nøddekrige 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	1	0	1	9	0	1	0	4	0	0	0	0	16
2. halvår	1	0	0	8	1	1	0	1	0	3	1	3	19
2015	2	0	1	17	1	2	0	5	0	3	1	3	35

Fyrremejse *Poecile montanus*

2015 gav 325 fugle på 119 lokaliteter mod 354 henholdsvis 130 i 2014. Så et mindre fald, men 2014 var en ualmindelig "stor årgang". Artens udbredelsesområde er de fire sydjyske rapportområder SJ, SVJ, SØJ og VJ, og 2015 bød på forskelle de enkelte afdelinger imellem.

Vestjylland og Sønderjylland kunne spore en lille fremgang, hvorimod Sydøst- og Sydvestjylland noterede et fald. Størst hos sidstnævnte, der gik fra 128 fugle i 2014 til årets 97, der blev set fra 29 lokaliteter, hvor der i 2014 var 44 i spil.

Det skal bemærkes, at der er tale om relativt små tal, og set over tid giver observationerne et billede af

stabilitet i området med Sønderjylland som kerneområdet.

De største enkeltobservationer var: 14/3 9 Fuglsand (VJ), 26/4 5 Filsø (SVJ), 22/1 5 Tradsborg Plantage (SJ), 17/1 5 Uldum Kær (SØJ), og så var der en enkelt ringmærkning - 19/3 1 2K Blåvands Huk (SVJ).

Der var en enkelt indtastning fra Østjylland. Fund af Fyrremejse uden for de fire jyske rapportområder nævnt ovenfor skal godkendes af SU, før de medtages her i Fugleåret.

(John Hansen)

Regional fordeling af fyrremejse 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	0	49	97	0	32	147	0	0	0	0	0	0	325
Lokaliteter	0	17	29	0	10	63	0	0	0	0	0	0	119

Pungmejse *Remiz pendulinus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1990	1993	1992	
2015	1	> 1	(27)	(39)	16	15	16	62-68	55-57	55	-

Kommentar: Tabel behandler kun ynglefund. Der mangler oplysninger fra 1978, 1984-87, 1992 og 1997.

Antallet af registrerede pungmejser faldt drastisk fra 161 på 76 lokaliteter i 2014, til 90 på 48 lokaliteter i 2015, men med 6-11 ynglepar var yngleforekomsten på samme niveau som i 2014, hvor 6-10 par blev noteret.

Der blev observeret yngleaktivitet følgende steder: Han Vejle (NJ), Bjerregrav Mose (ØJ), Ulvemoser, Terkelsbøl (SJ), Sølsted Mose (SJ) og Porsemosen, Høje Tåstrup (KBH).

Året første fugle blev 2/4 1 Norup Grusgrav (SVJ) og 10/4 1 Porsemosen, Høje Tåstrup (KBH).

I Nordjylland var der fem observationer af 10 fugle, som var en markant nedgang i forhold til 2014, hvor 62 fugle blev noteret (*Nordjyllands Fugle 2015*).

Årets sidste pungmejser blev 30/9 1 Vognsbølparke (SVJ), 7/10 1 Sønderho Strandsø (SVJ) og til sidst en usædvanlig sen observation, 23/11 Kongelundsstranden (KBH).

(Ulla Munch Hansen)

Regional fordeling af ynglepar af pungmejse 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	1	0-1	0-1	0-2	0	3	0	0	2-3	0	0	0	6-11

Bjerglærke *Eremophila alpestris*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1997	1995	1994	
3086	NA	(1289)	(866)	(5545)	(2574)	3894	NA	6956	5500	5359	(69.609)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1971-72, 1974-76, 1988-93 og 1999-2007.

Det blev så tredje år i træk med tilbagegang, men dog stadig over antallet i 2008 og 2009.

Til forskel fra 2014 blev det årets første halvdel, der tegnede sig for hovedparten, dvs. 2/3 af fuglene, medens efteråret blev noget sløjt med kun 1035

bjerglærker. Igen tog det vestlige og sydlige Jylland hovedparten.

De sidste i foråret blev 11/5 4 Hanstholm (NJ), 12/5 2 Lund Fjord (NJ) og 14/5 5 Egebaksande (NJ).

Der var ingen sommerobservationer og efterårets

første var 27/9 1 Mandø (SVJ), 28/9 1 Skallingen (SVJ) og 28/9 4 Gl. Hviding Forland (SVJ).

Antallet for NJ er i "Nordjyllands Fugle 2015" angivet til værende 721. Afvigelsen til nedenstående tabel

skyldes at der i de 721 kun er frasorteret gengangere fra samme dato, medens nedenstående er forsøgt korrigeret for stationære fugle.

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af bjerglærke 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	575	696	771	57	3	934	10	17	7	13	1	2	3086

Hedelærke *Lullula arborea*

Hedelærken blev observeret i alle landsdele og i alle årets måneder, dog kun med et fund i december. Af de 3666 observationer var de fleste trækkende fugle. Ifølge DOFbasen var der kun 12-14 ynglepar men 258 syngende fugle. Højeste antal ynglepar var 4-5 par Gribskov (NSJ), højeste antal syngende fugle var 15/3 10 Melby Overdrev (NSJ). Disse tal dækker ikke den virkelige bestand af ynglende hedelærker. I Atlas

III er der registreret sikkert ynglende hedelærker i 38 kvadrater og sandsynligt ynglende i yderlige 120 kvadrater. Antallet af ynglepar i de enkelte kvadrater er ikke opgjort. Første halvår bød på i alt 1766, andet halvår på 2225 trækkende hedelærker. Tallene kan indeholde gengangere. De største trækobservationer på en dag var 17/3 262 Ø Gilbjerg Hoved (NSJ) og 10/10 269 SØ Hønen, Sønderho (SVJ).

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af hedelærke 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Fugle	413	61	719	177	41	170	544	246	298	683	241	73	3666
Ynglepar	0	1	3	1-2	1	0	0	0	0	6-7	0	0	12-14
Syngende fugle	54	36	39	62	3	14	2	6	1	36	3	2	258
Lokaliteter med syngende/ynglende fugle	38	28	25	41	3	13	2	3	1	8	2	1	165

Toplærke *Galerida cristata*

Den lille bestand i Hirtshals (NJ) holdt fortsat stand. Ifølge *Nordjyllands Fugle 2015* var der to par, der begge fik unger i 2015. Der blev iagttaget op til tre unger, og op til seks fugle i alt gennem året. Det eneste fund uden for Hirtshals var en fugl i Skagen (NJ) 26/1-19/3.

(Peter Lange)

Toplærke, Hirtshals, 23. april 2015.
Foto: Carsten Gørges Laursen

Skægmejse *Panurus biarmicus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1991	2008	2000	
2015	NA	(43)	95	4409	8002	5807	6772	10.000	9491	9273	-

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-76, 1992-95. Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Selvom der var en mindre nedgang fra ca. 8896 fugle i 2014 til ca. 8506 og antal lokaliteter faldt fra 400 til 329 i 2015, var det trods alt et ok år. Nogle områder havde fremgang, bl.a. Vestjylland fra 530 i 2014 til 904 i 2015. I KBH er forekomsten af skægmejser fordoblet over fem år fra 524 i 2011 til 1179 i 2015, og i VSJ sås færre fugle med 642 i 2014 til 467 i 2015. Rørvig Fuglestation skriver i årsrapporten: "Færre end sidste år. Vinteren mild, men andre faktorer som f.eks. frøsætning i rørene spiller også ind".

Af større antal kan nævnes: 26/10 36 Arresø Øst (NSJ), 26/10 145 Bygholms Nordlige Rørskov (NJ),

26/11 72 Rærup Slambassin (NJ) og 7/12 35 Klydesøen, Vestamager (KBH). Skægmejsen kan strejfe noget rundt, og 3/10 sås 12-14 trækforsøgende ved Røsnæs Spidsen (VSJ).

Ved Brabrand Sø (ØJ) blev der i perioden 5/6 til 24/10 ringmærket 82 skægmejser.

236 skægmejser blev ringmærket ved Indfjorden, Bøvling Havn (VJ) i perioden 3/8-19/9, og ved Ishøj Strand (KBH) blev 31 skægmejser ringmærket i tiden 18/7-26/10.

(Ulla Munch Hansen)

Regional fordeling af skægmejse 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	2041	904	685	894	316	631	532	467	1179	439	388	30	8506

Savisanger *Locustella luscinioides*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1989	2009	1988	
19	26	(7)	26	26	22	22	27	50	41	40	(1034)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1973 og 1975-76.

Året bød på 18-19 fugle, hvilket var et tydeligt fald i forhold til 2014 (26-28). Antallet lå dog tæt ved 2013 med 19-21 fugle. Der blev ikke indberettet ynglepar i DOFbasen. Kun i Magisterkogen (SJ) hørtes der syn-

gende fugle i længere perioder i yngletiden. De første observationer var ret tidlige, 11/4 2 sy. og 14/4 1 sy. Magisterkogen (SJ). De sidste observationer var 16/7 og 17/7 1 sy. Bøtø Nor (ST).

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af savisanger 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	2	0	0	0	0	5-6	0	5	2	0	4	0	18-19

Flodsanger *Locustella fluviatilis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1995	2013	1992	
6	8	2	7	15	11	17	13	34	33	25	456

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1973 og 1975-76.

Med kun seks fugle var antallet faldet betydeligt i forhold til 2014 (19) og lå under halvdelen af gennemsnittet fra de seneste ti år. Alle fund nævnes (alle syngende): 6/6-12/6 1 Flommen ved Sorø (VSJ), 6/6-

20/6 1 Lille Vildmose (NJ), 16/6-29/6 1 Langbjerg Skov (SJ), 30/6 og 12/7 1 Kongemose (VSJ) og sandsynligvis samme fugl 4/7 1 Verup Mose (VSJ) samt 4/7-11/7 1 Kærgårdstårnet (B).

(Ursula Burmann)

Drosselrørsanger, Sorø Sø, 15. juni 2015. Foto: Bo Tureby

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	1979	2013	
22	NA	(19)	17	13	15	22	19	35	28	24	(699)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972-73 og 1975-76.

Der observeredes 22 fugle, et tydeligt fald i forhold til 2014 (31-33). Der var ingen indtastninger af ynglepar i DOFbasen. Fra fem lokaliteter meldtes der om syngende fugle i længere perioder i yngletiden, således 11/5-16/6 1 Røgbølle Sø (ST), 12/5-14/7 Sorø Sø (VSJ), 15/5-8/6 1 Avnstrup (KBH), 18/5-17/6 1 Ølundsgårds

og Lammesø Inddæmning (F) og 25/5-8/6 1 Vængesø, Helgenæs (ØJ). De første fugle observeredes 6/5 1 sy. Strødamområdet (NSJ) og 11/5 1 sy. Svinemose (B). De sidste observationer var 16/8 1 R Klyderesevædet, Vest-amager (KBH) og 23/8 1 R Hovvig, Odsherred (VSJ).
(Ursula Burmann)

Regional fordeling af drosselrørsanger 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	1	0	0	5	0	1	2	2	3	2	4	2	22

Rødrygget svale *Cecropis daurica*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	2003	2007	
2	3	< 1	> 1	3	8	8	9	17	16	15	170

Med kun to fugle blev året det dårligste siden 2001, 25/4 1 Skagen (NJ) og 11/5 1 Gilbjerg Hoved (NSJ).

Kan sikkert tilskrives det meget kølige forår.

(Ole Jensen)

Hvidbrynet løvsanger, Manda, 3. oktober 2015. Foto: Rune Sø Neergaard

Hvidbrynet løvsanger *Phylloscopus inornatus*

Årtotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2015	2014	2013	
163	17	2	18	12	32	84	70	163	113	85	1173

Den stigende tendens i antallet af fund fortsatte i år. Med 160-163 fugle bød 2015 på en ny rekord. Der observeredes hvidbrynet løvsanger i alle rapportområder, som sædvanlig flest i Sydvestjylland med 73 fugle. De

første observationer var alle fra den 12/9 med 1 Blåvands Huk (SVJ), 1 RI Gulstav Mose (F) og 1 Anholt (ØJ). Den sidste fugl observeredes 25/10 1 Ringsted å (VSJ).

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af hvidbrynet løvsanger 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	27	10	73	10	1	6	9	9	4-5	2-3	5-6	4	160-163

Fuglekongesanger *Phylloscopus proregulus*

Årtotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1996	2000	1999	
7	1	< 1	6	16	10	8	9	84	30	20	377

Året bød på syv fugle, som var mere end en tredobling i forhold til 2014 (2). Alle fund nævnes: 8/10 og 9/10 1 Højerup, Stevns (KBH), 9/10 1 og 19/10 1 Christiansø

(B), 15/10 1 Skjern Enge (VJ), 20/10 1 RI Blåvands Huk (SVJ) og 20/10 1 Mandø (SVJ) samt et vinterfund 12/12 1 RI Vester Vedsted Vildplet (SVJ).

(Ursula Burmann)

Sibirisk gransanger *Phylloscopus collybita tristis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	1987	1984	
3	0	< 1	3	< 1	1	2	2	9	6	5	63

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1973 og 1975-76.

Kun fugle der er bestemt i hånden (ringmærket) medtages i Årsrapporten. Der var en del observationer tastet ind i DOFbasen, men kun tre fugle blev

ringmærket, heraf en om foråret. Alle nævnes: 25/3 1 Blåvands Huk (SVJ), 14/10 1 Gedser Odde (ST) og 26/10 1 Ishøj Strand (KBH).

(Ursula Burmann)

Lundsanger *Phylloscopus trochiloides*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	1992	1988	
15	5	7	13	28	14	27	21	57	53	45	772

Kommentar: Første ynglefund er fra 1985 og fortsat uregelmæssig. Max-antal ynglepar er 1997: 4 par, 2002: 3 par og 2004: 1-2 par.

Med 15 fugle i 2015 blev det kun til en tredjedel af antallet i 2014 (45). Nedgangen kan givet tilskrives det kølige og vestenvindsprægede forår. Over halvdelen af alle lundsangere blev observeret på Bornholm. Tre fund var fra Jylland. På Møn, som er et af kerneområderne, og hvor arten tidligere har ynglet, blev der muligvis kun observeret et individ, som dog opholdt sig i længere tid i området ved Møns østkyst. Der blev ikke indberettet ynglepar i DOFbasen. Fem fugle hørtes syngende i yngletiden i længere tid: 23/5-2/7 1 Møns Klint (ST), 1/6-12/6 2 Baggeå (B), 5/6-21/6 1 Basnæs Skov (VSJ) og 12/6-26/6 1 Stampen (B). Den første lundsanger blev observeret 23/5 1 R Liselund Slotpark (ST), den sidste 21/9 1 R Tranum Klit (NJ).

Lundsanger, Christiansø, 28. maj 2015. Foto: Eva Foss Henriksen

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af lundsanger 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	2	0	1	0	0	0	0	2	0	1	1	8	15

Høgesanger *Sylvia nisoria*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	1985	1970	
11	NA	(29)	38	28	18	20	18	58	56	50	(1171)

Kommentar: Første ynglefund er fra 1985 og fortsat uregelmæssig. Max-antal ynglepar er 1997: 4 par, 2002: 3 par og 2004: 1-2 par.

Efter det store antal i 2014 (32-34) observeredes der i år kun 9-11 fugle. Alle fund var 1K-fugle i efteråret. Hovedparten af alle observationer blev gjort gennem ringmærkningen ved fuglestationerne og under Felt-

træffet. De første var 13/8 1 RI Gedser Odde (ST) og 20/8 1 RI Blåvands Huk (SVJ). De sidste observeredes 10/10 1 Rimmevejmarkerne, Rømø (SJ) og 17/10 og 18/10 1 Søvang (KBH).

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af høgesangeer 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	1	0	5-6	0	0	1	0	0	1	0	1-2	0	9-11

Rødtoppet fuglekonge *Regulus ignacapilla*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2015	2014	2008	
2015	NA	(42)	36	60	(111)	218	184	502	275	214	(3672)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-76. Ynglefugleoplysninger er meget ujævne og derfor undladt.

Med 502 fugle bød 2015 på en ny rekord, som overgik de hidtil største forekomster 2014 (275), 2008 (214) og 2012 (148) betydeligt. Der observeredes rødtoppet fuglekonge i alle dele af landet og i alle årets måneder. Sandsynligvis skyldes en del af det gode resultat Atlas III. Ifølge DOFbasen registreredes der 13-20

ynglepar i Gribskov (NSJ). Kommentarer til enkelte observationer tydede desuden på 1 par Nyrup Hegn (NSJ), 1 par Hornbæk Plantage (NSJ), 1 par Ravnsholt (NSJ), 1 par Humleore (VSJ) og 1 par Froslev Plantage (SJ). I Atlas blev der registreret sikre ynglefund i ni og sandsynlige ynglefund i 32 kvadrater.

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af rødtoppet fuglekonge 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	53	11	70	12	4	38	30	34	33	44	156	17	502

Parktræløber *Certhia brachydactyla*

Korttået træløber fik navneforandring i 2015 og lyder nu navnet parktræløber. Det gav ikke flere fugle, men med 536 fugle set på 227 lokaliteter var der nærmest tale om status quo i forhold til 2014 tallene, der var 557 henholdsvis 235.

Bornholm er fortsat uden arten og årets nordligste fugle var fra Aalborg: 27/7 3 (par der fodrede en unge) Almen Kirkegård (NJ), og observatøren bemærker i øvrigt, at der var tale om en ny ynglefugl for byen!

I de af de jyske afdelinger, hvor arten ikke er almindelig, blev der set en fugl færre fra samme antal lokaliteter som i 2014 – stabilitet! Men det gav alligevel plads til en "rekord": 28/8 1 RI Blåvands Huk (SVJ) med en bemærkning om "fem ringmærkede i år – ny rekord for Blåvand". Tillykke!

Østpå havde København i 2015 fire færre fugle på fire færre lokaliteter. Stadig med Jægersborg Dyrehave som kerneområde med max. observation 9/3 31 (KBH).

Nordsjælland mønstrede med 51 en enkelt lokalitet færre i 2015, mens antal fugle faldt fra 118 til 101 i forhold til 2014. I Gribskovområdet blev der også i 2015 registreret mange fugle, og det bearbejdede ynglefugle tal blev ni par, hvor det tilsvarende tal i 2014 var 4 – 7 par.

Storstrøm oplevede et fald fra 27 til 19 lokaliteter og fra 38 til 25 fugle i forhold til 2014. Men 2014 var et stort år for arten i Storstrøm, og der er tale om relativt små tal.

Vestsjælland havde omvendt fremgang både hvad fugle og lokaliteter angår – fra 15 til 25 fugle og fra 26 til 40 lokaliteter.

Så alt i alt status quo, og det er vel et spørgsmål, om ikke København kan tillade sig at kalde arten almindelig?

(John Hansen)

Regional fordeling af parktræløber 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	47	9	25	alm	alm	alm	alm	40	289	101	25	0	536
Lokaliteter	22	6	13					25	91	51	19	0	227

Rosenstær *Pastor roseus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2002	2005	2003	
3	NA	< 1	2	2	9	6	6	31	8	7	159

I alt blev det til tre fugle og dermed et år i den lavere ende. De observerede fugle var 9/6 1 ad. Øster Hurup

(NJ), 1/7-13/7 1 ad. Sejstrup (SVJ) og 20/9 1 1K Gedser Odde (ST).

(Ole F. Jensen)

Sydlig nattergal *Luscinia megarhynchos*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2006	2004	2005 2014 2015	
2015	7	1	2	2	7	6	7	11	10	7	160

Der blev registreret fem fugle i perioden 18/4-5/6, seks fugle i 2014 og fem fugle i 2013. Alle nævnes her: 18/4 1 sy. Borreby Park (VSJ), 3/5 1 fou. Gulstav Mose (F), 4/6

1 han 3K+ RI Blåvands Huk (SVJ), 5/6 1 sy. Ellekrattet (NJ), 18/5 1 sy. Starup Hede (SJ).

(Arne Bo Larsen)

Sydlig blåhals *Luscinia svecica cyaneola*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2014	2014	2012	
2015	NA	0	< 1	3	(89)	403	297	530	530	372	(3436)

Kommentar: Tabel omfatter territoriehævdende fugle. Tidligere ynglefugl i 1800-tallet, første ynglefund efter 1970 er fra 1992. Der mangler årstotal fra 2003.

Ikke race-bestemte blåhalse inden for de kendte yngleområder for sydlig blåhals er behandlet som sydlig blåhals.

Arten er stadig i fremgang (ny rekord), ligesom antallet af lokaliteter med arten er stigende, hvilket Atlas III kan have en del af skylden for, men fremgangen ses også syd for grænsen. Der blev registreret 639 fugle i perioden 19/3-19/9, mod 530 fugle i 2014 og 332 fugle 2013

(sum af lokalitets max.). I DOFbasen var der indtastet 24-26 ynglepar på 14 lokaliteter, hvor bedste lokalitet var Sølsted Mose (SJ) med fem ynglepar. Bestanden var dog meget større. Der var 404 territoriehævdende/syngende fugle på 187 lokaliteter. Flest var der (lokalitets max. >12): 11/4 13 sy. Ballum Enge (SVJ) og 24/4 28 sy. Magisterkogen (SJ). Det første fund var 19/3 1 Bremsbøl Sø (SJ). Det sidste fund var 19/9 1 han Sneum Engsø (SVJ).

(Arne Bo Larsen)

Regional fordeling af sydlig blåhals 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	229	52	122	11	17	189	14	0	2	0	2	1	639

Nordlig blåhals *Luscinia svecica svecica*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1980	1997	1995	
2015	NA	(73)	166	(136)	81	31	37	300	265	244	(4331)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-76 og 1991.

Da sydlig blåhals efterhånden kan træffes over det meste af landet, medtages nu kun fund der er race-bestemt til nordlig blåhals i denne oversigt.

Året forekomst var meget svag, idet der kun blev registreret 6 nordlig blåhals, mod 27 i 2014 og 10 i 2013. Tilbagegangen skyldes givet det kolige forår

med megen vestenvind, herunder en svag forekomst på Christiansø. Alle fund nævnes: 9/5 1 han Saltholm (KBH), 14/5 1 2K han ringm Grenen (NJ), 15/5 1 han sy. Lild Strand (NJ), 22-24/5 1 han Blåvands Huk (SVJ), 24/5 1 hun 2K Chr. Ø (B). Fra efteråret kun 5/9 1 han Magleø, Korsør (VSJ).

(Arne Bo Larsen)

Lille fluesnapper *Ficedula parva*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1981	2013	1989	
2015	NA	(93)	261	144	120	191	163	572	357	349	(6950)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-77.

Antallet lå i år med 179-184 fugle betydeligt under tallet fra 2014 (301). Ifølge Christiansø Feltstations hjemmeside stod Ertholmene for 124 fund. Der var ingen indberetninger af ynglepar. De første observationer

var 9/5 1 Skagen (NJ), 9/5 1 han Bødkermosen (ST) og 11/5 1 Gulstav (F). De sidste observationer var 10/10 1 Svaneke Nordskov (B), 12/10 1 Ho (SVJ) og 13/10 1 Anholt (ØJ).

(Ursula Burmann)

Lille fluesnapper,
Nørlund Plantage, 13. juni 2015.
Foto: Tonny Ravn Kristiansen

Regional fordeling af lille fluesnapper 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	9	1	11	3	0	1	3	2	9-11	1	7-8	132-134	179-184

Hvidhalset fluesnapper *Ficedula albicollis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1996	1991	1999	
2015	NA	3	4	9	5	5	5	21	13	12	235

Ifølge DOFbasen og Christiansø Feltstations hjemmeside observeredes der 4-5 fugle i 2015 fugle: 26/4, 1/5, 3/5 og 4/5 1 ad. han R Ertholmene (B) samt 8/9 1 1K RI

Blåvands Huk (SVJ). Til sammenligning blev der i 2014 set seks fugle.

(Ursula Burmann)

Sortstrubet bynkefugl *Saxicola torquatus* (yngleforekomst)

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2014	2011	2015	
2015	NA	0-2	NA	(9)	25	69	56	112	69	68	-

Kommentar: Tabel omfatter antal ynglepar. Rapportgruppens materiale er mangelfuldt fra de tidlige år.

Der blev indberettet 64-68 ynglepar mod 104-112 ynglepar i 2014 (diverse indtastninger af observationer med YF-kode og par med unger er omregnet til antal par) fordelt på ca. 47 lokaliteter. På trods af Atlas III var der tilbagegang i antallet af indtastede ynglepar. Det er dog uvist om tilbagegangen er reel? Den bedste

lokalitet var Melby Overdrev (NSJ) med 11 ynglepar. Forårets første større forekomst var 28/4 15 R Melby Overdrev (NSJ). Den sidste større observation var 12/10 12 R Blåvands Huk (SVJ). Det var en del vinterfund både i januar, februar og december.

(Arne Bo Larsen)

Regional fordeling af sortstrubet bynkefugl 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Yngel	22	3	7-8	4	1	15-17	1	0	0	11	0-1	0	64-68

Ringdrossel *Turdus torquatus* (yngleforekomst og sommerfund)

Der var ingen egentlige sommerfund i 2015. Den sidste observation i foråret var 7/6 og 8/6 1 han Gesager (SØJ) og den næste observation var 9/9 1 han Sønderho (SVJ).

(Arne Bo Larsen)

Vindrossel *Turdus iliacus* (yngleforekomst og sommerfund)

Der var ingen sommerfund i 2015. Den sidste observation i foråret var 24/5 1 sy. Nivå Lergrave (NSJ) og 1 Draved Skov (SJ). Første observation i efteråret var 19/9 2 Saksfjed Inddæmning (ST).

(Arne Bo Larsen)

Rødstrubet piber *Anthus cervinus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1991	1992	1994		
2015	80	NA	(79)	137	184	65	97	79	355	307	260	(4755)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1970-73 og 1975-76.

I forhold til de seneste par år er en ret lav årstotal og helt usædvanligt blot et fund fra første halvår. Foråret var meget køligt og ustadigt, men blot et fund fra denne periode er dog helt usædvanligt – 16/5 1 Skagen (NJ). Sommeren var også kølig og ustadig, og om et par meget tidlige efterårsfund skal tilskrives en mislykket ynglesæson nordpå er uvist. Ved Gedser (ST) ses

arten således både 1/8 og 9/8 fulgt af den næste 24/8. Gedser tegner sig som den lokalitet med flest med hele 16 fugle fulgt af Dovns Klint (F) med 13. En meget stor enkelt dag var 19/9 med 8 Gedser og 3 Mandehoved (KBH). Gedser havde desuden 4-5 fugle 26/9. Største dag ved Dovns Klint (F) var 9/10 3, hvilket også var de seneste bortset fra 11/10 1 Grenen (NJ).

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af rødstrubet piber 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	4	4	6	3	1	1	15	1	16	3	24	2	80

Ringdrossel, Korshage, 11. april 2015. Foto: Lars Andersen

Bjergpiber *Anthus spinoletta*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	2015	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-15	2015	2014	
1573	0	0	< 1	52	378	625	492	1573	1151	672	8998

Kommentar: Tabel omhandler antal ynglepar. Rapportgruppens materiale er mangelfuldt fra de tidlige år.

Efter rekordår i 2014 med 1151 fugle blev totalen fra 2015 endnu højere med markant flere indrapporterede fugle. Der kan i materialet være en del gengangere af stationære fugle, idet der kun er frasorteret observationer fra samme dato på samme lokalitet.

De fleste fugle var fra Nordjylland, som havde 54 % af årets forekomst, men Sydøstjylland havde 32 %. Øst for Storebælt sås kun ganske få fugle.

De største forekomster i første halvår blev 22/1 42 Nørreådal (NJ), 23/2 42 Tørring Fælled (SØJ) og 25/2 46 Tørring Fælled (SØJ).

Forårets sidste blev 9/4 2 Mindelund/Kalvekrog (SVJ) 11/4 4 Sønderlem Vig (VJ), mens efterårets første blev 5/10 1 Hvide Sande Havn (VJ) og 13/10 3 Mandø Ebbevej (SVJ).

I efteråret blev de største forekomster alle fra Grenen (NJ) med 31/10 15, 1/11 31 og 4/11 19.

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af bjergpiber 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	483	29	70	27	496	4	11	1	1	0	1	0	1123
2. halvår	367	10	16	33	4	2	12	0	3	0	2	1	450
2015	850	39	86	60	500	6	23	1	4	0	3	1	1573

Skærpiber *Anthus petrosus* (yngleforekomst)

En optælling på øgruppen Hirsholmene (NJ), som fandt sted 26-27/5, gav 6 ynglefugle på Hirsholm og 12 ynglefugle på de øvrige øer.

En anden spændende observation er 6/7 2 Strandby (NJ). Fuglene opførte sig, som om de fløj med til rede med unger, men ingen rede observeredes.

Der mangler oplysninger fra flere af de faste ynglelokaliteter som eksempelvis Deget (NJ) og Nordre Rønner (NJ).

(Henrik Nyrup)

Bjergpiber, Uggerby Strand, 2. februar 2015. Foto: Henrik Pedersen

Storpiber *Anthus richardi*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1994	2013	2003	
2015	12	> 1	12	28	28	32	31	65	56	51	884

Et år lidt over det meget lave niveau, der kendetegnede 2014, hvor blot 19 fugle blev registreret. Alle årets iagttagelser var fra andet halvår i perioden 24/9 til 28/11. Som tidligere år blev hovedparten (14) set i Sydvestjylland, mens det var usædvanligt, at arten slet ikke blev iagttaget i Nordjylland, hvilket ikke er sket siden 1981!

Efterårets første fugle blev set 24/9 ved Sønderho, Fanø og Blåvand (SVJ) og 25/9 1 Dueodde (B). Hoved-

parten blev set frem til medio oktober med flest fugle på Fanø (4) og ved Blåvand (3) samt på Skallingen (3) – begge SVJ. To fugle blev set ved både Sevedø (VSJ) og Lynæs (NSJ). Den største forekomst var dog 27/9 3 Gedser Odde (ST). De eneste fund fra november var 2/11 1 Dueodde (B) og 28/11 1 Store Fuglede (VSJ).

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af storpiber 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	0	0	14	1	0	0	0	3	2	3	3	2	28

Markpiber *Anthus campestris*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1994	2013	2003	
2015	NA	(39)	76	(36)	18	7	9	115	110	90	(1519)
0	NA	NA	(16)	14	6		-	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1972-76. Tre største år for yngleforekomst er 1982: 26-33 par, 1989: 29-31 par, 1998-99: 18-24 par.

Et år på det lave niveau, der efterhånden er ved at blive det normale. I alt syv forskellige fugle blev rapporteret, hvor af en enkelt på den tidligere ynglelokalitet på Anholt. Der var tre fugle fra første halvår: 30/4 1 Nørreådalen (NJ), 23/5 1 Anholt (ØJ) og 6/6 1 Christiansø (B). Efterårets fire fugle blev set som følger,

29/8 1 Vestskoven (KBH), 5/9 1 Gedser Odde (ST), 7/9 1 Blåvand (SVJ) og 9/9 1 Sønderho, Fanø (SVJ). Arten har ikke ynglet i Danmark i som minimum de seneste fire år. I det østlige Skåne findes endnu en bestand på 25-30 par, hvilket dog kun er 10-20% af antallet for 20 år siden (DATSY/SOF).

(Hans Christophersen)

Gulhovedet gul vipstjert *Motacilla flava flavissima*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2012	2011	2013	
2015	NA	(2)	8	6	6	15	12	24	20	14	(295)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1974-1979.

Forekomsten i 2015 var status quo i forhold til 2014, hvor der også blev observeret 10 fugle.

Årets første var 26/4 1 han Kloster (VJ) og 30/4 1 han Fanø (SVJ). De to observationer blev også eneste observationer i april, mens resten af årets observationer alle var fra maj. For en enkelt af fuglene var der tale om

ophold på samme lokalitet i mere end en dag, 17-20/5 1 Blåvands Huk (SVJ), hvilket også blev årets sidste fugl.

Igen var Sydvestjylland det dominerende område for racen med fem ud af årets ti observationer.

Der var ikke registrering af sikre ynglepar.

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af gulhovedet gul vipstjert 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	1	1	5	1	0	0	0	0	0	1	0	0	10

Sortrygget hvid vipstjert *Motacilla alba yarrellii*

Årstotal	Hypighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2015	2014	2012	
2015	NA	(2)	15	31	70	100	82	191	150	111	(1849)
0	-	-	-	-	2	0	2	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar (incl. hybridpar). Der mangler årstotaler fra 1973-1979.

Et år med rigtigt mange observationer fra især Nordjylland og Sydvestjylland. En total på 191 fugle var det højeste antal, der nogensinde er indrapporteret.

Det formodes dog, at der var en del gengangere fra de største lokaliteter – Skagen (NJ), Øster Tversted (NJ) og Rindby Strand (SVJ).

Årets første blev 10/3 1 han Bøvling Klit (VJ), 11/3 1 Oringe (ST) og 11/3 1 Mandø (SVJ). Første halvår gav fem observationer af fire eller flere fugle: 25/3 4 Rindby

Strand (SVJ), 26/3 4 Grønningen (SVJ), 26/3 4 Rindby Strand (SVJ), 28/3 4 Ulvedybet (NJ) og 11/4 5 Rindby Strand (SVJ), der også blev årets største observation.

De sidste for første halvår blev 28/6 1 Blåvands Huk (SVJ) og 30/6 2 Strandeng syd for Nabben (F).

Andet halvår gav kun enkelte observationer 9/8 1 Høgild (VJ), 21/8 1 Stormengene, Rømø (SJ), 22/9 1 Fanø Vesterstrand (SVJ) og så som årets sidste 2/11 1 Tåstrup, Århus (ØJ). Der blev ikke registreret ynglepar. (Henrik Nyrup)

Regional fordeling af sortrygget hvid vipstjert 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	80	9	78	5	2	9	0	3	2	0	3	0	191

Kvækerfinke *Fringilla montifringilla* (ynglefund og sommerfund)

Igen et år uden ynglefund, og kun tre syngende fugle. Nogle sommerfund blev dog gjort: 6/6 og 10/6 1 Gilbjerg Hoved (NSJ), 7/6 og 16/6 1 Grenen (NJ), 21/6 1 sy Sonnerup Skov (VSJ), 26/6 1 Nordmandshage (NJ) og 3/7 1 Gribskov (NSJ).

Forårets sidste var 29/5 1 han S Nordmandshage (NJ) og 31/5 1 Grenen (NJ).

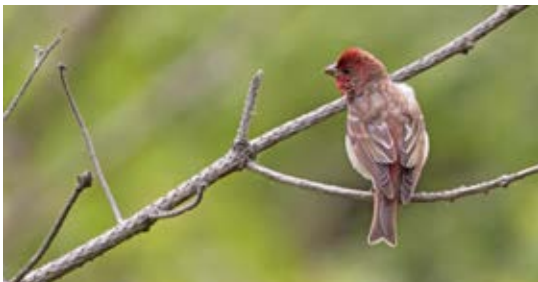
Efterårets første blev 23/8 1 Skagen By (NJ) og 30/8 1 Ellekrattet (NJ).

(Ole F. Jensen)

Karmindompap *Erythrura erythrura*

Årstotal	Hypighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1996	1992	1987	
2015	NA	(45)	(256)	(729)	(237)	326	298	1200	1000	976	(11.066)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-77, 1988-90, 1993, 1995, 1998 og 2001-02. Oplysninger om ynglepar er meget uregelmæssige. Første ynglefund var i 1972. Max. antal ynglepar er fra 1998: 86-109 par, 2001: 80 par og 1991: ca. 62 par.

Karmindompap, Birkemose, 31. maj 2015. Foto: Thomas Varto Nielsen

Efter en del år med fremgang var der i 2015 en pludselig og kraftig tilbagegang til et antal, som vi skal helt tilbage til 1980'erne for at finde mindre. Også antallet af lokaliteter med arten faldt kraftigt til kun 92 lokaliteter. Til sammenligning var antallene i 2013 og 2014

henholdsvis 149 og 155. Tilbagegangen skal givetvis for en del tilskrives det meget kølige forår.

De i alt 98 syngende hanner fordelte sig på 74 lokaliteter, igen en markant tilbagegang for antal syngende. Lokaliteterne med de fleste blev: 9/6 4 Grenen (NJ), 14/6 4 Tversted (NJ) og 2/7 4 Dueodde (B).

De første observerede var: 5/5 1 Bagå (B), 15/5 1 Skagen Camping (NJ) og 15/5 1 Christiansø (B).

Ynglepar: 1-2 par Kanhave Kanal (ØJ) er eneste sikre par, men der er dog også andre lokaliteter, der viser tegn på yngel, uden at dette er verificeret.

Årets sidste blev 13/8 1 Grenen (NJ), 13/8 1 Gedser Odde (ST) og 22/8 1 Grenen (NJ).

Antallet for NJ er i "Nordjyllands Fugle 2015" angivet til værende 114. Afvigelsen til nedenstående tabel skyldes at tallet i nævnte rapport er baseret på en simpel fraserotering af gengangere fra samme dato, medens nedenstående tabel er baseret på lokale månedens maksima. (Ole F. Jensen)

Regional fordeling af karmindompap 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	V SJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	48	4	16	11	1	2	3	19	1	10	32	31	178

Tallene er udregnet som sum af lokalitets max. med tillæg for evt. trækkende eller ringmærkede fugle.

Bjergirisk *Linaria flavirostris* (sommerfund)

Arten behandles kun kort her i fugleåret, med fokus på evt. sommerfund. Der var dog ingen af disse i 2015, hvor forårets sidste var 23/5 1 Grenen (NJ), og efterårets første var 20/9 7 Ringkøbing (VJ). Nogle tidligere, men ukommenterede fund fra efteråret er her udeladt.

Arten kan optræde i store flokke i vinterhalvåret, de største antal i år var 12/2 300 Skarø Rev (F) og fra andet halvår var største antal 3/11 300 Gerå Strand (NJ). Gedser Odde (ST) havde i alt 1595 trækkende i tidsrummet 20/10 til 5/12, med max. 7/11 (313). Ingen andre træklokaliteter har meldt nævneværdige antal.
(Peter Lange)

Hvidsisken *Acanthis hornemanni*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1995	2005	1985		
2015	0	NA	(14)	55	(61)	49	37	30	221	168	142	(1795)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1978-79 og 1990. Der var tilsyneladende invasion i 1990, men der mangler opsummering.

Kun to registreringer i DOFbasen fra NJ og B – begge med kun mistænkte fugle - så for første gang siden

1993(!) blev det et blankt år for denne art.

(Lasse Braae)

Stor korsnæb *Loxia pytyopsittacus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2013	1983	1990		
2015	152	NA	(40)	1668	(1222)	991	2096	1819	8181	7893	5632	(50.357)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1971-73, 1975-76 og 1991.

Her kan man da virkelig tale om tilbagegang! Efter de sidste to års rekordantal blev det totale antal sete fugle kun 153, et antal, som siden 1980 kun har været lavere i tre af årene. De fleste fugle fra de store invasioner i 2013 og 2014 ser således ud til igen at være forsvundet. Langt hovedparten blev set i begyndelsen af året, og efteråret gav kun meget få observationer. Det var hovedsageligt Nordjylland, Nordsjælland og Bornholm, der havde fornøjelse af fuglene."

Ikke overraskende blev det kun til få større flokke (≥ 10): 4/2 10 Hammeren (B), 17/2 22 og 24/2 10 Hasle Klinkerfabrik (B), alle i årets første halvdel hvor sidste observation blev 8/6 8 Dammebæk (B), heraf 2 pull. Der blev ved Vrøgrum Klitplantage (SVJ) observeret redebyggende fugle, altså ialt to ynglepar.

I efteråret var den første observation 4/10 1 Hanstholm Fyrhaver (NJ) og kun en enkelt flok nåede op på fem fugle, 17/10 5 Sønderho (SVJ).

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af stor korsnæb 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	V SJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	15	3	6	3	0	1	0	3	7	20	14	60	132
2. halvår	1	0	9	7	0	0	0	2	0	1	0	0	20
2015	16	3	15	10	0	1	0	5	7	21	14	60	152

Hvidvinget korsnæb *Loxia leucoptera*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2011	2011	2013		
2015	757	NA	(18)	36	134	132	1460	884	2054	2054	1323	(11.946)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1975-76.

Omend der var en tilbagegang i forhold til de senere års store forekomster, blev det stadig til et meget højt totalantal i forhold til 2010 og de foregående år. Langt hovedparten af de observerede fugle blev set i årets første halvdel, og kun en meget lille del blev set i anden halvdel af året. Fuglene må således antages at stamme fra invasionen i slutningen 2014, hvor hovedparten af dem forsvandt igen i løbet af foråret 2015. Antallet af sete fugle faldt da også måned for måned, og i juni og juli sås kun en enkelt i hver måned. Vi skulle faktisk helt hen i oktober, før der igen kom mere

end 1-2 fugle, hvilket antages at være nye fugle, der er trukket til i efteråret.

Områderne med de fleste observationer falder sammen med områderne, der tegnede sig for de store antal i 2014, med Nordsjælland som helt dominerende med langt over halvdelen i begge år.

Igen var det Gribskov, der havde de største observationer med 18/1 og 5/3 62 Gribskov (NSJ) efterfulgt 6/1 20 Vestermarie Plantage (B).

Eneste lokalitet med yngel var Gribskov med 1-2 par. (Ole F. Jensen)

Regional fordeling af hvidvinget korsnæb 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	209	7	5	47	2	0	0	113	104	1686	1	30	2204
Månedsmax	168	6	5	23	2	0	0	73	61	389	1	29	757

Månedsmax er udregnet som sum af lokalitets max. med tillæg for trækkende fugle.

Månedsfordeling af hvidvinget korsnæb 2015 (månedmax)

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	Total
2015	257	162	189	41	72	1	1	2	1	12	11	8	757

Gulirisk *Serinus serinus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2009	1996	2013	
104	NA	(40)	46	79	85	109	109	159	131	131	(2909)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-77, 1988, 1990-91 og 1993-94. Oplysninger om ynglepar er ujævne og lidt usikre fra år til år og derfor ikke opgjort.

Med mindst 104 fugle var 2015 et jævnt år. Gennemsnittet for de seneste ti år er på cirka 100 fugle. I 2014 sås 90 fugle. Bedste region var atter ST, her sås 32 fugle, efterfulgt af Nordjylland med 13 fugle. Arten blev set i alle regioner undtagen Sydøstjylland.

Årets første fugl var 6/3 1 Løgumkloster (SJ), mens den sidste sås 26/10 1 Gedser Odde (ST). Det blev også til et noget usædvanligt vinterfund, 20/12 1 Gedser

Odde. Fundet er det eneste decemberfund i DOFbasen.

Der var ingen sikre ynglefund, men følgende lokaliteter havde besøg af en eller flere fugle med en adfærd, som kunne indikere yngel eller forsøg herpå: 27/3-9/8 1 sy. Blåvand (SVJ), 15/4-14/6 op til 3 og 1-22/8 2 1K Gedser Odde, 3/4-21/5 1 sy. Saksfjed Inddæmning (ST), 18/4-6/6 2 sy. Snogebæk (B) og 13/5-3/7 1 sy. Galløkken (B).

(René Christensen)

Regional fordeling af gulirisk 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	13	0	5	8	0	6	9	4	7	9	32	11	104

Lapværpling *Calcarius lapponicus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		2010	1987	2013	
399	NA	(113)	(644)	(453)	(177)	(1319)	NA	1885	1790	1722	(18.913)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972-73, 1975-76, 1988, 1999-2003, 2005-06 og 2012.

DOFbasens 300 poster vurderes til mellem 314 og 399 fugle, heraf 152 trækkende, dvs. en forekomst på stort set samme niveau som sidste år. Forårsmaks blev 27/1

5 og 10/3 5 begge Sneum Sluse (SVJ). Forårstrækket var igen beskedent med 17 fugle i perioden 3/3 – 3/5, flest (7) i april. Efterårstræk blev set 11/9 – 15/11 i alt

135, flest 21/9 12 Hønen, Sønderho (SVJ). Igen var der ret få rastende fugle i andet halvår. Kun 13 observationer med mindst 5 fugle, heraf de 9 fra Skagen (NJ) især i perioden 11/10 – 17/10. Efterårets største tal blev 1/11 17 overflyvende Vest Stadil Fjord (VJ).

Antallet af fugle kan til tider være meget svært at vurdere, f.eks. 14/10, hvor 18 personer har rapporteret

en fugl fra Skallingen – det er i denne sammentælling blevet til en fugl, men det kunne godt dreje sig om adskilligt flere individer. I øvrigt er lapværlingen nok en af de arter, hvor vores dækning relativt set er meget dårlig – optræder ofte på "tilfældige" marker langt fra ornitologernes foretrukne lokaliteter.

(Lasse Braae)

Regional fordeling af lapværling 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2015	139	27	148	17	0	19	8	14	10	4	7	6	399

Hortulan *Emberiza hortulana*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal fra 1970-2015
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-15		1986	1978	1983	
2015	NA	(228)	(357)	(281)	(38)	32	45	572	552	449	(7685)
13	NA	(228)	(357)	(281)	(38)	32	45	572	552	449	(7685)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972-73, 1975-76, 1988 og 1999-2003.

Med en årstotal på blot 13 fugle er forekomsten af hortulan for første gang så fåtallig, at alle iagttagelser kan nævnes. Usædvanligt er det, at der blev registreret flest fugle i andet halvår. Selv om det lave antal i nogen grad skal relateres til et meget køligt forår, er det givet også et udtryk for artens tilbagegang på ynglepladserne nordpå.

Forårets seks fugle var følgende: 4/5 og 11/5 1 Skagen (NJ), 9/5 1 Gilbjerg Hoved (NSJ), 10/5 og 6/6 1 Mandø og 27/5 1 Lorup Skov (VSJ).

Fra andet halvår foreligger syv fund, 20/8 1 Lille Heddinge (KBH), 24/8 1 Sønderho, Fanø (SVJ), 31/8 1 Kongelundsområdet (KBH), 9/9 1 Dovns Klint (F), 12/9 1 Blåvands Huk (SVJ), 23/9 1 Nyeng (SV) og årets sidste 26/9 1 Anholt (ØJ).

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af hortulan 2015

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	2	0	2	0	0	0	0	1	0	1	0	0	6
2. halvår	0	0	3	1	0	0	1	0	2	0	0	0	7
2015	2	0	5	1	0	0	1	1	2	1	0	0	13

Citeret litteratur

- Bengtson, K. & Green, M 2013; Skånes Fågelatlas. SkOF, Vellinge.
- Christensen, T.K., Clausen, P., Hounisen, J.P. & Fox, A.D. 2015. Undersøgelse af lokale bevægelser og flyvehøjder hos bramgæs ynglende på Saltholm, Danmark. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 34 s. – Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 52 <http://dce2.au.dk/pub/TR52.pdf>
- Dybbro, Tommy 1976: De danske ynglefugles udbredelse. DOF.
- Klaus Malling Olsen 1992: Danmarks Fugle – en oversigt. DOF.
- Malling Olsen, K 2003; Gulls of Europa, Asia and North America, London.
- Nyegaard, T. et al. 2014: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998-2012, DOFT 108/1 2014.
- Pihl, S. & Fredshavn, J.R. 2015. Størrelse og udvikling af fuglebestande i Danmark. Artikel 12 rapportering til Fuglebeskyttelsesdirektivet. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 44 s. – Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 176 <http://dce2.au.dk/pub/SR176.pdf>
- Vökler, F. 2014; Zweiter Atlas der Brutvogel des Landes Mecklenburg-Vorpommern. Greifswald.
- Østergaard, E. 2000: Pomeransfuglen (*Charadrius morinellus*) i Vestjylland. Ringkøbing Amts Fugleliv nr. 15. DOF's lokalafdeling i Ringkøbing Amt.

Småspøve, Ballum Forland, 28. april 2015. Foto: Bo L. Christiansen

Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2015

Af Kent Olsen, Simon Sigaard Christiansen, Morten Bentzon Hansen, Ole Zoltan Göller, Rune Sø Neergaard, Rasmus Due Nielsen, Knud Pedersen og Rasmus Strack

Rapport nr. 47 fra Sjældenhedsudvalget

Indledning

Denne rapport omhandler 170 færdigbehandlede fund fra Danmark, heraf 157 fra 2015. Heri indgår også tre sager, som Sjældenhedsudvalget (SU) har behandlet, da de vedrører arter, som skønnes at være sjældne lokalt og derfor indgår som lokale SU-arter i særlige regioner, men ikke figurerer på den nationale SU-liste. Disse fund publiceres (siden SU-rapport 1995-1996) i den landsdækkende årsrapport, andetsteds i *Fugleåret*, men er tillige nævnt sidst i denne rapport. På opfordring fra lokalrapporternes redaktioner eller DOFbasens Kvalitetsudvalg (DKU) behandler SU normalt også sager omhandlede fund af almindelige arter truffet på et usædvanligt tidspunkt af året, men sådanne er ikke inkluderet i indeværende rapport. 146 (84 %) af de færdigbehandlede fund (heraf 137 (87 %) fra 2015) blev godkendt, hvilket kan sammenlignes med en godkendelsesprocent på mellem 70 og 88 % de seneste ti år. 121 (82 %) af de godkendte fund blev dokumenteret ved hjælp af foto, video, lydoptagelse mv. Fra Grønland færdigbehandlede én sag, som blev godkendt.

Til og med denne rapport henligger der 15 sager, som af forskellige årsager endnu ikke er færdig-

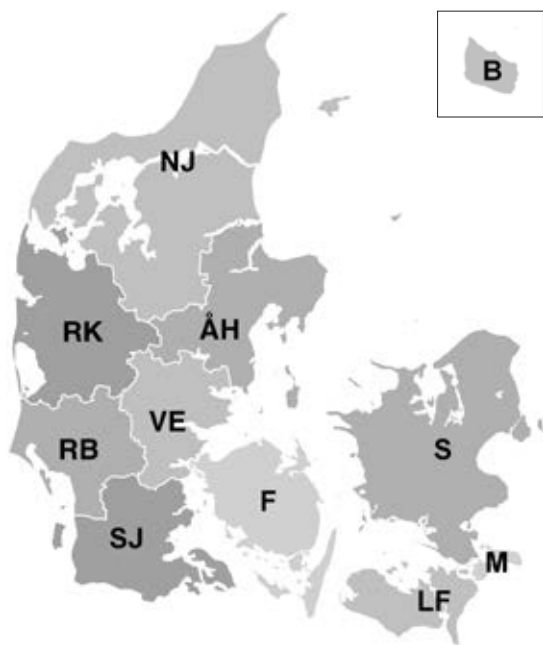
Jagtfalk, Sevedø, Stignæs, 28. oktober 2015. Foto: Johnny Madsen

behandlet. En liste over disse sager samt en liste over forkastede fund findes bagerst i rapporten.

Rækkefølgen af arter i den systematiske gennemgang af forekomsterne er med indeværende rapport overgået fra at følge Voous (1977) til at følge den nye DNA-baserede systematik i henhold til Howard & Moore (Dickinson & Remsen 2013, Dickinson & Christidis 2014). Hvad angår arts- og underartsstatus for diverse taxa følger SU fortsat de taksonomiske anbefalinger fra *British Ornithologist's Union's Records Committee* (BOURC) (BOU 2016). I tilfælde af at BOURC endnu ikke har taget stilling til taksonomien hos en given art, følger SU de taksonomiske anbefalinger fra *International Ornithologists' Union* (Gill & Donsker 2016). Regionsinddelingen følger samme inddeling som siden 1992 (SU-rapport 1992).

Forekomster i *Danmarks eksklusive økonomiske zone* regnes også som danske fund. Hvis intet andet er nævnt, er der tale om ét rastende individ. Betegnelserne 1K og 2K står for henholdsvis første og andet kalenderår; 2K+ (3K+) betyder, at fuglen er mindst i sit andet (tredje) kalenderår, men kan være ældre. Derudover er ad. = adult (gammel, udfarvet fugl), imm. = immatur (dragter mellem juvenil og adult), juv. = juvenil (første egentlige fjerdragt), pull. = pullus (dununge), rst. = rastende, sdr. = sommerdragt, vdr. = vinterdragt, odr. = overgangsdragt, ekldr. = eklipse- dragt, prdr. = pragtdragt, trk.fors. = trækforsøgende, trk. = trækkende, syng. = syngende og ringm. = ringmærket.

Efter artsnavnet er i parentes angivet 1) antal anerkendte fund og individer (adskilt af en skråstreg) for 1/1 1950, 2) antal godkendte fund og individer fra og med 1/1 1950 til og med 2014 og 3) antal godkendte fund og individer i 2015. Denne opdeling er i overensstemmelse med den standard, der anbefales af *Association of European Rarities Committees* (AERC). Bemærk i øvrigt, at antal fund ikke altid er identisk med antal individer, idet flokke og par regnes som enkeltfund, mens f.eks. fem enkeltindivider på én dag ved samme lokalitet regnes som fem fund.

Figur 1. Oversigt over regionsinddelingen anvendt i denne rapport.

Bartramsklire, Værnengene, 8. november 2015.
Foto: Birthe Lindholm Pedersen

I lighed med europæisk standard regnes ynglefund (inkl. unger) som ét fund, hvorfor unger af danske ynglefremkomster ikke medregnes i opsummeringen. Returnerende individer fra år til år indgår ikke i opsummeringen. Antal fund og individer fordelt på underarter opsummeres også, så vidt muligt. Efter observatørnavnet er det oplyst, om de enkelte fund er dokumenteret med foto (Foto), videofilm (Video), lydoptagelse (Bånd), genetisk analyse (DNA) eller dødfunden fugl (Død). Desuden er finder(e) ved hvert fund markeret med en asterisk (*) foran observatørnavnet. Som finder(e) regnes den (de), der har været til stede, da fuglen blev opdaget/bestemt. Imidlertid fremgår det ikke altid tydeligt af beskrivelserne, hvem finderen er, og der kan derfor mangle enkelte markeringer. I beskrivelser til SU bør det angives, hvem finderen er.

I bemærkningerne til de enkelte arter/underarter er deres normale udbredelse, hvorfra danske hhv. grønlandske forekomster vurderes at komme, tilføjet i parentes.

SU-listen

En liste over arter og underarter, som skal godkendes af SU, kan findes på udvalgets hjemmeside på adressen: www.dof.dk/aktiv-i-dof/grupper-og-udvalg/sjaeldenhedsudvalget/den-danske-fugleliste.

Stylteløber (*Himantopus himantopus*) udgår af SU-listen fra og med 2016.

En generel vejledning til indsendelse af fund til SU kan findes på udvalgets hjemmeside. Det er muligt for indsendere at uploade SU-beskrivelser direkte til SU's database. Hvis man vil uploade en beskrivelse til SU, kan man gå ind på adressen: <http://su.dof.dk/su-upload/index.php>, hvor man vil blive vejledt. SU modtager også fortsat gerne beskrivelser pr. post og e-mail, men observatører opfordres til så vidt muligt at uploade deres beskrivelser via SU's hjemmeside.

SU behandler fund af arter fra alle kategorier (se nedenfor), og for at få så fyldestgørende et billede som muligt af de enkelte arters og underarters forekomst

er det i princippet vigtigt, at alt bliver rapporteret til udvalget. SU behandler som udgangspunkt alle forekomster af SU-arter, samt arter, der vurderes at have potentiale til at optræde spontant (kategori A) i NV-Europa eller som fritlevende individ fra en selvsupplerende bestand (kategori C). Er man i tvivl om, hvorvidt et fund bør behandles af SU, kan man kontakte udvalget.

Kategorier

I henhold til AERC-standard inddeles de i Danmark trufne fuglearter i fem kategorier defineret som følger:

- A:** Arter der betragtes som spontant optrædende og er truffet mindst én gang siden 1. januar 1950, f.eks. amerikansk pibeand (*Anas americana*) og vibe (*Vanellus vanellus*). Som spontant optrædende regnes ligeledes skibs- eller på anden måde assisterede forekomster, når fuglen ikke har været fodret eller tilbageholdt.
- B:** Arter der betragtes som spontant optrædende, men kun er truffet i perioden fra år 1800 til 1949, f.eks. lille sultanhøne (*Porphyrio alleni*) og østlig krave-trappe (*Chlamydotis macqueenii*).
- C:** Udsatte og undslupne arter, som har etableret en fritlevende og selvsupplerende bestand, enten herhjemme eller i andre lande; f.eks. nilgås (*Aloochen aegyptiaca*) og fasan (*Phasianus colchicus*).
- D:** Arter som ville være placeret i A eller B, hvis ikke der var rimelig tvivl om, hvorvidt de nogensinde havde optrådt spontant i landet, f.eks. stor flamingo (*Phoenicopterus roseus*) og hvid pelikan (*Pelecanus onocrotalus*).
- E:** Arter der betragtes som undsluppet fra fangenskab eller på anden måde kun unaturligt har optrådt i landet, eller hvis fritlevende bestande – hvis eksisterende – formentlig ikke er selvsupplerende, f.eks. rosapelikan (*Pelecanus rufescens*), steppeørn (*Aquila nipalensis*) med stropper og fund af rødhøne (*Alectoris rufa*).

Den officielle danske liste udgøres af arterne i kategori A, B og C. Fund i kategori C, D og E publiceres særskilt bagerst i SU-rapporten.

Danmarkslisten

SU fører en liste over arter og underarter, som er truffet i Danmark. Listen kan findes på udvalgets hjemmeside på adressen: www.dof.dk/aktiv-i-dof/grupper-og-udvalg/sjaeldenhedsudvalget/den-danske-fugleliste. Der er hermed godkendt 467 fuglearter, truffet i Danmark pr. 2015.

Sjældenhedsudvalgets medlemmer

SU bestod frem til udgangen af 2015 af følgende medlemmer: Simon Sigaard Christiansen, Ole Zoltan Göller, Morten Bentzon Hansen, Andreas Bruun Kristensen, Rune Sø Neergaard, Rasmus Due Nielsen, Kent Olsen, Troels Eske Ortvad (formand), Knud Pedersen og Rasmus Strack. Derudover er Søren Sørensen og

David Boertmann tilknyttet udvalget som konsulenter ved behandlingen af fund fra Færøerne hhv. Grønland.

Sjældenhedsudvalgets adresse:

Sjældenhedsudvalget, DOF, Vesterbrogade 138-140, 1620 København V. E-mail: su@dof.dk.

Sjældenhedsudvalgets hjemmeside:

www.dof.dk/aktiv-i-dof/grupper-og-udvalg/sjaeldenhedsudvalget

Tak:

For kritik og kommentarer til denne rapport takkes Tim Hesselballe Hansen, Sebastian Klein, Andreas Bruun Kristensen og Palle A. F. Rasmussen foruden udvalgets øvrige medlemmer. For hjælp ved behandlingen af enkeltsager takkes Cameron Cox, Dick Forsman, Alexander Hellquist, Magnus Hellström, Yann Kolbeinsson, Hans Larsson, Steve Mlodinow, Urban Olsson, Peter Pyle, Ari Rajasärkkä, Bjørn Olav Tveit.

Derudover takkes Richard Bonser, Magnus Corell, Pierre-André Crochet, Jochen Dierschke & Christopher König, Marcel Haas, Nigel Hudson, Jyrki Normaja, Tor A. Olsen, Nikos Probonas, Miguel Rouco og Tadeusz Stawarczyk, for informationer om forekomster i hhv. Acorerne, Sverige, Frankrig, Tyskland, Holland, Storbritannien, Finland, Norge, Grækenland, Spanien og Polen. Den største tak rettes dog til de mange, der rapporterede deres observationer til SU og dermed skabte grundlaget for denne rapport.

Sjældne fugle i 2015

Årets første SU-fund var en trækkende brilleand han ved Kikhavn (S) 11/1 og således dagen efter, at stormen Egon havde raset henover natten. Herefter blev en topskarv genfundet 17/1 i Thyborøn Havn (RK), hvor

Nathejre, Skarvsøen, Skagen, 21. maj 2015. Foto: Knud Pedersen

den rastede frem til 22/2. Topskarven var blevet fundet på lokaliteten allerede i december 2014. Desuden kunne en sand perlerække af overvintrende ænder også nydes i januar, bl.a. hele tre brilleænder med en han på Fanø (RB) og både han og hun ved Blåvand (RB). Desuden både amerikansk sortand ved Blåvand (RB) og Asserbo Strand (S). Derforuden sås frem til og med 23/4 en halsbåndstroidand, der turnerede rundt mellem flere forskellige søer nord for Københavnsområdet (S).

I årets anden måned blev en mellemflagspætte fundet 10/2 i Draved Skov (SJ), hvor den sås helt frem til 15/5. Den 21/2 blev en ny halsbåndtroldand fundet i Maribo Sønderlø (LF), hvor den blev frem til 1/3.

I marts var eneste nye fund af en sjælden fugl endnu en mellemflagspætte, idet der 7/3 sås to forskellige fugle i Draved Skov (SJ).

Sortbrynet albatros, Hirtshals Havn, 7. maj 2015. Foto: Lars Grøn

Efter to således forholdsvis stille måneder fulgte april, hvor der allerede i starten af måneden sås flere SU-fugle, såsom to trækkende topskarver 3/4 i Skagen (NJ) og en brilléand 7/4 ved Søndervig (RK). April bød desuden på to nye fund af mellemflagspætte hhv. 7/4 på Ærø (F) og 10/4 ved Christiansfeld (SJ). Fundene understøtter, at arten fortsætter sin spredning og tilsyneladende formår at krydse selv større afstande over hav. Dernæst trak der igen topskarv i Skagen (NJ) med en fugl både den 18/4 og 27/4. For fjerde år i træk blev der registreret blå glente, hvor årets første observation gjaldt en indtrækkende fugl, der sås ved Møns Klint (M) 23/4. Helt klassisk blev der også fundet en række sjældne ænder og vadefugle sidst i april. Af ænder sås ud over den allerede omtalte halsbåndtroldand også to amerikanske pibeænder hhv. 24-25/4 Bygholm Vejle (NJ) og 26/4 Sneum Digesø (RB). Af sjældne vadefugle dominerede stylteløber med en fugl ved Haderslev (SJ) 21-22/4, en ved Nykøbing Falster Sukkerfabriks slambassin (LF) 23-28/4, samt et par, der først sås i Hovvig, Rørvig (S) 26-29/4 og siden ved Nygård Sø (S) 30/4. En triel i Blåvand (RB) 24/4 var overraskende nok det første fund af arten i dette meget velbesøgte område. Måneden sluttede med en trækkende citronvipstjert på Stevns (S) 30/4.

Maj var typisk hektisk, hvad angår sjældne fugle. En hvidskægget sanger blev fundet 2/5 på Christiansø (B) efterfulgt af et par hvidøjede ænder ved Kærup Holme (NJ) i Vejlerne 5-6/5. To forskellige trieler sås

på hhv. øst- og vestsiden af Ringkøbing Fjord med 5/5 Haurvig (RK) og 6/5 Skjern Enge (RK). I maj sås tre citronvipstjert i Skagen (NJ). Den sortbrynede albatros lavede endnu engang paradeopvisning langs den jyske vestkyst. Det hele startede om morgenen 7/5 med, at den rastede på den samme mole på Hirtshals Havn (NJ), hvor den også sås i 2014. Ligesom i 2014 gæstede den herefter forskellige jyske lokaliteter på flere datoer henover foråret og sommeren frem til sidste iagttagelse på Agger Tange (NJ) 18/8. Ved Gedser (LF) sås en hvidskægget sanger 8-14/5, mens der sås amerikansk pibeand på Harboøre Tange (RK) 14-18/5 og Bygholm Vejle (NJ) 22-24/5. Af de mere sjældne fugle blev der 14/5 fundet en lattermåge i en grusgrav nær Tjæreborg (RB). Fuglen døde sidst på dagen, mens ornitologer stod og kikkede på den. Dernæst sås i perioden 16-28/5 den sædvanlige terekklire i Saltvandssøen (SJ). I Skagen (NJ) sås 19/5 en topskarv på havnen, mens en nathejre landede i Skarvsøen 21/5. Landets syvende sumpvibe sås 21-23/5 ved Ølundgård Inddæmning (F). Det første sikre forårsfund af gråsejler blev en realitet ud fra en efterbestemmelse foretaget på baggrund af en serie fotos taget 23/5 ved Randers (ÅH). I Skagen (NJ) sås en hvidskægget sanger 26/5, mens en pileværting sås på Christiansø (B) 29/5.

Første halvdel af juni blev, som så ofte før, en af årets bedste perioder for sjældne fugle. Således startede juni med et brag, da Nordens andet fund af sardinsk sanger sås 4/6 i Skagen (NJ). Dagen efter,

Sumpvibe, Ølundgårds Inddæmning, 21. maj 2015. Foto: Lars Andersen

5/6, sås en rødhovedet tornskade ved Hanstholm (NJ), mens endnu en sås sidst på måneden, 25/6, i Klosterheden Plantage (RK). I juni blev der registreret to forskellige dværgrørvagtlere i Lille Vildmose (NJ). Det er tredje år i træk med forekomst af arten i området. En hun citronvipstjert blev 6/6 fundet i Keldsnor på Sydlangeland (F), hvor den sammen med en han almindelig gul vipstjert dannede par og opfostrede minimum én unge. Fundet er landets første ynglefund af arten, men samtidig også første fund for regionen. Den 6/6 gæstede en hvidskægget terne Vest Stadil Fjord (RK) og hvad der regnes som samme fugl sås også 8-9/6 på Skjern Enge (RK). Første junifund af blå glente udgjordes af en indtrækkende fugl ved Stevns Klint (S) 9/6, og fundet er også første fund af arten på denne klassiske efterårslokalitet. Årets eneste buskrørsanger var en syngende fugl 9-10/6 nær Korsør (S). En ny stylteløber opholdt sig 10-12/6 på Vestamager (S), mens en hvidøjet and først sås 12/6 i Gundsømagle Sø (S) og siden 14-28/6 i Flintesø øst for Roskilde (S).

Juli var forholdsvis stille. Først sås en hvidskægget terne i perioden 3-6/7 på Sydlangeland (F). Den næste sjældne fugl omhandlede en vadefugl på efterårstræk, idet forårets terekklire endnu engang vendte tilbage til Saltvandssøen (S).

August overraskede med årets tredje fund af blå glente, der rastede på Hjerl Hede (RK) 24/8. Endnu en overraskelse var første danske augustfund af sortvinget braksval, idet en fugl gæstede Ølsemagle Revle (S) 28-29/8. I Skagen (NJ) sås en trækkende balearskræpe 29/8.

Allerede 8/9 sås en jagtfalk på Bygholm Vejle (NJ) og kun tre dage senere sås en fugl ved Stignæs (S). Dette skulle vise sig at være startskuddet til et forrygende efterår for arten, og i perioden september til december blev tolv forskellige jagtvalke noteret. Derudover indledte to sorte ibiser 13-23/9 ved Vest Stadil Fjord (RK) et fint andet halvår for arten. Dette inkluderede desuden en fugl i Vejlerne (NJ) 19-29/9, samt en fugl på Skjern Enge (RK) 27-29/12. Et af efterårets store højdepunkter var en eleonorafalk fotograferet i Skagen (NJ) 15/9. På baggrund af billederne kunne den efterbestemmes til eleonorafalk og blev således det første godkendte fund af arten fra Skagen. En citronvipstjert 16-17/9 i Skagen (NJ) udgjorde det første fund af en 1K-fugl siden 2012. Den 21/9 trak en balearskræpe forbi Skagen, mens endnu en få dage senere sås ved Ørhage (NJ) 25/9. Dværgværling sås på hhv. Mandø 26/9 og Anholt 28-29/9. Skagens fjerde hætteværling sås på Grenen 27/9 og blev samtidig det første efterårsfund fra lokaliteten.

Oktober lagde 5/10 ud med endnu en balearskræpe ved Skagen (NJ), mens en trio bestående af en brilleand, amerikansk fløjsand og amerikansk sortand ved Blåvand (RB) 10/10 alle regnes som gengangere fra tidligere år. To blåstjertes i oktober blev ringmærket hhv. 10/10 ved Gedser (LF) og 12/10 på Omø (S). En sortstrubet drossel sås 13/10 på Grønningen (RB), og ved Tim Enge (RK) rastede en kohejre 16-21/10. En sorthovedet sanger 20-23/10 var første fund på Mandø (RB) og blot andet oktober-fund i Danmark. Herefter fulgte det suverænt seneste danske fund af

Brilleand (fuglen i forgrunden til højre) med sorttænder, Blåvands Huk, 19. januar 2015. Foto: Anders Odd Wulff Nielsen

amerikansk svømmesnepe med en fugl 26/10-7/11 ved Geddal Enge (RK).

November åbnede med en art, der ikke havde været set herhjemme siden 1920. Det var således en af årets helt store begivenheder, da landets blot anden bartramsklire nogensinde sås på Værnegensø (RK) 8-9/11.

Herefter blev en høgeugle fundet i forkommen tilstand på Bornholm 11/11. Den velkendte amerikanske sortand ved Asserbo Strand (S) var på plads igen fra 14/11, mens Flintesø øst for Roskilde (S) husede, hvad der regnes som samme hvidøjede and som i juni, i perioden 15-20/11. Måneden sluttede med maner, da både himalayasanger og brun løvsanger blev fundet samme dag ved Stevns Fyr (S). Begge fugle var ret stationære og himalayasangeren sås sidste gang 28/11, mens den brune løvsanger sås en uge ind i december.

De øvrige højdepunkter i årets sidste måned omfattede to endagsfugle med lille bjergand ved Esrum Sø (S) 8/12 og ørkenstenpikker ved Blåvand (RB) 22/12. Derudover sås topskarv på Skagen Havn (NJ) 9-15/12, mens den tilbagevendende halsbåndtrodand nord for Københavnsområdet sås i Farum Sø (S) 25-30/12.

Kategori A: Spontane forekomster

Category A: Species recorded in an apparently wild state

Brilleand *Melanitta perspicillata* (0, 45/47, 1/1)

1997: 20-22/6, Blåvands Huk (RB), 3K+ han, *Per Kjær, Søren Haaning Nielsen, Michael Bjerregaard m.fl.

2009: 28-31/3, Nørre Lyngvig (RK), 3K+ han, *Erik Enevoldsen m.fl.

2015: 11/1, Kikhavn (S), 3K+ han, *Søren Haaning Nielsen, Michael Trasborg, Jan Haaning Nielsen m.fl. – 18/1-21/2, Blåvands Huk og Hvidbjerg Strand (RB), 3K+ han, *Alex Sand Frich m.fl. (Foto). – 19/1, Blåvands Huk og Hvidbjerg Strand (RB), 2K+ hun, *Anders Odd Wulff Nielsen (Foto). – 25/1-28/3, Fanø Vesterstrand (RB), 3K+ han, *Kim Fischer m.fl. (Foto). – 7-18/4, Søndervig (RK), 3K+ han, *Jakob Strand m.fl. (Foto). – 10-14/10, Blåvands Huk og Hvidbjerg Strand (RB), 1K/2K+ hun, *Rasmus Strack m.fl. (Foto).

SU har gennemgået alle hidtidige fund af brilleand med henblik på at få et ensartet billede af forekomsten og gengangere. Bemærk at dette har medført en ændret opsummering over fund af arten. Fundet fra 1997 blev

tidligere vurderet som et nyt fund (SU-rapport 1997), men regnes nu som en genganger i forhold til 7/6 1996 fra samme lokalitet (SU-rapport 1995-1996). Fundet fra 2009 blev tidligere vurderet som et nyt fund (SU-rapport 2009), men regnes nu som en genganger, der blev set første gang 2/11 2007 Bjerregård Strand (RK) (SU-rapport 2007). En opdateret fundliste kan ses under DK-listen på Netfugl (2016). Kun fundet fra Kikhavn indgår som et nyt fund i opsummeringen, idet de resterende fund i 2015 regnes som gengangere af fugle fra tidligere år. Det nye fund i 2015 udgør blot det tredje fra Sjælland. (Nordamerika)

Amerikansk fløjsand *Melanitta fusca deglandi* (0, 2/2, 0)

Med karakterer svarende til nominatformen **amerikansk fløjsand** ssp. *deglandi* (0, 1/1, 0):

2015: 11-18/10, Blåvands Huk og Hvidbjerg Strand (RB), 3K+ han, *Rasmus Strack m.fl. (Foto).

Fuglen regnes som genganger fra samme lokalitet 23/1-3/3 2013 (SU-rapport 2013) og 15/10 + 6+26/11 2014 (SU-rapport 2014). (Nordamerika)

Amerikansk sortand *Melanitta americana* (0, 11/11, 0)

2007: 30/10, Syrodde, Læsø (NJ), 3K+ han, *Palle A. F. Rasmussen.

2009: 16/4, Danzigmand, Læsø (NJ), 3K+ han, *Palle A. F. Rasmussen.

2012: 20-23/1, Ordrup Næs, Asnæs (S), 3K+ han, *Rasmus Strack, Sebastian Klein m.fl. (Video).

2015: 17/1-22/3, Blåvands Huk og Hvidbjerg Strand (RB), 3K+ han, *Henrik Böhmer m.fl. (Foto). – 25/1-6/4, Asserbo Strand (S), 3K+ han, *Kjeld Bjarne Nielsen m.fl. (Foto). – 10/10-13/11, Blåvands Huk og Hvidbjerg Strand (RB), 3K+ han, *Bjarne Nielsen, Ole Tønder m.fl. (Foto). – 14-29/11, Asserbo Strand (S), 3K+ han, Troells Melgaard, Jakob Engelhard m.fl. (Foto).

Fundet fra Læsø 30/10 2007 udgør første fund for Nordjylland, men ændrer ikke opsummeringen, da det regnes som værende samme fugl, som sås 11-12/4 2009 Jegens Odde, Læsø (SU-rapport 2009). Alle fund fra Læsø regnes i øvrigt som samme individ. SU har i øvrigt gennemgået alle hidtidige fund af amerikansk sortand med henblik på at få et ensartet billede af forekomsten og gengangere. Bemærk, at dette har medført en ændret opsummering over fund af arten. Fundet fra Ordrup Næs (S) i 2012 blev tidligere regnet som en genganger (SU-rapport 2012) i forhold til 4-5/1 2011 Rønæs (S) (SU-rapport 2011), men efter revisionen regnes de to forekomster nu som to forskellige fund. Dette skyldes dels, at den hidtidige erfaring har vist, at arten traditionelt er meget stedfast og ses på nøjagtig samme lokalitet flere vintre træk, og dels at der er 32 kilometer imellem de to lokaliteter. Alle fund i 2015 regnes i øvrigt som gengangere af fugle fra tidligere år. (Nordamerika & Nordøstsibirien)

Hvidøjet and *Aythya nyroca* (4/4, 54/60, 2/3)

1999: 10-18/9, Røgbølle Sø (LF), 2K+ hun *Rasmus Strack, Sebastian Klein, Troels Eske Ortvad (Foto og Video).

Hvidøjet and, han og hun, Kogleaks, Vejlerne, 6. maj 2015. Foto: Henrik Haaning Nielsen

2015: 5-6/5, Kogleakssøen, Kærup Holme (NJ), 2 ex. (3K+ han og 3K+ hun), *Henrik Haaning Nielsen m.fl. (Foto). –12/6, Gundsømagle Sø (S), 3K+ han, *Jens Vestergaard (Foto). – 14-28/6 og 15-20/11, Hedeland/Flintesø, Roskilde (S), 3K+ han, *Rune Palmqvist m.fl. (Foto).

Fundet fra Røgbølle Sø er tidligere kun godkendt fra 10/9 (SU-rapport 2011). Fundet af et par fra Kærup Holme er det første fund af et par i Nordjylland siden 11-17/5 2012 Uggerby Klitplantage (SU-rapport 2012), hvorfor fundet regnes som nyt. De tre fund fra Sjælland regnes alle som omhandlende samme individ. (Øst- & Sydøsteuropa; overvintrer Middelhavet, Sortehavet & Nordafrika)

Halsbåndstroland *Aythya collaris* (0, 12/12, 1/1)

2014: 4+23/1 + 25-26/2 + 30/11-25/12, Gurre Sø (S), 3K+ han, *Jens Lind, *Lars Michael Nielsen m.fl. (Foto). – 25/1-1/3 + 28/12, Esrum Sø (S), 3K+ han, *Ole Brauer, *Jens Lind m.fl. (Foto). – 16-23/4, Præstesø, Værløse (S), 3K+ han, *Jens Eriksen m.fl. (Foto).

2015: 21/1-8/3, Møllekrogen, Esrum Sø (S), 3K+ han, *Hjalte B. Johansen m.fl. (Foto). – 21/2-1/3, Maribo Søndersø (LF), 2K+ han, *Tim Andersen, Thomas W. Johansen, Preben Berg (Foto). – 23/4, Søndersø (S), 3K+ han, *Jan Smidt, Jesper Brodersen (Foto). – 25-30/12, Farum Sø (S), 3K+ han, *Carl Christian Tofte, Anton Herrig Liebermann m.fl. (Foto).

SU har gennemgået alle de danske fund af halsbåndstroland, hvilket har medført en ændret opsummering over fund af arten. Fundene i 2014

har været regnet som to nye fund (SU-rapport 2014), men vurderes nu at omhandle samme fugl, som sås 30/1-11/3 2013 Frederiksdal, Furesøen (S) (SU-rapport 2013) og igen i 2015. Hermed regnes alle fund nord for Københavnsområdet fra 2013 til 2015 som omhandlende samme individ, der således har turneret rundt imellem Furesøen, Gurre Sø, Esrum Sø, Præstesø og senest Farum Sø. Årets eneste nye fund i 2015 er fra Maribo Søndersø, hvilket er andet fund fra Lolland-Falster (SU-rapport 2006). (Nordamerika)

Lille bjergand *Aythya affinis* (0, 8/8, 1/1)

2015: 8/12, Møllekrogen, Esrum Sø (S), 2K+ han, *Jens Lind m.fl. (Foto).

Den regionale fordeling af danske fund er som følger: NJ (3), S (3), RK (2) og M (1). Sveriges syvende fund af lille bjergand blev gjort i 2015 (Wirdheim & Corell 2016), mens der ikke var fund i de øvrige skandinaviske lande. Norge har syv fund (Norgeslisten 2014) og Finland ét fund (Finsk Rk 2016). Arten er fra og med 2015 ikke længere SU-art i Storbritannien, hvor der siden det første fund i 1987 er godkendt 189 fund (Nigel Hudson pr. mail). (Nordamerika)

Amerikansk pibeand *Mareca americana* (0, 39/39, 4/4)

2015: 24-25/4, Bygholm Vejle (NJ), 3K+ han, *Henrik Haaning Nielsen, Peter Leth Olsen m.fl. (Foto). – 26/4-3/5, Sneum Digesø (RB), 3K+ han, *Ole Zoltan Göller m.fl. (Foto). –14-18/5, Harboøre Tange (NJ), 2K+ han, *Allan Kjær Villesen m.fl. (Foto). – 22-24/5, Bygholm

Halsbåndstroland (fuglen i forgrunden til venstre) med trolændere, Møllekrog, Esrum Sø, 24. februar 2015. Foto: Lars Paaby

Gråsejler, Hornbæk Enge, Randers, 23. maj 2015, Foto: Jesper Vingtoft

Vejle (NJ), 3K+ han, *Henrik Læssøe m.fl. (Foto).

Ud fra beskrevne forskelle i hovedtegningerne vurderes de to iagttagelser fra Bygholm Vejle at omhandler to forskellige individer og regnes således som to fund. Siden arten først blev registreret i landet i 1992, er den set alle år med undtagelse af 1993, 2002 og 2011. Med fire fund er 2015 det næstbedste år (på linje med 2004 og 2007) kun overgået af syv fund i år 2000 (SU-rapport 2000). (Nordamerika)

Gråsejler *Apus pallidus* (1/1, 10/10, 1/1)

1993: forår/sommer, Slagelse (S), Keld Bennike (Foto).

2015: 23/5, Hornbæk Enge, Randers (ÅH), 2K+, *Jesper Vingtoft (Foto).

Fundet fra 1993 er tidligere godkendt som 11/3, Kirke Helsing (SU-rapport 2000, Thorup 2001). Men i forbin-

delse med en genbehandling er SU kommet frem til, at der er usikkerhed om datoen, hvorfor denne ændres til forår/sommer. Slid på fuglens fjerdragt matcher tilsvarende hos fund af gråsejler fra om sommeren. Ifølge Keld Bennike blev fuglen i øvrigt fundet i live i en skolegård i Slagelse og via en lærer overdraget til Keld Bennike, hvorefter fuglen døde. På baggrund heraf er lokaliteten ændret fra Kirke Helsing til Slagelse. Fundet fra 2015 bliver således det første sikre danske forårsfund. (Sydeuropa; overvintrer Afrika)

Dværgrørvagtel *Zapornia pusilla* (3/3, 11/11, 1/1)

2015: 5-13/6, Lille Vildmose (NJ), han syng., *Palle A. F. Rasmussen m.fl. (Bånd). – 8-13/6, Lille Vildmose (NJ), han syng., *Søren Knorr Søndergaard, Kasper C. Madsen m.fl. (Bånd).

Tredje år i træk med syngende dværgrørvagtel i Lille Vildmose og dette år med to fugle. Fuglen, der blev fundet 5/6, opholdte sig på østsiden af Grønvej dvs. samme sted som de to foregående år, og betragtes som en genganger. Den anden fugl befandt sig 1,4 km længere mod nord ved rovfugletårnet. Selvom fuglene ikke kunne høres fra samme sted, blev det bekræftet, at der var tale om to fugle. Arten registreres hyppigst i juni (otte fund). (Syd- & Østeuropa; overvintrer Afrika).

Sortbrynet albatros *Thalassarche melanophris* (0, 3/3, 0)

2015: 7/5, Hirtshals Havn (NJ), 6K+ rst., derefter trk., *Lars Paaby, Conny Jensen m.fl. (Foto). – 28/5, Blåvands Huk (RB), 6K+ rst., derefter trk., *Bent Jacobsen, Freddy Hansen, Steffen Nielsen, Anders Søgaard, Henrik Knudsen, Morten Christensen (Foto). – 7/6, Blåvands-

Sortbrynet albatros, Agger Tange, 17. august 2015. Foto: Jens Søgaard Hansen

Nathejre, Skarvsøen, Skagen, 21. maj 2015. Foto: Knud Pedersen

huk (RB), 6K+ rst., derefter trk., *Peter Drae (Foto). – 8/7, Vester Vedsted Vade (RB), 6K+ trk., *Michael Clausen. – 23/7 Henne Strand (RB), 6K+ trk., *Sebastian Weigand. – 31/7, Roshage, Hanstholm (NJ), 6K+ trk., *Jens Ballegaard, Leif Novrup, Christian Hjorth m.fl. (Foto). – 31/7, Ørhage, Hanstholm (NJ), 6K+ trk., Jens Jørgen Andersen, Peter Staarup Christensen (Foto). – 31/7 + 1/8 + 4/8 + 6/8 + 8-9/8 + 12-13/8 + 16-18/8, Agger Tange (NJ), 6K+ rst., *Søren Peter Pinnerup, Marianne Boye Jensen, Svend Erik Petersen, Peter Leth Olsen, Peter Jørgen Petersen, Erik Vikkelsø Rasmusen, Per Bækgaard, Lene Bækgaard, Jens Søgaard Hansen, Henrik Højholm m.fl. (Foto).

2015 blev endnu et år med paradeopvisning fra sortbrynet albatros. Fuglen regnes for samme fugl, som hjemsogte de danske, tyske, svenske og engelske farvande i 2014 (SU-rapport 2014). Efter at fuglen blev genfundet 19/4 i Tyskland ved Amrum syd for Sylt (Jochen Dierschke pr. mail) tog den residens på Helgoland de følgende tre måneder, med flere afstikkere til Danmark. Første observation blev gjort på stenmolen i Hirtshals 7/5 – samme lokalitet hvor fuglen i 2014 sås 18/7 (SU-rapport 2014). Dernæst sås fuglen ved Blåvands Huk, hvor den rundede fyret 28/5, og 7/6 blev den fotograferet rastende på stranden ved Blåvands Huk. Nogle uger senere, 8/7, blev fuglen set trækkende i Vadehavet ud for Vester Vedsted, efter at den var set dagen forinden ved Sylt (Jochen Dierschke pr. mail). Herefter sås den 12/7, hvor den rastede ved et vådområde ud til Nordsoen i Minsmere, Suffolk i Sydøstengland (Hudson et al. 2016). 23/7 blev den igen observeret i Danmark, da den trak forbi Henne Strand. Sidste observation af fuglen på Helgoland blev

26/7, og i de følgende tre uger holdt fuglen ret fast til i dansk farvand - nærmere bestemt i det nordvestjyske. Her sås fuglen 31/7 trækkende syd først ved Hanstholm og kort efter Ørhage, hvor efter den opholdt sig ret regelmæssigt ved Agger Tange i en periode på næsten tre uger på følgende datoer: 31/7, 1/8, 4/8, 6/8, 8-9/8, 12-13/8 og 16-18/8. Fuglen overnattede på tangen ved flere lejligheder. Perioden, og dermed fuglens optræden i det danske, sluttede med, at fuglen blev mobbet af to havørne (*Haliaeetus albicilla*) 17/8, hvorpå den forsvandt tidligt 18/8. (Sydatlanten)

Balearskråpe *Puffinus mauretanicus* (1/1, 79/84, 4/4)

2015: 29/8, Grenen, Skagen (NJ), trk., *Rasmus Turin m.fl. – 21/9, Grenen, Skagen (NJ), rst., derefter trk., *Lars Paaby m.fl. – 25/9, Ørhage, Klitmøller (NJ), trk. *Jørgen Bech. – 5/10, Grenen, Skagen (NJ), rst., derefter trk., *Knud Pedersen, Rolf Christensen.

Et godt år for arten med fire fund oven på en periode med nul fund i 2014 og kun ét fund i både 2013 og 2012. Fundene faldt fint sammen med artens forekomstmønster i Danmark, hvor balearskråpe i langt overvejende grad observeres mellem ultimo juli og primo oktober, og lokaliteterne er ligeledes klassiske for arten. (Vestlige Middelhav; overvintrer Middelhavet & tilstødende Atlanterhav)

Nathejre *Nycticorax nycticorax* (3/3, 28/29, 1/1)

2015: 21/5, Ellektrattet, Skagen (NJ), 3K+ sdr., *Kurt Willumsen m.fl. (Foto).

2015 blev et gennemsnitligt år med ét fund. Arten optræder hyppigst fra ultimo april til primo juli, og

således er fundet tidstypisk. Gennem de sidste 20 år har arten optrådt ca. hver andet år, med 2014 som rekordår med tre fund (SU-rapport 2014). (Mellem- & Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Kohejre *Bubulcus ibis* (3/3, 13/13, 1/1)

2015: 16-21/10, Tim Enge (RK), vdr., *Niels Tønnes Petersen, Peter Leth Olsen m.fl. (Foto).

Fundet udgør det fjerde fund fra oktober, der således er den næstbedste måned overgået af maj, hvor der er fem fund. Gennem de sidste 20 år foreligger der 12 fund af arten, med flest i 2002 og 2005, hvor der begge år var tre fund (SU-rapport 2002, SU-rapport 2005). (Syd- & Østeuropa; overvintrer i Afrika)

Sort ibis *Plegadis falcinellus* (14/21, 19/19, 3/4)

2015: 13-23/9, Vest Stadil Fjord (RK), 2 ex., *Finn Bro, Jens Ballegaard m.fl. – 19/9 Kogleaks, Vejlerne (NJ), 1K, Niels Bomholt Jensen m.fl. (Foto). – 21-29/9, Lønnerup Fjord (NJ), 1K, *Jørgen Peter Kjeldsen m.fl. (Foto). – 27-29/12 Damsø/Lundenæs Marker, Skjern Enge (RK), *Mogens Bak, David Boertmann m.fl. (Foto).

Et fint år for arten med tre fund. Fuglen fra Lønnerup Fjord regnes for samme individ som fuglen ved Kogleaks. At tre af de fire fund er fra september er ikke overraskende, da september (skarpt forfulgt af oktober) er den bedste måned for arten. (Sydeuropa & Centralasien; overvintrer tropisk Afrika)

Topskarv *Phalacrocorax aristotelis* (35/35, 94/163 (ekskl. fund i perioden 1973–1983), 5/6)

2015: 17/1-22/2, Thyborøn Havn (RK), 2K, Alex Sand Frich, Ole Olesen m.fl. (Foto). – 3/4, Grenen, Skagen

Topskarv, Skagen Havn, 11. december 2015. Foto: Knud Pedersen

(NJ), 2 3K+ trk., *Rolf Christensen, Anders Odd Wulff Nielsen m.fl. (Foto). – 18/4, Grenen, Skagen (NJ), 3K+ trk., derefter rst., *Rolf Christensen, Anders Odd Wulff Nielsen m.fl. – 27/4, Grenen Skagen (NJ), 3K+ trk., *Anders Odd Wulff Nielsen m.fl. – 19/5, Skagen Havn (NJ), 3K+ rst., derefter trk., *Henrik Thorhauge Rask, Henrik Pedersen, Lars Vilhelm Hansen (Foto). – 9-15/12, Skagen Havn (NJ), 1K, *Finn Laugo Sørensen, Lars Paaby, Knud Pedersen m.fl. (Foto).

Årets første fugl fra Thyborøn Havn er en ganganger fra 2014, hvor den blev fundet 13/12 (SU-rapport 2014). Med fem nye fund var 2015 et gennemsnitligt år for arten sammenlignet med de seneste ti år. Fundene falder fint ind i et forventeligt mønster med trækende adulte fugle på Grenen i foråret, samt rastende ungfugle sidst på året. (Island, Færøerne, Britiske Øer, Norge & Sverige)

Kohejre, Tim Enge, 18. oktober 2015. Foto: Allan Kjær Villeesen

Triel *Burhinus oedicnemus* (13/13, 33/33, 3/3)

2015: 24/4, Blåvand (RB), trk., derefter rst., *Bent Jakobsen, Henrik Brandt (Foto). – 5/5, Haurvig (RK), *Troels Monrad, Ole Amstrup m.fl. (Foto). – 6/5, Holter, Skjern Enge (RK), *Jørgen E. Nissen, Jens Ballegaard m.fl. (Foto).

Fundet fra Blåvand er ganske overraskende det første for lokaliteten. Ud fra dragtdetaljer kunne det afgøres, at fundene ved hhv. Haurvig og Skjern Enge involverede to forskellige fugle. I Norge var der hele fire fund i 2015 (Artsobservationer 2016). Disse er dog endnu ikke behandlet af det norske sjældenhedsudvalg, men er alle veldokumenterede (Tor A. Olsen pr. mail). Til og med 2014 foreligger der 23 fund af arten i Norge (Norgeslisten 2014). Til gengæld sås arten hverken i Sverige (Wirdheim & Corell 2016) eller Finland (Väisänen et al. 2016) i 2015. Arten er ikke længere SU-art i Sverige. (Mellem- & Sydeuropa; overvintrer Sydeuropa & Nordafrika)

Styrteløber *Himantopus himantopus* (8/10, 58/85, 3/3)

2015: 21-22/4, Ladegård, Haderslev (SJ), 2K/hun, *Jørn Vinther Sørensen m.fl. (Foto). – 23-28/4, Nykøbing Falster Sukkerfabriks slambassin (LF), 3K+ hun, *Asbjørn Jensen (Foto). – 26-29/4, Hovvig, Rørvig (S), 2 ex. (3K+ han og 3K+ hun), *Jørgen Bech m.fl. (Foto). – 30/4, Nygård Sø (S), 2 ex. (3K+ han og 3K+ hun), Vagn Wedel Sørensen (Foto). – 10-12/6, Vestamager (S), 3K+, *Thomas Hellesen m.fl. (Foto).

Fuglene fra Rørvig og Nygård Sø regnes som gengangere fra 2014, hvor et par ynglede succesfuldt ved Nygård Sø (SU-rapport 2014). Styrteløber udgår fra SU-listen fra og med 2016, idet artens forekomstmønster er veletableret med i alt 69 fund af i alt 98 fugle. Den

Styrteløber, Nykøbing Falster Sukkerfabriks slambassin, 23. april 2015. Foto: Asbjørn Jensen

månedlige fordeling af de danske fund er april (5), maj (42), juni (4), juli (3), august (7), september (2), oktober (3) og november (1). Dertil kommer to fund fra hhv. 1882 og 1905, hvor der ikke er angivet måned. Den regionale fordeling af fundene er NJ (11), RK (10), RB (5), VE (3), SJ (8), F (7), S (14), LF (6), M (4) og B (1). (Sydeuropa & Centralasien; overvintrer tropisk Afrika)

Sort ibis, Lønnerup Fjord, 21. september 2015. Foto: Tommy Ravn Kristiansen

Sumpvibe, Ølundgårds Inddæmning, 21. maj 2015.
Foto: Lars Andersen

Sibirisk/Amerikansk hjejle *Pluvialis fulva/dominica*

2015: 30/9, Margrethe Kog (SJ), 2K+ odr., *Sebastian Klein (Foto).

Sumpvibe *Vanellus leucurus* (0, 6/6, 1/1)

2015: 21-23/5, Ølundgård Inddæmning (F), *Martin Strømkjær m.fl. (Foto).

Første fund siden 2007, hvor en fugl rastede i Busemark Mose (M) 19/5 (SU-rapport 2007). Ud over det danske fund var der to andre nord- og mellemeuropæiske fund i 2015. En fugl set primo maj i Polen var landets syvende fund (Komisja Faunistyczna 2016), mens en fugl i Flintesjön i Dalarna 6-8/6 udgjorde Sveriges ellefte fund (Wirdheim & Corell 2016). Det forrige svenske fund stammer i øvrigt også fra 2007 (SOF Rk 2016). Fra Norge, Finland, Storbritannien og Holland foreligger hhv. ét (Norgelisten 2014), fire (Finsk Rk 2016), seks (Hudson et al. 2016) og ti fund (CDNA 2016). (Mellemøsten & Centralasien; overvintrer Sudan & Irak til Indien)

Bartramsklire *Bartramia longicauda* (1/1, 0, 1/1)

2015: 8-9/11, Værnengene (RK), 1K, *Birthe Lindholm Pedersen, *Erling Lund Olesen, Anton Herrig Liebermann m.fl. (Foto).

Fuglen på Værnengene blev først sikkert identificeret om aftenen 8/11 ud fra fotos. Den næste dag sås fuglen på lokaliteten indtil ved ni-tiden, hvorefter den forsvandt og aldrig blev set igen. Fundet udgør blot det andet i Danmark, idet det hidtil eneste stammer helt tilbage fra 1920. Dette fund er også fra november, idet en 1K hun blev skudt 3/11 ved Tim ved Ringkøbing (RK) (Christensen & Rasmussen 2015). Derudover er der fem andre skandinaviske fund, heraf tre fra Norge (Norgeslisten 2014) og to fra Sverige (SOF Rk

Bartramsklire, Værnengene, 8. november 2015. Foto: Birthe Lindholm Pedersen

2016). Alle norske og svenske fund er gjort i perioden 1994-2005. Fra andre europæiske lande foreligger følgende antal fund: Storbritannien (46) (Hudson et al. 2016), Irland (12) (Fahy et al. 2012), Spanien (4) (Miguel Rouco pr. mail), Portugal (2) (Raridades Online 2016), Acorerne (15) (Birding Azores 2016), Frankrig (5) (CHN 2016), Italien (9) (Ottavio Janni pr. mail), Ungarn (1) (MME Nomenclator Izottóság 2009), Grækenland (1) (Hellenic Ornithological Society 2016), Tyskland (1) (Stübing 1997) og Holland (1) (CDNA 2016). Arten er desuden truffet i Kroatien og på Malta (Birdlife 2016b). (Nordlige Nordamerika; overvintrer Sydamerika)

Terekklire *Xenus cinereus* (0, 52/52, 0)

2015: 16-17/5 + 22-28/5, Saltvandssøen, Margrethe Kog og Højer Vade (SJ), 2K+ sdr., Ib Jensen, Rune Sø Neergaard m.fl. (Foto). – 12-27/7, Saltvandssøen (SJ), 2K+ sdr., Michael Schwalbe m.fl. (Foto).

Det er nu ottende år i træk, at antageligt samme fugl er registreret i området ved Saltvandssøen. Det kan nævnes, at den ældste kendte terekklire nogensinde blev registreret i maj 2016 i Hviderusland. Her blev en fugl fanget ved ringmærkningsstationen Turau Meadow i maj efter at have blevet ringmærket som dununge i juni 1999 (Birdlife 2016a). Dvs. at fuglen var 17 år gammel. Den hidtil ældste kendte terekklire var 16 år gammel, og blev registreret i Finland. (Finland, Hviderusland & Rusland; overvintrer tropisk Afrika, kysterne langs Det Indiske Ocean, Sydøstasien & Australien)

Amerikansk svømmesnepe *Steganopus tricolor* (0, 9/9, 1/1)

2015: 26/10-7/11, Geddal Enge (RK), 1K, *Leif Novrup m.fl. (Foto).

Det suverænt seneste danske fund nogensinde og blot andet fund af en 1K-fugl. Det hidtil seneste (og eneste andet fund af en 1K-fugl) var 20-30/9 2011 Tissing Vig (NJ) (SU-rapport 2011). Månedsfordelingen af de danske fund er april (1), maj (2), juni (4), juli (1), september (1) og oktober (1). Der foreligger ikke andre skandinaviske fund af arten i 2015. Fra Norge, Sverige og Finland er der hhv. syv (Norgeslisten 2014), ti (SOF Rk 2016) og fem fund (Finsk Rk 2016). I Storbritannien blev der i 2015 gjort tre fund, hvormed der totalt set er gjort imponerende 245 fund i landet (Hudson et al. 2016). (Nordlige Nordamerika; overvintrer Mellem- & Sydamerika)

Sortvinget braksvale *Glareola nordmanni* (2/2, 9/9, 1/1)

2015: 28-29/8, Ølsemagle Revle (S), 2K+ vdr., *Rune Palmquist m.fl.

Andet år i træk med fund af denne art, idet en fugl sås ved Vidåslusen 29/7 2014 (SU-rapport 2014). Fundet på Ølsemagle Revle er første danske fund fra august. Arten er dog tidligere set i august: 2/8 1999 Filso (RK). Men da denne fugl regnes som den samme som sås 28/6-31/7 1999 Bygholm Vejle (NJ), udgør den ikke et august-fund. Den månedlige fordeling af de danske fund er: maj (4), juni (3), juli (2), august (1) og september (2). 2015 bød på Norges sjette fund af arten, idet en

Amerikansk svømmesnepe, Geddal Enge, 1. november 2015.
Foto: Lars Andersen

fugl blev fotograferet i Nordland 27/6 (Artsobservasjoner 2016). Dette fund er dog endnu ikke forelagt det norske sjældenhedsudvalg ((Tor A. Olsen pr. mail). I Sverige udgjorde en fugl set 27/5-6/6 på Gotland landets 29. fund (Wirdheim & Corell 2016). Der var ingen fund fra 2015 af arten i Finland (Väisänen et al. 2016), hvor der foreligger i alt otte fund (Finsk Rk 2016). I Storbritannien blev der gjort ét fund i 2015, hvilket var landets 39. fund (Hudson et al. 2016). Derudover blev Polens 23. til 25. fund nogensinde gjort i 2015 (Komisja Faunistyczna 2016). (Sortehavsegnene & Centralasien; overvintrer sydlige Afrika)

Lattermåge *Leucophaeus atricilla* (0, 5/5, 1/1)

2015: 14/5, Grusgrav ved Krogsgård, Tjæreborg (RB), 2K han, *Erik Enevoldsen, Christian Hjorth, Steen Engelbøl, Søren Bogelund m.fl. (Foto og Død).

Fuglen døde, mens ornitologer stod og kikkede på den. Herefter blev den indsamlet og indgår nu i Statens Naturhistoriske Museums skindsamling i København. I forbindelse med skindlægningen af fuglen

Lattermåge, Grusgrav ved Krogsgård, Tjæreborg, Esbjerg, 14. maj 2015. Foto: Eva Foss Henriksen

Hvidskægget terne, Nørreballe Nor, Langeland, 5. juli 2015. Foto: Tim Hesselballe Hansen

konstateredes det, at den var stærkt afmagret og fuld af parasitter/indvoldsorm. Dødsårsagen er ukendt, men det vurderedes, at parasitter/indvoldsorm kan have ført til, at fuglen blev afkræftet. Kønsbestemmelsen er sket i forbindelse med skindlægningen af fuglen. Den danske forekomst svarer meget godt til vores nabolande, da der er fem fund i både Norge (Tor A. Olsen pr. mail) og Sverige (Artsportalen 2016), men kun ét fund i Finland (Finsk Rk 2016). Ingen af landene havde dog fund i 2015. Til gengæld blev der i Storbritannien gjort tre fund i 2015, hvilket bringer landets total op på 199 fund (Hudson et al. 2016). (Nordamerika; overvintrer sydlige USA, Mellem- & Sydamerika)

Hvidskægget terne *Chlidonias hybrida* (0, 41/67, 2/2)

2015: 6/6, Mellemdyb, Vest Stadil Fjord (RK), 3K+ sdr., *Alex Sand Frich, Erik Enevoldsen. (Foto). – 8-9/6, Øster Hestholm (RK), 3K+ sdr., *Ole Amstrup m.fl. (Foto). – 3-6/7, Tryggelev Nor og Nørreballe Nor, Langeland (F), 3K+, *Morten Müller, Tim Hesselballe Hansen m.fl. (Foto).

De to fund fra juni regnes som samme individ. Fuglen på Langeland vekslede mellem de to lokaliteter, der ligger tæt på hinanden og er forbundet med en kanal. (Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Blå glente *Elanus caeruleus* (0, 7/7, 3/3)

2015: 23/4, Møns Klint (M), 2K trk., *Per Schiermacker-Hansen (Foto). – 9/6, Mandehoved, Stevns (S) trk.,

*Tim Andersen, Jørgen Hulbæk Christiansen – 24/8, Hjerl Hede (RK), 2K+, *Niels Peter Andreasen (Foto).

Årets tre fund er hidtil største forekomst. I 2013 var der to fund, mens de øvrige fem fund er fordelt på årene 1998, 2005, 2007, 2012 og 2014. Fundet fra Stevns er det første fra juni. Månedsfordelingen for de ti danske fund er: marts (1), april (5), maj (1), juni (1) og august (2). Sverige havde ét godkendt fund i 2015: 5/6, ad., Dumme Mosse, Småland (Wirdheim & Corell 2016). Denne fugl kan være samme, som blev set indtrækkende ved Stevns 9/6. (Sydvestlige Frankrig & Iberiske Halvø)

Spurveugle *Glaucidium passerinum* (17/17, 79/79 (ekskl. fund på Sjælland i 2011/2012), 0)

2012: februar, Boelmølle Plantage, Understed (NJ), *Jan Tøttrup Nielsen (Foto og Død).

Endnu en fugl fra invasionen i 2011/2012. Uglen er blevet bestemt ud fra fjer fundet 2/3 2012 i et pluk fra spurvehøg (*Accipiter nisus*). Finderen, der har meget stor erfaring i at vurdere og artsbestemme pluk fra rovfugle, vurderer, at uglen er taget og plukket i februar 2012. (Skandinavien, Rusland, Øst- & Mellemeuropa)

Høgeugle *Surnia ulula* (21/21, 52/52 (ekskl. invasionen i 1983/1984), 1/1)

2015: 11/11, Robbedale, Rønne (B), *Finn Pelle, Rasmus Strack (Foto).

Fuglen blev fundet forkommen i en vejkant, efter at den muligvis var blevet ramt af en bil. Den blev i første omgang bragt til Bornholms Rovfuglecenter, hvor en

Mellemflagspætte, Draved Skov, 18. februar 2015. Foto: Thomas W. Johansen

undersøgelse viste, at den ikke havde knoglebrud. Fuglen blev dernæst overført til Bornholms Vildtplejestation, hvor den opholdt sig, indtil den blev sluppet løs 28/11. Fuglen blev ved udsættelsen ringmærket. (Skandinavien & Rusland)

Sneugle *Bubo scandiacus* (ca. 226/246, 72/75, 0)

1999: 23/12, Bolsterbjerg, Almindingen (B), 2K han/3K+ hun, *Henrik Kaufmann Sørensen.

Der er tale om en udvidelse af forekomstperioden af et individ, der tidligere er godkendt for den 24/12 1999 (SU-rapport 1999). (Nordskandinavien, Rusland & Canada)

Mellemflagspætte *Dendrocopos medius* (ynglefugl, uddød 1959 med enkelte fund til og med 1963 herefter 5/5, 4/4)

2015: 10/2-15/5, Draved Skov (SJ), han, *Henrik Brandt, *Svend Aage Clausen, Jens Mikkel Lausten m.fl. (Foto). – 7/3, Draved Skov (SJ), *Michael Fink Jørgensen, *Torbjørn Eriksen, *Andreas Petersen m.fl. – 7/4, Låddenbjerg, Søby, Ærø (F), han, *Lars Tom-Petersen. (Foto). – 10/4, Bjernstrup, Christiansfeld (SJ), *Aleks Lund (Foto).

Med fire fund blev 2015 det hidtil bedste år for arten herhjemme, siden den uddøde som ynglefugl i 1959 (SU-rapport 1985). Bemærk, at der 7/3 blev set to fugle i Draved Skov. Der var formentlig tale om en han og en hun på grund af beskrevne forskelle i hovedtegning. De to fugle blev dog ikke konstateret som værende ynglende. De fire fund passer fint i det hidtidige

Eleonorafalk, Nederrose, Skagen, 15. september 2015. Foto: Niels Evald Jensen

mønster, da alle lokaliteterne ligger rimeligt tæt på Tyskland, hvorfra tilflyvningen sker. I 2015 er der registreret 48 territorier fordelt på 15 skove i den nordlige del af Slesvig-Holsten, og alene i skoven Friedeholz på sydsiden af Flensborg Fjord er der registreret 14 territorier (Berndt 2015) (Syd- & Mellemeuropa)

Eleonorafalk *Falco eleonora* (0, 3/3, 1/1)

2015: 15/9, Nordstrand og Nederrose, Skagen (NJ), 2K lys form, *Ole Skrubbeltrang, *Niels Evald Jensen (Foto).

Fuglen blev i felten bestemt til en ung vandrefalk (*Falco peregrinus*) af begge observatører, som havde set den uafhængigt af hinanden på de to nærliggende

Jagtfalk, Flasken, Stignæs, 19. september 2015. Foto: Lars Andersen

Figur 2. Oversigt over den geografiske fordeling af fund af jagtfalk i 2015. Fund som vurderes til at være genganger på flere lokaliteter er omtalt i artsteksten.

lokaliteter inden for et ret kort tidsinterval. På baggrund af gode fotos kunne fuglen efterfølgende bestemmes til eleonorafalk. De øvrige godkendte danske fund er 4/10 1988, Gulstav Klint (F) (SU-rapport 1992), 14/8 1996, Christiansø (B) (SU-rapport 1995-1996) og 18/8 2012, Gedser Odde (LF) (SU-rapport 2012). Sverige havde det hidtil bedste år for arten i 2015 med fire godkendte fund, hvilket årets danske fund falder fint i tråd med. Funddatoerne for de svenske fund var: 25/8 Øland, 15/9 Falsterbo, 16/9 Gotland og 20/9 Bohuslän (Wirdheim & Corell 2016). Sverige har nu 19 fund af eleonorafalk med følgende månedsfordeling: maj (3), juli (1), august (6), september (8) og oktober (1). I Finland er der ét godkendt fund fra september 2001 (Finsk Rk 2016), mens arten endnu ikke er truffet i Norge (Norgeslisten 2014). (Middelhavet & Nordvestlige Afrika; overvintrer Madagaskar)

Jagtfalk *Falco rusticolus* (40/40, 112/113, 12/12)

2015: 9/9-18/10, Bygholm Vejle (NJ), 1K, *Kristian Røge m.fl. (Foto). – 11/9-28/10, Skansen, Flasken, Skælskør Inderfjord og flere andre lokaliteter ved Stignæs (S), 1K, *Philip Elbek, Finn Jensen, Jan Kiel m.fl. (Foto). – 26/9, Gedser Odde (LF), 1K trk., *Stefan Andersen m.fl. (Foto). – 26/9, Sønderho, Fanø (RB), 1K, *Jesper Nelby Kristiansen m.fl. (Foto). – 27/9, Mandø (RB), 1K, *Flemming Lundberg (Foto). – 3/10, Mandehoved, Stevns (S), 1K trk., *Tim Andersen m.fl. – 8-17/10,

Skjern Enge (RK), 1K, *Søren Bøgelund m.fl. (Foto).
– 9/10, Saksfjed Inddæmning (LF), 1K, *Gunnar Peder-
sen m.fl. – 12/10, Rømø (SJ), 1K, *Kurt Kaack Hansen
m.fl. (Foto). – 16+25/10 + 1/11, Egå Engsø (ÅH), 1K,
*Rasmus Due Nielsen, Anni Nielsen, Peter Nielsen
m.fl. (Foto). – 19/10-29/12, Tipperne (RK), 1K, *Ole
Amstrup m.fl. (Foto). – 27+31/10, Agger Tange (NJ),
1K, *Sebastian Klein, Tonny Ravn Kristiansen (Foto). –
2-20/11, Mindelund, Fanø (RB), 1K, *Kim Fischer m.fl.
(Foto). – 8/11, Havreholm, Hornbæk (S), 1K, *Søren
Nordberg (Foto). – 1+13/12, Lejsø, Korsør (S), 1K, Jens
Paulsen m.fl. (Foto). – 12/12, Lille Vildmose (NJ), 1K,
*Hans Christophersen, *Kai Lindegaard (Foto).

Rekordår for arten med 16 fund af i alt 12 for-
skellige fugle. Fuglen, som blev iagttaget på flere
lokaliteter i Stignæsområdet (S) i september-oktober
regnes som samme individ, der senere sås ved Lejsø,
Korsør (S) i december. Fra Vadehavet regnes fundene
fra Fanø og Mandø (RB) i september og Rømø (SJ) i
oktober som samme fugl. Fuglen fra Skjern Enge hhv.
Tipperne (RK) i oktober-december formodes også
at være den samme. Alle fund er fra efterår/vinter
og gælder 1K-fugle, hvilket peger på en god yngle-
sæson. Der blev også rapporteret mange jagtfulke i
Sydsverige i løbet af efteråret (Artsportalen 2016).
(Nordskandinavien & Rusland).

Rødhovedet tornskade *Lanius senator* (2/2, 40/40, 2/2)

2015: 5/6, Febbersted, Hanstholm (NJ), 2K han,
*Lindy Foulum, Berit Foulum, John Kyed m.fl. (Foto)
– 25/6, Klosterheden Plantage (RK), *Svend Aage
Knudsen (Foto).

Arten træffes primært i Danmark i maj og juni.
Rødhovedet tornskade blev registreret i samtlige fen-
noskandinaviske lande i 2015 med ét fund i Norge (Tor
A. Olsen pr. mail), tre fund i Sverige (Wirdheim & Co-
rell 2016) og fem fund i Finland (Väisänen et al. 2016).
De fem fund i Finland var den hidtil højeste årstotal.
(Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Buskrørsanger *Acrocephalus dumetorum* (0, 63/64, 1/1)

2015: 9-10/6, Klarskov, Korsør (S), han syng. *Jørgen
Bech m.fl. (Foto & Bånd).

Et år under gennemsnittet efter rekordåret 2014 med
hele 15 fund (SU-rapport 2014). (Finland, Baltikum, Hvide-
rusland & Rusland; overvintrer Indien & Burma)

Himalayasanger *Abrornis humei* (0, 26/26, 1/1)

2015: 23-28/11, Stevns Fyr (S), *Tim Andersen, Thomas
W. Johansen m.fl. (Foto).

Rødhovedet tornskade, Febbersted, Hanstholm, 5. juni 2015. Foto: Berit Foulum

Himalayasanger, Stevns Fyr, 23. november 2015.
Foto: Thomas W. Johansen.

Første danske fund siden 2010. Arten blev i 2015 også registreret i de andre fennoskandinaviske lande med ét fund i både Finland (Väisänen *et al.* 2016) og Norge (Tor A. Olsen pr. mail) samt fire fund i Sverige (Wirdheim & Corell 2016). (Altai & Tien Shan; overvintrer Nepal & Indien)

Brun løvsanger *Phylloscopus fuscatus* (0, 51/51, 1/1)

2015: 23/11-7/12, Stevns Fyr (S), *Jens Lind, *Thomas W. Johansen, Tim Andersen m.fl. (Foto).

Fjerde danske fund fra november og første gang, arten ses i december. Der foreligger ét tidligere dansk vinterfund: 28/1-2/2 2001, Salthammer Odde, Snogebæk (B) (SU-rapport 2001). Finland og Sverige havde et influks af arten. Finland noterede hele syv fugle, hvilket er det næstbedste år for arten nogensinde (Väisänen *et al.* 2016), Norge havde to fund (Tor A. Olsen pr. mail) og Sverige mindst ni fund (Artsportalen 2016). (Østibirien; overvintrer Indien til Øst- & Sydøstasien)

Hvidskægget sanger/Makisanger *Curruca cantillans/Curruca subalpina* (0, 62/62, 3/3)

2015: 2/5, Christiansø (B), 2K han, *Peter Lyngs, *Morten Frederiksen, Rune Skjold Tjørnløv (Foto) – 8-14/5, Gedser Odde, (LF), 3K+ han ringm., *Henrik Jørgensen, Hans Lind m.fl. (Foto) – 26/5, Grenen, Skagen, (NJ), 2K+ han, *Rolf Christensen m.fl. (Foto).

Maj er suverænt bedste måned for arten i Danmark med hele 47 fund. Fundet fra Gedser er det første fra lokaliteten. Fundet fra Skagen var det ottende fund

Sorthovedet sanger, Mandø, 20. oktober 2015. Foto: Rasmus Due Nielsen

Brun løvsanger, Stevns Fyr, 2. december 2015.
Foto: Mikkel Høgh Post

Hvidskægget sanger/Makisanger, Grenen, Skagen, 26. maj 2015.
Foto: Jørgen Kabel

herfra, mens fundet på Christiansø var det 18. fund fra lokaliteten. SU er i gang med en revision af fund af hvidskægget sanger på baggrund af ændret taksonomisk status. (Sydeuropa; overvintrer nordlige del af tropisk Afrika)

Sorthovedet sanger *Curruca melanocephala* (0, 8/8, 1/1)

2015: 20-23/10, Mandø (RB), 2K+ han, *Sebastian Klein m.fl. (Foto).

Første fund på Mandø. Hovedparten af de danske fund stammer fra maj (3) og juni (4), men der foreligger også ét tidligere fund fra oktober: 9/10 1998, Møn Fyr (M)

(SU-rapport 1999). Desuden registreredes en langtidsstationær fugl sidste gang 1/10, efter den var blevet fundet ved Blåvand (RB) 15/6 2011 (SU-rapport 2011). Sverige har syv fund (SOF Rk 2016), Norge fire fund (Norgeslisten 2014) og Finland fire fund (Finsk Rk 2016). I Storbritannien er der gjort 76 fund til og med 2007 (Slack 2009). (Sydeuropa; overvintrer Sydeuropa & Nordafrika)

Sardinsk sanger *Curruca sarda* (0, 1/1, 1/1)

2015 4/6, Grenen, Skagen (NJ), han syng., *Rolf Christensen, Anton Herrig Liebermann m.fl. (Foto).

Danmarks andet fund blev gjort på nøjagtig samme sted og af samme person som det første, som

Sardinsk sanger, Grenen, Skagen, 4. juni 2015. Foto: Jørgen Kabel

er fra 12/6 2005 (SU-rapport 2005). De to danske fund er de eneste i Norden. I Storbritannien er der gjort seks fund, hvor det seneste er i 2010 (Hudson et al. 2016). (Korsika & Sardinien; overvintrer Korsika, Sardinien & Nordafrika).

Blåstjert *Tarsiger cyanurus* (0, 15/15, 2/2)

2015: 10/10, Gedser Odde (LF), 1K han ringm., *Denise Lamsdell, Chris Lamsdell, Hans Lind m.fl. (Foto). – 12/10, Omø (S), 1K/hun ringm., *Johannes Bang (Foto).

2015 udgør det kun tredje år med mere end ét fund. De to tidligere år er hhv. 1996 med to fund (SU-rapport 1995-1996) og 2008 med tre fund (SU-rapport 2008). Fundet fra Gedser er det andet fund for både lokaliteten og Lolland-Falster, mens fundet fra Omø er det tredje fund for Sjælland. Begge de tidligere sjællandske fund stammer fra Saltholm (SU-rapport 1976, SU-rapport 2001). Det første af disse udgør samtidig landets første fund. Fra Norge foreligger der fire fotodokumenterede fugle i 2015 (Tor A. Olsen pr. mail), mens der fra Holland er godkendt ét fund (CDNA 2016). Fra Storbritannien foreligger der hele 17 godkendte fund i 2015, hvilket tidligere kun er overgået i 2010 (31 fund) (Hudson et al. 2016). Som i de fleste andre vesteuropæiske lande har der også i Storbritannien været en markant stigning i antal fund af denne art i løbet af de sidste 10 år. Af de i alt 155 britiske fund er de 119 således fra perioden 2006-2015 (Hudson et al. 2015, Hudson et al. 2016). I ynglesæsonen blev der i Finland registreret 83 territorier. Antallet af territorier med syngende hanner i Finland har været faldende hvert år lige siden rekordåret 2012, hvor der blev registreret ca. 580 territorier (Tarsiger 2016). (Finland, Rusland, nordøstlige Kina & Japan; overvintrer Korea, sydlige Kina, nordlige Indokina, Thailand & Myanmar)

Ørkenstenpikker *Oenanthe deserti* (0, 18/18, 1/1)

2015: 22/12, Blåvands Huk (RB), 1K/hun, *Henrik Rask (Foto).

Der er tale om det tredje fund for lokaliteten og det næstseneste fund af arten i Danmark, kun overgået af 30-31/12 2011, Stenbjerg, Thy (NJ) (SU-rapport 2011). Udover et enkelt forårsfund er de resterende danske fund alle gjort i perioden 15/10 til 31/12, hvoraf fem er fra december. Fra Norge foreligger der ét fund af en fotodokumenteret fugl i 2015 (Artsobservasjoner 2016), mens der i det øvrige Nordvesteuropa er godkendt følgende fra 2015: Tyskland (3) (Christopher König pr. mail), Holland (3) (CDNA 2016), Storbritannien (2) (Hudson et al. 2016) og Sverige (1) (Wirdheim & Corell 2016). (Centralasien; overvintrer Sahara, Arabien & Indien)

Sortstrubet drossel *Turdus atrogularis* (2/2, 10/10, 1/1)

2015: 13/10, Grønningen, Blåvand (RB), 1K/hun, *Henrik Kristensen, Rasmus Strack (Foto).

Andet fund for regionen Ribe og tredje fund fra oktober. De 13 danske fund fordeler sig på følgende måneder: januar (2), februar (1), oktober (3), november (1) og december (5). Dertil kommer et fund fra Herlufmagle (S) i 1822, hvor der mangler information om eksakt dato. Fra de øvrige nordiske lande er der i 2015 godkendt fire fund i Finland (Väisänen et al. 2016) og ét fund i Sverige (Wirdheim & Corell 2016), mens et veldokumenteret fund i Norge endnu ikke er behandlet af det norske sjældenhedsudvalg (Tor A. Olsen pr. mail). Dermed er der i alt godkendt 54 fund i Finland (Finsk Rk 2016), 48 fund i Sverige (SOF Rk 2016), mens det 39. fund forventes godkendt i Norge (Norgeslisten 2014, Tor A. Olsen pr. mail). Mod sydvest er der i 2015 bl.a. godkendt ét fund fra Holland, hvilket er det niende fund (CDNA 2016). (Sibirien; overvintrer Arabien til Indien)

Citronvipstjert, Butterstien, Skagen, 17. september 2015. Foto: Jørgen Kabel

Hætteværling, Grenen, Skagen, 27. september 2015.
Foto: Erik Christophersen

Citronvipstjert *Motacilla citreola* (0, 55/56, 6/6)

2015: 30/4, Højerup, Stevns (S), han trk., *Thomas W. Johansen. – 6/5, hun, Grenen, Skagen (NJ), *Rolf Christensen, Knud Pedersen m.fl. (Foto). – 11/5, han, Nordstrand og Grenen, Skagen (NJ), *Lars H. Mortensen m.fl. (Foto). – 21/5, hun, Grenen, Skagen (NJ), *Rolf Christensen, Knud Pedersen m.fl. (Foto). – 6/6-10/7, hun, Keldsnor, Langeland (F), *Morten Müller, Tim Hesselballe Hansen, Sigrid Kistrup Ilsøe m.fl. (Foto). – 16-17/9, 1K, Butterstien, Skagen (NJ), *Rolf Christensen m.fl. (Foto).

Med seks fund lægger året sig tæt op ad de to rekordår 2012 og 2014, hvorfra der begge år er godkendt syv fund. 2015 blev igen domineret af Skagen med fire fund. Af de nu i alt 61 danske fund stammer de 24 fra Skagen. Fuglen fra september udgør det første fund af en 1K-fugl siden 2012. Fundet fra Keldsnor i juni/juli udgør landets første ynglefund, idet en hun dannede par med en han af almindelig gul vipstjert (*Motacilla flava flava*), hvilket resulterede i mindst én juvenil hybrid. Hunnen blev i forekomstperioden både set parre sig med hannen, indsamle redemateriale, bære ekskremmentsække og set forsvinde ind i vegetationen med føde i næbbet. 30/6 blev en juvenil fugl kortvarigt observeret, og bl.a. set fodret af begge forældrefugle (se også fund af citronvipstjert x gul vipstjert i denne rapport). Fundet udgør endvidere det første fund af citronvipstjert for regionen Fyn. I Sverige blev det første sikre ynglefund, hvor begge forældrefugle var citronvipstjarter, registreret i 2013 i Sörmland (Wirdheim 2016). Inden da havde der dog været flere ynglefund af blandingspar som det danske eller observationer af enlige citronvipstjarter, som fodrede unger helt tilbage til det første i 1977 (Wirdheim 2016). I 2015 var der ynglefund eller yngleforsøg i hhv. Ångermanland (et par) og Sörmland (to par), hvor begge forældrefugle var citronvipstjarter. Desuden fodrede en enlig han unger i Närke, og på lokaliteter i hhv. Halland og Uppland blev der i juni/juli set stationære hanner i længere perioder (Wirdheim 2016, Artportalen 2016). (Rusland mod vest til Baltikum & Polen; overvintrer Indien & fåtalligt i Arabien)

Krognæb *Pinicola enucleator* (–, 29/44 (ekskl. invasionen i Skagen i november 1998 og fund i NJ nord for Limfjorden i 2012), 0)

2004: 13/11, Nordmandshage (NJ), hun/1K trk., *Palle A. F. Rasmussen, John Brask.

Dvärgvärpling, Mando, 26. september 2015. Foto: Rune Sø Neergaard

Invasionen i 2004 omfattede med ovennævnte fund i alt 19 fund af 30 fugle (SU-rapport 2005). (Skandinavien, Finland & Rusland)

Hætteværling *Granativora melanocephala* (0, 26/26, 1/1)

2015: 27/9, Grenen, Skagen (NJ), 1K, *Erik Christophersen m.fl. (Foto).

Skagens fjerde fund af hætteværling blev samtidigt det første efterårsfund fra lokaliteten. Arten ses i Danmark primært i det sene forår med ti fund i maj og otte fund i juni. I 2015 var der også fund fra Finland (2) (Väisänen *et al.* 2016), Norge (2) (Tor A. Olsen pr. mail) og Sverige (1) (Wirdheim & Corell 2016). (Sydøsteuropa & Lilleasien; overvintrer Pakistan og vestlige Indien)

Pileværling *Schoeniclus rusticus* (0, 50/50, 1/1)

2015: 29/5, Christiansø (B), hun, *Sebastian Klein.

Christiansø er Danmarks klart bedste lokalitet for arten med hele 23 fund. Arten registreres i Danmark primært i maj (15 fund) og i september (23 fund). Arten registreres sjældnere herhjemme end tidligere og der har siden år 2000 kun været tolv fund mod 21 fund i perioden 1990-1999. Den europæiske ynglebestand anslås at være gået tilbage med 30–49 % alene over de sidste 10 år, hvorfor arten på den seneste europæiske rødliste er blevet vurderet som værende *Sårbar* (BirdLife International 2015) (Nordlige Skandinavien, Finland & Rusland; overvintrer Kina & Sydøstasien)

Dvärgvärpling *Schoeniclus pusillus* (0, 89/89, 2/2)

2014: 13-14/10, Landsende, Rønmø (SJ), *Ole Zoltan Gøller, *Morten Bentzen Hansen, *Michael Mosebo Jensen, Jan Hjort Christensen.

2015: 26/9, Mandø (SJ), 1K, *Anders Odd Wulff Nielsen, *Sigrid Kistrup Ilsøe, Heidi Vibe Frederiksen m.fl. (foto).

28-29/9, Lykkemosen, Anholt (ÅH), 1K (ringm. 29/9), *John Pedersen, Kurt M. Nielsen m.fl. (Foto).

Arten er registreret næsten årligt i Danmark siden 1985, idet de eneste år uden fund herefter er 1998, 2003 og 2010. (Nordfinland & Nordrusland; overvintrer Kina & Sydøstasien)

Kategori D: Mulige undslupne fangenskabsfugle

Category D: Possible escapes

Hjelmskallesluger *Lophodytes cucullatus*

2015: 8/8-6/9, Vangså Hede (NJ), 2K+ hun ekldr., *Peter Bundgaard, John Kyed m.fl. (Foto). – 6-7/9, Juelstrup Sø, Støvring (NJ), 2K+ han ekldr., *Terje Seidenfaden, Rune Sø Neergaard m.fl. (Foto). – 6/11-31/12, Tofte Sø, Lille Vildmose (NJ), 2K+ han prdr., *Knud Pedersen, Thorkild Lund, Hans Christophersen m.fl. (Foto).

Da ingen af ovenstående fund viste umiddelbare tegn på at dreje sig om undslupne fangenskabsfugle, placeres de i kategori D. SU følger med i artens kategorisering i andre europæiske lande og efter et fund på Ydre Hebrider i oktober 2000 er hjelmskallesluger indgået på den britiske liste i kategori A (Rabbitts 2009). (Nordamerika)

Kategori E: Sandsynlige eller sikre undslupne fangenskabsfugle

Category E: Likely or certain escapes

Hjelmskallesluger *Lophodytes cucullatus*

2015: 2/2-5/5, Uldum Kær (VE), 3K+ hun, Leif Nørgaard Schmidt m.fl. (Foto).

Fuglen, som er udstyret med farvering, sås også på lokaliteten i 2012, 2013 og 2014 (SU-rapport 2013, SU-rapport 2014). (Nordamerika)

Hvidøjet and *Aythya nyroca*

2015: 15/9- 4/10, Vognsbølparken, Esbjerg (RB), 1K han, Per Poulsen m.fl. (Foto).

Fuglen var ringmærket med en gul plastikring, der viste, at fuglen stammede fra et tysk avlsprogram i Niedersachsen, hvor bestanden ikke anses for at være selvsupplerende (Wildtier- und Artenschutzstation 2016). (Øst- & Sydøsteuropa; overvintrer Middelhavet, Sortehavet & Nordafrika)

Hellig ibis *Threskiornis aethiopicus*

2015: 29-30/11, Rudkøbing Vejle (F), 1K, *Tommy Jensen m.fl. (Foto). – 1/12, Hennemved Haver (F), 1K, Erhardt Edmund Ecklon (Foto). – 2-21/12, Humle (F), 1K, Tim Hesselballe Hansen m.fl. (Foto).

Fundene er alle fra Langeland og betragtes som værende af samme fugl. Den bar ikke ringe eller viste andre tegn, som kunne antyde en fortid i fangenskab. At den havde en forholdsvis kort flugtafstand er ikke usædvanligt for arten (Yésou & Clergeau 2005). Der er aflæsninger af farvemærkede franske ynglefugle i både Holland og Spanien (Loïc Marion pr. mail, Pierre Yésou pr. mail), og den distance, de aflæste fugle som minimum havde tilbagelagt, svarer til afstanden mellem Syddanmark og den nærmeste kendte yngleforekomst i det nordlige Frankrig. Men forekomsterne i Holland og Spanien betragtes som værende meget exceptionelle, da 15 års ringmærkning af 1.600 fugle viser, at de gennemsnitligt kun flytter sig 80 kilometer fra ringmærkningsstedet (Loïc Marion pr. mail). Arten er således placeret i kategori E i England (BOU 2016), som ligger noget

Hvidøjet and, Vognsbølparken, Esbjerg, 3. oktober 2015. Foto: Eva Foss Henriksen

Iberisk blåskade, Korshage, Rørvig, 16. maj 2015. Foto: Dennis Olsen

tættere på de europæiske yngleområder end Danmark, og Frankrig har igennem en årrække foretaget en intensiv regulering, hvorved den europæiske ynglebestand er blevet kraftigt decimeret (Pierre Yésou pr. mail). Derfor vil fund af arten herhjemme blive betragtet som undslupne fangenskabsfugle medmindre de konkret kan spores til en kendt C-bestand. Formentlig samme fugl blev set i Sverige i perioden 25-31/12 (Wirdheim & Corell 2016). Fundet er det femte godkendte i Danmark. De fire tidligere fund er: 25/10 1929 Hyllekrog (LF) (Christensen & Rasmussen 2015), 22/10 1988 Åstrup Enge ved Liver Å, Hjørring (NJ) (SU-rapport 1988), 15/8 1994 Vejle Havn (VE) og 3/9-6/10 2007 Møn og Falster (LF) (SU-rapport 2009). (Afrika)

Amerikansk tårnfalk *Falco sparverius*

2015: 4+23/4, Jægersborg Dyrehave (S), han, *Kristina Bella Larsen, *Hanne Kapala, Stig Linander (Foto).

Dragtkarakterer på fotos fra de to datoer viser, at det er samme fugl. På fotos fra 23/4 kan man se en mørk ring eller lignende øverst på højre ben. Det er fjerde år i træk, at amerikansk tårnfalk med en fortid i fangenskab ses i Danmark. (Nord- & Sydamerika)

Iberisk blåskade *Cyanopica cooki*

2015: 3/5, Solbjerg, Slagelse (S), 2K+ *Martin Bro (Foto). – 16/5 + 2/6, Korshage, Rørvig (S), 2K+ trk.fors., *Erik Vikkelsø Rasmussen, *Stefan Andersen, Jørgen Bech m.fl. (Foto).

Begge fund antages at dreje sig om samme fugl. Ved Slagelse fløj fuglen mod en rude i en have, og blev taget kortvarigt i pleje inden den igen blev sluppet fri. Det kunne da konstateres, at fuglen var uden ringe. Bestemmelsen til iberisk blåskade er foretaget på baggrund af fotos, hvor det kunne erkendes, at fuglen i modsætning til kinesisk blåskade (*Cyanopica cyanus*) manglede tydelige hvide spidser på de centrale halefjer. Iberisk blåskade er standfugl i udbredelsesområdet på den Iberiske Halvø (Cramp & Perrins 1994). Der foreligger ét tidligere godkendt fund fra Danmark: 11/5 1994, Sydvestpynten, Amager (S) (SU-rapport 2001). (Iberiske Halvø)

Hybrider

Records involving hybrids

Citronvipstjert x gul vipstjert *Motacilla citreola x Motacilla flava*

2015: 30/6, Keldsnor, Langeland (F), 1K, *Morten Müller (Foto).

Fundet er godkendt i forlængelse af det første danske ynglefund af citronvipstjert, som står nærmere omtalt under denne art i rapporten. Selvom der på billeder af ungen ikke ses nogen tydelige dragtkarakterer, der peger på citronvipstjert, godkendes fundet eftersom begge forældrefugle (citronvipstjert hun og almindelig gul vipstjert han) blev set fodre den juvenile fugl.

Grønland – Kategori A

Greenland – Category A

Sibirisk hjejle *Pluvialis fulva* (3/3, 0, 1/1)

2015: 24/7, Traill Ø, 2K+ sdr., *Michael Schaad (Foto).

Fjerde grønlandske forekomst, idet der foreligger tidligere fund fra hhv. 1928, 1932 og 1940 (Boertmann 1994). (Nordøstlige Sibirien & Alaska; overvintrer i Sydøstasien & Australien)

Årsrapporten

Species considered for regional reports

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

2011: 29/5, Bygholm Vejle (NJ), 2 sdr. trk., *Henrik Haaning Nielsen.

2015: 27/4-22/6, Filsø (RB), op til 3 sdr., *Jan Speiermann, *Henrik Læssøe m.fl. (Foto). – 6/6, Mellemdyby, Vest Stadil Fjord (RK), sdr. trk. *Alex Sand Frich, *Erik Enevoldsen, *Kurt Willumsen (Foto).

Til og med 2015 skulle fund af arten uden for vadehavsregionen godkendes af SU, men fra og med 2016 er det kun fund uden for Jylland, der fortsat skal behandles af udvalget.

Endnu ikke færdigbehandlede sager

Records still under consideration

- Ederfugl *Somateria mollissima* ssp. *borealis*, 2012: 1-3/4, Hanstholm Havn (NJ), 3K+ han. – 2-29/11, Hanstholm Havn (NJ), 3K+ han.
- Bøffeland *Bucephala albeola*, 2013: 20/8-31/10, Dueodde (B).
- Mursejler *Apus apus*, 2015: 18/8, Zackenberg (GL).
- Sortterne *Chlidonias niger*, ssp. *surinamensis*, 2006: 9-10/10, Hvide Sande (RK), 1K.
- Ørnevåge *Buteo rufinus*, 2015: 5/8, Gedser Odde (LF), trk.
- Eleonorafalk *Falco eleonorae*, 2015: 19/9, Gedser Odde (LF), 3K+ lys form. trk.
- Iberisk gransanger *Phylloscopus ibericus*, 1988: 9-22/5, Moesgaard, Aarhus (ÅH), han syng. – 2007: 11-27/5,

- Viborg (NJ), han syng. – 2013: 10/5, Spodsbjerg, Hundested (S), han syng.
- Gærdesanger *Curruca curruca* ssp. *blythi*, 2012: 20/10, Totten, Anholt (ÅH), 1K ringm.
 - Gærdesanger *Curruca curruca* ssp. *minula/halimodendri*, 2010: 29/10-1/11, Ørkenen, Anholt (ÅH).
 - Gærdesanger *Curruca curruca* ssp. *halimodendri* 2013-2014: 6/11 2013-1/1 2014, Grenen, Skagen (NJ), 1K ringm. – 2014: 5/10, Halevej, Mandø (RB), 1K.
 - Gul vipstjert *Motacilla flava*, 1998: 19/1-5/2, Brunhavegaard, Vesterø, Læsø (NJ), 2K.

Forkastede sager

Records not accepted

- Brillleand *Melanitta perspicillata*, 2015: 24/10, Blåvands Huk (RB), 2K+ han.
- Amerikansk sortand *Melanitta americana*, 2014: 27/9, Asserbo Strand (S), 2K+ han trk.
- Dværgrørvagtel *Porzana pusilla*, 2015: 2-4/7, Thistedssø, Nørreådal (NJ), han syng.
- Sortbrynet albatros *Thalassache melanophris*, 2015: 16/7, Hobo Dyb (RB), trk.
- Albatros sp. *Thalassache* sp., 2015: 10/5, Grenen, Skagen (NJ), trk.
- Atlantisk skråpe/Scopolis skråpe *Calonectris borealis/Calonectris diomedea*, 2015: 1/10, Roshage, Hanstholm (NJ), trk.
- Purpurhejre *Ardea purpurea*, 2015: 1/7, Hovvig (S), 2.
- Blå glente *Elanus caeruleus*, 2015: 15/5, Skaverup Strand, Vordingborg (S), trk.
- Slangeørn *Circaetus gallicus*, 2015: 15/5, Søvang, Amager (S). – 31/5, Borris Hede (RK).
- Ørnevåge *Buteo rufinus*, 2014: 5/9, Sysselvej Regnvandsbassin, Vejle (VE). – 2015: 15/5, Nørreballe Nor (F). – 2015: 9/8, Gedser Odde (LF), trk.
- Stor hornugle *Bubo bubo*, 2015: 24/5, Korshavn, Fyns Hoved (F), (Foto).
- Lille tårnfalk *Falco naumanni*, 2015: 23/8, Blåvand (RB), 2K han, (Foto).
- Eleonorafalk *Falco eleonora*, 2015: 2/7, Grenen, Skagen (NJ), lys form. trk.
- Jagtfalk *Falco rusticolus*, 2015: 14/2, Agersø (S), 2K. – 1/5, Værnengene (RK), 2K, (Foto).
- Vandrefalk *Falco peregrinus* ssp. *calidus*, 2012: 20/4, Selchausdal, Tissø (S), 2K, (Foto). – 2015: 10/10, Præstø Fed (S), 1K, (Foto).
- Brun Løvsanger *Phylloscopus fuscatus*, 2014: 14/10, Tejn Havn (B).
- Sibirisk Bynkefugl *Saxicola maurus* ssp. *maurus/stejnegeri*, 2015: 6/6, Blåvands Huk (RB), han, (Foto).
- Citronvipstjert *Motacilla citreola*, 2007: 27/4, Korshage (S), 2K trk.
- Dværgværbling *Schoeniclus pusillus*, 2015: 14/10, Landsende, Rømø (SJ), trk., (Foto).

Referencer

References

- Artsportalen 2016: www.artportalen.se
- Artsobservasjoner 2016: www.artsobservasjoner.no
- Berndt, R.K. 2015: Starke Ausbreitung des Mittelspechtes im nördlichen Schleswig-Holstein. – Vogelwelt 135(4).
- Birding Azores 2016: www.birdingazores.com/index.php?page=rarebirdref&id=-1#NotFirst
- Birdlife 2016a: www.birdlife.org/europe-and-central-asia/news/worlds-oldest-tagged-terek-sandpiper-discovered-belarus
- Birdlife 2016b: www.birdlife.org/datazone/species/factsheet/22693203/additional
- BirdLife International 2015. *Emberiza rustica*. The IUCN Red List of Threatened Species 2015: e.T22720960A60293856. Downloadet den 14. august 2016.
- Boertmann, D. 1994: An annotated checklist to the birds of Greenland. – Meddr. Greenland, Bioscience 38: 64 s.
- BOU 2016: British Ornithologists' Union: www.bou.org.uk/british-list
- CDNA 2016: Overzicht van alle vogels waargenomen in Nederland 2016: www.dutchavifauna.nl/list
- CHN 2016: Comité D'Homologie National: www.chn-france.org/chn_donnees.php
- Christensen, J.S. & P.A.F. Rasmussen 2015: Revideret status for sjældne fugle i Danmark før 1965. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 109: 41-112.
- Christopher König pr. mail: Deutsche Avifaunistische Kommission.
- Cramp, S. & C.M. Perrins (eds) 1994: The Birds of the Western Palearctic, Vol. 8. Oxford University Press, Oxford.
- Dickinson, E.C. & J.V.J. Remsen (eds.) 2013: The Howard and Moore Complete Checklist of the Birds of the World: Vol. 1. Non-passerines. 4. udgave. – Aves Press, Eastbourne, U.K.
- Dickinson, E.C. & L. Christidis (eds.) 2014: The Howard and Moore complete checklist of the Birds of the World: Vol. 2. Passerines. 4. Udgave. – Aves Press, Eastbourne, U.K.
- Fahy, K. on behalf of the Irish Rare Birds Committee (IRBC) 2012: Irish Rare Bird Report 2011. www.irbc.ie/reports/irbr/2011_IRBR.pdf
- Finsk Rk 2016: Birdlife Finland. Finnish National Rarities Committee: www.birdlife.fi/havainnot/rk/rk-kokodata.shtml
- Gill, F. & D. Donsker (Eds) 2016: IOC World Bird List (v 6.3): www.worldbirdnames.org
- Hellenic Ornithological Society 2016: www.ornithologiki.gr/gallery.php?loc=en&bc=&cID=1&start=153&len=9
- Hudson, N. & the Rarities Committee 2015: Report on rare birds in Great Britain 2014. Brit. Birds 108: 565-633.
- Hudson, N. & the Rarities Committee 2016: Report on rare birds in Great Britain 2015. Brit. Birds 109: in press.
- Jochen Dierschke pr. mail: Deutsche Avifaunistische Kommission.

- Komisja Faunistyczna 2016: Rare birds recorded in Poland in 2015. *Ornis Polonica* 57: 117-147.
- Loïc Marion pr. mail: Laboratoire d'Evolution des Systèmes Naturels et Modifiés, Université de Rennes, Frankrig.
- Miguel Rouco pr. mail: SEO/BirdLife Rarities.
- MME Nomenclator Izottság 2009: The 2007 report of the Hungarian Checklist and Rarities Committee on rare birds in Hungary. *Aquila*, p.: www.birding.hu/doc/NB2007.pdf
- Netfugl 2016: www.netfugl.dk/dklist.php?id=species_info&species_id=153
- Nigel Hudson pr. mail: The British Birds Rarities Committee (BBRC).
- Norgeslisten 2014: Norgeslisten pr. 31/12 2014: www.birdlife.no/organisasjonen/nskf/norgeslisten.php
- Ottavio Janni pr. mail: Commissione Ornitologica Italiana (COI).
- Pierre Yésou pr. mail: ONCFS – Office National de la Chasse et de la Faune Sauvage, Frankrig.
- Rabbitts, B. 2009: Hooded Merganser on North Uist: a return to the British List. – *Brit. Birds* 102: 122-129
- Raridades Online 2016: <http://raridades.avesdeportugal.info/bartramia-tavira.html>
- Slack, R. 2009: Rare Birds, Where and When: An analysis of status and distribution in Britain and Ireland. Volume 1: sandgrouse to New World orioles. – Rare Bird Books, York.
- SOF Rk 2016: Sveriges Ornitologiska Förening (SOF). Raritetkommittén (RK). Raritetkatalogen 2015: www.sofnet.org/rk/raritetkatalogen
- Stübing, S. 1997: Prärielaufer *Bartramia longicauda* Bechstein 1812. In: Hessische Gesellschaft für Ornithologie und Naturschutz (Hrsg.): Avifauna von Hessen, 3. Lieferung. - Echezell.
- Tarsiger 2016: www.tarsiger.com
- Thorup, K. 2001: First record of Pallid Swift *Apus pallidus* in Denmark and of ssp. *illyricus* in Northern Europe. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 95: 169-172.
- Tor A. Olsen pr. mail: Norsk Sjeldenhetskomité for fugl (NSKF).
- Väisänen, R., H. Huhtinen, P. Lampila, A. Lehtikoinen, P. Lehtikoinen, J. Normaja & W. Velmala 2016: Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 2015 harvinaisuushavainnot (Rare birds in Finland in 2015). *Linnut-vuosikirja* 2015 (82-97).
- Voous, K.H. 1977: List of recent Holarctic Bird Species. – *British Ornithologist's Union*.
- Wildtier- und Artenschutzstation 2016: <http://wildtierstation.de/artenschutz/moorente.html>
- Wirdheim, A. 2016: Citronärla etablerad som svensk häckfågel?: Nyheter, Sveriges Ornitologiska Förening – Birdlife Sweden: www.birdlife.se/sof/nyheter/2016/citronarla-etablerad-som-svensk-hackfagel
- Wirdheim, A. & Corell, M. 2016: Fågelrapport 2015, Fågelåret 2015 (in prep.), Vår Fågelvärld (suppl. 56).
- Yésou, P. & P. Clergeau 2005: Sacred Ibis: a new invasive species in Europe. *Birding World* 18 (12): 517-526.
- SU-rapport 1976: Hansen, P.S. 1977: Rapport fra Sjældenhedsudvalget for 1976. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskrift* 71: 139-144.
- SU-rapport 1985: Olsen, K.M. 1987: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1985. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 81: 109-120.
- SU-rapport 1988: Olsen, K.M. 1989: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1988. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 83: 131-149.
- SU-rapport 1992: Frich, A.S. & L. Nordbjærg 1994: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1992. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 88: 99-110.
- SU-rapport 1995-1996: Rasmussen, P.A.F. 1997: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1995 og 1996. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 91: 133-150.
- SU-rapport 1999: Thorup, K. & H.H. Nielsen 2000: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1999. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 94: 157-170.
- SU-rapport 2000: Nielsen, H.H. & K. Thorup 2001: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2000. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 95: 153-166.
- SU-rapport 2001: Ortvad, T.E., K. Pedersen & K. Thorup 2002: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2001. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 96: 147-160.
- SU-rapport 2002: Klein, S., K. Pedersen & K. Thorup 2003: Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2002. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 97: 289-302.
- SU-rapport 2005: Amstrup, O., A.S. Frich, T.H. Hansen, H.H. Nielsen, K. Pedersen & K. Thorup 2006: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2005. *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 100: 359-371.
- SU-rapport 2006: Kristensen, A.B., O. Amstrup & T.E. Ortvad 2007: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2006. – *Fugleåret* 2006: 99-113.
- SU-rapport 2007: Kristensen, A.B., A.S. Frich, T.E. Ortvad & M. Schwalbe 2008: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2007. – *Fugleåret* 2007: 117-135.
- SU-rapport 2008: Kristensen, A.B., A.S. Frich, T.E. Ortvad & M. Schwalbe 2009: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2008. – *Fugleåret* 2008: 123-143.
- SU-rapport 2009: Kristensen, A.B., A.S. Frich, T.E. Ortvad & M. Schwalbe 2010: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2009. – *Fugleåret* 2009: 131-151.
- SU-rapport 2011: Neergaard, R.S., A.S. Frich, A.B. Kristensen, K. Pedersen, T.E. Ortvad, M. Schwalbe & R. Strack 2012: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2011. – *Fugleåret* 2012: 97-122.
- SU-rapport 2012: Neergaard, R.S. 2013: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2012. – *Fugleåret* 2012: 103-130.
- SU-rapport 2013: Ortvad, T.E., S.S. Christiansen, S. Klein, A.B. Kristensen, K. Pedersen & R. Strack 2014: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2013. – *Fugleåret* 2013: 114-139.
- SU-rapport 2014: Ortvad, T.E., S.S. Christiansen, O.Z. Göller, A.B. Kristensen, R.S. Neergaard, K. Olsen, K. Pedersen & R. Strack 2015: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2014. – *Fugleåret* 2014: 111-137.

Vandstær, nyudfløjen unge tigger føde hos forælderfuglen, Jylland, 22. maj 2015. Foto: Klaus Dichmann

Atlas III

Af Irina Levinsky

En succesfuld anden ynglesæson

I projektets første to sæsoner har 1200 deltagere gjort i alt 217.000 observationer af 214 forskellige arter (heraf 194 sikkert ynglende – se top ti i tabel 1). Observationerne er gjort i 2198 kvadrater, svarende til 98 % af kvadraterne (Figur 1). Af disse deltagere er 770 kvadratansvarlige, som til sammen har ansvar for dækning af 75 % af atlaskvadraterne.

Halvvejs igennem projektet er det endnu svært at skelne mellem indskrænkning af udbredelse og dårlig dækning.

DOF's tredje fugleatlas

Atlas III gik i luften den 1. marts 2014, og projektet vil levere opdateret dokumentation for den aktuelle udbredelse af alle ynglende fuglearter i Danmark, samt beregne tætheder og bestandsestimater for de mest almindelige fuglearter i ynglesæsonen og om vinteren. DOF har udført lignende atlasundersøgelser i 1970'erne (Atlas I, 1971-74) og 1990'erne (Atlas II, 1993-96). Kortlægningen sker i 2255 kvadrater på 5 x 5 km, og resultaterne vil blive sammenlignet med arternes udbredelse i DOF's tidligere atlasser og blandt andet

Boks 1. Bestandsoptællinger af 18 udvalgte arter:

Karmindompap • Krikand • Sortspætte • Gulirisk • Bjergvipstjert • Lille flagspætte • Rødtoppet fuglekonge • Engsnarre • Natravn • Sortstrubet bynkefugl • Trane • Turteldue • Svaleklire • Lille præstekrave • Pungmejsje • Rørdrum • Vende Hals • Isfugl

vise udviklingstendenser i arternes udbredelse. Atlas III vil belyse hvilke arters udbredelse, der er i tilbagegang og dermed danne baggrund for vigtige naturpolitiske beslutninger om hvilke arter, der kræver en særlig indsats.

Atlas III bygger på tre feltundersøgelser:

1. Kortlægning af de danske ynglefugles udbredelse
2. Tætheder og bestandsestimater af de almindelige arter – i yngletiden og om vinteren
3. Bestandsoptællinger af 18 udvalgte arter (se Boks 1)

Projektet koordineres lokalt af 47 lokale koordinatore, og 32 lokale validatorer har overordnet ansvar for kvalitetssikring af de indsamlede data i deres lokal-

Tabel 1 - Top 10-yngefuglearter og antallet af kvadrater, som de er registreret i som sandsynligt eller sikkert ynglende

	Art	Antal kvadrater	%
1	Solsort	1888	84
2	Bogfinke	1841	82
3	Gransanger	1811	80
4	Ringdue	1808	80
5	Musvit	1769	78
6	Sanglærke	1768	78
7	Gulspurv	1764	78
8	Hvid Vipstjert	1737	77
9	Tornsanger	1702	75
10	Gærdesmutte	1690	75

Dobbeltbekkasin, Filsø 6. juli 2015. Fotograf Kis Boel Guldmann

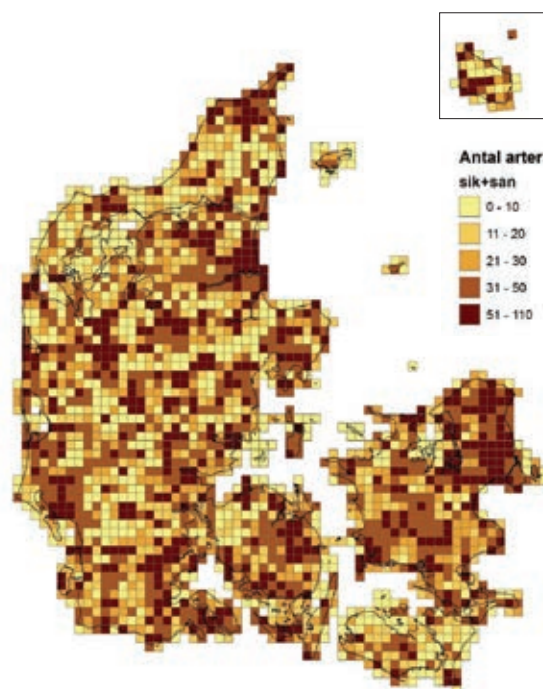
afdeling. Der er tilsammen 20 artseksperter for de 18 udvalgte arter og derudover yderligere 27 artsvalidatorer for 36 andre arter; i alt tilsammen 47 artsansvarlige for i alt 54 arter. Der er foreløbig oprettet specialteams inden for TimeTælleTure og natlig lytten efter ugler mv. ("natlyt").

Bestandsestimater (TimeTælleTure)

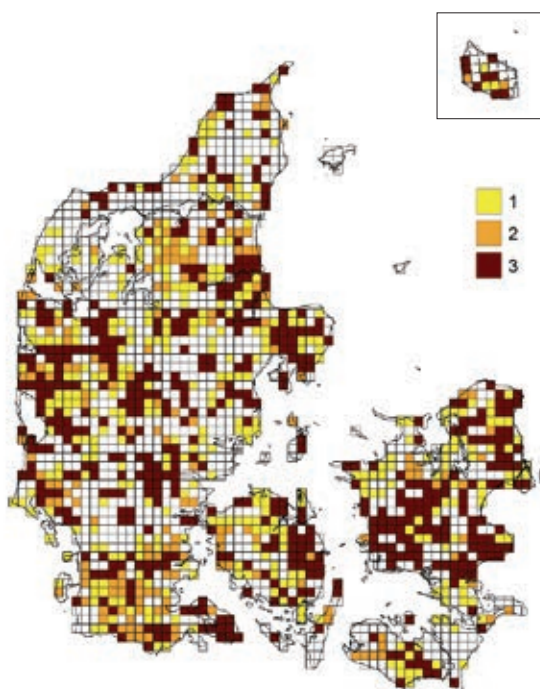
Robuste bestandsestimater i Atlas III kræver en god dækning af TimeTælleTure, og målsætningen er sat til, at 80-90 % af de 1726 ture skal udføres i projektets løb (til og med vinteren 2017/18).

Gøg, Svanemosen, 10. maj 2015. Foto: Kis Boel Guldmann

Figur 1. Antal arter registreret i kvadraterne pr. 31-12-2015. Alle sandsynlige og sikre ynglende arter er repræsenteret.

Figur 2. Antallet af TimeTælleTure, som er udført i kvadraterne pr. 01-04-2016.

I 2014-15 blev 2303 TimeTælleTure udført af 450 forskellige deltagere (Figur 2). Turene er fordelt som følgende:

- Tidlige TimeTælleTure: 604 (35 %)
- Sene TimeTælleTure: 684 (40 %)
- Vinter TimeTælleTure: 1015 (59 %)

Dataanalyse af TimeTælleTurene fra de første to år bekræfter, at god dækning kan opfylde projektets målsætning om at levere tæthedskort og bestandsestimater for 30 vinterfugle og op til 50 ynglefugle. Disse arter dækker bl.a.:

Ynglefugle: sanglærke, bogfinke, solsort, ringdue, stær, skovspurv, landsvale, musvit, gransanger, gulspurv, tornsanger, munk, gransanger, gråspurv,

grønirisk, gråkrage, løvsanger, gærdesmutte, blåmejsje, rødhals, engpiber, allike, havesanger, hvid vipstjert

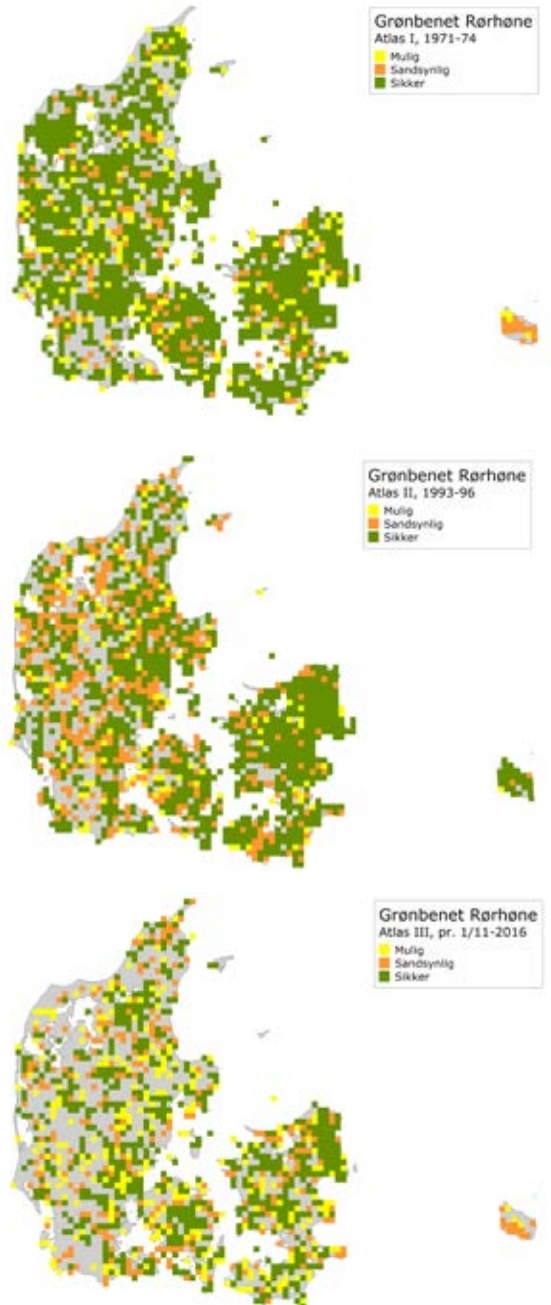
Vinterfugle: skovspurv, musvit, bogfinke, solsort, gulspurv, gråspurv, blåmejsje, allike, grønsisken, grønirisk, fuglekonge, husskade, dompap, sortmejsje, gærdesmutte, spætmejsje, sumpmejsje, rødhals

Biæder, Jylland, 2. august 2015. Foto: Klaus Dichmann

Skestork, Tipperne, 27. maj 2015. Foto: Axel Mortensen

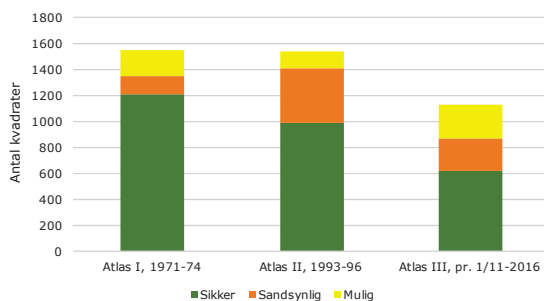

Figur 3. Ændringer i yngleudbredelsen af grønbenet rørhøne (*Gallinula chloropus*) pr. juli 2016.

Rørhøne, dununge, Fælledparken, København, 15. juni 2015.
Foto: Carl Bohn

Grønbenet rørhøne *Gallinula chloropus*

Kvadrater med fund af grønbenet rørhøne i hhv. Atlas I, Atlas II og Atlas III.

Atlaslejre i nord og syd

I 2015 afholdt projektet to atlaslejre, på Mors og i Sønderjylland, for at sikre dækningen af områder, som ikke var tilstrækkeligt dækket i hverken DOF's tidligere atlasser eller i Atlas III. Lejrene dækkede 92 kvadrater i områder som ikke er velforsynet med kvadratansvarlige.

På Mors blev der gjort et nyt ynglefund af blåhals; ifølge DOFbasen er det kun anden gang, arten registreres på øen. I det centrale Sønderjylland resulterede lejren i nye ynglefund af hedehøg, plettet rørvagtel, trane, turteldue, slørugle, vendehals, blåhals, rødtoppet fuglekonge og pungmejsse.

Følg med – og deltag – i Atlas III på www.dofbasen.dk/atlas

Halemejsse med redemateriale, Frederiksdal Skov, 4. april 2015. Foto: Finn Carlsen

Projekt truede og sjældne ynglefugle 2013-17

Af Timme Nyegaard

Vandrefalk, Bornholm, 9. juni 2015. Foto: Erik Biering

Projekt truede og sjældne ynglefugle påbegyndtes af DOF i 1998 og har siden gennemgået tre faser i perioderne 1999-2003, 2004-2008 og 2009-2011, sidstnævnte som en del af Caretaker-projektet (det nuværende Caretaker-netværk). Alle tre perioder var finansieret af Aage V. Jensens Naturfond.

Indtil projektet blev en del af Caretaker-projektet, var det bedre kendt under betegnelsen "DATSY" (DOF's Arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle). Resultaterne af overvågningen af de truede og sjældne ynglefugle 1998-2012 er publiceret i Dansk Ornitologisk Tidsskrift 108 (2014): 1-144, hvor overordnede tendenser desuden er analyseret på tværs af arterne, og de danske ynglebestandes udvikling er sat i en geografisk kontekst.

Projektets seneste fase, der forløber i perioden 2013-2017, er finansieret af en samarbejdsaftale mellem Miljøministeriet og DOF. Aftalen omfatter bl.a. finansiering af videreførelse/etablering af DOF's frivillige artskoordinatorknetværk for i alt 19 arter af truede og sjældne ynglefugle, som myndighederne er forpligtede til at overvåge, men ikke har mulighed for i det eksisterende overvågningsprogram: Nordisk lappedykker, sort stork, hvid stork, skestork, sangsvane, bramgås, rød glente, havørn, blå kærhøg, kongeørn, fiskeørn, vandrefalk, plettet rørvagtel, hjejle, sorthovedet måge, dværgmåge, sandterne, perleugle og høgesanger.

Data om disse arter skal DOF levere løbende til Miljøministeriet til brug for den årlige NOVANA-fugleovervågning (det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljøet og Naturen), og den fortsatte overvågning vil derfor i endnu højere grad fremover anvende DOFbasen til rapportering.

Derudover omfatter aftalen leverance af supplerende yngledata fra DOFbasen på 16 arter, som myndighederne

overvåger i NOVANA, samt leverance af data fra DOF-basen om cirka 10 arter til udarbejdelse af udbredelseskort. Dette er en fortsættelse af en årlig aftale med DCE (tidligere DMU), som har løbet siden 2010.

Arter omfattet af Projekt Truede og Sjældne Ynglefugle 2013-2017 samt antal ynglepar og ynglelokaliteter, som de er opgjort af artskoordinatorene og afrapporteret til Naturstyrelsen i november 2015. Tal i parentes angiver at opgørelsen med sikkerhed vides ikke at omfatte hele den danske ynglebestand af arten.

Art	Antal ynglepar 2015	Antal ynglelokaliteter 2015
Nordisk Lappedykker	0	0
Sort Stork	0	0
Hvid Stork	2	2
Skestork	254	8
Sangsvane	3-4	4
Bramgås (udenfor Saltholm)	(93)	(4)
Rød Glente	(116-118)	(111)
Havørn	(58)	(58)
Blå Kærhøg	0	0
Kongeørn	3	3
Fiskeørn	5	4
Vandrefalk	21	18
Plettet Rørvagtel	62-69	31
Hjejle	0-1	1
Sorthovedet Måge	20-23	9
Dværgmåge	0	0
Sandterne	1	1
Perleugle	6-10	8
Høgesanger	0	0

Skeænder, Egå Engsø, 16. maj 2015. Foto: Carsten Gørges Laursen

Danske Fuglestationer – 2015

Redigeret af Peter Lange

Indledning

Til *Fugleåret 2015* har vi modtaget årsberetninger fra alle aktive stationer, på nær Christiansø. Den aktuelle dækning og aktivitet i 2015 vil fremgå af de enkelte afsnit.

Statsejede Fuglestationer:

Tipperne

Tipperne er i dag eneste tilbageværende statsdrevne naturvidenskabelige feltstation. Tipperne hører under Miljøministeriet og administreres af Naturstyrelsens lokale enhed Blåvandshuk. Lokalenheden står for opsyn og pleje samt publikumsinformation. Fuglelivet på Tipperne overvåges af ornitologer, der er ansat af Amphi Consult og udfører opgaverne for Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet (tidl.: DMU), der selv udfører forskning vedr. vandfugle i området.

Dansk Ornitologisk Forenings Fuglestationer:

Gedser Fuglestation

Fuglestationen blev etableret i 1995 og har siden 2001 haft til huse i en genopført bolig ved Gedser Fyr. De primære formål er at monitere fugletrækket gennem træ- og kobobservationer og standardiseret ringmærkning forår og efterår samt formidling af naturen for skoler, grupper, lokale folk og turister. Fuglestationens daglige leder er Hans Lind. Aktivitetsniveauet er steget betydeligt de senere år. Webadresse: <http://www.gedserfuglestation.dk>

Keldsnor Fuglestation

Fuglestationen blev etableret i 1995, og drives af DOF Fyn med Hans Rytter som leder. Webadresse: <http://doffyn.dk/pages/page.php?id=48>

Blåvand Fuglestation

Etableret af DOF i 1963 og har haft til huse i de gamle fyrboliger siden 1968. Daglig leder er Bent Jakobsen. Webadresse: <http://blaavandfuglestation.wordpress.com/>

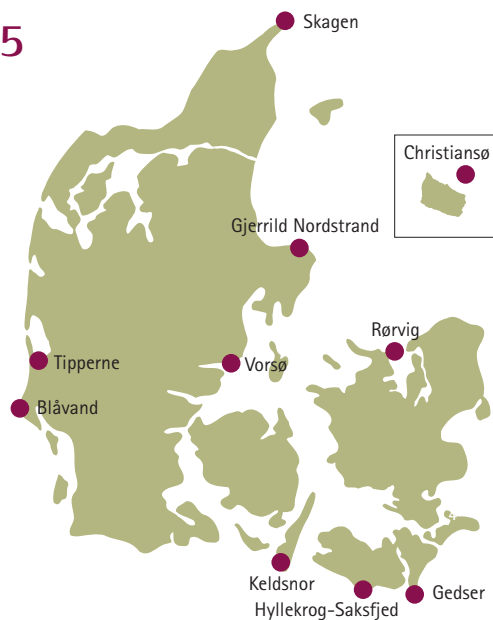
Skagen Fuglestation

DOF har siden 2009 drevet Fuglestations virksomhed i Skagen med en lønnet observatør og en ringmærker i foråret og en observatør i efteråret. Observatører og ringmærker har været indkvarteret under private former, da DOF endnu ikke råder over en fuglestationsbygning i Skagen. Webadresse: www.birdsontop.dk

Frivillige/private Fuglestationer:

Christiansø Feltstation

Christiansø Naturvidenskabelige Feltstation (CHNF) er en privat almennyttig forening. Peter Lyngs er feltstationens daglige leder. Der udgives ingen årsrapporter,

men data indtastes dagligt på foreningens webside. Der foregår ikke længere systematisk ringmærkning på øerne. Webadresse: <http://chnf.dk>. Der er ikke indsendt beretning fra Christiansø Feltstation til Fugleåret.

Rørvig Fuglestation

Rørvig Fuglestation er en lokal forening, hvis formål er at udforske fuglelivet på Rørvig-halvøen. Formand for foreningen er Peter Ellegård Larsen. Foreningen udgiver hvert år en rapport over årets observationer. Webadresse: <http://rfst.dk/>

Hyllekrog-Saksfjed

Der har siden 2009 foregået systematiske tællinger af de trækende fugle i området. Dækningen er daglig i foråret, og mere uregelmæssig om efteråret. Træktællingerne foregår hovedsageligt fra Store Brunddrag.

Primus motor på stedet er Preben Berg, med hjælp fra en række frivillige.

Fuglestationens rapporter kan læses via <http://www.dof-storstroem.dk/>

Gjerrild Nordstrand

For første gang med her. I de senere år er koordinerede trækbobservationer genoptaget i området, træktotale opgøres på DOFbasen og på egen webside, og fra 2015 har vi modtaget materiale sammenstillet af Jørgen Staarup Christensen, Kent Olsen og Rasmus Due Nielsen. Web: <http://gjerrild4ever.blogspot.dk/>

Jørgen Starup Christensen er kontaktperson.

Vorskø

Øen Vorskø hører under Miljøministeriet og administreres af Naturstyrelsen Søhøjlandet. Jens Gregersen bebor stationen og varetager optællinger af ynglefugle og øvrige registreringer. Aktiviteterne på Vorskø i 2015 været på niveau med de senere år.

Skagen Fuglestation 2015

Af Knud Pedersen

Turister og fiskende suler ved Grenen, 26. oktober 2015. Foto: Knud Pedersen

Indledning

Det blev igen et travlt år for de mange personer, som er engageret i arbejdet med Skagen Fuglestation.

Mange møder og besigtigelser har fundet sted i løbet af året for at forberede organisationen, økonomien og indholdet i det kommende trækfuglecenter i Det Grå Fyr.

Realdania Byg ejer bygningerne ved fyret og står for hele renoveringen til et moderne naturformidlingscenter med en videnskabelig fugle- og ringmærkningsstation, butik og café.

I løbet af foråret måtte bygherren konstatere, at der var uforudsete renoveringsopgaver. Dette betød, at den oprindelige tidsplan for færdiggørelsen af centeret ikke kunne holde. Åbningen er derfor blevet udskudt fra efteråret 2016 til april 2017. Set med DOF-øjne betyder udskydelsen mere tid til det forberedende arbejde med selve fuglestationen og ikke mindst et mere gunstigt tidspunkt til åbningen af centeret, når højsæsonen for fugletrækket over Skagen sætter ind i april.

Naturstyrelsen, som skal drive formidlingscenteret, udskrev i starten af efteråret en international idé- og projektkonkurrence til indretningen af selve fugleformidlingsdelen i Det Grå Fyr. Idékonkurrencen blev støttet med 1 million kroner fra Friluftsrådet og selve opbygningen af udstillingen er støttet af Nordeafonden med 12 millioner kroner. Vinderforslaget blev udvalgt i marts 2016. Med tilskud fra Friluftsrådet har DOF valgt at ansætte en naturvejleder til den daglige ledelse af selve fuglestationen. Stillingen vil blive slået op i efteråret 2016.

Feltaktiviteter

Fra 1. april til 15. juni var Anders Odd Wulff Nielsen ansat som observatør og ringmærker ved Skagen Fuglestation. Hele april blev der gennemført daglige standardtællinger af fugletrækket fra solopgang og 4 timer frem. I maj overgik observatørens primære arbejdsopgave til et helt nyt ringmærkningsprojekt i de gamle fyrhaver ved Det Grå Fyr. Formålet var at undersøge potentialet for ringmærkning og formidling af ringmærkning i nærheden af det kommende fugleoplevelsescenter ved fyret. I forbindelse med dette projekt var ringmærker Heidi Vibe Frederiksen ansat som medhjælper i et par uger i maj.

Fra 15. april til 15. juni gennemførte Klaus Malling Olsen - støttet af Skagen Fuglestation - et projekt med henblik på at undersøge alders- og kønsfordeling af de trækkende rovfugle. Resultatet blev præget af det ringe rovfugletræk på grund af ugunstige vejrforhold gennem hele foråret. Projektet bliver gentaget i foråret 2016 for at få indsamlet et større materiale.

Som tidligere år har et meget stort antal frivillige noteret og indtastet et stort og betydningsfuldt observationsmateriale gennem hele året på DOFbasen. Dette materiale er, sammen med de ansatte observatørers indtastninger, grundlaget for de omtalte observationer i denne artikel.

Skagen Fuglefestival blev afholdt for 10. gang d. 8 - 10. maj. Da renoveringen af Det Grå Fyr var blevet forsinket, kunne vi lidt uventet igen bruge fyret som base for festivalen. På grund af en ubarmhjertig hård vestenvind måtte festivalteltet med Naturbutikkens salgsbod placeres i læ på den østvendte gårdsplads. Et

meget stort antal besøgende var mødt op til åbningen og kunne opleve lederen af naturcenteret Jacob Funder holde åbningstalen. Festivaldagene forløb med mange aktiviteter i form af guidede ture, ringmærkning, foredrag og udstilling af fuglefotos og malerier.

Et vigtig begivenhed var stiftelsen af den nye forening – Skagen Fuglestations Venner – "SKAFVEN". Foreningens formål er at støtte arbejdet med Skagen Fuglestation.

Traditionen tro var vejrholdene ikke gode under festivalen. Koldt og blæsende fra vest er absolut ikke ønskevejr om foråret i Skagen. Det holdt dog ikke feltbisserne tilbage. "Team Verdens Ende" deltog i DOF's projekt "Tårnernes Dag" d. 9. maj med stor succes, da de observerede 101 arter på 8 timer og tog førstepladsen i den landsdækkende konkurrence. Festivalens sjældneste fugl – en islom – blev fundet af vores egen observatør Anders O.W. Nielsen. Han blev belønnet med et gavekort fra Naturbutikken.

På Skagen Fuglestations hjemmeside – www.birdsontop.dk – er det muligt at følge resultaterne af de daglige aktiviteter og observationer hele foråret krydret med fotos, video og beretninger om spændende fugleoplevelser m.m.

Observationer første halvår

Foråret 2015 vil blive husket som lidt af et mareridt for trækfugleentusiastene, som havde håbet på østenvind med varme og massevis af spændende trækfugle over Skagen. Fra forårets start i marts og frem til slutningen af juni oplevede vi dag efter dag og uge efter uge en næsten konstant hård vind fra vestlige retninger. Det var også koldt i hele perioden med temperaturer under normalen for årstiden. Kun ganske få dage med rolige vindforhold fra nordlige retninger og hæderligt trækvejr d. 18-22. april skilte sig positivt ud.

Specielt for rovfugletrækket blev foråret et bundår. En sum på 6.729 rovfugle er 42% under gennemsnittet for den foregående tiårs periode. Med et par enkelte undtagelser blev forårstotalen for de enkelte rovfuglearter klart under gennemsnittet for de seneste 10 år. Mest markant var den lave træksum af arterne hvepsevåge, musvåge, fjeldvåge og lærkefalk, som lå mere end 50% under gennemsnittet. Kun spurvehøg og vandrefalk observeredes i et antal tæt på gennemsnittet.

Rovfugletabellerne under artsgennemgangen andetsteds i denne rapport viser de faktiske træktal fordelt på arter og måneder.

Meget bemærkelsesværdigt er det også, at der for første gang i mange år ikke blev observeret en eneste af de sjældnere rovfuglearter i Skagen.

Igen i år topper sortand (134.877) statistikken som den hyppigste noterede art i første halvår. Det høje antal skyldes dog i høj grad et stort antal rastende (oversomrende) fugle i juni. Fra et par tusinde rastende ved Grenen i begyndelsen af juni blev antallet bygget op til et maksimum på ca. 13.000 d. 16/6. Der er givet mange gengangere i de store rastetal fra Grenen i juni. På selve forårstrækket (marts-maj) er der registreret 42.954 sortænder med største dag d. 25/4 (4070), som

også var mediandatoen. Et stort træk af bog/kvækerfinker i dagene 19-21/4 (ca.104.000) gav en forårssum på ca. 133.000 og næsthøjeste notering blandt samtlige arter dette forår. Hvis de artsbestemte bog- og kvækerfinker lægges til, når forårssummen af finker op på ca. 216.000 fugle og finkerne bliver talrigeste trækfuglekategori foråret 2015.

Trækket af rødstrubet lom, som altid er bemærkelsesværdigt ved Skagen om foråret, nåede i perioden marts-juni op på 11.182. Største dag blev 21/4 (868). I januar sås mange overvintrende fugle med største dag 3/1 (983). Forekomsten af sortstrubet lom var typisk minimal i forhold til rødstrubet lom, da blot 94 fugle blev set i marts-juni, hvilket kun udgør 0,8% af artsparret rød- sortstrubet lom i samme periode. Største dag blev 9/5 (6). Islom havde et godt forår med 31 fugle, heraf 23 i maj og med 15/5 (4) som største dag. Med en forekomst på 4 fugle lå hvidnæbbet lom under normalen.

Med et usædvanligt vestenvindspræget forårsvejr var grundlaget lagt for et større antal observationer af de mere pelagiske havfuglearter. Allerede d. 28/2 blev den første almindelig skræpe observeret ved Grenen, hvilket er meget usædvanligt og blot den anden observation i Danmark af arten i februar, som er indtastet i DOFbasen. Endnu en fugl 13/4 var også et unormalt tidspunkt for arten, mens 4 fugle i maj og 2 fugle i starten af juni var mere typiske fund. En rastende lille stormsvale i Skagerrak tæt ved Grenen om aftenen 21/6 var første junifund fra Skagen og blot 12. fund i alt. Der er kun 3 fund efter år 2000. Mallebuk optrådte næsten dagligt ved Grenen i april-juni og i alt 8.628 noteredes i første halvår - de fleste i maj(4.400) med største dag 14/5(1000). Lidt overraskende kunne antallet af suler (13.100) ikke helt leve op til de seneste års meget høje forårstal. Største dag blev 17/4 (971). Invasionen af 1K mellemkjøver i de danske farvande i efteråret 2014 blev fulgt op af ca. 25 jagttagelser af 2K-fugle fra slutningen af april til begyndelsen af juni. De fleste blev noteret som rastende i maj, hvor også mere typisk 6 ældre fugle (3K+) blev observeret. Storkjove optrådte hyppigt i første halvår med i alt 80 fugle, fordelt med januar (3), februar (2), marts (3), april (12), maj (51) og juni (9). Største dag blev 14/5 (8) og 18/5 (7). Forårstrækket af almindelig kjøve bød på beskedne 214 fugle med største dag 13/4 (17). En adult lille kjøve trak forbi ved Nordstrand 2/6.

Af mere usædvanlige observationer fra foråret kan nævnes: turteldue (4), hærfugl 1 1-13/5 var første fund i Skagen siden november 2005, biæder (25) med mulighed for en del gengangere fra dag til dag, største dag 28/6 (5), rødrygget svale 25/4, sydlig nattergal 5/6, lille fluesnapper (5), rødtoppet fuglekonge (4) og hortulan (2).

I kategorien sjældne arter (SU-arter) toppede en sardinsk sanger han 4/6. Fuglen var stationær hele dagen i et krat på Grenen og tiltrak twitchere fra hele landet. Det var andet danske fund - det første var også fra Skagen med en ringmærket 2K han, Grenen 12/6 2005. I samme krat på Grenen, som den sardinske sanger, rastede en hvidskægget sanger han 26/5. En adult nathejre blev opdaget over Reservatet om morgenen 21/5. Den fløj til rast ved Skarvsøen, hvor

Nordlig blåhals han, Skagen, 14. maj 2015. Foto: Knud Pedersen

den efterfølgende kunne ses og fotograferes under meget fine forhold. Det var det femte fund fra Skagen og første siden 24/5 2007. Af mere regelmæssige SU-arter i Skagen blev der observeret 5 topskarver og 3 citronvipstjerter i løbet af det første halvår.

Observationer andet halvår

Vejrmæssigt kan man vist godt sige, at sommeren i Danmark 2015 faldt i august-september. Fra usædvanlig ustadigt, vestenvindspræget og koldt vejr i hele foråret og frem til og med juli måned skiftede vejret til at blive mere stabilt med rolige vindforhold og højere temperaturer i de næste par måneder. Udeblivelsen af kraftige vinde fra vestlige retninger i august-september betød en skuffende periode med hensyn til større havfugleforekomster ved Skagen. Man skulle helt frem til november-december før de egentlige stormlavtryk fra vest ramte de danske farvande. På dette tidspunkt er forekomsterne af de pelagiske havfugle i Nordsøen aftaget og grundlaget for større tal ved Skagen svinder ind – også selvom vejrforholdene er gunstige.

De tre talrigst noterede arter i andet halvår blev sule (50.679), alk (36.070) og sortand (15.722). Forekomsten af sule blev ny rekord og kulminerede i slutningen af oktober med flere dage med dagscifre på over 2.000. Største dag blev 23/10 (2.966). De fleste alke blev noteret fra 20. oktober og frem til primo november. Største dag blev 31/10 (8.650). Antallet af sortænder var noget under de seneste års efterårstal og største dag blev 10/10 (1200).

Almindelig skræpe fortsatte i forårets spor med i alt 16 fugle - heraf 12 i juli med en ny dagsrekord 27/7 (5), august (3) og september (1). Første sodfarvede skræpe blev set 2/8 og sidste 2/12 (2). I alt 32 med største dag 24/10 (8). Stor stormsvale noteredes 8/11 og 20/11. Efterårets sum af mallebukker (7.828) var nøjagtig 800 færre end i første halvår (8.628).

Oktober blev den bedste måned for mallebuk med 3.752 fugle, heraf iagttoges de fleste 23/10 (2.941). I

forbindelse med kraftige storme fra vest i begyndelsen af december blev der flere dage iagttaget et meget stort kompensationsstræk af vind- og strømdeevne rødstrubede lommer. Største dage blev 7/12 (2.324) og 11/12 (1.013). De 13 observationer af islom fordelte sig på typisk vis med september (1), oktober (8), november (1) og december (3). Hvidnæbbet lom blev set med 6 fugle ved Grenen i efteråret samt mere overraskende 2 oversomrende 2K-fugle i juli i Aalbæk Bugt ud for Tranestederne ved Hulsig.

Kjovernes forekomst skuffede generelt dette efterår. Ikke overraskende blev hyppigste art storkjove (300), heraf 171 i oktober. Største dag 23/10 (26). Storkjove registreres efterhånden dagligt under havfugleobservationerne i december og kan ikke som tidligere betragtes som usædvanlig på denne årstid. Almindelig kjove (165) havde et dårligt efterår – specielt lave antal i august-september. Største dag blev 18/9 (24). Efter sidste efterårs store forekomst af unge mellemkjover i oktober-november, blev dette efterår kendetegnet ved næsten total udeblivelse af ungfugle. Blot en enkelt årsunge blev set 18/10 og vidner om et dårligt yngleår på tundraen. I alt blot 12 mellemkjover i andet halvår. Lille kjove kunne med en enkelt sen ungfugl 18/10 lige snige sig ind på lystavlen.

Til forskel fra forekomstmønsteret hos alk noteredes pænt med lomvier i starten af oktober og igen fra midten af november og hele december. I alt 11.705 lomvier blev talt med 28/12 (1.310) som største dag, næstflest 5/10 (828). Søkonge (72) imponerede ikke. Største dag blev 24/10 (11). De fleste blev set på træk ved Grenen, mens observationerne af tillidsfulde rastende fugle i jollehavnen i december blev de mest populære. Efterårets eneste lunde trak ved Grenen 28/12 og bekræftede artens sjældenhed ved Skagen. Efter flere efterår med en del observationer af thorshane blev det kun til en enkelt fugl 6/10.

Ud over de mange havfugleobservationer blev der også gjort flere interessante observationer af sjældnere landfugle. Her skal nævnes: Sort stork 6/8 (1K), som også blev eneste fund af arten i Skagen i 2015, steppehøg med 4 fugle - adult han Hulsig Hede 8/8 og 3 forskellige ungfugle rastende på Grenen 27/8-11/9, perleugle fundet trafikdræbt 16/10 på hovedvejen i Skagen Klitplantage, biæder 17/7 Skagen By og 24/8 Nederrose og hvidbrynet løvsanger satte ny rekord med observationer af 7 forskellige fugle i perioden 19/9-4/10 - endda i et efterår uden ringmærkning på Grenen. Den manglende ringmærkning afspejler nok også, at en art som høgesanger ikke blev registreret i år. Usædvanligt var det også, at storpiber slet ikke blev observeret på Grenen i efteråret.

Et par bemærkelsesværdige SU-arter kunne fotodokumenteres i dette efterår. En eleonorafalk 2K lys form trak ind fra havet ved Nordstrand lidt før kl. 12 d.15/9. Den satte sig på stranden i to omgange, men fløj ind i klitområdet, da observatøren forsøgte at komme tættere på for at få bedre fotos. En halv time senere trak den lavt forbi en fuglefotograf i Nederrose, som fik taget fine dokumentationsfotos af fuglen. Begge observatører bestemte falken til at være en ung vandrefalk,

Ringmærker Anders O.W. Nielsen med skovskade, 5. juni 2015.
Foto: Knud Pedersen

Fuglefestival ved Det Grå Fyr 8. m Formidling af ringmærkning for børn, Skagen, 15. maj 2015. Foto: Knud Pedersen

Fuglefestival ved Det Grå Fyr, 8. maj 2015. Foto: Knud Pedersen

men takket være offentliggørelse af de gode fotos blev artsbestemmelsen efterfølgende ændret til eleonorafalk. Tilsyneladende var der et mindre indflus af eleonorafalke i Danmark og Sverige i efteråret 2015. Der er blevet meldt om yderligere 2 observationer fra Gedser og 4 er godkendt fra Sverige i august-september.

En ung (1K) hætteværling blev 27/9 observeret og fotograferet på Grenen og 1K citronvipstjert rastede ved Stald Grenens marker 16-17/9.

Mere forventelige SU-observationer var 3 bale-skråper henholdsvis 28/8, 21/9 og 5/10 - alle ved

Grenen. Det samme gjaldt en stationær og tillidsfuld ung topskarv i Skagen Havn 9-15/12.

Ringmærkning

I forbindelse med etableringen af en fysisk fuglestation og et moderne fugleformidlingscenter i Det Grå Fyr igangsatte Skagen Fuglestation i foråret et pilotprojekt med henblik på at undersøge mulighederne for et standardiseret ringmærkningsprogram i de gamle fyrehaver på begge sider af hovedvejen. I løbet af april blev der anskaffet spejlnet og andet ringmærkningsudstyr med hjælp fra Danmarks Ringmærkningsforening. Endvidere blev fyrehavernes bevoksninger trimmet med henblik på at gøre dem velegnede til opsætning af net til fangst af småfugle. Dette skete med tilladelse fra Realdania Byg og praktisk hjælp fra Naturstyrelsen Vendsyssel. Ringmærkningen skete med licens fra Ringmærkningscentralen, Statens Naturhistoriske Museum.

Vi var i den heldige situation at den ansatte observatør Anders O. W. Nielsen også havde ringmærkningslicens og derfor kunne starte pilotprojektet den 3. maj og afslutte det den 14. juni. I en del af perioden fik han assistance af Heidi Vibe Frederiksen. Desværre var vejrforholdene i det meste af maj og juni meget ugunstige med megen blæst fra vest og køligt vejr. Dette betød, at vejrforholdene en del dage umuliggjorde ringmærkning og dage med større småfuglefangst udeblev.

Der blev gennemført ringmærkning i 18 dage i maj og 12 dage i juni. I starten blev der ringmærket med 60-100 netmeter, men efter d. 20. maj øgedes antallet til 166 netmeter. Den totale fangst blev på 404 fugle fordelt på 35 arter. De hyppigst mærkede arter blev munk (66), gærdesanger (58) og tornsanger (56). Af mere usædvanlige arter skal nævnes blåhals (2), ringdrossel (1) og lille fluesnapper (1). Bedste fangst dage blev 5/6 (45), 12/5 (28) og 21/5 (27). To munke med udenlandsk ring blev aflæst - den ene var svensk og mærket i Skåne og den anden i Frankrig.

Rødrygget tornskade hun og han, Skagen 5. juni 2015. Foto: Knud Pedersen

I forbindelse med et stort naturplejeprojekt for de fredede arealer på Grenen foretog Naturstyrelsen i september en større rydning af uønsket opvækst af træer og buske på arealerne, som grænser op til ringmærkningsområdet i fyrhaverne på vestsiden af hovedvejen. Dette vil uden tvivl få en positiv betydning for havernes tiltrækning af rastende småfugle, da fyrhaverne vil blive mere isolerede og attraktive for fuglene i forhold til det omgivende landskab. Samtidig blev haverne yderligere trimmet ved hjælp af effektiv maskinkraft.

Tidligere års ringmærkningsaktivitet ved Sylviastien på Grenen blev stillet i bero i 2015 på grund af den høje grundvandsstand, som umuliggjorde færdsel og ringmærkning i området.

Ynglefugle

Bestanden af ynglende traner fortsætter med at stige på Skagen Odde og ligger nu på omkring 20 par. Årets ynglesucces er dog ukendt for mange af parrene.

Skarvkolonien i Skarvsøen ved Skagen Nordstrand vokser stadig og nåede op på 230 par i 2015. Det var en stigning på 84 par i forhold til 2014. Ungeproduktion var høj med 3-4 unger i fleste reder. Koloniens ynglefugle generes ikke af øget personfærdsel ad Grenensporet, som passerer tæt forbi. Til gengæld var der dårlig ynglesucces hos bestanden af gråstrubet lappedykker i både Skarvsøen og i Milesøerne. Årsagen er måske det ustadige og kolde forårsvejr.

Der blev registreret 2 paukende rørdrummer på Grenen og i hvert fald et par fodrede unger i maj-juni. Ved den sydlige del af Hulsig Hede blev der ved et tilfælde i juni iagttaget en han og 2 hunner af hjejle. Fuglene fouragerede på naturplejede græsningsarealer op til klitheden. De virkede vagtsomme, men ellers var der ikke direkte tegn på, at de kunne yngle.

I Skagen Havn sås ved flere lejligheder 2 par tejster i yngletiden, men om de har gennemført yngel er usikkert. Sortstrubet bynkefugl ynglede igen med mindst 8 par på Odden og bestanden af rødrygget tornskade virker også stabil med omkring 50 par.

	Forår	Efterår
Dækning	1. januar - 30. juni	1. juli - 31. december
Ringmærkning Total	404	ingen ringmærkning
Talrigst ringmærkede arter	Munk 66 Gærdesanger 58 Tornsanger 56	
Sjældneste ringmærkede arter	Lille Fluesnapper 1 Blåhals 2 Ringdrossel 1	
Observationer almindeligste arter	Sortand 134.877 Bog/kvækerfinke 133.193 Kvækerfinke 43.828	Sule 50.679 Alk 36.070 Sortand 15.722
Observationer, usædvanlige arter/antal	Turteldue 4 Hvidnæbbet lom 4 Islom 31 Lille stormsvale 1 Almindelig skråpe 8 Lunde 3 Hærfugl 1 Biæder 25 Toplærke 2 Rødrygget svale 1 Rødtoppet fuglekonge 4 Lille fluesnapper 5 Sydlig nattegal 1 Hortulan 2	Hvidnæbbet lom 8 Islom 13 Stor stormsvale 2 Sodfarvet skråpe 32 Almindelig skråpe 16 Sort stork 1 Thorshane 1 Lunde 1 Perleugle 1 Biæder 2 Hvidbrynet løvsanger 7
Observationer sjældne arter	Nathejre 1 Topskarv 5 Sardinsk sanger 1 Hvidskægget sanger 1 Citronvipstjert 3	Balearskråpe 3 Topskarv 1 Eleonorafalk 1 Citronvipstjert 1 Hætteværling 1
Ynglefugle, sjældne (par)	Natravn 50-100 Trane 15-16 Rørdrum 1-2 Skarv 230 Tejst 0-1 Rødrygget tornskade 50+ Sortstrubet bynkefugl 8	

Ynglefuglene på Tipperne 2015

Af Ole Thorup og Karsten Laursen

Atlingand er en af de arter som foretrækker fugtige enge i yngletiden. Men i det fugtige forår i 2015 ynglede kun et par på Tipperne. Foto: Ole Amstrup

Tipperne er med ca. 400 ynglepar fordelt på ni vade-fuglearter et af de vigtigste områder for engfugle i Europa. Datamaterialet fra Tipperne er en af verdens længste tidsserier for registrering af ynglefugle og deres succes. De fleste arter er optalt systematisk siden 1928, engfuglenes redessucces er overvåget siden 1985, og der er tillige data for ungerens overlevelse fra 1998.

Et vådt forår sikrer normalt gode ynglef forhold for engfuglene

Der faldt meget nedbør gennem hele foråret i 2015, og dele af engene var fugtige med blankt vand. De fleste af engenes ynglefugle er afhængige af fugtige enge, og de fleste år er det ensbetydende med gode ynglef forhold.

Fire ynglefuglearter tilknyttet ferske enge er særligt afhængige af rigelig nedbør i ynglesæsonen. Det er atlingand, skeand, brushane og dobbeltbekkasin. De optræder ofte i antal over gennemsnittet og har god ynglesucces i regnfulde forår. Men 2015 var en markant undtagelse fra dette mønster. Skeand og dobbeltbekkasin (Figur 1) ynglede ikke, og der var kun ét par atlinggænder. Ved den første kortlægning af ynglefuglene i maj var der 19 ynglende hunner af brushane. De fleste opgav dog ret hurtigt, og mange forsvandt fra Tipperne i slutningen af maj og starten af juni.

Der må således have været noget andet, der påvirkede ynglef forholdene. Prædationstrykket på engfuglenes reder var usædvanlig højt, men dette har næppe medført, at de fire arter ikke etablerede sig. Der har måske været et lavt fødegrundlag, men da insekter og andre smådyr ikke overvåges, kan dette ikke dokumenteres. Foråret var domineret af meget køligt og blæsende vejr, og det er ikke usandsynligt, at det har haft en negativ betydning for forekomsten og tilgængeligheden af engfuglenes føde.

Endnu en ynglesæson med attraktive kortgræssede enge for engfuglene

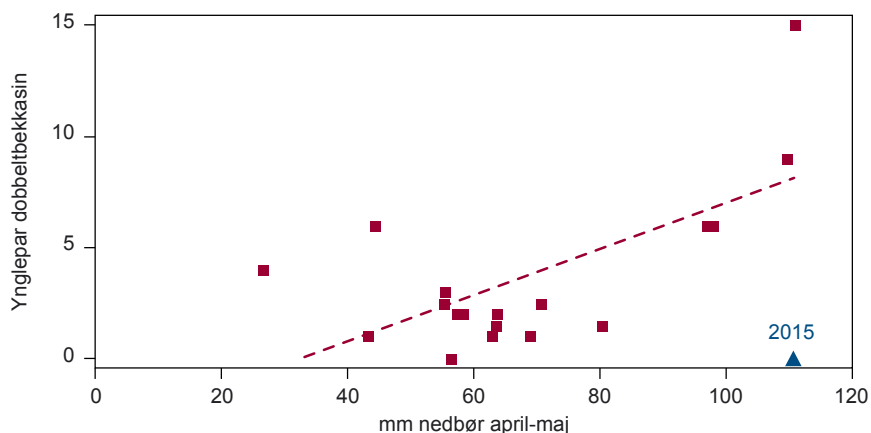
En omfattende slåning af store dele af engene i sensommeren og efteråret 2014 betød, at engene havde en meget kort og åben vegetation ved ynglestart. Det reagerede især viber og engryle positivt på, to arter der er tiltrukket af enge med meget kort vegetation, og de etablerede sig tidligt: Viberne i starten og engrylerne i slutningen af april. Der var 151 par viber, og det er væsentligt over gennemsnittet for de seneste 20 år. Desuden var der 22 par engryler, et antal der svarer til niveauet for de seneste otte sæsoner. Der var dog meget vanskelige ynglef forhold på Tipperne i år. Kun for 16 af de 151 par viber og et af de 22 par engryler lykkedes det at udklække unger. Det er den laveste andel, der er registreret i den periode, hvor ynglesuccesen har været overvåget. Det eneste kuld æg af engryle, der klækkede, fik kun en unge. Men det lykkedes denne unge at blive flyvefærdig.

Det er andet år i træk med et meget ringe ynglef resultat for engfuglene. Måske kan det gode ynglef år i 2013 i et vist omfang kompensere for de to ringe ynglesæsoner i 2014 og 2015.

Jo længere væk fra de ynglende ræve jo bedre ynglesucces

Områder i nærheden af beboede rævegrave med hvalpe afsøges hyppigt af de voksne ræve i april-juni. Sammenlignes engfuglenes ynglesucces i områderne tættest på de beboede rævegrave med ynglesuccesen hos engfugle i områder, der lå længst væk fra beboede rævegrave, fås et tydeligt indtryk af, at rævene stod for en væsentlig andel af den høje prædation i 2015.

Hos fem engfugle, viber, engryle, brushane, stor kobbersnepe og rødben klækkede 6 % af de registrerede kuld (16 af 259 par) i områderne med regelmæssige

Figur 1. Sammenhæng mellem nedbør i april-maj og antal ynglende dobbeltbekkasin i 1997-2014 (røde kvadrater og tendenslinie) og i 2015 (blå trekant). I de fire år i perioden 1997-2014 med mest nedbør (2003, 2005, 2006 og 2012) har der også været mange ynglende dobbeltbekkasin. 2015 falder helt uden for dette mønster.

besøg af ræve, mens 23 % (20 af 87 par) klækkede i områderne fjernest fra de ynglende ræve. Der var en tilsvarende forskel i ungeoverlevelsen, som måles ved, at mindst én unge overlever, til den er flyvedygtig. I områderne tættest på rederne overlevede ca. 19 % af ungekuldene (ca. 3 af 16) til tidspunktet hvor de kunne

flyve, mens ca. 40-55 % af kuldene overlevede (ca. 8-11 af 20) i områderne fjernest fra rævene.

For engfuglene på Tipperne i 2015 var chancen for at have ynglesucces altså ca. 10 gange så høj (hvh. 9-13 % i forhold til 1 %) for de ynglear, der havde fundet et ynglested fjernt fra beboede rævegrave.

Table 1. Antal ynglear på Tipperne af en række karakteristiske ynglefugle. Gennemsnit for nogle perioder 1975-2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 og 2015. - : ingen optællinger

	1975-1984	1985-1994	1995-2004	2005-2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rørdrum - par	0	0	0	0	0	0	0	2	2	1
Knarand - par	3	4	2	1	2	4	4	0	5	2
Gråand - par	30	44	50	65	57	43	62	53	52	42
Atlingand - par	6	6	4	2	0-1	1	12	1	4-5	1
Spidsand - par	15	18	6	1	2	2	3	1	2	1-2
Skeand - par	16	31	7	4	6	2	13	4	3	0
Rørhøg - par	1	2	2	1	2	2	1	2	2	2
Strandskade - par	8	18	13	8	8	7	7	8	8	6
Klyde - par	252	345	97	68	46	28	40	1	37	23
Hjejle - par	0	0	0	0	0	1	0-1	0-2	0	0-1
Vibe - par	112	192	128	128	100	114	130	154	166	151
Engryle - par	15	115	82	33	22	25	20	23	27	22
Brushane - ynglehunner	93	160	75	40	32	20	42	53	25	19
Brushane - dansehanner	55	78	30	20	10	11	19-20	29	21	14
Dobbeltbekkasin - par	15	16	4	4	2	2	5	2-3	0	0
Stor kobbersneppe - par	81	153	101	72	67	74	57	58	64	51
Stor regnspove - par	0	0	1	5	3	3	3	3	2	2
Rødben - par	98	507	515	174	74	103	122	103	116	113
Hættemåge - par	174	289	5	2	1	0	0	0	0	0
Stormmåge - par	5	3	2	2	0	0	2	1	0	0
Sølvmåge - par	1	0	1	0	0	4	0-1	0	0	3
Svartbag - par	0	0	0	0	0	0	0-1	0-1	1	1
Havterne - par	50	90	24	10	4	1	1	1	3	0
Landsvale - par	8	6	5	7	10	5	9	8	10	16
Gul vipstjert - par	50	89	41	34	54-55	86	57	67	64	50
Sydlig blåhals - par	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Sivsanger - sangterritorier	163(1975)	68	75	-	-	81	-	61	60	47
Tornsanger - sangterritorier	1	2	6	5	12	20	11	8	15	14

Tabel 2. Andel af reder (%) af undersøgte vadefugle, hvor æggene blev spist af andre fugle eller rovpattedyr. Beregnet ud fra kontrollerede reders gennemsnitlige daglige overlevelse i 1986-2015 - perioden hvor dette er undersøgt. - : for få data til beregning.

	1986-1990	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011	2012	2013	2014	2015
Strandskade	33	59	96	100	98	-	-	-	-	-
Vibe	39	52	84	74	60	84	44	75	80	97
Engryle	31	48	72	51	43	82	76	24	84	58
Brushane	34	51	87	72	63	-	59	45	-	-
Stor kobbersneppe	34	54	94	69	74	71	36	71	95	76
Rødben	21	54	87	77	66	82	63	50	96	95

Stort antal ynglende landsvaler

Hvor den tidlige græsning med kreaturer kan være problematisk for engfuglene med reder i græsset pga. nedtrampning, er der næppe tvivl om, at de ynglende landsvaler nyder godt af, at der var et større antal græssende kreaturer i nærheden af Tipperhuset fra den 8. maj og en måned frem. Især i dårligt vejr med vind og regn sås svalerne ofte holde til omkring kreaturerne, hvor de jagede fluer og andre insekter. I 2015 ynglede 16 par landsvaler, og det er det største antal, der er registreret på Tipperne. Det næststørste antal var 15 par i 2007 – et andet stort år med svaler, hvor der udover landsvaler også ynglede fire par bysvaler på Tipperhuset.

Af de 16 landsvalereder var de 12 placerede på Tipperhuset og Tipperhusets anneks, mens to fandtes på et skur på materielpladsen og én i hvert af to optællingstårne på den østlige del af reservatet.

Brønden som yngler tæt på rævegrave har større risiko for at få præderet æggene end dem som yngler længere væk. Foto: Ole Amstrup

Tabel 3. Antal registrerede ungefamilier (klyde: registrerede antal unger pr. ynglepar) i 1998-2015 - perioden hvor dette er undersøgt for alle de inkluderede arter.

	1998-2001	2002-2005	2006-2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gråand	6	4	7	8	5	5	4	4	2
Atlingand	0,3	0	0	0	0	5	0	0	0
Skeand	0	0,5	0	0	0	3	0	0	0
Strandskade	1	0	1	0	1	1-2	1-2	0	0
Vibe	27	52	47	33	49	65	73	48	16
Engryle	24	20	9	9	5	7	16	5	1
Brushane	8	21	11	11	3	30	30	6	1
Stor kobbersneppe	24	25	21	22	18	26	24	5	4
Stor regnspeve	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Rødben	64	67	52	21	25	46	57	19	14
Klyde	0,14	0,18	0,30	0,00	0,18	0,00	0,00	0,59	0,00

Rastende trækfugle på Tipperne og i Ringkøbing Fjord, 2015

Af Ole Amstrup, Mogens Bak og Karsten Laursen

Skestetork, Tipperne, 1. maj 2015. Foto: Klaus Dichmann

Indledning

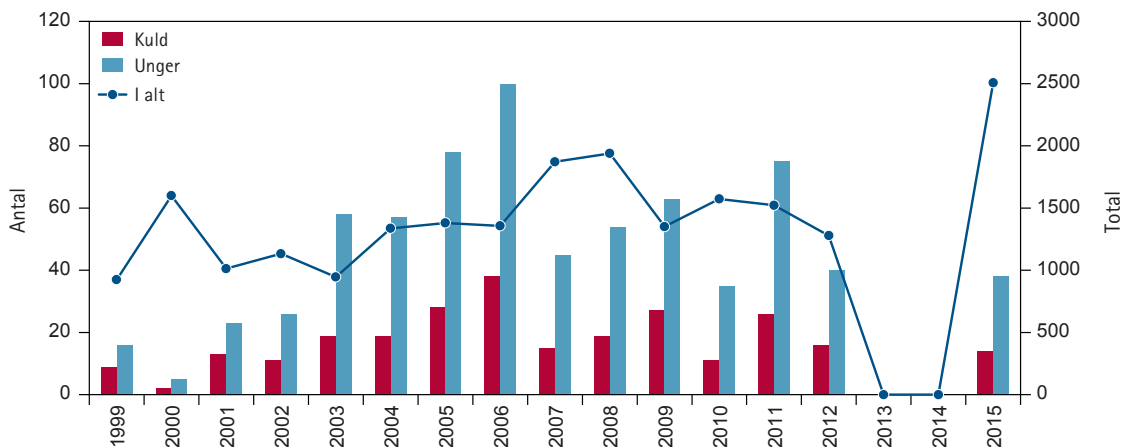
Vandfuglene på Tipperne optælles hvert år som led i den nationale overvågning af de talrige trækfugle som forår og efterår passerer Danmark. Overvågningen på Tipperne er i den forbindelse enestående, da den antagelig kan fremvise den længste tidsserie i Europa. Tællingerne blev påbegyndt i 1928 og er siden gennemført omtrent hvert år.

De tal, der præsenteres i dette notat, er maksimalt for 1. halvår og 2. halvår, og selvom tælleintensiteten i de seneste 15 år er faldet fra 6 til 2 tællinger om måneden, må tallene anses for at være repræsentative i perioden marts-november og dermed dækker de hovedparten af vandfuglene bort set fra vadefugle. I vinterperioden (december-februar) foretages kun den

internationale midvintertælling i midten af januar. Tallene i vinterperioden kan derfor ikke sammenlignes med tællinger fra før 2000. I 2015 er der udført to tællinger pr. måned i perioden marts til november bort set fra juli. I de øvrige dele af Ringkøbing Fjord blev der udført én tælling pr. måned i perioden august-oktober på Klægbanken og én i oktober på Haurvig Grund.

Mange skestetorke, knopsvaner og pipeænder

Skestetork er blevet en almindelig fugl på Tipperhalvøen. Det højeste antal i 2015 var 58 fugle set den 26. august. Den store fremgang ses på baggrund af en

Figur 1. Antal knopsvaner i Ringkøbing Fjord i første halvdel af august (fældeperioden) i årene 1999-2015. I 2013 og 2014 var der ingen tællinger.

Stor kobbersneppe, Tipperne, 27. maj 2015. Foto: Axel Mortensen

voksende koloni på Høje Sande ved Skjern Å-mundingen. Der taltes i 2015 108 reder.

2015 blev et godt år for rastende knopsvaner i Ringkøbing Fjord. Den 11. august blev der gennemført en totaltælling i fuglenes fældeperiode. I alt blev der registreret 2.507 fugle i hele fjorden, hvilket er det højeste antal siden tællingerne startede i 1999 (Fig. 1). Heraf sås i alt 2.185 på Klægbanken. Antallet af ungekuld og

juvenile fugle var hhv. 14 og 38 – faktisk et lavt antal set i forhold til det totale antal fugle (Fig. 1). Senere på efteråret var der også mange knopsvaner. Det største antal på Tipperne registreredes den 9. oktober med 1.480 svaner (Tabel 1), hvilket er det højeste antal på reservatet siden 1979. Samme dag var der 286 på Haurvig Grund, og den 5. oktober taltes 743 knopsvaner på Klægbanken. Samlet bringer det antallet af knopsvaner op på godt 2.500 fugle i begyndelsen af oktober.

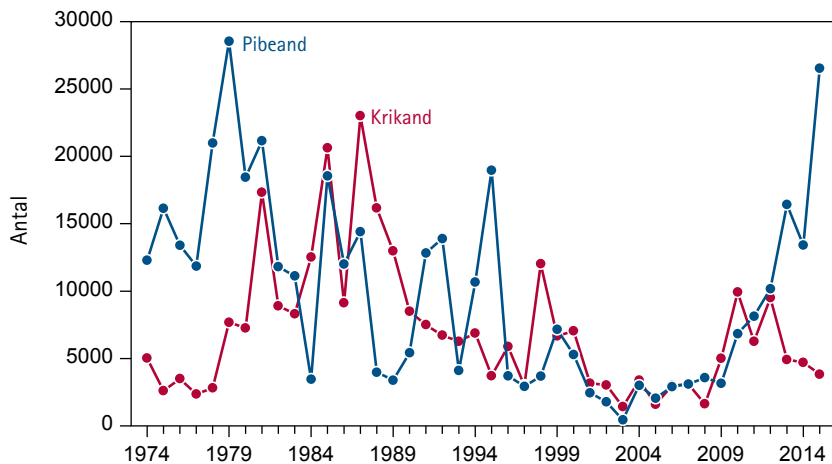
Efter nogle år med små antal for pibesvane sås i 2015 108 fugle den 12. november. Derimod var maksimumantallet hos sangsvane mere moderat med 86 fugle den 7. december.

Blandt svømmeænderne var pibeand den store overraskelse. Pibeand kulminerede i efteråret med 26.529 fugle den 9. oktober, hvilket er det andet højeste antal om efteråret siden 1974 (Fig. 2). Samme dag var der 511 pibeænder på Haurvig Grund. Den 5. oktober var der 5.218 pibeænder ved Klægbanken, så samlet var der mindst 32.000 pibeænder i fjorden. Spidsand forekom også i høje antal med 1.756 fugle på Klægbanken den 5. oktober og 1.242 fugle på Tipperne den 12. november. Antallene for de øvrige svømmeænder holdt sig på de gennemsnitlige antal for de senere år. Krikand havde bl.a. et maksimumantal på 3.827 fugle i starten af oktober (Fig. 2). Skeand kulminerede på Tipperne sidst i september med kun 121 fugle, mens der ved Klægbanken sås 218 den 5. oktober.

De mange knopsvaner og pibeænder på Tipperne og i de øvrige dele af Ringkøbing Fjord kunne tyde på

Tabel 1. Antal (maksimum) for- og efterår af udvalgte vandfuglearter på reservatet Tipperne 2013-2015.

	1. halvår			2. halvår		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Knopsvane	473	429	440	328	830	1480
Pibesvane	81	9	0	6	9	108
Sangsvane	1283	267	60	17	150	86
Kortnæbbet gås	3120	602	1092	22.185	15.052	8008
Grågås	116	341	273	1042	2081	1244
Bramgås	17.000	16.660	11.000	14.800	8500	6550
Mørkbuget korttegås	510	160	776	11	55	54
Pibeand	1599	2731	2809	16.419	13.415	26.529
Krikand	1149	2320	2383	4922	4710	3827
Gråand	342	946	1363	1.211	891	705
Spidsand	256	545	633	1.212	455	1.242
Skeand	92	93	9	575	411	121
Toppet skallesluger	126	40	35	349	43	381
Klyde	74	91	164	44	337	120
Hjejle	92	6400	1425	11.050	8450	11.450
Vibe	159	143	541	489	669	555
Almindelig ryle	902	1550	777	5022	5902	2492
Brushane	25	145	182	23	182	30
Dobbeltbekkasin	20	11	24	233	143	341
Lille kobbersneppe	680	564	230	393	211	181
Stor regnspove	414	436	296	329	279	346

Figur 2: Maksimums antal om efteråret for pibeand og krikand på Tjipperne 1974-2015.

et godt plantedække på de lavvandede grunde, og dermed føde til andefuglene. På trods af de store antal for svømmeænderne var der kun én observation af blishøne på Tjipperne. Den 9. oktober sås blot 7 fugle. På Klægbanen var der dog op til 850 blishøns den 5. oktober.

Lave antal af klyde og lille kobbersnepe

Klyde har haft nogle år med lave antal. I 2015 blev det højeste antal 164 fugle den 30. juni. Årets sidste observation blev 31. juli med 120 fugle. Derimod er antallet af hjejle steget de seneste 4 år. Den 12. november nåede antallet op på 11.450 fugle, hvilket er dobbelt så meget som for 20 år siden. Lille kobbersnepe satte derimod ny bundrekord om foråret med blot 230 fugle, hvilket er langt fra tidligere tiders antal på op til 4.000 fugle i slutningen af 1990'erne. Og efteråret blev også middelmådigt med 181 fugle i august som højeste antal.

Antallet for almindelig ryle var også lavt med kun 777 fugle om foråret og 2.492 om efteråret. Især var der

få fugle i juli og første halvdel af august i forhold til tidligere år. Disse små antal hænger sammen med at vandstanden var høj omkring Tjipperne i maj og igen i perioden juli-oktober.

Sjældne fugle

For andet år i træk blev der set mange rovtræer. I 2015 blev der noteret 13 fugle, hvilket er på samme niveau som sidste år, hvor der blev set 15 rovtræer.

Af andre sjældne fugle blev der set sølvhejre (en i maj og en i november), silkehejre (en i maj og en i juni), steppehøg (september), jagtfalk (oktober-december) og en korttået lærke. Desuden blev der på Værnengene set tredækker (en i maj og tre i august-september) og den anden observation i Danmark af bartramsklire (november).

Ole Amstrup, Amphi Consult

Mogens Bak, Amphi Consult

Karsten Laursen, DCE, Institut for Bioscience, Aarhus Universitet

Stor kobbersnepe, Værnenge, 6. april 2015. Foto: Kis Boel Guldmann

Gjerrild Fuglestation

Af Jørgen Staarup Christensen, Kent Olsen, Rasmus Due Nielsen

Observatører ved Gjerrild Nordstrand, 11. april 2015. Foto: Stephan Skaarup Lund

Hvøpsvåge, Gjerrild Nordstrand, 16. maj 2015. Foto: Kent Olsen

Forårstrækket over det nordøstlige Djursland forgår typisk over en bred front fra Stavns hoved vest for Gjerrild ned til Fornæs. I slutningen af 1960'erne blev lokale ornitologer opmærksom på, at fugletrækket delvist kunne følges ved Gjerrild og i en årrække mellem 1967 og 1992 blev der afholdt egentlige studielejre om foråret. I årene 1985-87 blev der sågar drevet fuglestation med daglige totaltællinger og ringmærkning. De efterfølgende år blev lokaliteten dækket af flere løse lokale grupperinger, men aktivitetsniveauet var alle år meget svingende, hvilket også omfattede ringmærkningsaktiviteten.

Igen fra 2012, og især 2013 har aktivitetsniveauet ved Gjerrild været stigende. Dette især fordi en kvik sjæl (Alex Sand Frich) fik den idé at flytte observationsposten for morgentrækket fra Gjerrild Nordstrand en kilometer længere mod øst (i DOFbasen kaldet Gjerrild Nordstrand Øst), hvor træk over baglandet (Gjerrild Nederskov og Præsteeng) og småfugletrækket over kystskovene bedre kunne følges. Det har pustet nyt liv i lokaliteten, og vi er i dag en lille gruppe, som har valgt at prioritere Gjerrild om foråret. Vores mål er at nå min. 40 observationsdage, men selvfølgelig vigtigst, at dage/perioder med godt trækvejr dækkes.

Siden 2014 har vi løbende opdateret træktællinger i DOFbasen og på en hjemmeside (Gjerrild Fuglestation), ofte suppleret med dagsrapporter med billeder. På den måde får alle tællinger ved Gjerrild i foråret værdi, hvor også de mere stille dage bidrager til forårstotalerne.

Foråret 2015

Året var præget af meget vestenvind og kun få dage med optimalt trækvejr. Aktivitetsniveauet var med 40 observationsdage (totaltællinger) lavere end både 2013 (45 dage) og 2014 (56 dage). Det til trods, blev årstotaler ved Gjerrild 2015 samlet set ganske omfattende. Især med rekorder for islom og misteldrossel.

Rovfugletrækket var især for hvepsvåge, fiskeørn og sort glente langt under det normale, mens stort set alle øvrige rovfugle nåede på niveau med eller over et af de to foregående år. Tårnfalk blev med 89 fugle den tredje højeste forårstotal om tællingerne i Fuglestationsårene inkluderes.

For øvrige non-passerina sås kun få suler, mens målrettet tælling af sortand, fløjsand og toppet skallesluger medførte relativt høje forårstotaler. Højeste dags-max for fløjsand sås 5/6 med 207 trk. Generelt var artsdiversiteten og antal for vand-/vadfugle med undtagelse af gæs dog forholdsvis begrænset.

Totalerne for spurvefugle blev overraskende høje sammenlignet med de to foregående år selv til trods for færre optællingsdage og hyppig vestenvind. Dog udeblev især trækket af ringdue, huldue, skovpiber, engpiber og kvækerfinke ligesom 2014-invasion af Lille korsnæb ikke blev gentaget. Derforuden satte det kolde vejr sit tydelige præg på de langdistance-trækkende fugle, som nærmest var helt fraværende. Vipstjerter havde dog et udmærket år med hvid vipstjert 730 mod lok-max i 1985 (1354), gul vipstjert 1456 mod lok-max i 1987 (2715), og bjergvipstjert 45, hvilket sandsynligvis er anden højeste forårstotal (max i 2008 med 67).

Foråret bød på nye dags- og års-max (dag/år) for islom (2/6), sortstrubet lom (9/28), kortnæbbet gås (39/39), nilgås (5/7), biæder (9/13), misteldrossel (758/1404), spætmejsje (4/5), halemejsje (33/65), bomlærke (36/73) og ny dags-max for bramgås (788), fløjsand (207) og ravn (12).

Observationer af mere fåtallige arter inkluderede nordisk lappedykker, sølvhejre (2. fund), hvid stork, steppehøg (2), lille skrigeørn, storkjove, bjerglærke, pirol, gulirisk og lapværling. Fra lokaliteter udenfor Gjerrild-området bør observationer fra Grenå og Fornæs fremhæves med steppehøg (2), sort glente (2), nordiske lappedykker (2), gulirisk og mere end 3000 returtrækkende sanglærker.

Samlet set har forårstrækket på NØ Djursland været ganske flot, særligt taget vestenvinden og det forholdsvis lave aktivitetsniveau i betragtning. Vi håber derfor, at flere vil prioritere lokaliteten om foråret, da vores aktuelle tællinger klart dokumenterer, at Gjerrild er den østjyske træklokalitet med størst potentiale.

I rovfugle-tabel i Fugleåret medtages antal for hele NØ Djursland.

Lærkefalk, Gjerrild Nordstrand, 5. juni 2015. Foto: Rasmus Due Nielsen

	Forår	Efterår
Dækning	26/2 - 6/6 (40 obs-dage)	Ingen dækning
Ringmærkning Total	ingen	ingen
Observationer almindeligste arter	Sortand 13.381 Ringdue 10.585 Allike 11.631 Bog/kvæk. 30.681 Grønsisken 5783	
Observationer, usædvanlige arter/antal	Islom 6 Nordisk lappedykker 1 Sølvhejre 1 Steppehøg 2 Lille skrigeørn 1 Storkjove 1 Sortterne 2 Biæder 13 Pirol 1 Gulirisk 1 Lapværling 1	

Blåvand Fuglestation

Af Henrik Knudsen

Trækkende strandskader, Blåvandshuk, 5. august 2015. Foto: Bo L. Christiansen

Forår

Vanen tro var vinteren en stille tid for Blåvand, hvor der hverken var stor aktivitet eller mange fugle at nyde udover de mange rastende sorttænder og sølvmåger. Da året lagde meget blæsende ud, startede "havfugle-sæsonen" tidligt, da der både blev iagttaget en storkjove 2/1 og en 2k mellemkjove 3/1. Det var sandsynligvis samme mellemkjove der blev set 18/1. Derudover var der vanen tro klassiske vinterarter som amerikansk sorttand 17/1 og brilleand 18/1. Resten af vinteren forblev stille og rolig, det blev blot til en 2k gråmåge 17/1 plus lidt kaspiske måger.

Foråret blev utrolig godt dækket, på trods af at det ikke er en del af den faste standard med morgentællinger af trækket om foråret. Den fine dækning gav nogle rigtig flotte antal, hvor der blev sat flere dagsrekorder samt nye rekorder for tidligste iagttagelser. Den største forekomst af artsbestemte rødstrubet lom blev iagttaget 6/5, hvor der sås 1.032 trækkende, hvilket er 2. højeste antal om foråret. Til gengæld blev det kun til en enkelt af de store lommer, da der sås en islom 27/3. Da foråret var meget præget af blæst fra

vestlige retninger, blev der set utrolig mange almindelig kjover i løbet af foråret. Samlet blev der iagttaget 85 fugle, hvilket gør foråret 2015 til et af de bedste nogensinde. Blandt dem blev der set 2 mellemkjove hhv. 20/4 og 24/5. Helt usædvanligt blev der også set en 2k nordtrækkende lille kjove 28/4. På trods af den flotte dækning ude i klitterne blev årets havfugl opdaget 28/5 gennem vinduerne fra fuglestationen, da en sortbrynet albatros pludselig kom susende henover p-pladsen, hvor den tog en æresrunde rundt om fyret inden den atter forsvandt mod syd. Fuglen lagde atter vejen forbi 7/6, idet en tysk turist fik sit livs oplevelse, da den pludselig stod og rastede på sydhukket.

Rovfugle bliver der ikke set mange af i løbet af et forår ved Blåvands Huk. Men 3/5 gik hen og blev en lidt usædvanlig dag, da der både blev set 2k steppehøg han samt hele 3 røde glenter i en flok. En længe ventet ny art til hukket blev en smuk triel 24/4, som kom indtrækkende på sydhukket. Det blæsende og iskolde forår betød, at der ikke blev set mange småfugle herude i år. Af de mere spændende kan nævnes 2 rastende gul vipstjerter af racen (*Motacilla flava flavissima*)

Fuglekongesanger, Blåvand 20. oktober 2015. Altid en populær fangst. Foto: Henrik Knudsen

Sydlig nattergal, Blåvand 4. juni 2015. Første junifund nogensinde ved Blåvand. Foto: Henrik Knudsen

Sydlig blåhals, Blåvand, 1. maj 2016. Foto: Henrik Knudsen

Gulhovedet gul vipstjert, Blåvand, 11. maj 2015. En fåtallig fugl ved Blåvand. Foto: Henrik Knudsen

som blev registreret 11/5 og 17-20/5. I mosen sang en han af sydlig blåhals i perioden 26-30/4. Ellers blev der samlet iagttaget 3 vendehalse samt flere gulirisker i løbet af første halvår. Af andre lokale sjældne fugle for Blåvand bød foråret på isflugt og skægmejse, hvor sidstnævnte udgjorde første forårsfund på hukket.

Efterår

På linje med foråret var der rigtig god dækning af trækket. Der var fast observatør ude i klitten, hvor der hver morgen gennem hele sæsonen, blev gennemført en 3 timers morgenobs. Derudover gav man en hånd med i en kortere eller længere periode.

Blandt de mange sortænder kunne der vanen tro atter genfindes flere amerikanere: amerikansk fløjsand, amerikansk sortand og 2 brillænder. Knortegåse-trækket forløb med 147 lysbuget (*Branta bernicla horota*) og 2.366 mørkbuget (*Branta bernicla bernicla*). For kun tredje gang blev der registreret trækkende rødhalset gås, 3 fugle trak 6/10. Af grågæs og kortnæbbet gås trak der henholdsvis 3.782 og 4.339. Talrigeste svømmeand var pibeand med 3.707, mens det blev til 1.855 krikænder og 1.100 spidsænder.

Sulen havde et fantastisk efterår, hvor der samlet blev talt næsten 12.000 fugle. Men det var næsten også den eneste af havfuglene, der havde et godt år. Årets høst af havfugle faldt sent, således blev mange først for alvor registreret i anden halvdel af oktober. Året bød blot på 4 almindelige skråper samt 17 sodfarvede skråper. Den sene ankomst af havfugle betød at stationens blot 2. decemberfund af sodfarvet skråpe blev set 4/12. Da flere havfugle blev set i små antal, var det glædeligt, at der efter flere "tynde" år blev set et lidt pænere antal af stor stormsvale. Samlet bød sæsonen på 69 fugle, hvoraf den største dag var 29 trækkende fugle 19/11. Blandt de store stormsvale blev der fundet 3 af den mere fåtallige lille stormsvale henholdsvis 23/10, 14/11 og 16/11.

Vadefugletrækket som især pågår i juli og august er et af årets bedste perioder på hukket. Trækket var meget normalt uden de store overraskelser. Talrigeste

art var vanen tro strandskade med 10.698 fugle. Stor præstekrave havde en fin sæson med 1.695 fugle, hvor der blev sat dagsrekord med 308 fugle 3/8. Storspoven satte også dagsrekord, da der allerede 2/7 trak 170 fugle, hvilket grundet det tidlige tidspunkt formodes at være hunner. Samlet blev der registreret 609 fugle. Almindelig ryle og islandsk ryle lå også i den mere moderate ende med henholdsvis 5.148 og 4.511. Altid en fryd for øjet var 435 Strandhjejler og 1.491 lille kobbersnepe. De mest sjældne blandt vadefuglene var pomeransflugt 29/8 og thorshane med samlet 9 fugle i perioden 25/10 til 11/12.

Rovfuglene havde et noget mere spændende år. Bemærkelsesværdigt var ny rekord af tårnfalk, hvor der samlet blev talt hele 640 fugle i løbet af efteråret, med hele 112 fugle 14/8. Dværgfalk markerede sig også flot, arten nåede op på 91 trækkende, hvilket var noget over gennemsnit. Blot få år efter invasionen af steppehøg i 2011 rørte arten atter på sig i hele Skandinavien og igen blev Blåvand ikke snydt, da der samlet blev registreret 9 fugle, alle var 1K fugle. Fiskeørn lå også klart over normalen, således passerede 13 fugle hukket i løbet efteråret.

Kjoverne havde et katastrofalt efterår, hvor det nærmest oplevedes som om, de aldrig ankom. Der blev blot noteret 147 almindelig kjover, hvilket gjorde 2015 til et af de dårligste efterår for arten ved Blåvand. De andre kjovearter var også dårlig repræsenteret med blot 16 storkjover og 2 mellemkjover og der var overhovedet ikke nogen iagttagelse af lille kjove.

Blandt mågerne havde hættemåge en ganske fin sæson, samlet var der 13.119 fugle. Lidt mere trist var det, at der i år heller ikke blev registreret nogen sabinemåger og trenden med færre sorthovedede måger fortsatte og det endte faktisk med, at arten slet ikke blev set i efteråret. Rovterner er atter årlig ved hukket, hvor der samlet trak 3 fugle forbi henholdsvis 22/7, 4/8 og 29/8. 41 sortterner registreredes og blandt dem sås hukkets 2. hvidvingede terne nogensinde 26/8.

Året bød på 406 søkonger, heraf sås de 236 19/11. Årets eneste lunde sås kort før lukketid 12/12.

Hos småfuglene var der især to arter der imponerede, stær var den talrigeste med 107.930, men sjagger havde også en fantastisk dag med over 15.000 fugle 26/10, hvilket er den 3. største forekomst nogensinde på hukket. Året bød også på ganske mange landsvaler og mursejlere med henholdsvis 12.697 og 4.878 fugle. Engpiber svinger meget fra år til år, og lå i 2015 i den lave ende med 19.564 trækkende. Blandt piberne var der 3 storpibere 24/9, 27/9 og 10/10 og den efterhånden temmelige sjældne og langt fra årlige markpiber trak forbi

7/9. En længe ventet ny art for Blåvand var en bjergpiber 27/10. De smukke sibiriske småfugle blev også fundet i fine antal, således blev det til samlet 17 hvidbrynede løvsangere, hvor den første dukkede op 12/9, den tidligste for Blåvand nogensinde. Nævneværdig er også 2 sibiriske gransangere (*Phylloscopus collybita tristis*) 4/10 og 1/11. På trods af få trækkende korsnæb blev der både set hvidvinget korsnæb 8/8 og stor korsnæb 11/10. Årets sjældneste småfugl var en ørkenstenpikker (3. fund) som rastede kortvarigt ved sabinebunkeren 22/12.

Ringmærkning

Forår

Hele foråret blev dækket, fra marts til sidst i juni. Der blev mærket i fyrhaven og i stationshaven. Foråret var en stor udfordring at få gennemført, da vejret var utrolig dårligt, med det synlige resultat at kun marts måned var antalsmæssigt god. Det samlede antal endte således på 1.630 fugle, hvilket hører til i den mere lave ende. Årets to mest talrige arter var solsort og gransanger med henholdsvis 239 og 233 fugle. Løvsangeren havde sit dårligste år, og for første gang i fuglestationens historie blev mærket under 100 fugle på et helt forår, det blev ikke til mere end 72 fugle. Rødstjert skuffede også med blot 18 fugle. Den store invasion af rødtoppet fuglekonge, som det østlige Danmark oplevede, smittede ikke rigtig af på Blåvand, 5 fugle var hvad man kunne forvente. Sydlig nattergal som ikke var blevet mærket i flere år, blev mærket 4/6 hvilket tillige var første juni fund. Der blev ikke mærket nogen SU-arter i år, dog fremviste en lundsanger 27/5 karakterer meget lig grøn sanger (*Phylloscopus nitidus*), en fjer fra fuglen er sendt til DNA undersøgelse, men der foreligger endnu ikke noget svar. I fald det vitterligt er en grøn sanger, vil det være en ny art for landet.

Efterår

Forårets ringmærkning fortsatte non-stop sommeren over og der blev ringmærket gennem hele efteråret helt frem til starten af december. Vejrsmæssigt var efteråret også på linje med foråret, og ugunstige forhold for ringmærkningen resulterede eksempelvis i at september, som normalt er en god periode, blev en meget mager omgang. Flere dage med massiv regn umuliggjorde således ringmærkningen og septembertotalen blev kun på 726 fugle. Samlet blev der mærket 4.253 fugle, heraf blev lidt over halvdelen mærket i oktober med 2.372 fugle, hvor vejret var helt anderledes tørt. I oktober var der især store dage 11/10 273, 17/10 432 og 18/10 332. Årets mest talrige art blev fuglekonge med 890 fugle. På de næste pladser kom rødhals med 615 og gransanger med 468. For gransangerens vedkommende var det ny rekord. Af mere fåtallige fugle blev der mærket fuglekongesanger 20/10, 8 hvidbrynet løvsanger, heraf 4 21/9. En hvidhalset fluesnapper 8/9 var første efterårsfund, og et af de eneste i Danmark nogensinde. Af andre fåtallige arter kan nævnes 3 høgesangere, 3 lille fluesnapper og 11 rødtoppede fuglekonger.

	Forår	Efterår
Dækning	1/1-30/6	1/7-31/12
Ringmærkning Total	1630	4253
Talrigest ringmærkede arter	Solsort 239 Gransanger 239 Rødhals 128	Fuglekonge 890 Rødhals 615 Gransanger 468
Sjældneste ringmærkede arter	Sydlig nattergal Sydlig blåhals/Sibirisk gransanger Lundsanger Rødtoppet fuglekonge 5 Fyrremejse Spætmejse	Høgesanger 3 Fuglekongesanger Hvidbrynet løvsanger 8 Lille fluesnapper 3 Hvidhalset fluesnapper Spætmejse 2
Observationer, almindeligste arter	Rødstrubet lom 5721 Sortand 9000 Sølvmåge 7500	Rødstrubet lom 6086 Sule 13.557 Strandskade 10.698 Hættemåge 13.119 Landsvale 12.697 Sjagger 16.401 Stær 107.930 Bog/kvækerfinke 29.475
Observationer, usædvanlige arter/antal	Mellemkjøve 2 Lille kjøve Sorthovedet måge 2 Gråmåge 2 Hvidvinget måge Isfugl Biæder Gulhovedet gul vipstjert 2 Pirol Gulirisk 5	Rødhalset gås 3 Nordisk lappedykker 6 Lille stormsvale 3 Steppehøg 9 Aftenfalk Pomeransfugl Thorshane 8 Rovterne 3 Hvidvinget terne Lunde Biæder Storpiber 3 Markpiber Bjergpiber Høgesanger 3 Sibirisk gransanger Gulirisk 4 Hvidvinget korsnæb
Observationer, sjældne arter	Amerikansk sortand 2 Brilleand Islom Sortbrynet albatros Steppehøg	Amerikansk sortand Brilleand 2 Amerikansk fløjsand 3 Ørkenstenpikker
Ynglefugle, almindeligste (par)	Tornsanger 50 Tornirisk 30	
Ynglefugle, sjældne (par)	Sortstrubet bynkefugl 5-8 Karmindompap 2-3	

Fugleåret 2015 på Vorsø

Af Jens Gregersen

Vorsø er den eneste af de gamle feltstationer der har overlevet med bemanding året rundt. Der optæles fugle året rundt med henblik på at have nogle repræsentative tal, men det angår mest vandfuglene. Landfugle registreres mere tilfældigt og ikke gennem linjetakseringer eller punktællinger. Ynglefuglene optælles og kortlægges årligt, men det er som de øvrige fugletællinger ikke en opgave som er obligatorisk. Det eneste som nogen myndighed kræver tal på, er antallet af ynglende skarver.

Det er DCE (Aarhus Universitet) – Nationalt Center for Miljø og Energi som står for den årlige tælling af hele landets ynglebestand af skarver, en rutine som blev udviklet på Feltstationen på Vorsø dengang skarvbestanden var begyndt at tiltage og sprede sig. Forskellige andre statslige landsdækkende optællinger af vandfugle forløber nogle få gange om året og her bliver Vorsø området naturligvis dækket af undertegnede.

Feltstationen på Vorsø drives af Naturstyrelsen enhed "Søhøjlandet" (Silkeborg Statsskovdistrikt). Stedet

holdes åbent for forskere eller specialestuderende. Fra Naturstyrelsens side satses der på formidling i form af naturvejledning. Fra april til september besøges øen af grupper af interesserede der vises rundt på ruter som varierer efter årstiden.

Det er 5 år siden sidst der er skrevet noget om Fugleåret på Vorsø. Det er ikke fordi der ikke er sket noget på stedet; der er talt fugle op næsten dagligt og kommet mange spændende observationer. Først og fremmest er der kommet to nye ynglefugle: Havørn og parktræløber.

Havørnen var ventet efter en lang periode med tiltagende forekomst. Men fra august 2011 lignede det et par som holdt til. De byggede rede i vinteren og har nu fået unger hvert år, i 2015 2 unger. Redetræet væltede i stormen 29. november, men de gik straks i gang med at bygge en ny i et af de nærmeste træer i den stormhærgede Vorsø Vesterskov.

Parktræløberen indfandt sig samtidig med ørnene. De har også sat sit præg på atmosfæren på øen, fordi de er meget mere nærværende i de åbne områder. I 2015 var der endda 2-3 par.

Ynglefuglene på Vorsø udgøres stadig af omkring 50 arter. Der sker hele tiden ændringer, senest er nattergal forsvundet, efter at der tidligere årligt fandtes 10-15 par. Af kærsanger kun 1-2 par, tidligere fandtes 15 par. Løvsanger er også næsten forsvundet, men talstærkt erstattet af gransanger som nu findes med omkring 30 par. De talrigste småfugle er bogfinke (70 par), munk (45 par) og gærdesmutte (55 par) der alle er ret fleksible habitatsmæssigt. Tornsanger viser vigende tendens fra 45-50 par til 30 par, klart vigende efterhånden som åbne områder groer til. De sidst opgivende landbrugsjorde har henligget i 37 år (sidste dyrkning 1978). De er allerede stærkt tilgroede med ungskov mange steder. De ældste fredmarker som de kaldes på Vorsø, har ligget i 87 år (sidst dyrkning 1928) og de er på hele den østlige del af øen blevet til skov af hovedsageligt ahorn, mens der på vestdelen stadig mangler egentlig skov, men er stærkt tilgroede med slåen, tjorn og pil. En art der klarer sig godt i dette stadium af succesion er jernspurv som stabilt findes med 25-30 par.

Den største forandring der er sket med ynglefuglene er skarvens store tilbagegang, i 2015 kun 373 par. Denne nedgang begyndte allerede for 20 år siden og synes at fortsætte i 2015. Der er kun tre små kolonier på Vorsø og man fornemmer knapt hvor de fandtes da der var 5000 par i 1991. Disse områder er blevet til ny skov, ganske vist domineret af ahorn.

Der er ikke noget der tyder på, at havørnene har nogen negativ effekt på skarverne. Dog fortrak 300 par fra Vorsø Vesterskov da ørnene havde etableret sig. De flyttede til Vorsø Østerskov, hvor der kun var få tilbage, så det gamle kolonibillede, hvor skarv, råge og fiskehejre er i blandede kolonier, genopstod.

Hvis der skal bemærkes noget om de rastende fugle på de lavvandede rundt om øen, er der få bemærkninger. Den store forekomst af lille kobbersneppe om foråret var ikke

mindre udpræget i 2015 med op til 1190 (2/5). Arten optrådte i stort tal fra 28/3-23/5, et typisk forløb.

Den store hjejle forekomst kulminerede med 4800 (22/9), ikke noget rekordstort tal, men arten var stabilt tilstede fra sidst i juli til midt i oktober. Hjejlerne fælder på sandbanke ved Vorsø Kalv, hvilket ikke var et fænomen tidligere.

Antallet af grågås var klart mindre i 2015 og der var længere mellem større forekomster som fx 1600 (2/8). Pibeand kulminerede med 620 (12/10) fouragerende i østvejlen som er rig på havgræs (*Ruppia spiralis*). Også pæn forekomst af knopsvane med 139 (11/10), dertil en antydning af knortegæs med 12 (8/10). Bramgås bemærkedes overtrækkende hen mod midten af oktober, men er endnu kun set raste sparsomt.

Der blev set sort glente 15/5, en ny art for området. En rovterne kom forbi 1/7 juli, en art som ikke er blevet set i årtier, men nu ventelig efter at den er tilbage som fast ynglefugl i sydøstdanmark. Sandløber blev set to gange i juli og op til 3 (29/7)

Sluttelig en bemærkning om et par vintergæster. Forekomsten af bjergirisk er aftaget betydeligt og ses nu sjældent i antal over 50. I 2015 ankom den om efteråret 9. oktober. Stor tornskade som efter mange års fravær vendte tilbage i 2008, var frofæst de følgende 5-6 vintre. Den var borte i 2015. Antallet af sjagger og vindrossel som fouragerende i bevoksningerne af hvidtjørn er aftaget markant, måske også på grund af tilgroning.

26.7. 2015
Søren M. Sørensen

Keldsnor Fuglestation

Af Jacob Sterup

Indledning

Denne gennemgang omfatter fugleobservationerne på Langeland i 2015, primært med fokus på den sydlige del af øen. Råmateriale er primært de knap 20.500 observationer fra kommunen, der er tastet ind i DOF-basen. Forårstrækket var som sædvanlig dækket ret sporadisk, mens der var god dækning af efterårstrækket. De personer, der bidrog med flest observationer i årets løb, var Ole Goldschmidt, Ella Mikkelsen, Frank Jensen-Hammer, Morten Müller og Nis Rattenborg.

Der blev i 2015 kun ringmærket enkelte dage i foråret, mens dækningen var mere regelmæssig i efteråret. Otte ringmærkere var aktive på fuglestationen i løbet af 2015, hvoraf Michael Bjerregaard, Michael Højgaard Hansen og Hans Rytter tilsammen stod for ca. 75 % af mærkningerne.

Ifølge indtastningerne i DOFbasen blev der registreret 234 arter på Langeland i 2015 (fraserteret formodede undslupne fangenskabsfugle), hvilket er det højeste antal siden 2008. Året vil blandt andet blive husket for Langelands første fund af citronvipstjert (der yngede med gul vipstjert), en stationær hvidskægget terne samt en hellig ibis, der måske stammede fra den introducerede og invasive bestand i Frankrig.

Tak til alle, der har deltaget i ringmærkningsaktiviteterne eller har bidraget med observationer fra Langeland i 2015.

Første halvår

Vinterperioden er fuglemæssigt en stille tid, hvor fokus primært er på gæs og måger. Vinterbestanden af gæs har gennemgået store ændringer de senere år. Bramgås var før 2005 decideret sjælden om vinteren, men siden er den nærmest eksploderet i antal. I 2015 var største januarflok 4.600 ved Fårevejle 16/1, og 23/3 taltes 6.500 på Siø. Også blisgås ses overvintrende i stadig større tal. Her blev årets største koncentration 700 ved Herslev 25/2, heraf to fugle med halsbånd (mærket i Holland december 2013).

I alt sås 11 arter af måger på Langeland i årets løb. Gråmåger ses kun med års mellemrum på Langeland, så to langtidsstationære 2K-fugle i havnene i Spodsbjerg (14/2-12/4) og Bagenkop (21/2-14/3) er ekstraordinært og gav lidt ekstra krydderi til mågeobsen. I begge disse havne blev der også set flere middelhavs-sølvmåger i årets løb. Største koncentration af kaspisk måge var 12 fugle i Bagenkop Havn 26/2, heriblandt

Hellig ibis, Humble, 13. december 2015. Foto: Jacob Sterup

Rødtoppet Fuglekonge - en af dagens tre ringmærkede fugle. I baggrunden to fuglekonger. Gulstav, 31. oktober 2015. Foto: Hans Rytter

fugle mærket som unger i Ukraine og det sydøstlige Tyskland.

Blandt højdepunkterne fra foråret skal fremhæves rekordforekomst af rødtoppet fuglekonge 11/4, hvor der blev fundet hele 14 ved Gulstav og 3 ved Vesteregnet. Samme dag sås 4 Sølvhejrer i Snaremosen, hvilket var årets største flok. 10 ringdrosler ved Gulstav 26/4 er mange på Langeland. En sydlig nattergal blev 3/5 set og hørt ved Gulstav Mose, og 11/5 sås en lille fluesnapper i ringmærkningskrattet ved Gulstav. Foråret var fattigt på moseterne med kun i alt 3 sortterner. Alligevel blev det til et fund af hvidvinget terne, idet en fugl sås i Botofte Skovmose 11/5.

Det blev til en enkelt rigtig god returtrækkedag 15/5, hvor en lille flok observatører på Dovns Klint blandt andet fornøjede sig med islom (første på Langeland siden 2004), 6 biædere, hedehøg, sort glente og gulirisk. Yderligere 3 biædere trak forbi Keldsnor 6/6.

Forårets højdepunkt blev en citronvipstjert hun, der blev fundet 6/6 af Morten Müller i Keldsnor. Fuglen sås med redemateriale, da den blev fundet. Den dannede par med en gul vipstjert, og parret blev fulgt intensivt. Observationerne tydede snart på, at der blev ruget, og 22/6 sås fuglene første gang med føde. 30/6 sås en ungfugl, der er godkendt af SU som hybrid mellem de to arter. Herefter sås hunnen kun én gang (10/7). Det er første fund af arten på Langeland (Langelandsart nr. 310) og første gang, arten er fundet ynglende i Danmark.

Foråret blev rundet af med en sribet ryle (3. fund på Langeland), der sås kortvarigt i Keldsnor 25/6.

Ynglefugle

For fjerde år i træk var der ynglende rovterner i Det sydfynske Øhav. I år "kun" ét par (to i 2014). Fuglene bruger i høj grad Nørreballe Nor og Tryggelev Nor som fourageringsområder. Første observation blev gjort i Nørreballe Nor 3/5, og 16/7 sås parret med to ungfugle ved Storeholm. Hele eller dele af familien sås næsten fast i Tryggelev Nor fra 22/7, og til de sås sidste gang 19/9.

To par sorthovedet måge ynglede i Botofte Skovmose. I 2014 var der et sandsynligt ynglepar samme sted, men ellers er dette det første sikre ynglefund af arten på selve Langeland.

Det faste tranepar ved Tranekær fik én unge på vingerne.

Bestand af rørdrum ser ud til at være i fremgang efter flere år på et lavt niveau. I alt hørtes mindst 10 paukende fugle fordelt på otte lokaliteter.

Mindre positivt ser det ud for karmindompap, idet 2015 blev året, hvor arten tilsyneladende forsvandt som ynglefugl på Langeland. Arten sås slet ikke på de faste lokaliteter omkring sydspidsen, og fra resten af øen var det kun to iagttagelser; 23/5 1 syngende Snaremosen og 11/6 1 Skovsgård.

Middelhavssølvmåge, Bagenkop Havn, 20. oktober 2015.
Foto: Jacob Sterup

Sommerhuset ved Gulstav Mose, hvor Keldsnor Fuglestation de seneste mange år har lejet sig ind i efterårsmånederne. 13. september 2015. Foto: Hans Rytter

Andet halvår

Andet halvår startede med stil, idet en hvidskægget terne (Langelands tredje fund) blev fundet i Tryggelev Nor 3/7 af Morten Müller. Fuglen blev til 6/7. Knap så spontant forekommende var en rødhalsed gås, som dukkede op i Nørreballe Nor 3/7. Denne fugl, som var forsynet med ring og altså undsluppet fra fangenskab, var langtidstationær og sås sidste gang i Tryggelev Nor 28/8.

Efterårets rovfugletræk var over middel for de fleste arter, og flere arter satte rekord. Hvepsevågetrækket var det største, der er registreret i mange år. I alt 2.291 trækkende blev registreret, hvoraf 1.210 trak sydpå 4-5/9. For kærhøgene var det et flot efterår. Ca. 300 trækkende rørhøge er normalt, mens 103 blå kærhøge er ny rekord. Steppenhøg optræder som i resten af landet stadig hyppigere, og 9 fugle mellem 20/8 og 25/10 er rekord. Også 6 hedehøge (6-25/8) er mange.

Blandt falkene var der ny rekord for vandrefalk (i alt 45, heraf 6 både 27/9 og 24/10). Også 557 trækkende tårnfalke og 11 aftenfalke er mange på et efterår, mens 19 lærkefalke til gengæld er under middel. Årets sjældneste rovfugl var en ung kongeørn, der gjorde trækforsøg ved Dovns Klint 19/10, og sandsynligvis samme fugl sås over Fredmosen 23/10.

Gåsetrækket kulminerede 29/9, hvor 43.000 bramgæs og 28.300 knortegæs trak forbi Dovns Klint.

Efterårets kjoventræk udgjordes af i alt 40 almindelige kjoever mellem 17/8 og 9/9 samt en enkelt lille kjoeve (1K), der trak forbi Vognsbjerg 23/8.

Af spændende småfugle i efterårsmånederne kan fremhæves i alt 13 trækkende rødstrubede pibere (10/9-9/10) og 1 hortulan (9/9). Der blev set/hørt i alt 5 hvidbrynede løvsangere ved Gulstav mellem 12/9 og 17/10 (inkl. 2 ringmærkede). 110.000 trækkende bog/kvækerfinker blev talt 9/10, og 925 misteldrosler trak 14-15/10.

En hellig ibis blev fundet af Tommy Jensen i Rudkøbing Vejle 29/11, og fra 3-21/12 var fuglen meget stationær ved Humble. Fuglen var en ungfugl uden

Michael Bjerregaard med hvidbrynet løvsanger på Keldsnor Fuglestation, 12. september 2015. Foto: Hans Rytter

ringe eller andre tegn på fangenskab, og det er ikke usandsynligt, at den stammer fra Frankrig, hvor en større bestand har etableret sig på baggrund af undslupne fugle fra fugleparker. Samme fugl dukkede i øvrigt senere op ved Ystad i Sydsverige.

En overvintrende sortstrubet bynkefugl blev set i Tryggelev Nor fra 8/12 og året ud.

Ringmærkning

Der blev i foråret ringmærket i meget beskedent omfang, idet nettene kun var oppe på i alt ni datoer i maj og juni. Der blev mærket i alt 203 fugle fordelt på 22 arter (inkl. ynglefuglemærkning af digesvaler og landsvaler).

Efterårssæsonen så længe ud til at blive halvdårlig. Ved udgangen af september var der mærket knap 2.400 fugle, men så kom oktober med hidtil usete mængder af fuglekonger og rødhalse. Oktober alene gav 3.960 fugle. Dermed endte efterårstotalen på 6.334 fugle (fordelt på 50 arter), hvilket er den næsthøjeste efterårstotal hidtil.

	Forår	Efterår
Dækning	Sporadisk dækning	Trækobs. 14/8-30/10
Ringmærkning Total	203	6334 (24/7-31/10)
Talrigest ringmærkede arter	Digesvale 43 Munk 31 Gærdesanger 25	Fuglekonge 2.330 Gransanger 905 Rødhals 795
Sjældneste ringmærkede arter		Hvidbrynet løvsanger 2 Rødtoppet fuglekonge 6 Ringdrossel 1
Observationer, usædvanlige arter/antal	Islom 1 Skestork 5 Gråmåge 2 Hvidvinget terne 1 Biæder 9 Sydlig nattergal 1 Lille fluesnapper 1 Gulirisk 7	Sule 2 Silkehejre 1 Skæmte 1 Steppehøg Kongeørn 1 Stribet ryle 1 Lille kjove 1 Natravn 1 Biæder 1 Rødstrubet piber 13 Hvidbrynet løvsanger 5 Lille fluesnapper 2 Hortulan 1
Observationer, sjældne arter	Citronvipstjert 1	Hvidskægget Terne 1 Hellig Ibis 1

Der var net oppe på i alt 53 dage mellem 24/7 og 31/10. På 17 datoer blev totalen på over 100 fugle, hvoraf hele 10 dage gav over 200 fugle. Især oktober gav rigtig mange store mærkningsdage, og efterårets fem største dage faldt alle medio oktober. Største dag var 17/10 med 866 mærkede fugle (heraf 658 fuglekonger og 111 rødhalse), hvilket er ny dagsrekord. Næststørste dag var 13/10 med 586 mærkninger.

Listen over efterårets hyppigst mærkede arter domineres af kort- og mellemdistancetrækkerne. Top fem udgøres af fuglekonge 2.330 (rekord), gransanger 905, rødhals 795 (rekord), munk 359 og gærdesmutte 289. For fuglekonge var det mere end en fordobling af den kun ét år gamle rekordsæson.

For de fleste Afrika-trækkere var sæsontotalerne under middel. Især skuffede ringmærkningen i rørsko-

ven. Der var stort set ingen bladlus i tagrørene, hvilket ser ud til at have medført færre rastende rørskovs-fugle. Hverken 77 kærsangere, 157 rørsangere eller 17 sivsangere er imponerende, i forhold til hvad vi plejer at fange. Og løvsanger fortsatte nedturen. De i alt 127 mærkede er en af de laveste efterårstotaler nogensinde.

Blåmejsen, der som invasionsfugl nogle år fanges i store tal, udeblev næsten fuldstændig dette efterår. Blot 66 blev mærket, heraf 27 i oktober.

Efterårets sjældneste fangster var to hvidbrynede løvsangere, hhv. 12/9 og 26/9. Fuglen fra 12/9 er tidligste fund nogensinde fra Langeland. Herudover var de mest usædvanlige arter rødtoppet fuglekonge 6, ringdrossel 1, vende-hals 1, nattergal 3, græshoppe-sanger 1 og skægmejsen 10. En meget sen havesanger blev mærket 30/10.

Aflæsninger og genmeldinger

I løbet af efteråret blev der fanget i alt 11 fugle med fremmede ringe. De fire var fra Sverige, to fra Norge, en fra Finland, en fra Tyskland, to fra Belgien, mens en var fra andetsteds i Danmark. Fremhæves skal en digesvale, der var mærket i august 2012 i Sachsen-Anhalt, Tyskland, og blev aflæst som ynglefugl ved Dovns Klint 24/7. En jernspurv aflæst 14/10 var mærket 11/9 samme år ved Piteå i Nordsverige, hele 1295 km mod NNØ. To fuglekonger aflæst i oktober var mærket tidligere samme efterår i hhv. Östergötland, Sverige, og Turku & Pori, Finland.

Herudover blev der i løbet af året (forår + efterår) aflæst i alt 56 fugle med vore egne ringe, mærket i området i 2014 eller tidligere. De ældste af disse var mærket i 2012 (9 stk.), mens 12 var fra 2013 og 35 var fra 2014.

Vi modtog i 2015 i alt 15 genfund af fugle mærket på stationen. Genfundene fordelte sig på 10 arter og 11 lande. Blandt disse var en almindelig ryle aflæst i Polen, en sangdrossel skudt i Portugal, en sivsanger aflæst i Luxembourg (fanget 5 dage efter mærkningen i august 2014), en munk fra Italien (mærket 22/8 2014 og aflæst 22 dage senere 1.182 km sydpå), to gransangere fra hhv. Belgien (oktober) og Frankrig (april), en broget fluesnapper fra Norge samt to blåmejsere fra Sverige (Nidingen og Falsterbo).

Trækobservationer fra Bruns Banke ved Gulstav, 18. september 2015. Foto: Hans Rytter

Kvækerfinke, Ganløse, 16. december 2015. Foto: Lars Jensen

Rørvig 2015

Af Jørgen Bech

Toppet lappedykker, Hovvig, 3. maj 2015. Foto: Lars Andersen

Lad det være slået fast med det samme: 2015 (vores 43. år som fuglestation) blev et år, hvor en overvældende stor del af de variable faktorer, der er afgørende for årets kvalitet, endte i negativ!

Efter en fornuftig tidlig trækperiode gik det helt galt i årets absolutte kerneperiode medio april – primo juni, hvor diversiteten af fugle er højest.

Hele perioden blev hærget af kulde og først og fremmest en konstant vestenvind. Nedturen blev delt med landets øvrige østenvindslokaliteter. Den uundgåelige følge blev lave træktal og en række fåtallige arter, der slet ikke viste sig.

I efteråret var den rigtige havvind med nordvest-drejning endnu engang længe om at komme i gang. Det blev også tydeligt, at både kjoever og vadefugle var præget af et sløjt år på tundraen med en meget lille eller helt udebleven tilgang af 1K fugle. Og at en række af de typisk meget fluktuerende småfugle befandt sig i et år med "anti-invasion".

Kunsten er jo så at gå efter det, der er. Og siden at få aflæst og beskrevet, hvordan et sådant vanskeligt år kom til at se ud. For der var stadigvæk fugle og fine fund. Der var positive rekorder, og der var overraskelser blandt ynglefuglene. Samlet sås 236 arter (A-C arter) i 2015.

Januar, februar og marts

Året åbnede med et par kulinger fra nordvest og iskold vinterhavobs fra Korshage. Især 4/1 produktiv med mallebuk 80, mellemkjøve 1 2k og en hvidnæbbet lom fulgt af 11/1 med storkjøve og lunde.

De 2 artsspecifikke flokke af hvidvinget korsnæb (1/1 14 Korshage, 5/1 15 Rørvig Lyng) tyndede lang-

somt ud og 10/4 blev der sat et foreløbigt punktum for denne arts seneste, fantastiske sæsoner.

Det var mildt og enkeltbekkasin 2 hang på i Flyndersø. I isfrie Hovvig toppede bjergand 6/1 2000 og hvinand 27/2 2535 til nat, og der var isfugl. I februar en usædvanlig ansamling af irisker på Nakkehalvøen – tornirisk 50 og bjergirisk 75. Også mange sne-spurve med op til 25/1 95 Skansehage. Generelt må udbuddet af frø have været meget højt denne vinter.

I den slags vintre starter trækket i løbet af februar, og den efterfølgende marts blev årets ubetinget bedste trækmåned. Blandt svaner og gæs noteres lokalt stort forårsrast af pibesvane 19/3 48 og stigende tilgang af blisgæs – 334 trak og rastflok på 18/3 260 Hovvig. Flere spurvefugle trak talrigt. Blandt mejserne (blåmejs 1331) et usædvanligt indslag af halemejs på træ (i alt 98), og bjergvipstjert 17/3 10 Ø (af 40) er mange. Årets helt store trækrekord var imidlertid misteldrossel 17/3 1467 Ø ud af en forårstotal på 2349. En vild dag, hvor hovedparten trak ud mellem 7:00 og 9:15. De tidlige rov-fugle fik gode træk, som musvåge (3307), havørn (32) og rød glente (113), sidstnævnte med en dagsrekord 18/3 22 Ø. I det lys er duehøg (8 i alt) fortsat vigende i antal.

Første sortstrubede bynkefugl stillede 9/3 1 han Søndervang og nåede en forårsrekord på 8 fugle. 25/3 mosehornugle 3 (af i alt 13). enkeltbekkasin 23/3 8 Flyndersø var en stort forårsrast.

April

Der var en del focus på Nyrup Bugt fra Vesterlyng til Plantagekysten. Lappedykkerne havde toppet i marts med gråstrubet 12/3 145 (rekordstor rast) og nordisk

Sortklire, Hovvig, 19. juni 2015. Foto: Dennis Olsen

Havørn (og grågåås), Hovvig, 22. august 2015. Foto: Dennis Olsen

16/3 9. Primo april var det så lommerne med 8/4 sortstrubet lom 54 og 5/4 islom 2 ad i odr set fra Vesterlyng. Yderligere 3 iagttagelser af Islom fra Korshage, hvor den sidste (ad i sdr) trak NV 22/5.

Trækket var rimeligt intakt i aprils første 1/3. Stor tornskade kulminerede – et forår på 13 fugle, hvor 1 + 1 i højt direkte udtræk over havet 4/4 var usædvanligt.

Datoen 11/4 blev en skillelinje for foråret. Hele 7 rovfuglearter havde årets største dag denne dag uden dog at være prangende – fiskeørn 19 Ø og vandrefalk 7 Ø var de bedste. Årsagen var det relative kollaps, der siden indtog forårstrækket. Vejret var helt forkert, og tallene blev derefter. For de fåtallige rovfuglearter

kom der en brat ende på gode år for sort glente (kun 3 på træk), mens steppehøg klarede skærene med 2 2k fugle fra Korshage 29/4 og 30/4. Helt galt gik det for hedeheg, der endte i 0 for hele året.

Også sorthovedet måge 1 3k Ø Korshage deltog i trækket 11/4.

For en enkelt art syntes vestenvind at være ganske gunstigt. I hvert fald var en rast for ringdrossel 24/4 på 56 på Nørrevang virkelig mange og mindst 132 udgjorde denne arts forår. Vendehals indledte 28/4 med 2 ved Nakke og klarede med 6 fugle foråret hæderligt. Samme sted præsterede årets eneste gulirisk 17/4.

Tejst, Korshage, 6. september 2015. Foto: Klaus Bjerre

Stor tornskade, Korshage, 19. november 2015. Foto: John Rieland

Ringdrossel, Korshage, 11. april 2015. Foto: John Rieland

Man skulle lidt ind på halvøen for at finde forårets highlights. 18/4 blev 1 par lille flagspætte opdaget ved Langesømosen i et yngleforsøg. Parret havde valgt et mirabelstød med indslag af særdeles hårdt træ på meget eksponeret position, og redehullet blev til sidst opgivet. 27/4 kort optræden af en hærfugl nær Rørvig Havn. Og 26/4 stod styteløber igen i Hovvig – 1 par med hannen i sort silke og en mere brunstort hun. Parret blev til 29/4 og forsvandt efter en dags optræden 30/4 på sidste års ynglelokalitet Nygård Sø. Oplagte gengangere fra 2014, men forholdene yderst skuffende med alt for høj vandstand. Så de skred igen.

Maj

Hele måneden hærget af kulde fra vest. Uendeligt få gange åbnede den rigtige trækkorridor sig på klem. Det indtraf 5/5 en eftermiddag mellem et frontsystems varmfront og koldfront. På få timer drøede 51 hvepsevåger øst. Utroligt tidligt at få så stor en gruppe frem. Dagen sluttede med 3 sortterner og en biæder på træforsøg NNØ, cirkende i piruetter indtil den opgav mod de nu tykke skyer. Arten blev tillige hørt overtrækkende Rørvig 15/5, men ellers gik det rimeligt galt for det meste af trækket inklusive småfugletrækket. Nedgangsarter som løvsanger og ikke mindst broget fluesnapper endte helt i bund, hvor sidstnævnte nåede ned på historisk lave 15 individer for et forår! Pibertrækket lå omkring 20 % af normen for både eng- og skovpiber. Bynkefugl var fåtallig (86), mens stenpikker klarede sig bedre (272). Blåhals udeblev, men den helt store smerte knyttede sig til hortulan, der ikke uventet for første gang i 43 års historie og en total for alle år på 691 gik i 0.

Lidt lys i mørket var et fremstød af rødtoppet fuglekonge. Vi måtte vente til 30/4, men registrerede så 4 for foråret og 7 for hele året. 22/5 – 24/5 dukkede nøddekrige pludseligt op ved Dybesø – Højsandet med 2 fugle, den ene en 1K! Pirol trodsede kulden med 9/5 1 ad han Ø Korshage og 5/6 – 7/6 2 siden 1 rastende i Nørrevangs skovbryn af gamle ege. Fra mere dubiøs hylde en iberisk blåskade 15/5 og igen 2/6 Korshage, mens karmindompap raslede ned på kun 3 individer.

Juni

Meteorologisk aflysning af eventuelle forsommerhits. Dog indtraf 5/6 en dag, hvor observatorerne for første gang siden starten af april fik en hel trækdag bag Korshage. Lærkefalk fik hevet sig op til fortsat bundskrabende 15 for et forår, og årets eneste aftenfalk zippede ud. I Hovvig lille arktisk rast med bl.a. forårsjældne krumnæbbet ryle, der 31/5 – 1/6 havde sel-skab af 1 kærløber. Skestork var forbi 1/6. 15/6 trykkede vinden en almindelig skråpe forbi Korshage, og samme aften sivede en sort glente op til Hovvig sydfra.

Opmuntringen skulle findes blandt ynglefuglene. Følgende serie af arter med sandsynlig yngleførekomst/forsøg i 2015: Skovsneppe, dobbeltbekkasin, svaleklire, natravn, lille flagspætte, græshoppesanger, rødtoppet fuglekonge, nøddekrige og bomlærke. Alle særdeles fine lokale ynglefugle.

Skarvkolonien husede i år 998 par. Rørhøg har haft svært ved at bide sig fast, men 1 par med 4 1K i 2015.

Rødrygget tornskade udbyggede til 12 par og har øget eksplosivt de sidste 2 år. Helt som ventet med dårligt udbytte i den insektfjendtlige sommer med kun 8 udflyjere 1K konstateret. Digesvale havde pludseligt rekoloniseret med nu 2 små kolonier, og en anden vigende art atlingand optrådte langvarigt med op til 8 individer 7/6 i Hovvig.

Måneden sluttede i uændret skummel kulde. Måske basis for et par kæmperast af svaleklire, der nåede 19/6 32 Hovvig og 26/6 41 Slettermosegård.

Juli og august

I juli et pænt træk af arktiske vadere i månedens slutning. Pomeransfugl overflyvende Hovvig 30/7 var månedens sjældneste fugl. Vandstanden var høj i Hovvig, så klirerne dominerede med gode tal. Småspoverne på de små hedepletter kom op på 15/7 16 Flyndersø og 25/7 18 Plantagekysten. Medio juli er det nu tradition, at 1K sortstrubet bynkefugl dukker op på Korshage. Det indtraf 17/7. 4 blev set i efteråret, alle skiftede til handragt.

Fra august drosselrørsanger 23/8 1 Hovvig, kærløber 19/8 1 SV Rørvig og odinshane 21/8 1 1K + 25/8 -28/8 1 1K Hovvig.

September og oktober

Fra starten af september stod det helt klart, at der ikke eller næsten ikke kom 1K fra tundraen. Af vadere eller arktiske kjoever. September blev usædvanlig død! Virkeligt tyndt med småfugle. Måske var det den dårlige ynglesæson i Skandinavien, der slog igennem med tidligt nedtræk af gamle fugle og en meget lille 1 k-generation. En hæderlig undtagelse var vendehals (4 efterår), og stenpikker overraskede med en pludselig dag med kæmpefald 19/9 125. I Rørvig går det hurtigt videre: 20/9 var der kun 1. I Hovvig fortsat utrolig koncentration af vandfugle. Som f.eks. skeand 496.

I oktober genopstod ornitologien. Et større inflow af hvidbrynet løvsanger kom i år ad en nordligere bane med sigtekornet også på Rørvighalvøen: 1/10 – 3/10 1 Hovvig, 3/10 1 Rørvig Lyng og 7/10 1 Dybesø. 3 fund er rigtigt flot – især når der tidligere blot er 7 fund gennem alle år. Den megen østenvind i månedens første halvdel og et godt yngleår dannede basis for 3 1K steppehøge på træk og en traneflok på 118 7/10 lettende efter natterast i Hovvig.

Mod månedens slutning indtraf et markant vejrskift med vestlige vinde. Indtil da havde vi ikke set et lavtryksforløb med vinddrejning mod NV, men det indtraf 23/10, hvor havobservatorerne blev overrasket af et stortræk af sodfarvet skræpe: 28 passerede Korshage! Ud af ingen ting på havfronten. Det var vores 3. største træk nogensinde og årets største træktal for DK. Kattegat-loopen på toppen! Desværre løjede det for tidligt til, at de mere langsomme havfugle nåede frem.

Stor æstetik og sjældent rovfugl 28/10 med kongeørn 1 2K SV ind over Hovvig. En observation, der reparerede en del på et tyndt rovfuglear.

Et par mere tilfældige fund var en 1K middelhavsmåge 4/10 ved Korshage og en ultrasen plettet rørvagtel 16/10 i Hovvig.

November og december

Året blæste ud i en mild vestenvindsstrømning. Et par kulinger tilførte noget dynamik. Herunder det bedste træk af alkefugle i flere år, hvor i alt 9 søkonger og 1 lunde deltog. En absolut usædvanlig observation var 9/11 mellemkjoeve 2 ad fra Korshage med ufældede køllehaler. En god dag for ride 1/12 882 og 12/12 sås lysbuget knortegås 6 ved Korshage – hvis vi endelig ser denne race, er det om vinteren. Derimod måtte det konstateres, at året ikke havde budt på thorshane efter en ubrudt observationsrække på 10 år.

Tilgangen af typiske invasionsarter var på et lavpunkt. Nogle næsten helt væk (som stor korsnæb).

De sidste af efterårets mange store tornskader (22) passerede igennem, men ingen blev ind i vinteren.

4/12 kom så endelig et ægte vinterhit fra den spektakulære ende i form af en kongeederfugl ad han rastende ud for Korshage. Den flotte and blev fotodokumenteret.

Året sluttede med et besøg på en ornitolog-matrikel af en af årets arter med positiv markør: En rødtoppet fuglekonge.

	Forår	Efterår
Dækning	1/1 – 30/6 (god dækning)	1/7 – 31/12 (ujævn dækning)
Træk sæsontotaler (Fem talrigeste arter)	Bogfinke 74.252 Allike 33.384 Ringdue 27.493 Kværkerfinke 6492 Ederfugl 5219* Stær 5163	Ederfugl 7524* Allike 4606 Sortand 3722* Bramgås 2666 Grågås 1641 *mest korrektionstræk
Observationer, usædvanlige arter/antal	Pibesvane 119 Fløjsand 849 Bjergand 2000 rst Nordisk lappedykker 9 Hvidnæbbet lom 1 (4/1) Islom 5 Skestork 1 Enkeltebekkasin 8 23/3 Kærløber 1 Lunde 1 Mellemkjoeve 1 Sorthovedet måge 1 Hvæpsevåge 51 5/5 Steppehøg 2 Sort Glente 4 Mosehornugle 13 Hærfugl 1 Sortspætte 1 Vendehals 6 Biæder 2 Aftenfalk 1 Pirrol 3 Sortstrubet bynkefugl 8 Rødtoppet fuglekonge 4 Misteldrossel 1467 Ø 17/3 Gulrisk 1 Hvidvinget korsnæb 52 Karmindompap 3	Kongeederfugl 4/12 Skeand 496 (2/9) Plettet rørvagtel 1 Sodfarvet skræpe 32 (23/10 28 NV) Almindelig skræpe 2 Mellemkjoeve 2 ad (9/11) Pomeransfugl 1 Svaleklire 46 rst 26/6 Odinshane 2 Søkonger 9 Lunde 1 Steppehøg 3 Kongeørn 1 Vendehals 4 Landsvale x bysvale 1 Drosselrørsanger 1 Hvidbrynet løvsanger 3 Rødtoppet fuglekonge 3 Sortstrubet bynkefugl 4 Ringdrossel 2
Observationer, sjældne arter (SU)	Stytløber 2 (Iberisk blåskade 1)	
Ynglefugle, (par)	Natavn 1? Skarv 998 par Svaleklire 1 par Skovsneppe 4 spil.han Lille flagspætte 1 par Rødrygget tornskade 12 par Nøddekrige 1 par Rødtoppet fuglekonge 1 par	

Sorthalset lappedykker, Hovvig, 8. juni 2015. Foto: John Rieland

Fjeldvåge, Gedser Odde, 12. oktober 2015. Foto: Gert Juul Jeppesen

Gedser Fuglestation

Af Hans Lind

Blå kærhøg, Gedser Odde, 23. oktober 2015. Foto: Gert Juul Jeppesen

Indledning

De første vintermåneder var milde med kortere perioder med frost og sne. Foråret kom ikke specielt tidligt, og maj var temmelig kølig, blæsende og tør. Juni og juli var præget af vestlige vinde med temperaturer under det normale, hvorimod sensommeren blev ret varm med megen østenvind. Efter en september med omskifteligt vejr stabiliseredes vejret med vind fra øst og kun lidt regn.

Endnu en gang har det været et travlt år for Gedser Fuglestation med mange aktiviteter, her skal blot nævnes nogle af dem: De traditionelle Åbent Hus-arrangementer forår og efterår tiltrak hundreder af gæster, som fik præsenteret fuglene på kloshold, og offentlige fugleture i nærområdet og formidlinger for pensionister, naturgrupper, børnefamilier samt skoleklasser gjorde, at personalet aldrig kedede sig. Næsten 1.000 gæster nåede at få formidling af Falsters natur i løbet af 2015.

FELTUD afholdt for anden gang, med base på fuglestationen, Operation Overshooter den sidste weekend i maj. En halv snes deltagere opstøvede her på Sydhavsøerne en del halvsjældne fugle på en slags forlænget forårstræk. Vejret var ikke optimalt, men mon ikke det er et tiltag, der bliver mere populært fremover?

Nogle dage i maj havde vi besøg af Niels Krabbe fra Statens Naturhistoriske Museum. I forbindelse med vores fangst af fugle, der overvintrer i Afrika, tog han blodprøver til undersøgelse for antistoffer mod West Nile Virus. Der skal også nævnes kratrydningsdag, styregruppemøder og andre nødvendige tiltag for at kunne drive en fuglestation.

Endelig skal nævnes, at der i januar blev gravet et ca. 300 m² stort vandhul i fårefolden for at give bedre forhold for især den grønbrogede tudse. Fugle som svaler, vipstjerter og pibere har også nydt godt af det.

Observationer

Gennem hele foråret har der kun i kortere perioder og en del weekends været standardiserede observationer

af fugletrækket ved Gedser Odde, foretaget af lokale stationsfolk samt tilrejsende ornitologer. Trods den ret ringe dækningsgrad giver de indtastede iagttagelser alligevel et relativt godt indtryk af forårstrækket.

I løbet af jan.-feb. optaltes 170 rødstrubede lommer, alle trækkende mod vinterkvarteret, hvorimod kun 10 blev registreret den modsatte vej, hvilket er særdeles lavt, men det skyldes nok manglende dækning. 147 sortstrubede lommer er dog ganske godt, og en enkelt storlom fløj hen over fuglestationen 6/5. Mellem 4/1 og 4/6 har Odden været besøgt af fem forskellige suler, den ene desværre med noget fiskeline siddende i undernæbbet. Manglende træktællere i marts-april gjorde, at kun ca. 39.500 ederfugle blev bogført. 28/3 meldte Preben Berg om en adult han af kongeederfugl, der passerede Hyllekrog på det sydlige Lolland, og nøjagtigt 30 minutter senere fløj den forbi Gedser Odde, hvor Rune Tjørnløv og Anders Odd Nielsen tog imod den.

Det var lidt sparsomt med spændende kjoever og måger: Det blev til 21 almindelig kjoeve, en enkelt ride og kun 31 dværgmåger. Fire sorthovede måger mellem 23/5 og 1/6 var dog opløftende, og det samme gjaldt en sølvhejre, der trak forbi obs-posten 6/6. Bramgæsene varierer stærkt i antal fra år til år, alt efter hvilken trækretning de tager i Østersøen. Hvor der i løbet af to dage midt i maj blev talt godt 135.000 ved Hyllekrog på Sydlolland, sås kun 1.700 de samme dage ved Gedser, idet fuglene de fleste år tager en mere nordlig rute op over Præstø Fed.

Normalt ses der ret få rovfugle på det sydlige Falster om foråret, og 2015 var ingen undtagelse. En enkelt aftenfalk hun ved Kroghage 31/5, hedeheg han 10/5, steppeheg 6/6 og ni sorte glenter var, hvad det kunne blive til ud over de almindelige arter. Som en behagelig afrunding af foråret sås fra midt i maj til midt i juni fem biædere og tre turtelduer.

Efterårstrækket blev dækket de allerfleste dage, alt på frivillig basis. Igen var det Louis A. Hansen, Preben Berg og Orla Jakobsen, der stod for de fleste observationsdage, men mange andre ornitologer har fået øjnene

Åbent hus, Gedser Fuglestation, 3. maj 2015. Foto: Gert Juul Jeppesen

Hvidskægget sanger, Gedser Fuglestation, 8. maj 2015.
Foto: Gert Juul Jeppesen

åbne for Gedser Oddes kvaliteter, så de har bidraget med vigtige iagttagelser i DOF-basen, hvilket vi er meget taknemmelige for.

August lagde hårdt ud med en flok på hele 67 hvide storke 1/8 – nok den største flok, der nogensinde er registreret af den art på disse kanter – og fem uger senere yderligere 11 trækkende mod vest sammen med en sort stork. Østenvinden i oktober pressede rigtig mange traner ind over Gedser Odde, især 17/10, hvor 1.500 trak over Vesterhavet, og et par dage senere yderligere 1.077 over Marinestationen.

Det har åbenbart været et dårligt efterår for ederfuglene, idet sæsontotalen sluttede på 185.939, de største dage var 29/9 (19.341) og 6/10 (16.550). I alt blev der observeret 75.723 sorttænder, flest i december med næsten 27.000. Rødstrubet lom havde et rekordår med en efterårstotal på 14.462, bedste dage 13/12 og 14/12 med hhv. 1.833 og 2.078 fugle, og den sortstrubede lom blev noteret med 426 individer, hvilket også er i den høje ende for Gedser. Fem islommer og to hvidnæbbede lommer i okt-nov. begejstrede de udholdende fuglefolk på sydspidsen.

Mågefugle: Igen et efterår med alle fire kjogetherter registreret: Selvfølgelig flest almindelig kjo (134) samt seks lille kjo, tre stor- og én mellemkjo. Riderne nåede op på et antal af 31, og det bekræfter den opadgående tendens gennem de senere år. Gedser specialitet dværgmågen kom op på næsten 5.859, hvilket placerer 2015 som et gennemsnitsår for denne art. Nævnes bør også sortterne (348), hvidvinget terne (5) og pomeransfugl (3).

19 arter af rovfugle vidner om, at det har været et vældig fint år for trækket af netop denne fuglegruppe, og nogle af dem viste sig i pæne antal, således hvepsevåge med 1.607 individer, musvåge (1.493), fjeldvåge (789) og dværgfalk (117). Spurvehøg og rød glente optrådte i lidt lavere antal end normalt. Men der var da lækkerier imellem almindelighederne i form af ni steppehøge og en jagtfalk 26/9.

Der var i perioder rigtig gang i småfuglene. Udover myriader af fuglekonger i oktober blev der registreret 200 bjergvipstjerter, to markpibere og tre storpibere. Rødstrubet piber blev i løbet af august og september

noteret med 19 eksemplarer, hvor bedste dag blev 19/9 med syv trækkende. Sluttelig kan nævnes, at misteldrossel havde et udmærket år, total 6.421 med en stor trækdag 18/10 (2.185).

Ringmærkning

I forårssæsonen blev hele den standardiserede ringmærkning fra marts til medio juni dækket. Marts tog Hans Lind og Anders Odd Nielsen sig af, hvorpå australske Lizzy Joyce tog over det meste af april. Resten af foråret ringmærkede Johanne Aagaard, Johan Funder Castenschiold og Henrik Jørgensen på skift. En længere periode gik til Lydia Soler fra Spanien, idet hun var på fuglestationen det meste af juni og sommeren over.

Mærkningerne startede lidt i det små, det var først i den sidste del af marts, at der blev mere travlhed, f.eks. 26/3 med 151 mærkninger, hvoraf næsten hundrede var fuglekonger, og rødtoppet fuglekonge fik det bedste år nogensinde med hele 44 stk. Tendensen med faldende antal løvsangere fortsatte endnu en gang, således kun 174 mærkede, hvilket er det laveste forårstal siden 2007. Der var kun tre dage med mere end 100 mærkninger: 26/3 (151), 10/4 (215) og 24/4 (198).

Der var dog lyspunkter ind imellem: Tre ringdrossler i samme net på samme tid 24/4 fik bestemt pulsen op, men det helt store clou kom 8/5, hvor Henrik Jørgensen kunne tage en særdeles ventet art ud af nettet: En fin han af hvidskægget sanger, formentlig den østlige art/underart albistriata.

Forårets mærkninger løb op i 3.008, hvilket er meget tæt på de seneste års gennemsnit.

Den standardiserede mærkning startede 20/7 med Lydia ind over roret, og en uge senere stødte Craig Brookes til for igen at tage en lang periode ved fuglestationen, denne gang frem til 1/10. En uges tid ind i september ankom ringmærkerparret Chris og Denise Lamsdell, som tog resten af sæsonen til midt i november. Der er normalt fugle nok til at beskæftige 2-3 ringmærkere om efteråret, og i perioder måtte de have assistance af lokale kræfter til især at håndtere de myriader af fuglekonger, som endnu en gang prægede oktober på Gedser Odde. Selv med et meget begrænset antal

Blåstjert, Gedser Fuglestation, 10. oktober 2015. Foto: Gert Juul Jeppesen

netmeter var det nødvendigt at lukke nettene for at kunne følge med: Fuglekongerne kom i bølger, lavt i krattene og fouragerede ofte på jorden. Der blev i oktober mærket 2.981 fuglekonger, men det kunne nemt have blevet mindst det dobbelte, hvis vi havde haft mere mandskab til rådighed. Den største dag blev 11/10 med i alt 804 mærkninger, heraf var de 733 fuglekonger.

Endnu en gang måtte vi se på løvsangernes tilbagegang, i efteråret sølle 309 mærkede. Musvit og blåmejsje var stort set fraværende, men de har det jo med pludselig at kunne optræde invasionsagtigt. Gærdesmutterne havde et fint efterår med 107 (sep) og 220 (okt).

Juli og august bød ikke på de store sjældenheder i nettene ud over årets eneste høgesanger. Vi skulle helt frem til 23/9 for at møde en af de sibiriske rariteter i form af en hvidbrynet løvsanger, og 10/10 lykkedes det at ringmærke en blåstjert, som til glæde for flere tilrejsende fuglefolk blev set i området en del af dagen. Efteråret bød desuden på to perleugler.

Årets resultat blev 12.801 ringmærkede fugle, hvilket er lidt mindre end de seneste års gennemsnit.

Genmeldinger og fremmede ringe

Under årets ringmærkningsaktivitet blev der aflæst 14 fugle med ringe fra udenlandske centraler. De ni var – ikke overraskende – fra Sverige, og resten fordelte sig på Spanien (2), Norge (2) og en enkelt fra Belgien. Fugle med spanske ringe er ikke hverdagskost. Det var en havesanger mærket året før ved Valencia og en munk fra Barcelona, foråret 2010. En musvit fra den centrale Belgien brugte 30 dage om forårsturen til Gedser. De norskmærkede fugle var en spurvehøg fra Trysil, ca. 150 km nord for Oslo og en munk, der var mærket på Norges sydligste punkt i august 2013.

Blandt årets mange fuglekonger var der fire svenskmærkede, alle fra det sydlige Sverige (Ottenby, Utklippan og Falsterbo).

Genfindsdata kan ind imellem være længe undervejs, denne her er ekstrem: I efteråret 2007 aflæstes en munk med ring fra Malta. Først ni år senere modtog vi oplysning om mærkningen! Den var mærket

november 2006 i det lille reservat på Malta og undgik både blyhagl og limpinde!

Årets mange nymærkede fugle har foreløbig givet 28 genfund fra i alt 11 lande, de fleste fra vore nabolande, men også enkelte noget længere væk. Her et lille udpluk af de mest interessante: En skovhornugle, som vi mærkede i november 2013, blev ramt at toget 25/1 2015 sydvest for Bruxelles, og vores første genfund af skovsnepe var en, der blev skudt i maj lidt nord for Ladogasøen, Rusland. Også en fuglekonge fandt vej til russisk område, idet den blev aflæst ved Kaliningrad et halvt år efter mærkningen ved Gedser, og en anden fuglekonge røg i et net ved Gardasøen, Italien, en tur på 993 km på bare 18 dage.

Her til sidst skal der overbringes en kæmpe tak til alle, som i løbet af 2015 har givet deres støtte til Gedser Fuglestation: Det gælder ringmærkere, observatører, fuglefotografer, altnuligmænd og -kvinder, sponsorer og samarbejdspartnere. Uden deres hjælp, støtte og arbejdskraft var det ikke muligt at drive fuglestationen på det niveau, som den har i dag.

	Forår	Efterår
Dækning	Observationer: Temmelig sporadiske Ringmærkning: 2/3 – 16/6, enkelte dage herudover	Observationer: 1/8 – 31/12 Ringmærkning: 20/7 – 15/11, enkelte dage herudover
Ringmærkning Total	3008 (60 arter)	9793 (72 arter)
Talrigst ringmærkede arter	Rødhals 547 Fuglekonge 264 Jernspurv 237 Gransanger 186 Løvsanger 174	Fuglekonge 3219 Rødhals 1742 Gransanger 661 Gærdesanger 448 Gærdesmutte 336
Sjældneste ringmærkede arter	Ringdrossel 4 Hvidskægget sanger 1	Perleugle 1 Blåstjert 1 Høgesanger 1 Gransanger, tristis 1 Hvidbrynet løvsanger 1
Observationer, usædvanlige arter/antal	Sule 5 Sorthovedet måge 4 Ride 1 Sølvhejre 1 Steppehøg 1 Sort glente 9 Turteldue 3 Biæder 5	Rødstrubet lom 14.462 Bramgås 151.230 Rødhalset gås 1 Ederfugl 185.939 Sule 7 Steppehøg 9 Hvid stork 78 Sort stork 1 Trane 3380 Sølvhejre 4 Hvidvinget terne 5 Bog/kvækkerfinke 115.000 17/10 Gulirisk 16
Observationer, sjældne arter	Kongeederfugl 1 Storlom 1	Islom 5 Hvidnæbbet lom 2 Jagtfalk 1 Markpiber 2 Rødstrubet piber 19 Storpiber 3 Hvidbrynet løvsanger 2 (udover den ringmærkede) Rosenstær 1

Hyllekrog/Saksfjed 2015

Af Preben Berg

Steppehøg, Saksfjed Inddæmning, 15. april 2015. Foto: Preben Berg

Da det tidlige forår var ret mildt blev træksæsonen i år så småt indledt den 9/2, hvilket atter blev den hidtil tidligste opstartsdato. Vejrsmæssigt var det mest bemærkelsesværdige i denne forårssæson dog den usædvanlige kolde sene del af foråret, hvor man oftest blev nødt til at sidde med termotøj til helt ind i starten af juni måned (!).

Det er nu blevet 8. år i træk, at forårstrækket ved Hyllekrog er blevet dækket og dækningen fortsatte atter i år frem til den 8/6 (i alt 112 obsdage). Det blev til næstflest antal bogførte fugle med i alt 761.549 trækkende, hvilket var ca 32.600 færre end sidste år. Observatørerne har været Preben Berg med assistance af især Gunnar B. Pedersen, Ralph Qwinten, René Christensen, Claus Mortensen og Flemming Olsen.

Trækobservationer fra foråret

Lommerne siver desværre stadig nedad i antal, da det kun blev til 1260 rødstrubede og 382 sortstrubede (henh. -33,8% og -30,0% under gennemsnittet). Hos de rødstrubede blev største dag blot 12/4 196 og for de sortstrubede blev det dog til 6/5 71 trk.

En besynderlig brat nedgang i antallet af lappedykker gav anledning til panderynker. Hele 70,8% under gennemsnittet for toppet lappedykker (sølle 81 ex. mod stabil ca 291 de sidste 3 år) og ikke meget bedre for gråstrubet lappedykker (274 ex.) med 53,0% under. Her skal det tillige ses i lyset af stadig stigende antal

og samtlige foregående år. Således toppede de sidste år med 922 trk., hvilket vil sige 648 færre fugle fra det ene år til det andet (-70,3%). Af nordisk lappedykker sås i alt 3 trk.+ 9 rst. i tiden 26/2 – 5/6, hvilket er mere normalt selvom dog stadig en tangering af hidtil laveste antal trækkende.

Hele 8 forskellige suler blev set i tiden 10/2 – 28/5, heraf 28/5 1 3K hvor der sad en fiskekrog fast i næbbet på den! Igen hidtil bedste år for fiskehejre (94) mens helt tomt for sorte storke, hvorimod det gik noget bedre med 7 hvide storke (8/4 – 21/5).

Af de grå gæs kan nævnes, at sædgås gjorde sig bemærket med kun en sølle gås i hele forårsperioden på trods af tidlig opstart af træksæsonen! Totalen af blisgæs endte på 1908 med største dage 18/3 679 og 23/3 346 trk., mens grågås (806 – heraf 438 fra fældningstrækket) igen satte bundrekord. Forklaringen ligger tilsyneladende i, at de i milde vintre i stadig mindre grad trækker væk fra landet. Igen i år rigtig mange bramgæs (195.996), men dog ca. 84.400 færre end sidste år. De største dage blev 13/5 49.550, 16/5 80.100 og 17/5 45.650. Det gik også rigtigt fint med knortegås (49.635), da det var klart bedste år og dobbelt så mange som gennemsnittet. Her sås flest 22/5 5416, 27/5 25.600 og 28/5 9305.

Det blev til et generelt meget ringe andefugleår, dog med nogle få positive indslag. Alle svømmeænderne var under middel (typisk 30-45% under) med undtagelse af krikand som lå knap 13 % over. Største dag med pipeand (2162) blev i år 28/3 med 325

trk., men denne gang ikke mange i februar (blot 63 mod hele 969 i 2014), hvor vejret ligeledes var mildt. Topdagene for krikand (1734) lå med 11/4 312 og 25/4 524. Der var godt nok ikke meget fut i hverken spidsænderne (235) eller skeænderne (251). Her var de bedste dage henholdsvis 18/3 55 og 11/4 72 trk. Uden nogen iøjnefaldende grund nærmest absurd få bjergænder (sølle 227) hvilket er hele 78,5% under gennemsnittet for 2009-2014. Det gik heller ikke alt for godt for ederfugl (294.359). De bedste dage faldt en anelse tidligere end normalt med 20/3 26.150, 23/3 25.350 og 28/3 35.800. Nu er det tredje forår at ederfugle er blevet kønsbestemt, som led i undersøgelsen af hunprocenten i de direkte trækkende fugle. I alt 70.150 blev denne gang kønsbestemt (64.492 i 2014 og 58.681 i 2013) og antal hunner blev udregnet pr. dag, hvorefter den endelige hunprocent for hele foråret endte på 32,2 % (33,1 i 2014 og 33,9 i 2013). Antal usete fugle (efter obstid) blev denne gang beregnet til maksimalt 28.000. Samlede træktotaler blev således i 2015: 321-322.000; 2014: 370-372.000; 2013: 380-385.000 og 2010+2012: omkring 410.000 (se DOFT 2014-3). Altså stadig en nedadgående tendens med et markant drop på ca. 50.000 fugle fra 2014 til 2015. Hvor er disse fugle så blevet af? De er dog næppe døde alle sammen. En del af forklaringen kan være at en større del af bestanden nu overvinter øst for Femern eller, at de kan være begyndt at vende tilbage til fou. pladser nord for Fyn, hvor der tidligere har ligget betydeligt flere. Hvis de ligger disse steder, er det således ikke muligt at registrere dem fra Hyllekrog under optrækket. Desuden var der påfaldende få fugle i maj og juni måned (3635) imod normalt ca. 9000 i denne periode. Her er det i høj grad yngre fugle som trækker. Procenten af yngre hanner ud af samtlige hanner i hele foråret

blev opgjort til blot 2,9 % imod 5,6 % i 2014, hvilket i antal unge hanner gav 5732 (2015) imod 12.827 (2014) – altså knap 7100 færre. Det lader således til, at der er flere forklaringer på det lave samlede trækreresultat i år: større dødelighed hos hunnerne, yngre fugle har kun trukket i mindre grad og formentlig benyttelse af andre overvintringsområder.

Det blev også til et sløjt år for havlit (1060) med knap 40% under gennemsnittet. Største dag faldt allerede så tidligt som 13/3 med 454 trk. Igen i år på usædvanlig vis meget få fugle i april (154), men det kunne godt se ud som om, at det er tendensen i milde forår. Bøtten totalt vendt når det kommer til sortand (88.395), da her klart bedste år for arten med hele 82% over gennemsnittet. Meget få dage med tåget vejr dette forår kan være en stor del af forklaringen. Hele 25 dage med over 1000 trk. i perioden 22/2 – 15/4 med flest 28/2 4660, 3/3 7450, 30/3 10.350 og 1/4 4900. Den opadgående kurve for toppet skallesluger (10.235) blev brudt denne gang, men alligevel tredje år i træk med en sæsontotal på over 10.000. Bedste dag i februar var allerede 16/2 med 480 og ellers disse dage med over 500: 12/3 551, 13/3 535 og 5/4 911.

Selvom vi ikke fik sved på panden blev det alligevel til hidtil højeste træktotal for hele syv rovfuglearter: havørn, blå kærhøg, hedehøg, spurvehøg, fiskeørn, tårnfalk og dværgfalk

Derimod kneb det gevaldigt med hvepsevåge (191) hvor der igen kun blev hevet en slatten forårstotal hjem da flest 1/6 med 63 trk. Næstbedste år for sort glente med 7 trk. + 2 rst i tiden 28/4 -1/6, flest 28/4 3 trk. Derimod tyndt træk af røde glenter (52) hvor bedste dag blev: 5/3 10. En fordobling af hidtil højeste tal af havørn (49), men dette skal også ses i lyset af hyppigt træk udover havet fra og til Tyskland – med

Mørkbugede knortegæs, Hyllekrog, 29. maj 2015. Foto: Preben Berg

Rødrygget tornskade, Saksfjed Inddæmning, 21. maj 2015.
Foto: Preben Berg

andre ord så er der nok mest tale om omstrejfende end træk til yngleområder i Sverige eller Finland. Flest trak 4/4 8, 5/4 6 og 18/4 7. Også mange rastende fugle blev set – specielt i april: 17/4 16 og 27/4 11.

Lidt oprejsning til rørhøg (127) efter et par halvsøje år med flest 28/4 12, mens det blev til rekord og dobbelt så mange som normalt af blå kærhøg (37). Her var højeste notering 16/4 med 6. Hedehøgene (5) viste sig frem i tiden 21/4 – 31/5 med i alt 5 trk.+ 3 rst., flest 4/5 1 trk. + 2 rst. Noget overraskende var det at spurvehøg (784) sneg sig til en forårsrekord selvom eneste dag over hundrede kun blev den 5/4 med 114. Musvåge (854) skuffede igen i år med blot 9/3 167 som højeste antal. Forårets 5. rovfuglerekord blev fiskeørn (53) med flest 5/4 6. Det gik igen godt med falkene, da atter klar rekord for tårnfalk (93) og her absolut flest 21/4 19; kneben ny rekord for dværgfalk (28); normalt antal af lærkefalk (6) samt vandrefalk (12) som er dobbelt så mange som normalt.

For tranerne (444) så det mere sløjt ud da tredje dårligste forårsresultat og ingen dage med over 100 fugle.

Det blev til ny rekord af strandhjejle (1952) hvor som sædvanlig kun træk af arten på nogle ganske få dage – flest sås 27/5 405, 28/5 109, 30/5 1185 og 1/6 242. Et fantastisk træk sås af islandske ryler (45.239!!!) med de største dage 27/5 8279, 28/5 19.995, 30/5 10.037 og 3/6 4097. Bemærk den 28/5 som var en helt exceptionel aften med i alt ca. 40 flokke som passerede i løbet af blot

Gulirisk, Saksfjed Inddæmning, 15. maj 2015. Foto: Preben Berg

3 timer (kl. 19.19 – 22.23). Heraf en kæmpe flok på 3600 kl.19.35 som kom på en lang stribe ude over havet skønnet 3 km lang! Det så også udmærket ud for lille kobbersneppe (16.290) hvoraf langt hovedparten trak forbi på disse to dage: 27/5 9908 og 30/5 4530. Storspoverne (5831) kom atter op i omdrejninger efter et par småsløve år og her kom flest forbi 19/4 1207 og 21/4 1009. Af de øvrige vadefuglearter sås som sædvanligt ikke noget nævneværdigt inkl. almindelig ryle (72), som stadigvæk overhovedet ikke kan følge med fordums tider.

Almindelig kjove (85) lagde ellers hårdt ud med hele 7 fugle allerede den 30/3, men det endte alligevel med en sluttotal midt i feltet. Topdagen blev tredje højeste antal fra lokaliteten og faldt på samme dato som sidste år: 13/4 12. Sorthovedet måge er tilbage på sporet med de meget gennemsnitlige 7 forårsfugle: 17/4 4 ad. NØ, 5/5 1 2K Ø og 6/5 2 ad. trk. Ø. Det blev ikke et opsigtvækkende år for dværgmåge (5074) da både en noget beskedent total samt kun to dage med lidt over 1000 fugle: 29/4 1004 og 30/4 1207. Fjordterne (4959) viste rekordgode takter med tre gange så mange fugle som normalt og her blev de største dage 24/4 662, 28/4 893 og 30/4 1372 (dagsrekord). Havterne (3223) holdt sig nu på fjerde år i træk lige på omkring gennemsnittet og her passerede flest 29/4 1518, 30/4 351 og 4/5 383. Ny bundrekord for dværgterne med bare 40 fugle og helt galt gik det med sortterne med nærmest grotesk få fugle (15)! Den næsten totale mangel på lune vinde fra SØ i maj måned ligger til grund for denne bundrekord. Det har dog sket før, hvor vi i 2010 ligeledes var nede at skrabe bunden med sølle 28 sortterne.

Småfuglene optrådte generelt i mere tyndt antal end sædvanligt, hvorfor kun tre arter får et par ord med på vejen: På trods af en meget kold maj/juni sås der underligt nok en hel del flere biædere i landet end normalt. Herfra blev det til 7 fugle: 20/5 1 SØ, 27/5 5 i flok S og 6/6 1 trk. SØ. Engpiber (1786) havde for stedet et par fine forårsdage med 20/4 750 og 21/4 640 trk., mens allike (1110 mod blot 79 i 2014) kom op på 9/3 336 og 11/3 332.

Observationer fra efteråret

Det blev kun til forholdsvis sparsom trækdekning i efteråret (78 obsdage i august – november) og her som vanligt mest fokus på rovfugle. Kun et sparsomt antal trækkende rovfugle (5578) kom i notesbøgerne og her gik det nok bedst med hvepsevåge (2105), flest 28/8 372, 29/8 708, 30/8 405 og 4/9 320. Efter pæne tal ved Falsterbo/Stevns af røde glenter vakte det nogen undren, hvor de blev af på deres vej længere sydvest på (!) Her på lokaliteten sås blot 427 fugle på trods af dekning omkring dagene, hvor de især røg af sted fra Falsterbo. Af øvrige lyspunkter hos rovfuglene kan nævnes i alt 10 steppehøge (5 trk.+ 5 rst.), 2 hedehøge,

en lille skrigeørn den 29/8, en kongeørn den 19/10, 3 aftenfalke og en jagtfalk den 10/10. Der sås flere traner end sædvanligt med 4/9 – 19/10 i alt 1107 trk. og flest 10/10 med 721 trk. Over nogle dage sås også mange flere rastende fugle end normalt og her flest 8/10 350.

Der blev ikke indrapporteret særligt mange trækende duer i år, da kun 1587 hulduer (flest 10/10 503) og helt galt med ringduer (86.000), hvilket ikke er flere end der normalt kan ses på en enkelt dag. Gul vipstjert lyste op med over 9000 talt med flest på disse 2 bedre dage: 28/8 over 4350 og 4/9 3140 trk. Oftest ses der pæne tal af hedelærker, bjergvipstjarter og bog/kvækkerfinker, men i år blev kun ganske få registreret.

	Forår	Efterår
Dækning	9/2 - 8/6 (dagligt)	2/8-26/11 (ikke dagligt)
Observationer, almindeligste arter	Rødstrubet lom 1260 Gråstrubet lappedykker blot 274 Bramgås 195.996 Ederfugl 294.359 Sortand 88.395 (rekord) Toppet skallesluger 10.235 Havørn 49 Strandhjele 1952 Islandsk ryle hele 45.239 heraf 28/5 19.995 (begge rekorder) Lille kobbersnepe 16.290 heraf 27/5 9908 Storspove 5831 Almindelig kjøve 85 Dvärgmåge 5074 Fjordterne 4959 heraf 30/4 1372 Havterne 3223 Sortterne sølle 7 fugle	Knopsvane 7/9 4850 rst. Bramgås 29/10 11.000 overnat. Hvepsevåge 2105, flest 29/8 708 Rød glente 427, flest 28/9 88 Musvåge 19/10 768 Trane 10/10 721 Huldue 10/10 503 Mursejler 28/8 3000 Skovpiber 4/9 1020 Gul vipstjert 28/8 over 4350 + 4/9 3140 Rødhals 17/10 150 rst. Misteldrossel 15+17/10 200 fu. Fuglekonge 10/10 150 trk. + 17/10 172 rst.
Observationer, usædvanlige arter/ antal	Nordisk lappedykker 21/4 4 rst. Sule 10/2-28/5 i alt 8. Sølvhjeje 9/3-7/4 i alt mindst 13 dage med 1-2 rst. Hvid stork 28/4 2 trk. + 8/4-20/5 i alt 5 OF Nilgås 27/3 1 trk. Ø + 5/3 2 fu. Rødhovedet and 7/6 1 han OF Kongeederfugl 28/3 1 ad. han trk. Sort glente 28/4-1/6 7 trk.+ 2 rst. Hedehøg 21/4-31/5 5 trk.+ 3 rst. Steppehøg 15/4 1 han fu. Aftenfalk 12/5 1 trk. SØ Vagtel 4/6 1 sy. Krumnæbbet ryle 7/6 1 fu. Sortgrå ryle 22/2 1, 24/2 1 og 18/3 1 alle trk. Ø, Kærløber 24/5 6 trk efter fu. Stor kobbersnepe 26/4 1 fu. Mellemkjøve 15/4 1, 28/4 1 og 4/5 1 trk. Sorthovedet måge 17/4 – 6/5 i alt 7 Ride 19/5 1 ad trk. Mosehornugle bl.a 20/1 5 rst. Biæder 20/5 1 SØ, 27/5 5 i flok S og 6/6 1 trk. SØ Vendehals 19/4 1 rst. Lille flagspætte 11+26/3 1 rst. Sortstrubet bynkefugl 12/3 1 M, 15/3 1 M og 16/3 1 F rst.. Ringdrossel 14-26/4 1 trk.+ 5 rst. Rødtoppet fuglekonge 3/3-18/4 i alt 12 rst. Pirol 11+12/5 1 rst + 6/6 1 trk. SØ Gulirisk 3/4 -21/5 i alt 6 trk.+ min. 8 rst. Karmindompap blot 27/5 1 sy. Bomlærke 24/5 11 rst.	Nordisk lappedykker 19/10 6 rst. Sølvhjeje 29/9 – 29/11 5 obs af 1 Sort glente 4-28/9 i alt 6 trk. Steppehøg 1/9 – 10/10 5 trk.+ 5 rst. Hedehøg 4/9 1 + 15/9 1 trk. Lille skrigeørn 29/8 1 trkf. Kongeørn 19/10 1 trkf. Aftenfalk 29/8 1 + 5/9 1 trk. og 6/9 1 rst. Enkeltbekkasin 26/10 4 rst. Ride 12/9 1 trk. Isfugl 18/8 – 7/12 1 rst. Biæder 22/8 1 overflyv. Vendehals 15/8 1 rst. Lille flagspætte 4/11 1 Ø Rødstrubet piber 4/9 1 trk. Ringdrossel 3/10 1 rst. Rødtoppet fuglekonge 5/10 1 rst. Stor tornskade 7 Gulirisk 19/10 1 trk. Karmindompap 2/8 1 overflyv.
Observationer, sjældne arter (SU)		Jagtfalk 10/10 1 trk. efter rst.

Fugleværnsfondens reservater – status 2015

Af Erik Mandrup, Søren Ring og Hanne Havemose

Fugleværnsfondens
reservater 2015:

1. Nivå Bugt Strandenge
2. Vaserne
3. Gundsømagle Sø
4. Ravnstrup Sø
5. Ægholm
6. Nyord
7. Barup Sø
8. Saksfjed/Hyllekrog
9. Nakskov Indrefjord
10. Gulstav Mose
11. Tryggelev-Nørreballe Nor
12. Roholm
13. Bøjden Nor
14. Søgård Mose
15. Bremsbøl Sø
16. Sølsted Mose
17. Stormengene
18. Stubbe Sø
19. Bøvlings Klit
20. Agerø
21. Råbjerg Mose

2015 var et rigtig godt år for fuglene i Fugleværnsfondens reservat Nyord Strandenge på Møn med fremgang for en lang række arter. 97-116 par rødben, 68-78 par viber, 32 par strandskader, 13 par knarand og 10 par skeand blev registreret ynglende, hvilket er 2 - 4 doblinger af de normale yngletal for disse arter over de sidste 10 år. Også en række andre jordrugende fugle yngede i højere antal end andre år, heriblandt 45 par gul vipstjert, 9 par stormmåge, 4-5 par stor kobbersneppe og 2-3 par klyde.

I Saksfjed Inddæmning blev to nye fugleøer på i alt 200 kvadratmeter etableret i begyndelsen af oktober. Vådområdet og de nye fugleøer havde efterfølgende

besøg af store antal bramgæs. Op til 1500-1800 individer blev observeret rastende på en enkelt formiddag i november. Øerne er beliggende i en lavvandet sø ud for reservatets fugletårn og vil ved højeste vandstand ligge omkring 20 centimeter over vandkorpen. Det bliver spændende fremover at holde øje med, hvilket fugleliv, der indfinder sig her.

I 2015 fortsatte Fugleværnsfondens store EU LIFE-projekt i Sølsted Mose, hvor vigtige rydninger og anlægsopgaver blev afsluttet. De ryddede områder blev sat under meget mere vand, og indsskudssøer blev etableret. De steder, hvor ny-opvækst af især birk og pil viste sig, fik kvæg og 25 nyindsatte geder til

opgave at holde væksten nede. Med de nye våde og helt åbne områder forventes en god udvikling for det fremtidige fugleliv, som for alvor forventes at etablere sig, når hele projektet afsluttes i 2016.

BioBlitzsuccessen fra årene forinden fortsatte også i 2015, hvor endnu tre af fondens reservater, Bøjden Nor, Gulstav Mose og Stormengene, stod for tur, hhv. i juni, august og september. Som i de foregående år har bioblitzene bidraget til et meget større kendskab til biodiversiteten på Fugleværnsfondens reservater. Som fx et overraskende fund af den lynhurtige løbebille, kugleløber, ved Bøjden Nor eller landets første ynglefund af sydlig kobbervandnymfe ved Gulstav Mose.

Ved Bremsbøl Sø så et nyt observationsskjul dagens lys i maj. Der blev samtidig anlagt ny p-plads og etableret en sti ned til skjulet, hvis placering giver gode muligheder for at opleve søens fugleliv uden at forstyrre.

Årets særlige fugleoplevelser

Der blev i 2015 observeret i alt 245 forskellige fuglearter i Fugleværnsfondens reservater, hvoraf flere af reservaterne også var værter for en række på landsplan fåtallige eller sjældne fuglearter. Enkelte af disse (jagtfalk og hvidskægget terne) var såkaldte SU-arter, dvs. arter, der er så sjældne, at de skal godkendes af DOF's Sjældenhedsudvalg for at kunne medtages i foreningens officielle lister.

En hvidskægget terne opholdt sig i begyndelsen af juli måned en uges tid på det sydlige Langeland, hvor den kunne ses i Tryggelev Nor og Salme Nor og enkelte gange også i Nørreballe Nor. Blandt SU-arterne kan fra 2015 desuden nævnes observationer af jagtfalk på Hyllekrog og Nyord i henholdsvis oktober og maj måned.

I juli-august opholdt desuden en rødhalset gås, dog muligvis en undsluppen fangenskabsfugl, sig ligeledes i reservaterne på det sydlige Langeland.

Reservatet ved Saksfjed-Hyllekrog viste sig igen i 2015 at være en fantastisk lokalitet for rastende og trækkende rovfugle med trækkende steppehøg og lille skrigeørn foruden de mere almindelige arter. På Hvepsevågens Dag den 30. august kunne Fugleværnsfondens naturvejleder fremvise omkring 400 udtrækkende hvepsevåger. Hyllekrog er fortsat en af de bedste steder herhjemme at besøge, hvis man ønsker at opleve denne art.

Men også de mindre reservater kunne fremvise spændende fugle i 2015. Gulstav Mose kunne byde på biæder, sydlig nattergal og hvidbrynet løvsanger, og ved Nivå bugt Strandenge og Bøjden Nor blev i 2015 set silkehejre. Sort stork sås ved Stormengene, drosselrørsanger ved Stubbe Sø, savisanger ved Barup Sø, og en rødhovedet and rastede i Vaserne

Havørnen fortsætter sin fremmarch herhjemme og ses nu årligt på næsten alle reservaterne. I april måned kunne helt op til 18 havørne opleves ved Hyllekrog.

Det bliver fortsat mere almindeligt at se sølvhejre herhjemme, og det smitter af på Fugleværnsfondens reservater, idet arten i 2015 blev set i hele 9 af fondens reservater, med flest – op til 5 rastende fugle – på Nyord foråret og sommeren 2015.

Set alene på antallet af fugle er højdespringerne stærk med op til 300.000 fugle, der kunne ses gå til overnatning i området ved Bremsbøl Sø i marts 2015. På anden og tredjepladsen kom henholdsvis bramgås med mere end 80.000 trækkende fugle ved Hyllekrog i maj måned og islandsk ryle med 60.000 rastende fugle på Stormengene i september 2015.

Bramgæs på de nye fugleøer i Saksfjed, 7. november 2015. Foto: Rasmus Romme

Hvidskægget terne ved Salme Nor, 3. juli 2015. Foto: Erhardt Ecklon

Nivå Bugt Strandenge, Nordsjælland (1)

11 hektar strandeng, Rørskov, åbne vandflader og afgræsset strandeng. Stentange mod havet. Overdraget til Fugleværnsfonden af Den Hageske Stiftelse i 2008.

Frivillig arbejdsgruppe: 21 personer.

Ynglefugle: Lille lappedykker 0-1 par, gråstrubet lappedykker 0-1 par, knopsvane 1 par, gravand 1-2 par, krikand 0-2 par, gråand 0-4 par, ederfugl 3-4 par, toppet skallesluger 2 par, spurvehøg 1 par, vandrikse 1 par, blishøne 1-2 par, vibe 2-3 par, ringdue 1-2 par, gøg 1 par, sanglærke 2 par, landsvale 1 par, hvid vipstjert 1 par, gærdesmutte 1 par, rødhals 0-2 par, nattergal 0-2 par, solsort 1 par, sangdrossel 1 par, græshoppesanger 0-1 par, sivsanger 1 par, kærsanger 1 par, rørsanger 5-6 par, gærdesanger 1 par, tornsanger 2-3 par, munk 0-1 par, gransanger 1 par, løvsanger 0-1 par, blåmejse 1 par, musvit 1 par, grønirisk 2-3 par, stillits 0-1 par, rørspurv 3-10 par.

Ynglefuglene ved Nivå Bugt Strandenge er vurderet ud fra observationer i DOF-basen.

Andre observationer: Lille lappedykker 29 (31/10), toppet lappedykker 760 (28/2), sule 7 (8/2), skarv 650 (11/10), silkehejre 1 (4/6), sølvhejre 1 (25/4), knopsvane 149 (19/10), pibesvane 11 (28/10), sangsvane 37 (8/3), sædgås 34 (22/11), blisgås 52 (19/3), knortegås 580 (8/10), knortegås, lysbuget 25 (11/10), gravand 29 (18/4), mandarinand 1 (19/2), pibeand 600 (19/10), knarand 10 (29/10), gråand 742 (7/2), spidsand 11 (3/10), ederfugl 800 (28/2), sortand 2100 (4/8), fløjlsand 21 (8/9), lille skallesluger 2 (7/2), hvepsevåge 14 (20/5), rød glente 2 (14/3), havørn 1 (17/5), rørhøg 2 (10/8), blå kærhøg 1 (2/11), duehøg 1 (8/3), musvåge 437 (28/9), fiskeørn 1 (6/8), aftenfalk 1 (28/9), dværgfalk 1 (9/5), lærkefalk 2 (9/5), vandrefalk 1 (24/2), trane 555 (18/3), strandskade

100 (7/8), lille præstekrave 2 (28/6), hejle 21 (1/11), strandhejle 30 (24/7), vibe 594 (30/8), islandsk ryle 56 (21/7), dværgryle 2 (2/8), temmincksryle 1 (8/7), krumnæbbet ryle 15 (6/7), almindelig ryle 175 (25/7), brus-hane 8 (10/5), enkeltbekkasin 3 (21/9), dobbeltbekkasin 17 (20/10), lille kobbersneppe 37 (27/7), småspove 15 (23/7), storspove 16 (18/6), sortklire 2 (16/6), stenvender 9 (2/8), almindelig kjove 1 (9/5), sorthovedet måge 1 (22/7), dværgmåge 12 (30/12), rovterne 2 (23/7), fjordterne 74 (4/8), havterne 204 (1/8), dværgterne 4 (11/6), sorterterne 4 (5/8), lomvie 1 (4/10), alk 24 (12/12), huldue 7 (8/3), ringdue 570 (9/2), mosehornugle 1 (20/12), isfugl 3 (28/9), hedelærke 1 (8/3), skærpiber 4 (30/9), bjergvipstjert 2 (27/9), bynkefugl 2 (6/9), sortstrubet bynkefugl 2 (23/9), græshoppesanger 1 (21/5), sivsanger 1 (24/5), skægmejse 9 (24/10), rødrygget tornskade 1 (6/8), stor tornskade 1 (4/10), allike 800 (5/7), bjergirisk 50 (19/10), snespurv 1 (15/11).

Vaserne, Nordsjælland (2)

14 hektar sø, ellesump, skov og krat, ejet af Aage V. Jensens Naturfond. Administreret siden 1999 af Fugleværnsfonden.

Frivillig arbejdsgruppe: 18 personer.

Ynglefugle: Lille lappedykker 0-1 par, toppet lappedykker 2-10 par, skarv 150-200 par, knopsvane 3-5 par, grågås 8-12 par, gråand 2-10 par, hvinand 1-4 par, vandrikse 1-4 par, grønbenet rørhøne 1-2 par, blishøne 5-10 par, vibe 1-2 par, dobbeltbekkasin 0-1 par, ringdue 2-5 par, gøg 1-2 par, stor flagspætte 5-10 par, lille flagspætte 1-5 par, hvid vipstjert 1-2 par, gærdesmutte 10-30 par, jernspurv 2-4 par, rødhals 5-10 par, rødstjert 2-4 par, solsort 10-15 par, sangdrossel 1-3 par, kærsanger 0-1 par, rørsanger 5-10 par, tornsanger 3-5 par, havsanger 3-10 par, munk 3-7 par, gransanger 5-10 par,

løvsanger 2-8 par, broget fluesnapper 0-3 par, skægmeje 0-3 par, halemeje 1-3 par, sumpmeje 5-10 par, blåmeje 5-15 par, musvit 10-25 par, spætmeje 3-8 par, træløber 5-10 par, korttået træløber 3-5 par, skovskade 0-2 par, husskade 0-5 par, allike 0-3 par, gråkrage 3-5 par, stær 5-7 par, skovspurv 0-5 par, bogfinke 10-15 par, grønirisk 2-4 par, stillits 2-5 par, dompap 0-1 par, kernebidder 1-2 par, rørsurv 10-20 par.

Ynglefuglene i Vaserne er talt af Peter Cilius Christensen.

Andre observationer: Skarv 200 (25/8), rørdrum 1 (25/1), sølvheje 1 (24/10), sangsvane 45 (7/3), bramgås 250 (20/5), spidsand 1 (23/1), rødhovedet and 1 (18/1), tafeland 50 (3/1), troldand 500 (27/1), hvinand 85 (27/1), lille skallesluger 4 (5/2), toppet skallesluger 3 (1/2), stor skallesluger 42 (27/1), hvepsevåge 2 (4/9), rød glente 1 (26/3), havørn 1 (2/6), rørhøg 3 (10/4), duehøg 3 (10/2), fiskeørn 1 (4/9), dværgfalk 1 (10/4), blishøne 700 (1/11), trane 65 (18/3), dobbeltbekkasin 6 (29/9), fjordterne 5 (3/5), huldue 1 (3/3), isflugl 1 (15/11), lille flagspætte 6 (5/3), bjergvipstjert 1 (4/1), husrødstjert 1 (10/8), ringdrossel 1 (24/4), misteldrossel 2 (16/6), grå fluesnapper 2 (29/8), broget fluesnapper 2 (21/5), skægmeje 3 (30/12), korttået træløber 5 (5/3), rødrygget tornskade 1 (9/5), stor tornskade 1 (28/3), grønsiken 700 (30/12), dompap 23 (12/2), kernebidder 24 (11/11).

Gundsømagle Sø, Nordsjælland (3)

60 hektar, rørskov, krat, skov, sø og enge. Erhvervet i 1984.

Frivillig arbejdsgruppe: 24 personer.

Ynglefugle: Toppet lappedykker 7 par, rørdrum 1 par, knopsvane 1 par, grågås 0-6 par, gråand 1 par, vandrikse 1 par, blishøne 1-3 par, ringdue 6 par, gøg 3 par, natugle 1 par, isflugl 1 par, stor flagspætte 0-2 par, hvid vipstjert 0-2 par, gærdesmutte 7 par, jernspurv 4 par, nattergal 4 par, rødstjert 2 par, solsort 4 par, sangdrossel 1 par, græshoppesanger 0-1 par, sivsanger 4 par, kæranger 1 par, rørsanger 14 par, gulbug 2 par, gærdesanger 1 par, tornsanger 2 par, havesanger 2 par, munk 8 par, gransanger 6 par, løvsanger 6 par, skægmeje 3-5 par, sumpmeje 1 par, blåmeje 0-2 par, musvit 7 par, træløber 1 par, råge 46 par, stær 10 par, bogfinke 4 par, stillits 2 par, gulspurv 2 par, rørsurv 8 par.

Ynglefuglene ved Gundsømagle Sø er talt af Erik Agertoft og John Andersen.

Andre observationer: Lille lappedykker 2 (31/5), toppet lappedykker 26 (11/4), gråstrubet lappedykker 4 (16/4), rørdrum 3 (13/2), hvid stork 2 (6/4), knopsvane 30 (11/4), sangsvane 116 (1/1), sædgås 75 (3/1), blisgås 90 (1/3), grågås 1500 (5/11), canadagås 190 (9/2), bramgås 3000 (5/11), knortegås 75 (10/10), knortegås, mørkbuget 100 (18/10), pibeand 220 (18/1), knarand 5 (21/11), krikand 70 (13/12), gråand 300 (5/12), spidsand 2 (7/2), atlingand 4 (3/4), tafeland 100 (13/12), troldand 1400 (11/1), bjergand 2 (22/12), hvinand 27 (20/2), lille skallesluger 12 (9/2), toppet skallesluger 7 (13/7), stor skallesluger 24 (7/2), hvepsevåge 3 (5/9), sort glente 1 (17/5), rød glente 5 (21/4), havørn 2 (27/9), rørhøg 7 (6/4), blå kærhøg 10

(25/1), duehøg 1 (20/10), fjeldvåge 3 (11/4), fiskeørn 1 (27/9), vandrefalk 1 (7/2), vandrikse 10 (6/4), trane 100 (16/3), hjejle 80 (5/9), vibe 83 (7/11), småspove 1 (25/4), rovterne 2 (22/8), fjordterne 6 (5/7), huldue 3 (5/9), natugle 3 (29/5), skovhornugle 1 (3/3), isflugl 2 (3/10), lille flagspætte 1 (5/4), nattergal 8 (24/5), bynkeflugl 2 (4/5), sjagger 500 (26/11), græshoppesanger 1 (1/5), sivsanger 4 (24/5), gulbug 3 (31/5), grå fluesnapper 2 (26/8), lille fluesnapper 1 (5/6), skægmeje 35 (3/10), korttået træløber 1 (7/2), stor tornskade 1 (18/1), allike 350 (6/1), råge 400 (18/1), bomlærke 1 (12/4).

Ravnstrup Sø, Sydsjælland (4)

9,5 hektar sø med mose og rørskov, eng, pilekrat og gammel løvskov. Erhvervet i 1983.

Frivillig arbejdsgruppe: 13 personer.

Ynglefugle: Gråstrubet lappedykker 1-2 par, knopsvane 1 par, grågås 0-2 par, tafeland 0-1 par, rørhøg 1 par, musvåge 1 par, vandrikse 1-8 par, grønbenet rørhøne 1-3 par, blishøne 3-5 par, huldue 0-1 par, gøg 1-2 par, isflugl 0-1 par, jernspurv 1-3 par, nattergal 1-5 par, rødstjert 1-5 par, sangdrossel 1-3 par, græshoppesanger 0-1 par, kæranger 0-1 par, rørsanger 1-2 par, gærdesanger 1-4 par, tornsanger 2-6 par, havesanger 1-4 par, gransanger 1-4 par, løvsanger 3-15 par, dompap 1-2 par, gulspurv 3-7 par, rørsurv 1-3 par.

Ynglefuglene ved Ravnstrup Sø er talt af Inger Nielsen.

Andre observationer: Lille lappedykker 1 (3/4), sangsvane 13 (13/12), sædgås 15 (12/12), blisgås 25 (18/1), grågås 320 (12/12), stor skallesluger 5 (10/1), rød glente 1 (23/12), havørn 3 (3/4), blå kærhøg 1 (11/12), duehøg 1 (2/1), fiskeørn 2 (29/5), lærkefalk 1 (26/7), vandrefalk 1 (21/3), agerhøne 2 (27/3), vandrikse 8 (25/4), hættemåge 150 (21/3), stormmåge 80 (25/10), huldue 3 (22/3), silkehale 2 (4/1), ringdrossel 2 (20/4), sivsanger 1 (1/6), skægmeje 2 (25/10), halemeje 29 (18/1).

Ægholm ved Nyord, nord for Møn (5)

1,8 hektar kystfugleø. Erhvervet i 1969 som Fugleværnsfondens første ejendom.

Der er ikke adgang til øen, som er en del af Ulvshale-Nyord Vildtreservat.

Ynglefugle: Skarv 637 par, Knopsvane 4 par, ederflugl 30 par, sølvmåge 15 par, svartbag 3 par.

Andre observationer: Skarv 400 (23/5), knopsvane 900 (2/8), knortegås, mørkbuget 60 (10/5), havørn 3 (26/11).

Ynglefuglene på Ægholm er talt af Per Schiermacker-Hansen.

Nyord Enge ved Møn (6)

186 hektar afgræsset strandeng og strandrørsump. Erhvervet mellem 1971 og 2001.

Frivillig arbejdsgruppe: 21 personer.

Ynglefugle: Knopsvane 4 par, gravand 1 par, knarand 13 par, gråand 11 par, spidsand 0-1 par, skeand 10 par, ederflugl 3 par, toppet skallesluger 0-1 par, rørhøg 1

par, strandskade 32 par, klyde 2-3 par, stor præstekrave 0-1 par, vibe 68-78 par, brushane 1 par, stor kobbersneppe 4-5 par, rødben 97-116 par, hættemåge 2 par, stormmåge 9 par, havterne 1 par, vandrikse 0-1 par, grønbenet rørhøne 2 par, blishøne 7 par, gul vipstjert 45 par, mosehornugle 0-1 par.

Ynglefuglene på Nyord er talt af Henrik Haaning Nielsen og Niels Peter Andreasen.

Andre observationer: Skarv 700 (31/5), sølvhejre 5 (9/8), sort stork 1 (7/7), skestork 1 (22/5), knopsvane 4440 (17/1), blisgås 18 (28/10), grågås 1550 (12/9), canadagås 20 (20/12), bramgås 3500 (25/10), knortegås, mørkbuget 69 (2/5), gravand 165 (22/2), pibeand 930 (22/2), gråand 1000 (22/2), spidsand 65 (22/2), skeand 17 (13/6), troldand 50 (13/2), havlit 10 (19/1), toppet skallesluger 3 (7/11), stor skallesluger 27 (21/2), hvepsevåge 2 (10/5), sort glente 1 (8/4), rød glente 3 (8/4), havørn 8 (22/2), rørhøg 3 (30/8), blå kærhøg 3 (7/11), hedeheg 1 (18/5), duehøg 1 (4/3), spurvehøg 3 (8/4), fjeldvåge 3 (7/11), fiskeørn 1 (7/4), dværgfalk 1 (2/5), jagtfalk 1 (14/5), vandrefalk 2 (7/11), vagtel 1 (13/6), trane 60 (27/3), strandskade 32 (19/4), klyde 10 (27/6), lille præstekrave 1 (11/7), stor præstekrave 21 (13/3), hejle 4000 (25/10), vibe 900 (26/11), dværgryle 3 (6/8), temmincksryle 2 (3/8), krumnæbbet ryle 13 (12/7), almindelig ryle 81 (13/7), kærløber 2 (7/8), brushane 20 (12/4), stor kobbersneppe 8 (5/7), småspove 11 (11/7), storspove 110 (21/3), sortklire 12 (2/5), rovterne 1 (24/5), dværgterne 1 (2/7), sortterne 8 (6/7), skovhornugle 1 (23/5), mosehornugle 3 (20/12), engpiber 100 (19/1), gul vipstjert 70 (14/5), husrødstjert 1 (17/4), ringdrossel 2 (24/4), rødrygget tornskade 1 (20/8), bjergirisk 130 (30/10).

Barup sø, Nordfalster (7)

26 hektar sø med ellesump, rørskov og krat erhvervet i 1998 af Karen Krieger Fonden, for hvem Fugleværnsfonden forvalter området.

Frivillig arbejdsgruppe: 13 personer.

Ynglefugle: Gråstrubet lappedykker 0-1 par, knopsvane 1 par, gråand 1-2 par, rørhøg 2 par, musvåge 1 par, vandrikse 10-15 par, grønbenet rørhøne 1 par, blishøne 6-8 par, natugle 0-1 par, stor flagspætte 1 par, nattergal 7-9 par, sivsanger 2-4 par, rørsanger 15-20 par, skægmeje 2-5 par, rørspurv 10-15 par.

Ynglefuglene ved Barup Sø er talt af Leif H. Jacobsen.

Andre observationer: Lille lappedykker 2 (9/4), gråstrubet lappedykker 3 (24/3), troldand 485 (24/3), rød glente 1 (17/11), havørn 1 (28/5), rørhøg 9 (16/4), blå kærhøg 1 (16/4), fjeldvåge 1 (14/2), vandrikse 7 (16/4), natugle 1 (3/6), sivsanger 1 (23/5), sivsanger 1 (23/5).

Saksfjed / Hyllekrog, Sydlolland (8)

163 hektar strandeng, klit, rørskov, enge, overdrev og løvskov. Erhvervet i 1995 af Karen Krieger Fonden, for hvem Fugleværnsfonden forvalter området. På Hyllekrog-tangen er der adgangsforbud i fuglenes yngletid fra 1/3 til 15/7. Tangen er en del af Hyllekrog Vildtreservat.

Frivillig arbejdsgruppe: 29 personer.

Ynglefugle, Saksfjed Inddæmning: Lille lappedykker 0-1 par, gråstrubet lappedykker 8 par, rørdrum 0-1 par, knopsvane 1 par, grågås 10-15 par, knarand 0-3 par, gråand 1-5 par, atlingand 0-2 par, skeand 0-3 par, havørn 1 par, rørhøg 0-1 par, vandrikse 2 par, grønbenet rørhøne 1 par, blishøne 5-6 par, strandskade 1 par, klyde 4 par, stor præstekrave 3 par, vibe 11 par, skovsnepe 0-1 par, rødben 7-8 par, hættemåge 38-41 par, natugle 1 par, engpiber 4-5 par, rødrygget tornskade 2-3 par, gråkrage 1-2 par, rørspurv 8-9 par.

Ynglefuglene i Saksfjed Inddæmning er talt af Preben Berg.

Andre observationer, Saksfjed: Lille lappedykker 9 (21/9), rørdrum 1 (3/5), sølvhejre 2 (26/3), hvid stork 1 (19/4), pibesvane 3 (28/10), sangsvane 15 (25/1), blisgås 30 (10/10), bramgås 1800 (26/10), nilgås 2 (3/5), knarand 21 (8/8), krikand 125 (22/4), spidsand 8 (11/3), atlingand 5 (20/5), skeand 32 (14/10), troldand 450 (29/1), hvepsevåge 14 (29/8), rød glente 4 (17/11), havørn 5 (23/4), rørhøg 7 (2/8), blå kærhøg 2 (25/11), hedeheg 1 (5/5), duehøg 1 (28/3), spurvehøg 10 (12/9), fjeldvåge 2 (3/3), fiskeørn 7 (2/8), tårnfalk 12 (20/9), dværgfalk 1 (14/12), lærkefalk 1 (29/9), vandrefalk 1 (7/12), vandrikse 2 (21/8), plettet rørvagtel 1 (21/5), trane 350 (8/10), klyde 8 (4/5), lille præstekrave 5 (23/7), stor præstekrave 47 (24/7), hejle 350 (21/8), strandhejle 4 (14/10), islandsk ryle 5 (24/7), dværgryle 1 (7/9), temmincksryle 1 (18/5), krumnæbbet ryle 10 (24/7), kærløber 6 (24/5), brushane 15 (5/7), enkeltbekkasin 4 (26/10), skovsnepe 1 (11/6), lille kobbersneppe 22 (24/7), småspove 12 (7/8), storspove 50 (3/8), sortklire 9 (8/8), fjordterne 2 (2/6), dværgterne 6 (2/8), huldue 50 (18/12), natugle 1 (7/8), mosehornugle 5 (20/1), isfugl 1 (19/11), skærpiber 2 (20/9), husrødstjert 1 (11/4), ringdrossel 2 (23/4), misteldrossel 18 (14/10), rødtoppet fuglekonge 2 (18/4), grå fluesnapper 3 (12/9), skægmeje 4 (11/10), rødrygget tornskade 9 (2/8), stor tornskade 1 (22/2), ravn 2 (28/12), gulirisk 1 (3/5), bjergirisk 50 (17/10).

Ynglefugle, Hyllekrog: Gråstrubet lappedykker 1 par, gravand 1-2 par, knarand 0-2 par, gråand 1-4 par, skeand 0-2 par, toppet skallesluger 1-2 par, havørn 1 par, strandskade 2-3 par, stor præstekrave 10-15 par, vibe 5-8 par, rødben 6-10 par, hættemåge 8-16 par, landsvale 5-8 par, hvid vipstjert 3-5 par, gråkrage 1 par, stær 1-3 par.

Ynglefuglene ved Hyllekrog er talt af Uffe B. Nielsen.

Andre observationer, Hyllekrog: Rødstrubet lom 196 (12/4), gråstrubet lappedykker 65 (18/4), nordisk lappedykker 1 (4/3), skarv 255 (7/4), hvid stork 2 (28/4), knopsvane 1000 (30/8), pibesvane 85 (22/3), sangsvane 20 (16/2), sædgås 48 (19/10), blisgås 679 (18/3), grågås 600 (26/9), canadagås 30 (3/6), bramgås 80100 (16/5), knortegås, mørkbuget 25600 (27/5), nilgås 1 (27/3), pibeand 325 (28/3), knarand 12 (11/4), krikand 524 (25/4), spidsand 77 (8/9), atlingand 2 (4/5), skeand 72 (11/4), troldand 67 (28/4), bjergand 97 (11/4), ederfugl 35800 (28/3), kongeederfugl 1 (28/3), havlit 454 (13/3), sortand 10350 (30/3), fløjlsand 32 (19/4), hvinand 24

(15/2), lille skallesluger 5 (16/2), toppet skallesluger 911 (5/4), stor skallesluger 29 (16/2), hvepsevåge 636 (29/8), sort glente 3 (28/4), rød glente 88 (28/9), havørn 13 (17/4), rørhøg 12 (28/4), blå kærhøg 7 (10/10), steppehøg 1 (17/9), hede høg 2 (12/5), spurvehøg 134 (10/10), musvåge 768 (19/10), fjeldvåge 19 (10/10), lille skrigeørn 1 (29/8), kongeørn 1 (19/10), fiskeørn 12 (29/8), tårnfalk 19 (21/4), aftenfalk 1 (5/9), dværgfalk 9 (9/10), lærkefalk 2 (18/9), jagtfalk 1 (10/10), vandrefalk 4 (19/10), trane 721 (10/10), hjejle 80 (29/8), strandhjejle 1185 (30/5), vibe 129 (19/9), islandsk ryle 19995 (28/5), temmincksryle 1 (23/5), sortgrå ryle 1 (18/3), almindelig ryle 17 (6/5), brushane 11 (24/3), lille kobbersneppe 9908 (27/5), småspove 31 (6/5), storspove 1205 (19/4), sortklire 15 (8/9), stenvender 2 (23/5), mellemkjove 1 (4/5), almindelig kjove 12 (13/4), sorthovedet måge 4 (17/4), dværgmåge 1207 (30/4), ride 1 (12/9), splitterne 28 (19/4), fjordterne 1372 (30/4), havterne 1518 (29/4), dværgterne 14 (5/5), sortterne 3 (2/6), lomvie 10 (13/3), alk 7 (9/4), huldue 503 (10/10), ringdue 36300 (19/10), mosehornugle 2 (2/10), mursejler 3000 (28/8), biæder 5 (27/5), lille flagspætte 1 (4/11), hedelærke 22 (9/10), skovpiber 1020 (4/9), engpiber 750 (20/4), rødstrubet piber 1 (4/9), skærpiber 1 (2/10), gul vipstjert 4350 (28/8), bjergvipstjert 4 (12/10), ringdrossel 1 (26/4), misteldrossel 60 (19/10), fuglekonge 150 (10/10), rødtoppet fuglekonge 1 (6/4), skægmejse 6 (5/10), pirol 1 (6/6), rødrygget tornskade 5 (9/8), stor tornskade 1 (3/11),

bogfinke/kvækerfinke 5500 (12/10), gulirisk 2 (21/4), bjergirisk 90 (2/11).

Nakskov Indrefjord, Vestlolland (9)

10 hektar rørskov og vandflade i den sydlige del af Indrefjorden. Erhvervet i 1987.

Ynglefugle: Toppet lappedykker 18-20 par, knopsvane 8 par, gravand 2-3 par, gråand 5-10 par, knarand 0-2 par, skeand 0-2 par, taffeland 0-3 par, troldand 0-5 par, rørhøg 1 par, vandrikse 1 par, grønbenet rørhøne 2-3 par, blishøne 23-28 par, skægmejse 0-2 par, rørsanger og rørspurv yngler, men ikke talt.

Ynglefuglene ved Nakskov Indrefjord er talt af Michael Thelander.

Andre observationer: Toppet lappedykker 25 (4/4), gråstrubet lappedykker 2 (22/5), knopsvane 300 (13/9), sangsvane 30 (19/2), sædgås 144 (9/12), blisgås 40 (30/10), grågås 1200 (1/9), bramgås 6000 (31/10), pipeand 15 (13/10), knarand 10 (2/10), gråand 80 (29/12), spidsand 5 (12/6), skeand 8 (13/10), taffeland 900 (13/10), troldand 6500 (1/1), lille skallesluger 6 (25/2), stor skallesluger 12 (19/2), havørn 2 (22/5), rørhøg 3 (14/4), blå kærhøg 1 (19/12), fiskeørn 1 (29/4), vandrefalk 1 (5/3), vandrikse 2 (11/7), hjejle 8 (13/9), lille kobbersneppe 4 (13/9), fjordterne 1 (29/7), digesvale 200 (30/5), gulbug 2 (31/5), skægmejse 5 (8/6).

Stor kobbersneppe ved Borreby Mose, 28. april 2015. Foto: Allan Gudio Nielsen

Rødhalsed gås blev også set ved de sydlangelandske reservater, her fotograferet ved Birkelund på Sydøstamager, 18. oktober 2015. Foto: Emil Frederiksen

Gul vipstjert er en af de arter i fremgang på Nyord, her ved Borreby Mose. 8. juni 2015. Foto: Peter Vadum

Gulstav Mose, Sydlangeland (10)

7 hektar kalkrig mose med åbne vandflader, hvas avneknippe, tagrør, eng og overdrev.

Erhvervet i 1971 og 1979.

Frivillig arbejdsgruppe Sydlangeland: 19 personer.

Ynglefugle: Toppet lappedykker 2 par, gråstrubet lappedykker 2 par, knopsvane 1-2 par, rørdrum 1 par, grågås 11 par, gravand 2 par, gråand 11 par, knarand 2 par, taffeland 2 par, vandrikse 7-8 par, grønbenet rørhøne 3 par, blishøne 14 par, strandskade 1 par, vibe 3 par, gøg 1 par, digesvale 100 par (Gulstav Klint), sanglærke 2 par, hvid vipstjert 1 par, rødstjert 1 par, sivsanger 3 par, rørsanger 8 par, kærsanger 2 par, tornsanger 3 par, skægmejsje 1 par, rødrygget tornskade 1 par, engpiber 4 par, tornirisk 2 par, stillits 1 par, gråsisken 1 par, rørspurv 6 par, bomlærke 1 par.

Ynglefuglene i Gulstav Mose er talt af Ole Goldschmidt

Andre observationer: Lille lappedykker 1 (15/5), toppet lappedykker 5 (5/4), gråstrubet lappedykker 2 (1/3), rørdrum 2 (31/5), sølvhejre 1 (20/9), skestork 1 (23/5), blisgås 13 (9/3), grågås 160 (11/4), bramgås 60 (15/2), pibeand 95 (1/3), knarand 7 (20/12), krikand 85 (1/11), gråand 70 (1/11), hvepsevåge 3 (29/8), rød glente 2 (19/10), havørn 1 (1/3), rørhøg 4 (12/8), blå kærhøg 2 (29/10), hedeheg 1 (25/8), spurvehøg 13 (31/10), musvåge 72 (28/10), fjeldvåge 2 (31/10), fiskeørn 3 (29/8), tårnfalk 5 (17/8), aftenfalk 1 (12/9), dværgfalk 1 (10/9), lærkefalk 1 (12/9), lærkefalk/aftenfalk 1 (13/9), vandrefalk 1 (7/12), vandrikse 5 (5/4), trane 26 (14/10), højle 220 (5/4), enkeltbekkasin 1 (27/9), rovtørne 1 (17/8), fjordterne 2 (13/6), huldue 17 (3/10), mursejler 300 (8/7), isfugl 1 (26/9), biæder 1 (4/7), landsvale 1000 (25/9), gul vipstjert 300 (19/8), hvid vipstjert 110 (25/9), silkehal 48 (9/12), sydlig nattergal 1 (3/5), husrødstjert 1 (13/10), misteldrossel 6 (14/10), sivsanger 5 (4/5), hvidbrynet løvsanger 1 (12/9), rødtoppet fuglekonge 1 (31/10), grå fluesnapper 3 (7/9), skægmejsje 4 (10/9), korttået træløber 1 (2/8), pungmejsje 2 (7/7), rødrygget tornskade 4 (12/8), stor tornskade 1 (1/11), bomlærke 1 (8/8).

Tryggelev-Nørrebalde Nor, Sydlangeland (11)

170 hektar sø/brakvandslagune (3 lagunesøer Tryggelev Nor, Salme Nor og Nørrebalde Nor), rørskov, klitter, overdrev og krat. Erhvervet i flere omgange fra 1975 til 2004.

Frivillig arbejdsgruppe Sydlangeland: 19 personer.

Ynglefugle, Tryggelev og Salme Nor: Toppet lappedykker 6-8 par, gråstrubet lappedykker 7 par, lille lappedykker 1 par, knopsvane 5 par, rørdrum 6-7 par, grågås 24 par, gravand 10+ par, gråand 30 par, knarand 27-31 par, skeand 10 par, atlingand 1-2 par, troldand 1 par, ederfugl 1 par, rørhøg 3 par, agerhøne 1 par, vandrikse 11 par, grønbenet rørhøne 3 par, blishøne 40 par, strandskade 4 par, vibe 35 par, stor præstekrave 3 par, lille præstekrave 2 par, rødben 15 par, klyde 0-2 par, huldue 0-1 par, gøg 2 par, digesvale 8 par, sanglærke 16 par, rørsanger 4 par, tornsanger 1 par, gærdesanger 1 par, gransanger 2 par, engpiber 5 par, hvid vipstjert 1 par, gul vipstjert 1 par, skægmejsje 11 par, rødrygget tornskade 3 par, stillits 1 par, tornirisk 6 par, rørspurv 6 par, gulspurv 2 par.

Ynglefuglene ved Tryggelev og Salme Nor er talt af Ole Goldschmidt.

Andre observationer, Tryggelev og Salme Nor: Lille lappedykker 11 (8/10), toppet lappedykker 21 (2/8), gråstrubet lappedykker 10 (1/5), skarv 171 (14/4), rørdrum 5 (1/5), sølvhejre 1 (8/10), skestork 2 (20/6), knopsvane 89 (21/6), pibesvane 3 (5/10), sangsvane 43 (13/12), blisgås 210 (10/10), grågås 1840 (15/8), bramgås 2850 (20/12), knortegås 590 (22/5), knortegås, mørkbuget 85 (10/10), rødhalsed gås 1 (26/8), gravand 62 (1/5), pibeand 275 (27/12), knarand 192 (21/8), krikand 570 (3/10), gråand 400 (27/12), spidsand 42 (3/10), atlingand 3 (4/7), skeand 385 (22/9), taffeland 354 (3/10), troldand 1120 (15/11), bjergand 1600 (21/1), havlit 1 (8/12), hvinand 14 (6/8), lille skallesluger 19 (28/3), hvepsevåge 32 (22/8), sort glente 1 (22/8), rød glente 3 (3/10), havørn 5 (4/4), rørhøg 18 (22/8), blå kærhøg 2 (10/10), spurvehøg 43 (22/8), musvåge 120 (26/9), fjeldvåge 4 (5/10), fiskeørn 7 (21/8), tårnfalk 18 (22/8), dværgfalk 2 (4/4), lærkefalk 1 (22/9), vandrefalk 2 (7/8), vandrikse 3 (28/3), blishøne

805 (16/8), lille præstekrave 5 (2/8), stor præstekrave 12 (21/7), hjejle 370 (22/9), strandhjejle 3 (25/7), vibe 700 (31/10), islandsk ryle 14 (11/9), dværgryle 2 (21/7), temmincksryle 2 (22/7), krumnæbbet ryle 8 (10/7), almindelig ryle 112 (24/7), kærløber 2 (21/7), brushane 93 (4/9), dobbeltbekkasin 19 (2/8), lille kobbersneppe 4 (21/7), småspove 7 (25/7), storspove 660 (19/4), stenvender 3 (19/7), odinshane 1 (7/8), hættemåge 2000 (1/8), stormmåge 2200 (5/8), sølvmåge 100 (1/8), kaspisk måge 1 (5/8), rovterne 4 (2/8), splitterne 6 (21/8), fjordterne 16 (5/8), dværgerterne 3 (16/7), hvidskægget terne 1 (5/7), sortterne 1 (12/7), huldue 2 (1/8), mosehornugle 2 (8/10), mursejler 100 (22/8), isflugl 1 (16/10), hedelærke 17 (3/10), digesvale 1200 (8/5), landsvale 600 (22/8), bysvale 400 (22/8), engpiber 190 (3/10), skærpiber 6 (15/11), bjergpiber 2 (13/12), gul vipstjert 180 (22/8), hvid vipstjert 65 (6/8), sortstrubet bynkeflugl 1 (28/12), skægmejse 24 (15/11), rødrygget tornskade 8 (2/8), stær 3000 (26/10), bjergirisk 24 (28/12).

Ynglefugle, Nørreballe Nor: Toppet lappedykker 9 par, rørdrum 4 par, knopsvane 3 par, grågås 27 par, gravand 6 par, gråand 9-13 par, atlingand 0-1 par, knarand 7 par, skeand 2-3 par, troland 3 par, vandrikse 1 par, blishøne 14 par, strandskade 7 par, vibe 15 par, stor præstekrave 3 par, lille præstekrave 1 par, rødben 6 par, klyde 23 par, sølvmåge 0-1 par, hættemåge 330 par, stormmåge 9 par, fjordterne 20 par, dværgerterne 0-2 par, gøg 2 par, sanglærke 9 par, solsolt 4 par, sangdrossel 2 par, engpiber 1 par, rødstjert 1 par, gransanger 6 par, løvsanger 6 par, gærdesanger 3 par, rørsanger 14 par, havesanger 2 par, kærsanger 2 par, gulbug 1 par, tornsanger 7 par, munk 1 par, hvid vipstjert 1 par, gul vipstjert 4 par, musvit 1 par, blåmejse 2 par, halemejse 1 par, skægmejse 2 par, stær 2 par, gærdesmutte 2 par, bogfinke 2 par, gulspurv 7 par, rørsurv 5 par.

Ynglefuglene i Nørreballe Nor er talt af Ole Goldschmidt.

Andre observationer, Nørreballe Nor: Lille lappedykker 1 (18/7), toppet lappedykker 22 (20/4), gråstrubet lappedykker 3 (25/4), sorthalset lappedykker 2 (25/6), skarv 128 (5/6), rørdrum 3 (20/4), sølvhejre 1 (1/8), knopsvane 155 (9/5), pibesvane 2 (15/11), sangsvane 110 (16/2), blisgås 455 (12/3), grågås 1820 (30/9), bramgås 4000 (4/5), knortegås 320 (22/5), rødhalsset gås 1 (12/8), nilgås 2 (13/7), gravand 62 (28/3), pibeand 300 (22/3), knarand 22 (3/10), krikand 56 (19/8), gråand 115 (16/8), spidsand 6 (12/8), atlingand 4 (1/8), skeand 108 (3/11), taffeland 700 (29/10), troland 4500 (30/1), bjergand 620 (28/3), hvinand 52 (3/4), lille skallesluger 10 (3/4), toppet skallesluger 1 (1/3), stor skallesluger 2 (9/3), hvepsevåge 18 (24/8), sort glente 1 (23/5), rød glente 22 (26/9), havørn 3 (26/9), rørhøg 3 (9/8), blå kærhøg 2 (17/1), musvåge 711 (19/10), ørnevåge 1 (15/5), fjeldvåge 4 (19/10), fiskeørn 5 (26/9), tårnfalk 7 (26/9), aftenfalk 1 (27/9), dværgfalk 2 (26/9), lærkefalk 1 (3/10), vandrefalk 2 (3/10), vandrikse 1 (20/4), klyde 36 (11/4), lille præstekrave 2 (2/8), stor præstekrave 9 (12/8), hjejle 125 (24/8), strandhjejle 2 (25/7), vibe 180 (5/8), islandsk

ryle 2 (21/7), temmincksryle 3 (3/5), krumnæbbet ryle 4 (18/7), almindelig ryle 28 (24/7), brushane 43 (30/8), enkeltbekkasin 1 (3/11), stor kobbersneppe 1 (11/5), lille kobbersneppe 7 (21/7), storspove 55 (20/4), rødben 12 (20/4), tinksmed 14 (19/8), sorthovedet måge 1 (10/10), dværgmåge 20 (9/5), hættemåge 1800 (26/9), stormmåge 2400 (26/9), sølvmåge 150 (26/9), rovterne 4 (12/8), fjordterne 68 (1/8), havterne 10 (3/7), dværgerterne 15 (11/7), hvidskægget terne 1 (6/7), sortterne 2 (1/8), huldue 12 (28/9), isflugl 1 (10/10), digesvale 3300 (9/5), landsvale 3000 (26/9), bysvale 100 (26/9), gul vipstjert 65 (24/8), bynkeflugl 1 (11/5), gulbug 1 (27/6), broget fluesnapper 1 (20/4), skægmejse 2 (5/7).

Andre observationer, hav ved Tryggelev Nor: Toppet lappedykker 13 (9/3), gråstrubet lappedykker 8 (19/4), rørdrum 1 (15/4), pibeand 12 (15/4), ederflugl 300 (9/3), havlit 5 (9/3), sortand 150 (9/3), fløjlsand 3 (9/3), toppet skallesluger 13 (9/3), rørhøg 2 (15/4).

Lille flagspætte, Vaserne, 5. marts 2015. Foto: John Larsen

Enkeltbekkasin fundet trykkende i græsset ved BioBlitz på Stormengene, 13. september 2015. Foto: Wilhelm L. Fabricius

Roholm, Odense Fjord (12)

1 hektar kystfugleø. Erhvervet i 1978.

Der er ikke adgang til øen, som er omfattet af bestemmelserne for Odense Fjord Vildtreservat.

Ynglefugle: Ederfugl 1 par, svartbag 2 par.

Ynglefuglene på Roholm er talt af Henrik Haaning Nielsen.

Andre observationer: Ederfugl 400 (21/5), almindelig ryle 350 (21/5), lille kobbersneppe 160 (21/5).

Bøjden Nor, Sydvestfyn (13)

Ca. 65 hektar afgræsset strandeng, overdrev og lagune sø. Ejers af Karen Krieger Fonden, men er siden 1982 forvaltet af Fugleværnsfonden.

Frivillig arbejdsgruppe: 7 personer.

Ynglefugle: Knopsvane 2 par, grågås 5-6 par, gråand 1-2 par, vandrikse 1 par, strandskade 3-4 par, klyde 2-3 par, stor præstekrave 4-5 par, vibe 4-5 par, rødben 3-4 par, hættmåge 70-80 par, stormmåge 8-10 par, sølvmåge 1 par, havterne 4 par, sanglærke 4-5 par, engpiber 2-3 par, rørsanger 2 par, rørspurv 1-2 par.

Ynglefuglene ved Bøjden Nor er talt af Per Damgaard Poulsen.

Andre observationer: Lille lappedykker 14 (7/10), toppet lappedykker 200 (22/3), gråstrubet lappedykker 2 (27/6), skarv 96 (5/8), silkehejre 1 (22/6), skestork 2 (30/7), knopsvane 34 (7/10), pibesvane 5 (7/10), sangsvane 12 (15/1), sædgås 5 (11/10), blisgås 58 (7/10), grågås 1500 (26/9), canadagås 9 (1/9), bramgås 1050 (20/11), knortegås 11 (10/5), knortegås, lysbuget 7 (7/5), nilgås 5 (27/6), gravand 16 (29/6), pibeand 156 (13/11), krikand 85 (4/11), gråand 250 (12/12), spidsand 15 (27/11), taffeland 240 (1/9), troldand 1950 (15/12), bjergand 2100 (19/1), ederfugl 200 (22/3), havlit 6 (25/2), lille skallesluger 2 (17/2), toppet skallesluger 165 (22/3), sort glente 1 (26/4), havørn 1 (15/5), lærkefalk 1 (10/8), vandrefalk 1 (23/11), blishøne 200 (10/8), strandskade 26 (12/7), klyde 10 (22/3), lille præstekrave 4 (13/7), stor præstekrave 52 (16/8), hjejle 650 (19/8), strand-

hjejle 3 (18/7), vibe 134 (1/9), islandsk ryle 11 (20/7), dværgryle 1 (19/8), temmincksryle 7 (11/5), krumnæbbet ryle 5 (13/7), almindelig ryle 92 (30/7), kærløber 1 (12/7), brushane 43 (29/8), dobbeltbekkasin 12 (12/8), stor kobbersneppe 1 (29/7), lille kobbersneppe 12 (20/7), småspove 2 (28/4), sortklire 6 (10/8), rødben 10 (29/6), hvidklire 27 (15/7), mudderklire 13 (22/7), stenvender 4 (5/8), dværgmåge 1 (29/6), hættmåge 500 (29/3), stormmåge 200 (29/3), gråmåge 1 (12/4), splitterne 16 (25/4), fjordterne 3 (4/7), havterne 14 (15/5), dværgterne 2 (20/7), skærpiber 6 (27/11), silkehale 9 (27/11), korttået træløber 1 (5/7), bjergirisk 40 (12/11), snespurv 12 (17/2).

Søgård Mose, Sønderjylland (14)

16 hektar hede og højmoser med kantskov af især birk. Meget rig flora, bl.a. de tre danske lyngarter hedelyng, klokkelýng og rosmarinlyng. Skænket til Fugleværnsfonden i 1986 af Andelsselskabet Søgårdhus.

Frivillig arbejdsgruppe: 4 personer.

Ynglefugle: Lille lappedykker 1 par, grågås 1 par, troldand 1 par, blishøne 1-2 par, vibe 1-2 par, sanglærke 1-2 par, skovpiber 2-3 par, fyrremejse 1 par, stær 2-4 par, rørspurv 2-3 par.

Ynglefuglene i Søgård Mose er talt af Egon Iversen.

Andre observationer: Sølvhejre 1 (5/10), sangsvane 5 (4/1), bramgås 145 (9/10), hvepsevåge 2 (13/6), havørn 2 (23/5), rørhøg 1 (28/8), blå kærhøg 1 (8/12), hedehøg 1 (6/5), fiskeørn 1 (27/9), lærkefalk 1 (23/5), trane 7 (23/4), stor præstekrave 1 (7/6), vibe 27 (13/7), islandsk ryle 20 (18/5), brushane 2 (13/7), sortklire 2 (24/3), sortspætte 1 (23/3), bynkefugl 2 (6/5), stenpikker 12 (6/5), grå fluesnapper 1 (13/7), fyrremejse 4 (25/11), stor tornskade 1 (8/12).

Bremsbøl Sø, Sønderjylland (15)

15 hektar sø med afgræssede enge og fugleøer. Området er resultatet af et dansk-tysk projekt, hvor man for at skabe mere plads til de større mængder af nedbør, aftager vand fra Vidåsystemet, der afvander store dele af grænselandet. Erhvervet i 2013 for en donation fra DOF-Travel.

Frivillig arbejdsgruppe: 12 personer.

Ynglefugle: Toppet lappedykker 1-2 par, rørdrum 0-1 par, knopsvane 1 par, grågås 3-4 par, gravand 1 par, knarand 2 par, gråand 6-10 par, atlingand 2 par, skeand 2 par, troldand 3-4 par, musvåge 1 par, agerhøne 1 par, fasan 1-2 par, blishøne 5-8 par, strandskade 1 par, vibe 3 par, fjordterne 3 par, gøg 1 par, sanglærke 2-4 par, engpiber 1-2 par, hvid vipstjert 1-2 par, gærdesmutte 2 par, jernspurv 2 par, sydlig blåhals 4-6 par, rødstjert 1 par, solsort 2 par, sangdrossel 1 par, græshoppesanger 1-2 par, sivsanger 1 par, kæranger 1 par, rørsanger 2-3 par, gulbug 1 par, gærdesanger 1 par, tornsanger 2 par, munk 2 par, gransanger 2 par, løvsanger 2 par, husskade 1 par, sortkrage 1 par, gråkrage 1 par, stær 3-5 par, gråspurv 2-3 par, skovspurv 2-4 par, bogfinke 2-3 par, stillits 1 par, tornirisk 1-2 par, gulspurv 2 par, rørspurv 2-4 par.

Ynglefuglene ved Bremsbøl Sø er talt af Martin Iversen.

Andre observationer: Sølvhejre 4 (27/3), sangsvane 1700 (6/2), blisgås 400 (22/2), bramgås 1800 (16/1), nilgås 2 (7/5), pibeand 350 (5/11), knarand 20 (27/8), krikand 32 (22/4), gråand 800 (6/10), spidsand 5 (27/10), havørn 1 (22/4), rørhøg 3 (16/4), blå kærhøg 1 (14/12), dværgfalk 1 (11/5), lille præstekrave 4 (7/5), temmincksryle 5 (6/5), brushane 20 (23/6), småspove 3 (2/5), svaleklire 9 (4/7), fjordterne 6 (13/7), sortterne 4 (4/7), mosehornugle 1 (22/3), isfugl 1 (8/9), blåhals 4 (2/5), bynkefugl 1 (10/7), græshoppesanger 1 (5/6), rødrygget tornskade 1 (27/8), stær 300.000 (22/3).

Sølsted Mose, Sønderjylland (16)

103 hektar nedbrudt højmoser med kratskov, tørvegrave og afgræsset eng. Erhvervet i 1993, 1994 og 1996. Frivillig arbejdsgruppe: 9 personer.

Ynglefugle: Lille lappedykker 1 par, rørdrum 2-4 par, grågås 2-3 par, gravand 0-1 par, krikand 0-1 par, gråand 5-7 par, rørhøg 1-2 par, hedehøg 0-1 par, musvåge 0-1 par, lærkefalk 0-1 par, agerhøne 1 par, vandrikse 3-4 par, plettet rørvagtel 1 par, grønbenet rørhøne 2 par, blishøne 2-3 par, trane 2 par, vibe 4-5 par, dobbeltbekkasin 10-12 par, ringdue 2-3 par, gøg 4-5 par, stor flagspætte 1 par, sanglærke 12-16 par, skovpiber 15-20 par, engpiber 5-7 par, hvid vipstjert 4 par, gærdesmutte 3-5 par, jernspurv 2 par, rødhals 2-5 par, nattegal 4-6 par, blåhals, sydlig 4-5 par, rødstjert 1-2 par, bynkefugl 4-6 par, sortstrubet bynkefugl 3 par, stenpikker 0-1 par, solsolt 8-12 par, sangdrossel 10-15 par, misteldrossel 1-2 par, græshoppesanger 1-2 par, sivsanger 3-5 par, kæranger 3 par, rørsanger 6-8 par, gulbug 1 par, gærdesanger 1-2 par, tornsanger 15-20 par, havesanger 2 par, munk 5-10 par, gransanger 10-20 par, løvsanger 15-25 par, grå fluesnapper 1 par, broget fluesnapper 0-1 par, halemejsje 2 par, fyrremejsje 2-3 par, blåmejsje 6-8 par,

musvit 2-4 par, pungmejsje 2 par, rødrygget tornskade 3-5 par, skovskade 1-2 par, sortkrage 1-2 par, bogfinke 10-20 par, stillits 1-2 par, tornirisk 5-7 par, lille gråsisken 5-8 par, dompap 1-2 par, kernebidder 1-2 par, gulspurv 10-15 par, rørspurv 10-15 par, bomlærke 4 par.

Ynglefuglene i Sølsted Mose er talt af Martin Iversen.

Andre observationer: Lille lappedykker 1 (23/5), rørdrum 4 (24/5), hvid stork 1 (24/4), pibesvane 10 (25/11), sangsvane 13 30/1, kortnæbbet gås 45 (20/12), blisgås 30 (8/2), grågås 90 (20/12), bramgås 150 (7/1), krikand 12 (30/9), havørn 1 (9/6), rørhøg 3 (30/5), blå kærhøg 1 (20/12), hedehøg 1 (21/5), duehøg 1 (29/10), lærkefalk 1 (16/5), vandrefalk 1 (14/11), agerhøne 2 (15/6), vandrikse 4 (20/4), plettet rørvagtel 1 (25/4), grønbenet rørhøne 4 (23/5), trane 9 (18/7), enkeltbekkasin 2 (29/10), dobbeltbekkasin 25 (29/10), skovsneppe 1 (25/3), småspove 1 (23/5), blåhals, sydlig 5 (20/4), bynkefugl 3 (25/5), sortstrubet bynkefugl 2 (24/5), stenpikker 5 (26/4), ringdrossel 1 (30/4), misteldrossel 3 (25/5), græshoppesanger 1 (30/5), sivsanger 9 (25/5), gulbug 2 (22/5), grå fluesnapper 2 (23/5), broget fluesnapper 1 (25/4), fyrremejsje 4 (4/11), pungmejsje 1 (12/8), rødrygget tornskade 12 (31/7), stor tornskade 2 (15/4), bomlærke 23 (4/5).

Stormengene, Rømø (17)

41,7 hektar naturlig forlandsmarsk, klitter og hede. Erhvervet i 1991, 1994, 2009 og 2014.

Frivillig arbejdsgruppe: 5 personer.

Ynglefugle: Gravand 1-2 par, gråand 1-2 par, strandskade 1-2 par, vibe 2-3 par, dobbeltbekkasin 1 par, rødben 2-4 par, gøg 1 par, sanglærke 2-4 par, hvid vipstjert 1 par,

Nye publikumsfaciliteter og fugleskjul ved Bremsbøl Sø. 8. september 2015. Foto: Martin Iversen

rødhals 1-2 par, kærsanger 1 par, gransanger 3 par, løvsanger 2 par, bogfinke 1 par, lille gråsiskan 1 par.

Ynglefuglene på Stormengene er talt af Martin Iversen.

Andre observationer: Sort stork 1 (15/8), grågås 300 (24/9), knortegås, mørkbuget 400 (16/11), gravand 800 (9/10), blå kærhøg 1 (13/9), steppehøg 1 (29/9), duehøg 1 (24/9), aftenfalk 1 (26/9), dværgfalk 1 (13/9), vandrefalk 1 (16/11), strandskade 850 (24/8), stor præstekrave 245 (24/8), hvidbrystet præstekrave 8 (24/8), hjejle 1060 (21/8), strandhjejle 26 (21/8), islandsk ryle 60000 (13/9), dværgryle 6 (24/8), almindelig ryle 10000 (15/8), enkeltbekkasin 1 (13/9), dobbeltbekkasin 34 (24/9), lille kobbersneppe 1600 (21/8), storspove 32 (24/8), stenven-der 3 (15/8), odinshane 1 (24/9), splitterne 150 (24/8), havterne 15 (24/8), dværgterne 8 (21/8), isfugl 2 (13/9), skærpiber 1 (13/10), bjergvipstjert 1 (13/10), stenpikker 7 (15/8), stor tornskade 1 (8/4).

Stubbe Sø, Djursland (18)

23 hektar rørskov, eng, sø, hede/overdrev, kratskov og nåleskov. Erhvervet i 2001.

Frivillig arbejdsgruppe: 17 personer.

Ynglefugle: Vibe 0-2 par, hedelærke 1-2 par, skovpiber 2-3 par, gærdesmutte 1-3 par, rødhals 1-3 par, rødstjert 2 par, solsort 0-1 par, sangdrossel 0-2 par, misteldrossel 1-2 par, rørsanger 2-4 par, tornsanger 1-2 par, munk 2-4 par, gransanger 2-4 par, løvsanger 2-4 par, fuglekonge 2-5 par, grå fluesnapper 0-1 par, broget fluesnapper 6-7 par, sumpmejsje 1-3 par, topmejsje 1-2 par, sortmejsje 6 par, blåmejsje 6 par, musvit 27 par, træløber 1-2 par, rødrygget tornskade 2 par, stær 4 par, bogfinke 5-9 par, grønirisk 1-2 par, dompap 1 par, kernebidder 1 par, gulspurv 1-2 par, rørsurv 1 par.

Ynglefuglene ved Stubbe Sø er talt af Joy Klein.

Andre observationer: Skarv 90 (19/8), sangsvane 18 (31/10), bramgås 50 (1/11), hvinand 2 (19/8), rød glente 4 (8/4), havørn 2 (25/5), rørhøg 2 (19/8), fiskeørn 1 (13/4), vandrikse 5 (31/10), vibe 43 (29/8), dobbeltbekkasin 20 (12/9), lille kobbersneppe 1 (29/8), isfugl 1 (20/11), grønspætte 1 (20/11), sortspætte 1 (13/5), hedelærke 5 (13/3), bysvale 300 (30/5), misteldrossel 4 (8/2), drosselrørsanger 1 (21/6), grå fluesnapper 2 (20/6), broget fluesnapper 2 (30/5), topmejsje 5 (31/1), rødrygget tornskade 2 (2/7), stor tornskade 1 (1/1).

Bøvling Klit, Vestjylland (19)

6,5 hektar afgræsset strandeng. Erhvervet i 1979 og 1983.

Ynglefugle: Strandskade: 0-2 par, stor præstekrave: 1-2 par, stor kobbersneppe: 3-4 par, rødben 4-6 par, gul vipstjert 4-6 par.

Ynglefuglene ved Bøvling Klit er talt af Agner Svenstrup.

Andre observationer: Kortnæbbet gås 235 (26/4), blisgås 10 (2/3), grågås 850 (31/8), bramgås 16800 (17/4),

knortegås, lysbuget 15 (31/1), gravand 73 (22/5), krikand 4000 (3/10), gråand 1500 (3/10), havørn 1 (19/3), rørhøg 2 (30/8), blå kærhøg 1 (29/3), musvåge 1 (17/10), fjeldvåge 1 (18/10), tårnfalk 2 (16/3), dværgfalk 1 (8/7), vandrefalk 2 (6/10), stor præstekrave 160 (22/5), pome-ransfugl 14 (14/5), hjejle 6000 (15/11), vibe 250 (31/8), almindelig ryle 550 (17/4), engryle 4 (22/5), brushane 28 (17/4), stor kobbersneppe 6 (22/5), lille kobbersneppe 1000 (24/5), storspove 13 (11/7), splitterne 1 (31/8), sortstrubet bynkefugl 3 (10/3), stær 3500 (29/3), snespurv 10 (31/1).

Agerø og Stenklipperne, Mors (20)

27,5 hektar strandeng, stenklipper og holme. Erhvervet i 1982 og 2002.

Frivillig arbejdsgruppe: 3 personer.

Ynglefugle: Gråand 0-4 par, gravand 1 par, ederfugl 3-4 par, strandskade 3-4 par, klyde 0-1 par, vibe 0-1 par, rødben 12-14 par, gråkrage 1 par, sanglærke 2 par, engpiber 3-4 par, gul vipstjert 1-2 par, solsort 0-1 par, tornsanger 0-1 par, gærdesanger 0-1 par, tornirisk 1 par, bogfinke 0-1 par, gulspurv 0-1, bomlærke 1-5 par. Ynglefuglene på Agerø er talt af Jens Kristian Kjærgård.

Andre observationer, inkl. Stenklipperne: Skarv 380 (26/10), sølvhøjre 1 (26/10), kortnæbbet gås 380 (2/4), blisgås 2 (26/10), grågås 900 (1/9), bramgås 400 (2/4), knortegås, lysbuget 1207 (27/5), gravand 51 (26/10), pibeand 240 (26/10), toppet skallesluger 120 (26/10), stor præstekrave 20 (3/6), hjejle 750 (2/5), strandhjejle 5 (27/5), almindelig ryle 88 (27/5), temmincksryle 1 (13/5), storspove 11(13/5), småspove 3 (31/5), svartbag 25(13/5), sølvmejsje 200 (13/5), stormmejsje 40 (2/4), dværgfalk 1 (3/5), bomlærke 5 (27/5), stær 130 (18/7).

Råbjerg Mose, Nordjylland (21)

Fugleværnsfonden ejer 0,5 hektar i den vestlige del af Råbjerg Mose. Mosen er et stort hedemoselandskab med det karakteristiske rimme doppe strandvoldsystem og alsidige naturtyper som tør og våd hede, tørvelavninger, moser, enge og hængesæk.

Ynglefugle: Gråand 0-1 par, trane 0-1 par, dobbeltbekkasin 0-1 par, gøg 0-1 par, skovpiber 2-5 par, hvid vipstjert 1 par, rødhals 1 par, solsort 1 par, tornsanger 1 par, løvsanger 1-3 par, bogfinke 0-2 par, lille gråsiskan 0-2 par.

Ynglefuglene i Råbjerg Mose er talt af Egon Østergård.

Andre observationer: Sangsvane 52 (20/11), rød glente 2 (24/5), blå kærhøg 1 (23/3), duehøg 1 (21/6), spurvehøg 2 (10/5), musvåge 5 (3/3), fjeldvåge 1 (10/5), kongeørn 1 (24/5), vandrefalk 1 (16/5), vagtel 4 (13/6), trane 9 (23/3), skovsnepe 1 (23/3), natrav 6 (13/6), skovpiber 20 (30/4), gul vipstjert 70 (19/5), bynkefugl 1 (24/5), stenpikker 8 (19/5), misteldrossel 3 (23/3), sivsanger 1 (30/4), grå fluesnapper 1 (22/8), broget fluesnapper 1 (10/5), topmejsje 12 (28/3), rødrygget tornskade 1 (21/6), stor tornskade 2 (28/3), bomlærke 5 (19/5).

Skovhornugle, Nordborg, 5. juni 2015. Foto: Klaus Dichmann

Havørnen i Danmark 2015

Af artskoordinator Erik Ehmsen

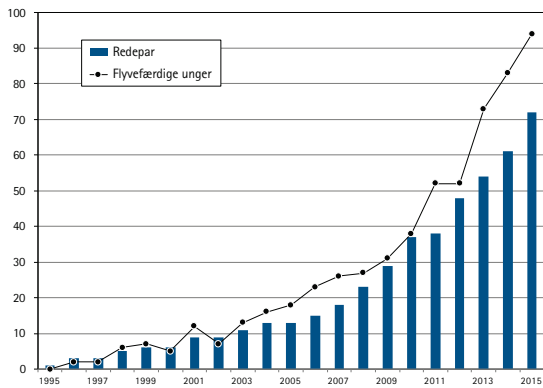
Havørn, Hejrede Sø, 10. marts 2015. Foto: Gert Juul Jeppesen

Årets resultat blev, at der var 72 beboede reder, og at der kom 94 unger på vingerne fra disse reder. Forholdsvis var året dog på det jævne, eftersom mange par af ukendte årsager opgav ynglen midt i deres yngleperiode. Det mest overraskende der skete på havørnefronten i Danmark 2015, var et redebyggende par på Bornholm. Vi har ingen informationer, der indikerer at havørnen har ynglet på øen i historisk tid. Det er i den sammenhæng spændende, hvilke byttedyr et par på Bornholm kan finde i så store mængder, at de kan

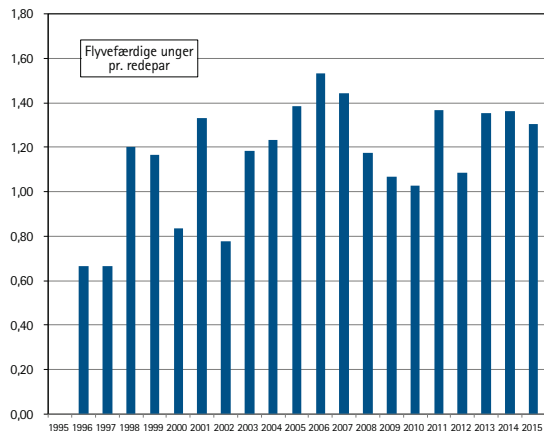
gennemføre en yngel. Der er langt fra redestedet på midtøen til kysterne med de fisk og andefugle, der lever der.

Overalt i landet går bestanden frem, nogle steder langsomt andre steder i spring. I de af ørne tæt beboede områder kiler der sig stadig nye par ind.

Af de mange par der har opgivet ynglen midt i yngleperioden er det mest spektakulære i den sammenhæng parret ved Saksfjed på Lolland, hvor Dansk Ornitologisk Forening har opsat et web-kamera. Her

Figur 1. Antal redepar samt antal flyvefærdige unger af havørn registreret i Danmark 1995-2015.

Figur 2. Gennemsnitligt antal flyvefærdige unger pr. havørnepar i Danmark 1995-2015.

viser film fra natten den 20/3, at en mår jog hunnen af reden midt om natten, og at måren var i stand til at tage æggene.

Mange ørnefolk har været overbevist om, at havørne var i stand til at lægge nye æg og få unger i sådan et tilfælde. For første gang har vi nu beviset for det på film. Parret lagde to nye æg og der fløj to unger af reden, en imponerende indsats af de to gamle ørne. Fra sidste år ved vi, at Skjernparret også lykkedes med et omlæg.

Mår snupper ørneæg! Se hele videoen her: <http://pandion.dof.dk/kortnyt/sensationel-video-af-tyven-i-reden>

Figur 3. Havørneterritorier med redefund i perioden 1995-2015. De reder, der var aktive i 2015, er vist med blå. Tallene refererer til lokalitetslisten i tabel 1. Rederne 21, 34, 79, 83 og 84 er ikke vist.

Fiskeørnen i Danmark 2015

Afartskoordinator Leif Novrup

Fiskeørn, med brasen, Gribskov, 4. juni 2015. Foto: Per Ekberg

Sammenfatning

Der blev for første gang registreret 5 par ynglende fiskeørne med rede. Men som sidste år kom kun to unger på vingerne!

En ny rede blev opdaget af skovens folk ved Stråso Plantage i Vestjylland, og en pæn rede blev bygget og parring fandt sted, men mere skete der heller ikke. Sikkert et ungt par vi sætter lid til til næste år.

Parret ved den nye rede i Klosterheden fik to unger på vingerne, som det eneste i år. Men de tre gamle par i henholdsvis Klosterheden, Estvadgård Plantage og Gribskov fik alle begyndt mere eller mindre, men ingen unger kom på vingerne herfra. Den nye rede

nær Flyndersø fra 2013 blev heller ikke i år besat af fiskeørne, men til gengæld besat af en grågås, som ynglede i reden.

Der er nu siden 2005 kommet mindst 31 unger på vingerne, og håbet er, at nogle af disse vil vende tilbage og danne nye ynglepar, som det er sket i Klosterheden.

For alle fem par gælder det, at rederne er placeret i øde områder, hvor kun få mennesker dagligt færdes.

Igen i år er der set oversomrende fiskeørne, hvis adfærd kunne tyde på ynglefund, men trods ihærdig søgen efter reder, blev ingen fundet.

Lokalitetsgennemgang

Flyndersø-området

Af redekoordinator Leif Novrup

Den gamle rede i Estvadgård Plantage: Den 1. april sås hannen flyve højt op over redeområdet i yngleflugt, for at styrtdykke ned mod hunnen som kom flyvende, og de legede sammen i luften. Den 18. april var reden bygget høj og stor, og hunnen påbegyndte rugningen. Den 27. maj var der muligvis unger i reden, men først den 13. juni så jeg 1-2 hoveder af dununger blive fodret af hunnen, der stod på redekanten. Den 20. juni sås små hvidlige klumper bevæge sig i reden og en vinge blev strakt. Men allerede den 29. juni var reden forladt. Ingen rester at se under reden. Måske kan det kolde og fugtige forår være skylden. Må stå hen i det visse. I sensommeren blev der bygget en frustrationsrede midt i skarvkolonien.

Stråso-området

Af redekoordinator Leif Novrup

Den 20. april opdagede den hugstansvarlige skovfoged en fiskeørnerede i en plantage i Stråso-komplekset og Vind Hede nær Lilleåen i Vestjylland.

Reden er bygget i toppen af en høj frisk gran (ædelgran?), hvor toppen er knækket af. Området er stormfældet og flere knækkede stammer står tilbage.

Den 25. april fik jeg forevist reden af en fotograf fra området, der nu havde fundet reden. En pæn stor rede sås og en fiskeørn kom til reden med grene. Fiskeørnene sås flere gange i den forløbne tid ved Lilleåen og ved et dambrug, hvor fotografen tog fotos af dem.

Den 27. maj så han en parring på reden. Men derefter blev de ikke set ved redestedet. Sikkert et ungt par med samme forløb som det nye i Klosterheden. Så vi sætter lid til næste år. De blev set i området hen til juli måned.

Klosterheden

Af redekoordinator Svend Aage Knudsen

Det var med spænding jeg imødeså 2015, idet der i 2014 var tilløb til 2 par ynglende ørne i skoven, det blev dog kun til 1 par.

Den gamle rede: Den 31/3 ankom hanfiskeørnen til den "gamle rede". Nogle dage senere havde den påbegyndt udbedring af reden. Medio april var hunnen ankommet og lå på reden. Den 26/6 var Leif Novrup med i skoven og vi iagttog reden, hvor begge ørne var tilstede. Ved besigtigelse primo juli var der tomt ved reden. Dog iagttog jeg en ørn svæve over området. Hvad der er sket, vides ikke. Måske har æggene ikke været befrugtede, måske har den store hornugle været omkring (der findes 2-3 par i skoven). Eller også har det kolde fugtige forår spillet en rolle. Den 21/9 opdagede jeg en nybygget rede 100 m bag den gamle i toppen af et udgået træ. En frustrationsrede. Vi håber på bedre held til næste år.

Den nye rede: Parret ved den nye rede ankom også ultimo marts, og medio april havde de påbegyndt udbygning af den lille rede fra 2014 og parret sig på reden. Primo maj var der æg i reden og rugning påbegyndt. Der blev udruget 2 unger. Den 3/8 besigtigede jeg reden, og da sad hunnen i reden og fodrede de flyvefærdige unger, medens hannen sad i et træ og iagttog. Den 10/9 var der 3 ørne i redeområdet, hvoraf den ene sad i et træ og parterede en fin bækørred. Reden er bygget helt oppe i toppen af en udgået gran og meget synlig. Mange mennesker har fulgt fiskeørnene - også fotografer. På et foto kan det ses, at hannen er ringmærket med en metalring. Den har dog ikke kunnet aflæses.

Gribskov

Af redekoordinator Luise Ekberg

Der ankom en fiskeørn (han?) til redeområdet i Vandmosen d. 4. april. De første mange dage sad den alene i området, og hver gang der var en overtrækkende fiskeørn, fløj den op og så ud som om den ville lokke den overtrækkende ned. Et par gange lykkedes det at få en fiskeørn helt ned over reden, men den skruede sig hver gang hurtigt op igen og forsvandt.

D. 10. april sås to fiskeørne på reden, men der sås kun én herefter indtil d. 28. april, hvor jeg kunne observere, at der var ankommet en fugl mere, og nogle observatører har skrevet i dagbogen, at de har set parring. Men det førte ikke til noget.

Jeg kan dog observere, at der er bygget en del til reden i løbet af sommeren.

Fra midt i juni har vi ofte observeret 3 fugle i området samtidigt. De to har siddet tæt sammen på en gren, og en anden har samtidigt siddet få meter fra parret. De har alle tre også flere gange siddet på reden.

Det er ikke lykkedes mig at identificere fuglene, da de ingen specielle kendetegn havde, og det var ikke muligt at skelne hanner og hunner, da deres brystbånd og undervinger ikke var markante.

Det nye kongeørnepar i Store Vildmose, 30. december 2015. Foto: Hans Henrik Larsen

Kongeørnen i Danmark 2015

Af artskoordinatør Tscherning Clausen

Sammenfatning

Der har i år ynglet de sædvanlige tre par kongeørne i Danmark, som hver har fået en unge på vingerne. Der er dog tegn på, at et nyt par er ved at etablere sig et sted i Jylland.

Derudover har der kun været få iagttagelser af kongeørne i årets løb.

For at få klarhed over, hvor kongeørneungerne bliver af, efter at de har forladt yngleområderne, har Aage V. Jensen Naturfond sponsoreret et projekt, som har gjort det muligt at montere GPS-sendere på alle kongeørneunger i år og næste år. Ved samme lejlighed bliver de også ringmærket.

Lokalitetsgennemgang

Hals Nørreskov

Kongeørnene i Hals Nørreskov byggede ny rede igen og herfra ser kongeørneungen dagens lys primo april og dens udvikling følges herefter jævnlige. Den 1. juni får den store hun-unge, som den første kongeørn i Danmark, monteret GPS-sender. Den 31. juli og 18. august, hvor der er indsamling af bytterester, høres og ses ungen flyve fint i skoven. Unges ses første gang flyve over skoven 26. august.

Høstemark Skov

Kongeørneungen fra 2014 kunne ses i Lille Vildmoseområdet indtil den 2. februar.

12. februar blev ørnenes yngleområde besøgt, og det kunne konstateres, at den ene af ørnenes rede var blevet udbygget. Næste besøg fandt sted den 22. maj, hvor en overvejende dunklædt unge kunne ses i reden. Med henblik på at sætte GPS-sender på ungen var næste besøg den 2. juni, men det var for tidligt, så ungen blev blot vejlet og ringmærket. Ved samme lejlighed blev der indsamlet byttedyrsrester. Først 20 dage senere blev der monteret en GPS på ungen og igen indsamlet byttedyrsrester.

Ungen forlod reden den 7. juli og blev første gang set flyve over skoven den 26. juli.

Tofte Skov

Ved vores første besøg ved kongeørnereden midt i januar var der ingen tegn på, at reden var blevet udbedret. Næste besøg havde vi 23. maj, hvor vi gik hen til den rede, der blev benyttet i 2014. Vi kunne staks se, at den ikke blev benyttet i år, men det gjorde heldigvis parrets anden rede. Efter nogen ventetid dukkede der en endnu dunklædt unge op.

Næste besøg var 1. juli, hvor vi skulle have en vurdering af, om ungen var stor nok til at få monteret en GPS. Da det var tilfældet, blev det besluttet, at det skulle foregå en uge senere.

Den 28. august var der indsamling af byttedyrsrester i området nær reden, og ved den lejlighed blev ørneungen set nær reden. Medio september opholder ungen sig stadig i redeområdet.

Vinterørnetælling: Mindst 346 ørne holder vinter i Danmark

Af Jan Skriver

Pressemeddelelse på www.dof.dk den 30. januar 2015.

Tag ud til en af Danmarks store søer eller lavvandede, fuglerige fjorde, og der vil være en rigtig god chance for at få en mægtig havørn i kikkerten.

I disse dage opholder mindst 342 havørne og 4 kongeørne sig i det danske landskab, hvor de store rovfugles ynglesæson så småt er ved at begynde.

Havørnene kan stort set opleves over det meste af landet, mens kongeørnen fortsat har en yderst begrænset geografisk udbredelse i Danmark. Man må i reglen til Østhimmerland eller Sydøstvendssyssel, hvis man vil se en dansk kongeørn.

Det viste forgangne weekends nationale midvintertælling af ørne, som Dansk Ornitologisk Forening (DOF) laver hvert år i januar/februar.

300-400 observatører var af huse for at spotte og bogføre Danmarks ørne, og der blev altså i store træk en ørn til hver.

- Vi havde på forhånd forventet et stort antal ørne i denne hidtil meget milde vinter, og det kom til at holde stik. Vejret var med os under det meste af tællingen, så ørnene var rimeligt lette at lokalisere. En

smule snehvidt i landskabet gør det ofte lettere at få øje på de store mørke ørne, når de sidder i terrænet og skal spottes på lang afstand, siger Kim Skelmoose, der leder Projekt Ørn i Dansk Ornitologisk Forening.

Størsteparten af de mange ørne, der netop nu opholder sig i det danske vinterlandskab, er formentlig Danmarks "egne" ørne, for i milde vintre opholder Nordvesteuropas ørne sig i reglen tæt på deres territorier.

Grønne vintre tvinger ikke så mange ørne fra vores nabolande til at besøge Danmarks isfri farvande, som det er tilfældet i langvarige, frosthårde vintre.

De seneste meget kolde og lange vintre resulterede flere steder i Østdanmark i koncentrationer af havørne på 10-20 individer på særligt føderige lokaliteter i januar-februar.

I år er der væsentligt færre ørne på de klassiske kernelokaliteter. Til gengæld er den geografiske spredning af havørnene stor, om end den sydøstlige del af Danmark fortsat huser de rigeste ørneterræner.

GPS-mærkede kongeørne: Unge danske kongeørne er fløjet til Tyskland

Af Jan Skriver

Pressemeddelelse på www.dof.dk den 10. december 2015.

- Det havde vi ikke regnet med. Det er yderst overraskende i forhold til de tanker og teorier, vi har haft i spil.

Sådan lyder det fra Tscherning Clausen, der er Dansk Ornitologisk Forenings (DOF) artssecreretær for kongeørnen i Danmark.

Han har fulgt kongeørnens status i Danmark siden slutningen af 1990'erne, da et par begyndte at optræde fast i Lille Vildmose i Østhimmerland, for med sikkerhed at yngle i 1999.

- Det har i flere år været en gåde for os, hvor de unge kongeørne bliver af, når de forlader deres yngleområder. I alt er der siden 1999 fløjet 34 unger fra rederne hos de tre par kongeørne, som i en årrække har ynglet fast i Østhimmerland og Sydøstvendssyssel. Men ungfuglene er stort set alle forsvundet mere eller mindre sporløst, siger Tscherning Clausen.

Følg ørnene via internettet

De tre danske kongeørneunger anno 2015 fra henholdsvis Tofte Skov, Høstemark Skov og Hals Nørre-

skov fik i sommer hver deres 80 gram lette GPS-sender sat på ryggen som en lille rygsæk.

Senderen, der er drevet af solceller, har over telefonnettet derefter afsløret, hvor de unge kongeørne er fløjet hen, og hvordan de har benyttet det danske landskab.

Det er lektor Anders Tøttrup fra Center for Makroøkologi, Evolution og Klima, der er en del af Statens Naturhistoriske Museum, Københavns Universitet, som står bag forskningsprojektet i et samarbejde med Aage V. Jensen Naturfond. Fondens ejer de to lukkede skove Høstemark og Tofte, der hver især huser et par kongeørne.

På et kort kan alle danskere nu via internettet følge ørnernes ruter. Find kortet her.

Men for at beskytte de sjældne rovfugle bliver de helt nøjagtige og timeaktuelle koordinater ikke vist. GPS-meldingerne giver dog et overblik over kongeørnernes bevægelser i landskabet fra dag til dag.

- Før de aktuelle GPS-meldinger fra Høstemark-ørnen og Tofte-ørnen kendte vi kun skæbnen for to af de mange danske kongeørneunger fra 1999 til i dag.

Et år fløj en unge fra parret i Hals Nørreskov mod en højspændingsledning og blev dræbt i udkanten af Rold Skov. Og i 2008 blev ungen fra parret på Overgaard ved Mariager Fjord fundet stærkt forkommen ved Tønder nær den dansk-tyske grænse. De unge kongeørne, der forulykkede, var begge ringmærkede, derfor er vi sikre på deres oprindelse. Disse to sikre vidnesbyrd er set i bakspejlet med til at underbygge de aktuelle GPS-data, som tyder på, at de danske kongeørne er disponeret til at trække mod syd, siger Tscherning Clausen.

GPS-senderen på den unge ørn fra Hals Nørreskov har ikke sendt data, men ørnen skulle fortsat være i live.

Midt i nyhedsstrømmen fra GPS-senderne på ryggen af de to ørne, der opholder sig i Nordtyskland, er

der udsigt til et fjerde ynglepar på en for kongeørne helt ny nordjysk lokalitet.

To kongeørne har i længere tid holdt til i Store Vildmose nord for Limfjorden. De ses ofte sammen i det flade, åbne terræn, som tilsyneladende er den biotop, som kongeørnen foretrækker i Danmark.

Rovfugleekspertter har tidligere forudsagt, er der burde være muligheder for flere par kongeørne i Thy, Hanherred, Vendsyssel og i de store hedeplantager i Midtjylland.

Også flere sydvestjyske heder synes umiddelbart at være oplagte yngleområder for kongeørne. Men indtil nu er yngleforsøg på disse potentielle lokaliteter udeblevet.

Kongeørn - hannen fra Høstemark parret, Lille Vildmose, 6. august 2015. Foto: Dorte Sørensen

Et kuld med 4 unger bliver forsynet med metalringe og farveringe i en indhegnet rede hos Birgit og Hans Lausten (længst til venstre). I midten ses Michael Clausen). Foto: Lars Maltha Rasmussen

Projekt Hedehøg 2015

Af Lars Maltha Rasmussen, Michael Bødker Clausen & Iben Hove Sørensen

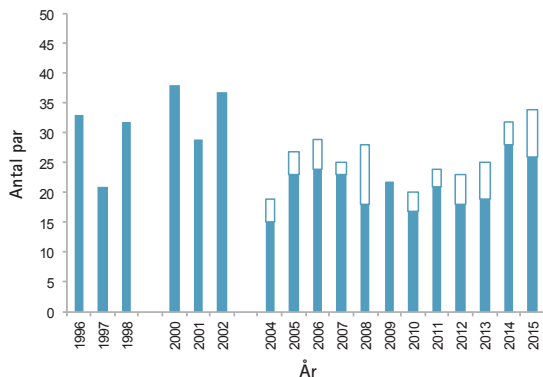
Ynglesæsonen 2015

I Sydvestjylland ynglede der i 2015 26-34 par hede-
høge, heraf 26 sikre og sandsynlige par samt 8 mulige
par (Tabel 1). Dette er det højeste antal ynglepar siden

2002 (Figur 1). I 2014 ynglede der op til 32 par. Man
skal helt tilbage til 2002 og årene før, for at finde højere
tal. Med et stadigt stigende antal sikre og sandsynlige
ynglepar siden 2010 sammenholdt med en generelt

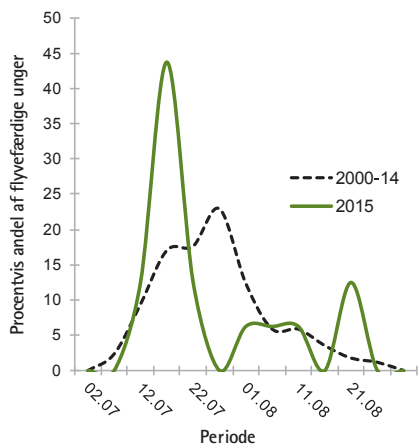
Hede-høgepar fletter fingre over rededstedet. Ribe Holme, 3. maj 2015.
Foto: Aage Matthiesen.

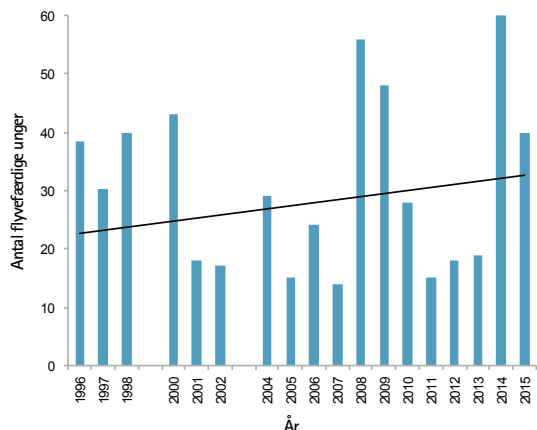
Figur 1. Antallet af ynglepar af hede-høge i Sydvestjylland i perioden 1996-
2015 (søjler; blå = sikre/sandsynlige, hvide = mulige). Der er ingen data
fra 1999 og 2003. Antallet af ynglepar i 2015 er det højeste siden 2002.

Tabel 1. Oversigt over registreringerne af hedeheg i Sydvestjylland i 2015 med angivelse af redehabitat, ynglefase, -succes og -status. Oplysninger om et opgivet yngleforsøg er angivet, hvor dette er direkte observeret eller sandsynliggøres af, at fuglene forsvandt fra lokaliteten. Prædation er kun anført, hvor dette blev konstateret med sikkerhed. Selvom der er 35 ynglelokaliteter i tabellen er der kun 34 sikre, sandsynlige og mulige par, da en hun med sikkerhed flyttede til en ny lokalitet hvor hun fik unger på vingerne i løbet af sommeren.

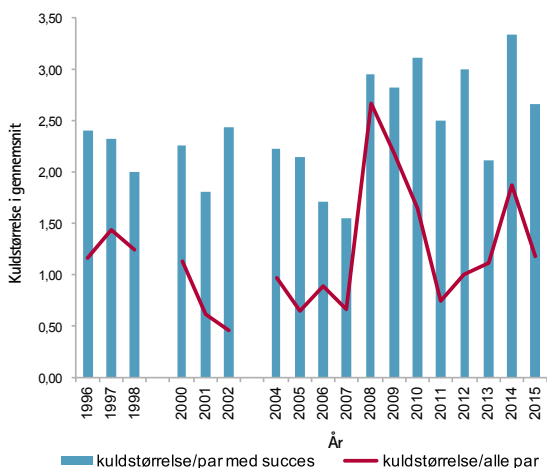
Lokaliteter 2013		Rede					Status					
Stednavn	Afgrøde	Etablering	Rugefase	Ungerfase	Kuldstor	Flyv unger	Mulig	Sandsynlig	Sikker	Antal par	Opgivet	Prædation
Ribe Østerå 1	natur	1					1				1	
Ribe Østerå 2	natur	1					1				1	
Nr. Farup Enge	græs	1	1	1	4	4			1			
Kongeå, Jedsted	natur	1	1						1			
Hårknag	hvede	1	1	1		3			1			
Kystvejen, Husum	raps	1	1						1		1	
Kystvejen, Gas N	hvede	1	1	1	3	3			1			
Kystvejen Gas S	hvede	1	1					1			1	
Ottersbøl 1	hvede	1	1			3			1			
Ottersbøl 2 Syd	hvede	1	1	1		3			1			
Ottersbøl 3	ukendt	1					1					
Ottersbøl 4	hvede	1	1	1		3			1			
Borg 1	triticale	1	1	1		2			1			
Borg 2	ukendt	1	1				1				1	
V. Gasse N	v. byg	1	1	1	4	2			1			
V. Gasse V	hvede	1	1	1					1		1	
V. Gasse S	v. byg	1	1	1		3			1			
V. Gasse 4	ukendt	1					1					
Sydvejen 1	natur	1	1	1		2			1			
Sydvejen 2	ukendt	1					1					
Højrup Kirke	ukendt	1					1					
Højrup 1	rug	1	1	1	4	2			1			
Højrup 2	ukendt	1					1				1	
Kystvejen Asbjørn	raps	1	1						1		1	
Kystvejen N	raps	1	1						1		1	
Hjerpsted S	brak	1	1						1		1	1
Hjerpsted N	rug	1	1								1	
Gærup Alberthe	v. byg	1	1		2	2			1			
Gærup N	v. byg	1	1						1		1	
Vinum	ukendt	1							1			
Østerby Hede	v. byg	1	1	1	4	4			1			
Tiset, Gelså	natur	1	1	1		2			1			
Grisebakken	hvede	1	1	1		2			1			
Mellerup	græs	1	1						1			
Aabenraa	græs	1	1						1			
Total		35	27	14	21	40	8	4	22	0	12	1

Figur 2. Det beregnede udflyvningstidspunkt for sidste flyvefærdige unge for 16 kuld med ynglesucces i 2014. Sammenlignet med 170 kuld i årene 2000-2014 var hovedparten af kuldene i 2015 lidt tidligere end gennemsnittet. De par der lagde om pga. det dårlige vejr i maj, lagde om i starten af juni og deres unger blev først flyvefærdige i august.

Figur 3. Antallet af flyvefærdige unger af samtlige ynglepar af hede-høg Sydvestjylland i perioden 1996-2015.

Figur 4. Den gennemsnitlige kuldstørrelse for succesfulde ynglepar af hede-høg sammenlignet med kuldstørrelsen for samtlige par i perioden 1996-2014. Der mangler data fra 1999 og 2003.

højere ynglesucces pr. par og generelt flere flyvefærdige unger på vingerne (Figur 3), tyder det på at den langvarige negative tendens ser ud til at være brudt.

I 2015 kom der i alt 40 unger på vingerne. Det er noget over gennemsnittet for de seneste 10 år, men dog langt fra lige så mange unger som i topårene 2008, 2009 og 2014. Antallet af flyvefærdige unger pr. par med ynglesucces var 2,7 unger (Figur 4). I alt 12 par opgav af forskellige årsager i løbet af ynglesæsonen, hvilket er på niveau med 2014. Det vurderes, at den væsentligste grund til at parrene opgav skyldes regnfuldt og blæsende vejr. En enkelt rede vurderes at være blevet præderet.

Alle par der ynglede i vinterafgrøder nåede at blive flyvefærdige inden høst. Der fløj i alt 17 unger fra de 6 hegnede reder, hvilket var noget over gennemsnittet for rederne som helhed.

Vejret i ynglesæsonen 2015 var ikke optimalt for ynglende hede-høge. Optakten i april var god, men derefter fulgte en maj måned som var meget nedbørsrig, med blæst og vestenvind og noget færre solskinstimer end normalt. I første halvdel af juni var vejret atter stabilt og varmt, men blev fulgt af en anden halvdel af juni med regn og vind. Nedbør og temperaturer i ungeperioden i juli var tæt på normalen.

Pga. en mild vinter og solrig april var vinterhveden vokset op til en tilpas højde på tidspunktet for æglægningen. Ynglesæsonen startede generelt tidligt, da vejret i april var godt, men mange par opgav i første halvdel af maj, sandsynligvis pga. dårligt vejr. Nogle af disse par kom dog i gang med et andet kuld igen i 1. halvdel af juni. Som et eksempel opgav den GPS-mærkede hun Alberta og startede igen 7 km længere mod øst og fik unger på vingerne.

Ligesom i de foregående fem sæsoner blev indsatsen for at lokalisere ynglende hede-høge uden for kerneområdet i Sydvestjylland i det østlige Sønderjylland, koordineret med en række frivillige observatører. Desuden blev der gjort en ekstra indsats for at finde hede-høgene med GPS-loggere.

Metode og undersøgelsesområde

Undersøgelsesområdet for Projekt Hede-høg omfattede hede-høgens kerneområde i Sydvestjylland. I 2015 blev følgende områder undersøgt særligt grundigt: Ribemarsken, Ballum Enge fra Søndernæs ved Astrup Banke i nord til Hjørpsted i syd, området øst for Abild omkring Høgslund og Vennemose samt området mellem Hjørup og Kastrup Enge syd for Gram. I hede-høgenes ankomst- og etableringsperioden fra slutningen af april til slutningen af maj og i yngleperioden er følgende områder besøgt flere gange: Rømhø, Magisterkøgen, områder langs Sønderåen til Frøslev Mose, baglandet bag Rejsbydiget og herfra mod nord til Esbjerg.

Den benyttede metodik er beskrevet i 'Moniteringsvejledning for Hede-høg' (Rasmussen et al. 2007), der er udarbejdet som et led i DOF's Projekt Truede og Sjældne Ynglefugle.

Vejret i yngletiden

Både marts og april havde temperaturer et par grader over normalen og væsentligt flere solskinstimer end normalt. Derimod var maj måned vejmæssigt ugunstig for de ynglende hedehege. Temperaturen lå en grad under normalen for måneden, og der var næsten dobbelt så meget nedbør som normalt for landsdelen, med særligt megen nedbør i æglægningsperioden fra midten af maj til slutningen af maj. Juni blev fortsat køligere end normalt, men med en normal nedbørsmængde og ikke så meget nedbør i første månedshalvdel. Første halvdel af juli var meget varm, men hen mod månedens slutning blev vejret atter blæsende, koldt og regnfuldt, og gennemsnitstemperatur, solskinstimer og nedbør for måneden endte nær normalen. I august var det sommervejr, med temperaturer og solskinstimer over normalen.

Det meget varme og tørre forår betød, at afgrøderne, specielt vinterhveden, kom meget hurtigt i vækst allerede fra slutningen af april. Hedehegenes æglægning påbegyndtes forholdsvis tidligt og meget synkront, hvilket resulterede i, at ungeudflyvningen blev meget koncentreret i første halvdel af juli måned (Figur 2). De fugle der måtte lægge om, måske pga. af

det kolde vejr med ringe muligheder for fangst, lagde om i starten af juni, og sidste udflyvne unge blev registreret omkring d. 20. august, hvilket er normalt.

Redebeskyttelse og ynglesucces

Der blev hegnet i alt 6 reder i afgrøder. Det var tre reder i vinterbyg, og en i hhv. vinterhvede, græs og rug. Da vejret specielt i maj var køligt, betød det at høsten ikke kom i gang i første halvdel af juli, og høsten blev yderligere udskudt pga. regnefuldt og køligt vejr i slutningen af juli. Det betød at ingen af de hegnede reder blev høstet før udflyvningen og alle de hegnede reder havde en god ynglesucces. Der blev ikke afmærket reder i marker. De tre reder der blev anlagt i raps blev alle opgivet. Det skyldes formentlig at rapsen blev for høj, og besværliggjorde tilflyvningen til rederne. Da skårlægningen af rapsmarker som oftest finder sted længe inden ungerne er flyvefærdige vil det være nødvendigt at lokalisere rederne i rapsmarker. Samtidig bør de sikres med et burhegn, for at forhindre vegetationen i at lukke for rederne. Imidlertid kan det være særdeles vanskeligt at lokalisere reder i raps, hvor vegetationen er ekstremt tæt og vanskelig at

I 2015 blev der hegnet i alt 6 reder. 1. august 2015 mærkes 4 unger der er vokset op i sikkerhed bag et elhegn i Østerhede. Tv. Michael Clausen og th. Lars Maltha Rasmussen. Foto: Asger Maltha Rasmussen

Figur 5. Fordeling af ynglepar af hedehøg i Sydvestjylland i 2015. Signaturer: Grøn cirkel: Par med udfløjne unger. Rød cirkel: Par uden ynglesucces. Sort: Mulige ynglepar. Mørkegrå baggrund: Danmark. Lysegrå baggrund: Tyskland. De hvide linjer angiver kommunegrænser. Parret længst mod sydøst lå tæt på Åbenrå uden for kortets afgrænsning, men er afbildet i kortets kant.

Michael Clausen i gang med mærkning af en endnu ikke flyvefærdig unge af hedehøg. Østerby, 1. august 2015. Foto: Asger Maltha Rasmussen

bevæge sig i. To par der formentlig var ved at anlægge reder i græsmarker blev høstet allerede under æglægningen og de blev ikke lokaliseret i tide.

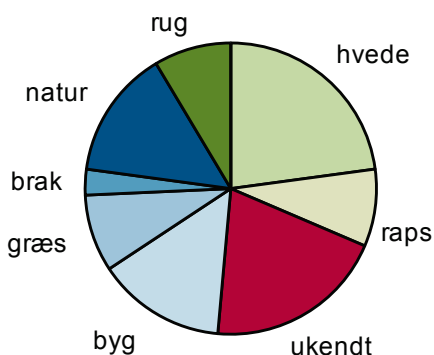
I alt kom der 40 unger på vingerne i 2015 (Figur 3), hvilket er langt over gennemsnittet for perioden 2004-2014 på 29 unger årligt.

Kuld størrelsen for de par, der havde ynglesucces i 2014, var gennemsnitligt på 2,7 unger/rede, mod 3,3 unger/rede i rekordåret 2014 (Figur 4). Det viser sig, at en effektiv beskyttelse af rederne så snart de lokaliseres, er medvirkende til at sikre en højere ynglesucces i de hegnede reder end de øvrige (Lerche-Jørgensen et al 2012).

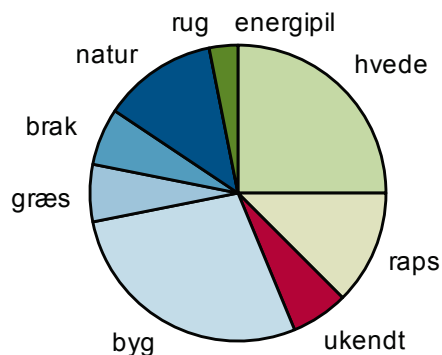

En han returnerer til reden som ligger i en rapemark ganske tæt ved en gård i Ottersbøl 15. maj 2015. Der blev opstillet en husstandsvindmølle, som tilsyneladende ikke gav problemer for fuglene. Foto: Lars Maltha Rasmussen

Redeplacering i 2015 (n=35)

Redeplacering i 2014 (n=32)

Figur 6. Procentvis fordeling af redehabitat for hedehege: 35 par i 2015 til venstre og 32 par i 2014 til højre. Fordelingen mellem tidlige og sene afgrøder var stort set den samme i 2015 som i 2014.

Yngleområderne

Fordelingen af parrene i 2015 (Figur 5) var ikke meget forskellig fra 2014. Der yngede dog ikke hedehege på Rømø i 2015, hvor der ellers i flere år har været ynglepar. Som noget nyt blev der registreret to sandsynlige ynglepar af hedehege hhv. syd for Agerskov og øst for Åbenrå. Disse to par forsøgte begge at yngle i græsmarker, og blev netop fundet i forbindelse med at markerne blev høstet, hvorfor deres yngel gik tabt.

Redehabitat

Redehabitat næsten som i 2014, som også var en sæson, hvor mere end halvdelen af parrene havde udflytne unger inden den 27. juli (Figur 6). I de år hvor temperaturerne er over gennemsnittet frem mod midten af maj, vil vinterhveden normalt være tilstrækkelig høj til, at en stor del af parrene vælger denne afgrøde som redehabitat. Pga. af det meget lune vejr specielt i april var vinterhveden generelt høj nok til redeanbringelse i midten af maj. Da vinterhvede udgør en meget stor andel af det samlede areal af afgrøder, betyder det, at hedehegene i højere grad vælger at anlægge reder i vinterbyg og raps i kølige forår, da disse afgrøder da er de første til at nå en tilstrækkelig højde midt i maj, hvor æglægningen påbegyndes. Samtidig betyder kolde forår formentlig, at flere par udskyder starten af ynglesæsonen med en til to uger dels pga. manglen på egnede redesteder, dels pga. fødemangel.

Der var 3 par, der yngede i raps, og ingen af dem fik unger på vingerne, hvilket var et tilsvarende antal som i 2014.

Der var en forholdsvis stor andel af fugle, der ikke blev lokaliseret. I nogle af de områder, hvor der yngede flere par sammen, blev der iagttaget yderligere fugle med yngleadfærd, uden at disse kunne lokaliseres. I et enkelt tilfælde kunne det med sikkerhed konstateres at en mærket hun forgæves forsøgte at yngle ved

En farvemærket gammel hedehege hun bringer bytte til reden. Sønderjylland, 17. juli 2013. Foto: Torben Andersen

Hjerpsted, men lykkedes at få unger på vingerne ca. 7 km længere mod øst ved Gærup.

Hedehege med GPS-logger

Der blev gjort en ekstra indsats for at finde de hedehege, som vi har sat GPS-loggere på i årene 2011-2014. I alt er ni danske hedehege blevet forsynet med GPS-loggere, og i 2015 opholdt tre af disse fugle sig i Danmark: Ellen Margrethe, Peder og Asbjørn. Derudover dukkede en hidtil ukendt fugl (Alberta) op, som viste sig at være mærket i Senegal i 2013.

Ellen Margrethe blev ringmærket som unge i 2006, og i 2013 blev hun forsynet med GPS-logger. I år yngede hun nær Ballum, hvor hun fik tre unger på vingerne. Det lykkedes at downloade alle data fra hende, så vi nu er 'up to date' med hendes færden. Det viste sig blandt andet, at vi nok havde overset hende i 2014, hvor hun tilsyneladende yngede tæt ved Skærbæk.

Peders yngleadfærd ved vi ikke meget om. Han blev mærket i 2013, men forlod området straks derefter, og

En hedeheg han på jagt i Ballum Enge 9. juni 2013.
Foto: Aage Matthiesen

han har aldrig været stedfast omkring Ballum. Både i 2014 og 2015 fløj han dog forbi antennesystemet flere gange, og lige inden efterårstrækket i år opholdt han sig nogle dage nær Ballum, og vi fik et halvt års data downloadet (frem til januar 2014). Desværre afslørede data ikke noget om hans ynglelokalitet i 2015, som heller ikke blev fundet i forbindelse med feltarbejdet.

Asbjørn blev mærket i 2014, hvor han fik to unger på vingerne. Desværre var han ikke stedfast ret længe i år, og hans første yngleforsøg slog formodentlig fejl. I hvert fald flyttede han sig væk fra antennesystemet, og det lykkedes ikke at finde ham igen. Han blev dog ved med at levere data hele sæsonen igennem, så han var i live frem til efterårstrækket. Det er uvist, hvad Asbjørn lavede, efter han gav op, eller om han overhovedet forsøgte at yngle, da vi ikke fik aktuelle data på ham. Asbjørn blev iagttaget gennem juli måned i området ved Forballum.

Alberta blev fanget i Senegal i januar 2013, hvor hun fik sat GPS-logger på af et hollandsk team. Derefter blev ikke modtaget livstegn fra hende, indtil hun i maj dukkede op i Ballum med en løs sender og blev fotograferet af en besøgende ornitolog. Det var til stor hjælp at få denne fugl registreret, og efter nogen tids søgen blev hun genfundet sammen med en han, som var vingemærket i Tyskland. Det viste sig, at hun rugede på to æg. Vores samarbejdspartnere fra Holland indfangede hende og tog loggeren af, og der blev ikke sat en ny på. Begge unger fløj fra reden.

Feltarbejde

Feltarbejdet blev udført af Michael Bødker Clausen med bistand fra Lars Maltha Rasmussen og Iben Hove Sørensen.

En arbejdsgruppe eftersøgte hedehege i det østlige og centrale Sønderjylland: Poul Erik Junk, Peter Kjer Hansen, Egon Iversen, Jesper Leegaard og Jesper Tofft. Desuden bidrog Flemming Ahlmann, Thorkild Brandt, Sv. Aage Clausen, John Frikke, Kurt Hansen, Jens Hjerrild Hansen, Aage Matthiesen med vigtige oplysninger om hedehege.

Endvidere anvendtes supplerende data fra DOFbasen (www.dofbasen.dk), og alle, der har indtastet oplysninger om hedehege i DOFbasen, takkes hermed.

En vibe mobber en hedeheg han. Ribemarsken, 17. maj 2014.
Foto: Aage Matthiesen

Samarbejdspartnere

Følgende hedehegeværter takkes for hjælp og samarbejde omkring redebeskyttelse:

Orla Lausten, Jens Nielsen, Søren Hansen, Helge Kallestrup, Hans og Birgit Lausten, Jens Lund, Hans Hansen, Theodor Vodder, Hans Sørensen, Peter Nicholaisen, Peder Gjelstrup, Carsten Sørensen, Lars Gad, Christian Nielsen, Hans Lausten og Peter Steffensen.

Endvidere takkes følgende for uvurderlig hjælp og godt samarbejde med GPS-loggerne: Ben Koks, Almut Schlaich og Raymond Klaassen.

Følgende er kontaktpersoner for Projekt Hedeheg: DOF: Timme Nyegaard. Naturstyrelsen: Jens Hjerrild Hansen, Sønderjysk Landboforening: Gunnar Jespersen, Esbjerg Kommune: Mette Kirkebjerg Due, Tønder Kommune: Conny Brandt, Aabenraa Kommune: Hans Harald Hansen.

Litteratur

- Clausen, M.B. & Rasmussen, L.M. 2014. Hedeheg i Danmark 2014 – arbejdsrapport fra Projekt Hedeheg. Dansk Ornitologisk Forening. http://pub.dof.dk/dof/Rapport/Projekt_Hedeheg_2014.pdf
- DMI 2015. Månedens, sæsonen og årets vejr. <http://www.dmi.dk/vejr/arkiver/maanedsaesonaar/>
- Lerche-Jørgensen, M., L. Maltha Rasmussen, M. Bødker Clausen, C. Rahbek & K. Thorup 2012: Effekt af redehabitat, hegning og vejr på ungeproduktion hos de danske Hedehege fra 1995 til 2009. – Dansk Orn. Foren. Tidskr. 106: 79-86. <http://www.znuc.dk/VerWeb/STAFF/kthorup/Kt-pdf/DOFT106-79.pdf>
- Rasmussen, Lars Maltha, Annebeth Hoffmann & Timme Nyegaard 2007. Monitoringsplan for Hedeheg Circus pygargus. DOF's Projekt Truede og Sjældne Ynglefugle (DATSY) <http://www.dofbasen.dk/DATSY/datsyvejledning.php?art=02630>
- Find flere oplysninger om hedeheg på DOF's hjemmeside: www.dof.dk/projekthedeheg
- Læs om det hollandske arbejde med hedeheg på: www.werkgroepgrauwekiekendief.nl

Odinshane 20. juni 2015 Klæggrav ved Margrethe Kog. Foto Hans Henrik Bay

Feltuds aktiviteter bød på 4 arrangementer i 2015. 3 kortere arrangementer og det årlige ugelange felttræf i Vadehavsområdet.

Det første var Operation Overshooter 29-31/5, en gentagelse af succesen fra 2014. Basen var igen Gedser Fuglestation og der var omkring 15 tilmeldte. Desværre blæste der en kold vind fra NV, der bestemt ikke gjorde forholdene optimale, hvilket nok holdt en del folk væk. Men nogle gode fugle blev det da til, i flæng kan nævnes turteldue, hvid stork, sølvhejre, fiskeørn, hedehøg 3k+ han, vendehals, 4 biædere, aftenfalk 2k, pirol, drosselrørsanger, rødtoppet fuglekonge og karmindompap. Pga. vejret kom der ingen fugle i nettene ved fuglestationen. Men alt i alt en godkendt weekend vejret taget i betragtning.

Det næste arrangement var Operation på Grænsen, 19.-21. juni. Som navnet antyder, var indsatsområdet grænselandet – mere præcist Tønder-området og med base i Hohenwarte i Højer. Omkring 25 personer deltog, og det blev bl.a. til fællesture til Margrethe Kog, gåtur rundt om Nørresø og Natlyt i Magisterkogen. Det store hit udeblev, men der blev set gode fugle såsom turteldue, silkehejre, odinshane, hvidvinget terne og savisanger. Og ca. 25 glade birdere fik fremvist en fin slørugle.

Traditionen tro blev der afholdt felttræf i uge 42 i det 'klassiske' træfområde omkring Blåvand og Vadehavet. Over 100 fugleinteresserede deltog. Der

var guidede ture hver dag samt mågekursus med Klaus Malling Olsen. Derudover var der foredrag og gættefugl-konkurrence om aftenen. Mange feltfolk, nye som gamle, samledes om fælles aktiviteter i felten, og har man ikke tidligere deltaget i træffet, bør man unde sig selv den fugleoplevelse. Træffet blev afsluttet med fællesspisning fredag aften, hvor vinderne af diverse konkurrencer blev kåret. Træffets sjældneste fugl blev vundet af Henrik Wienberg Kristensen for hans fine sortstrubede drossel på grønningen. Træffet var præget af flot men køligt vejr med vind fra øst nordøst, som satte rigtigt gang i trækket, men der var desværre ikke så mange småfugle der rastede i krattene. Men der blev da bl.a. set brilleand, amerikansk fløjsand, amerikansk sortand, islom, steppehøg, jagtfalk, hvidbrynet løvsanger, rødtoppet fuglekonge og tajgapiber. Mange benyttede hjemturen til at køre forbi Tim Enge og se en kohejre, som netop var blevet fundet.

Årets sidste arrangement var et mågekursus ved Køge Bugt d. 15. november. Vi havde lejet en bus og 28 deltagere blev kørt til Rødvig Havn, hvor der først var foredrag om sølvmåge-komplekset. Derefter blev teorien prøvet af i praksis i Rødvig Havn. Udover diverse sølvmåger i forskellige aldre var der 7 kaspiske måger at øve sig på. Desværre ingen middelhavsmåger denne dag.

Der scopes efter mellannitta, Hvidbjerg Strand, 11. oktober 2015. Foto: Hans Henrik Bay

Kirkeugle, Forum ved Varde, 13. juni 2015. Foto: Klaus Dichmann

Uglegruppen 2015

Af Klaus Dichmann

Uglegruppens prioritering har i 2015 i første række gjaldt overvågningen af perle- og kirkeugle, og på samme høje nivo som hidtil. Herunder lokalitetsregistrering, kuldstørrelser og ringmærkning af hunnerne og deres unger. For kirkeuglens vedkommende i et nært samarbejde med AGRI-Nord i Nordjylland, hvor ringmærkningsdelen, gældende for begge arter, sker i et tæt samarbejde med Zoologisk Museum i København.

Perleugle

Kerneområderne for perleuglen er fortsat i de midtjyske plantager og på Bornholm, og med i alt 6 sikre ynglepar, plus 1-2 usikre i 2015, er bestanden i Danmark fortsat lille men stabil. Yngleparrene er fordelt med 1 ynglepar, plus 1-2 usikre ynglepar i Jylland, og 5 ynglepar på Bornholm. Totalt blev der ringmærket/aflæst 6 hunner og ringmærket 27 unger i 2015.

Alle yngleparrene yngede i opsatte redekasser, nu da perleuglens foretrukne ynglested, sortspættehuller er blevet en mangelvare på flere af perleuglelokaliteterne. På Bornholm er sortspætten som bekendt helt forsvundet i de senere år.

Kirkeugle

Kirkeuglen er fortsat i tilbagegang, og i artens kerneområde i Himmerland i Nordjylland tæller bestanden nu kun 15 – 18 par. Det på trods af ihærdige forsøg med bla. fodring nærmest hele året rundt med daggamle kyllinger ved flere af yngleparrene, samt opsætning af redekasser på egnede steder. Redekasserne bliver gerne hængt op i nærheden af i forvejen kendte ynglelokaliteter, idet kirkeuglen er kendt for ikke at flyver ret langt før den slår sig ned på en potentiel ny ynglelokalitet. På den måde forsøges sikret, at de udføjne unger har et velegnet sted at yngle den kommende ynglesæson.

Idet kirkeugleunger typisk opholder sig 1-2 uger på jorden efter de har forladt redekassen og før de kan flyve, har et forsøg med at opstille redekasser på jorden til kirkeugleunger som flugtskjul mod hunde og katte, haft en positiv effekt på ungeoverlevelsen i de første uger, indtil de er flyvefærdige og kan klare sig selv.

Samarbejdet og vidensdelingen med Uglegruppen syd for grænsen, Landesverband Eulen-Schutz in SH e.V. har i 2015 aldrig været større, og i foråret 2016 planlægges en tur med de nordtyske kirkeuglespecialister til kirkeuglernes kerneområde i Himmerland, får at få specialisterne vurdering af kirkeuglens fremtid i Danmark.

Slørugle

Sløruglen er fortsat i en stabil fremgang, efter den katastrofale nedgang i bestanden i vinteren 2009/10, hvor 90% af bestanden døde pga. kulde og fødemangel. I 2015 vurderes bestanden at være på over 100 par, med Jylland som kerneområdet.

Stor hornugle

Stor hornugle er ligeledes i en stabil fremgang i Jylland med over 100 ynglepar. På øerne og Bornholm har den fortsat ikke etableret sig som ynglefugl.

Mosehornugle

Mosehornuglen ses fortsat hyppigt i det meste af landet i vintermånederne januar til ultimo april, men der er ingen sikre ynglepar registreret i Danmark i de sidste mange år. I alt blev der indtastet lidt over 1200 observationer i DOFbasen i løbet af året, heraf kun 1 observation med yngleadfærd – 2 territoriehævdende fugle i slutningen af maj.

Natugle

Natuglen bliver ikke monitoreret på samme måde som flere af vores øvrige uglearter gør.

Af den grund er det svært at komme med en bare nogenlunde præcis bestandsvurdering for arten i 2015. Natuglen syntes dog at holde stand. Bestanden blev i slutningen af 1980'erne opgjort til at tælle 4000-5000 ynglepar (Olsen 1992).

Skovhornugle

Samme forhold som hos natugle gælder for skovhornuglen, hvor den seneste bestandsvurdering var fra slutningen af 1980'erne hvor bestanden blev opgjort til 1500-2000 ynglepar (Olsen 1992). Som for natuglens vedkommende, ser det også ud til, at skovhornuglebestanden klarer sig uden de helt store udsving i antallet af ynglepar.

Citeret litteratur: Klaus Malling Olsen 1992: Danmarks Fugle – en oversigt. DOF.

Årsberetning for DOFbasen 2015

Af Timme Nyegaard og Søren Peter Pinnerup

Skovsanger, Frederiksdal Skov, 23. maj 2015. Foto: Finn Carlsen

Brugen af DOFbasen er fortsat stigende. Med 1.480.650 observationer fra 13.694 lokaliteter af 2.249 observatører i 2015 er der endnu en gang vækst på alle parametre i forhold til året før. For første gang har vi et gennemsnit på mere end 4000 indtastninger om dagen.

Indtastninger af ynglepar i DOFbasen er dykket til blot 4.400 i 2015, mens antallet af observationer af fugle med yngleadfærd (42.400 indtastninger) fortsat ligger over gennemsnittet. Begge tendenser formodes at skyldes Atlas III.

Det organisatoriske

- DOFbasen administreres fortsat af en central koordinator i Fuglenes Hus, repræsentanter fra alle lokalafdelinger og nogle programmører. Den meget vigtige opgave med kvalitetssikring af observationer i DOFbasen foretages fortsat af DOFbasens Kvalitetsudvalg (DKU), som mødes en gang årligt. Indtastninger af ynglefugle og ynglepar kvalitetssikres af DOF's kvalitetsudvalg for ynglefugle (DKY), som dog endnu ikke har det nødvendige værktøj til helt at effektuere dette.
- Det årlige koordinatormøde blev afholdt i september på Blåvand Fuglestation, hvor 10 personer deltog, heraf 7 lokalkoordinatorer.
- Theo Askov startede ved nytår som ny fuldtidsansat softwareudvikler på Atlas III og er dermed også tilknyttet DOFbasegruppen, velkommen til!
- Andreas Dahl Sørensen (IT-studerende) har desværre sagt sin stilling op for at starte eget firma, hvilket vi ønsker ham held og lykke med.

- Steen Brølling har desværre ikke haft en hel arbejdsdag om ugen til programmering af DOFbasen til rådighed, og har derfor stort set ikke udført udviklingsarbejde på DOFbasen i 2015, men har hovedsageligt foretaget fejlrettelser og brugersupport.
- Manglende programmørtid er fortsat den mest begrænsende faktor for udviklingen og vedligeholdelsen af DOFbasen.
- Der er glædeligvis kommet midler ind fra flere sider til at udvikle en app til DOFbasen, hvilket er et stort og mangeårigt ønske fra mange brugere. Der er derfor rekrutteret en fuldtidsprogrammør til at udvikle den, med ansættelsesstart 1. januar 2016.
- Vi har gennemført et pilotprojekt, hvor vi har anvendt et eksternt udviklerteam bosat i Vietnam til løsning af en mindre, afgrænset opgave. Den model kan med fordel bruges til udvikling af andre moduler i fremtiden samt være en måde at nyttiggøre mindre beløb til udviklere, som ikke er tilstrækkelig til fastansættelser.
- Gruppen af DOFbasekoordinatorer forblev uændret i 2015. Den aktuelle liste over alle DOFbasekoordinatorer kan altid findes på: <http://www.dofbasen.dk/kontakt/>

Udviklingsarbejdet

- Skiftet i fuldtidsprogrammør gav et meget stort hul i både vedligeholdelses- og udviklingsarbejdet, både som følge af en periode helt uden en programmør ansat og den efterfølgende lange indkøringsperiode.

Rødrygget tornskade, Eskemyr, 8. juni 2015. Foto: Erik Biering

Halemejsje, Frederiksdal Skov, 4. april 2015. Foto: Finn Carlsen

Det har desuden gjort det nødvendigt at starte forfra med nogle strategiske valg ang. servere, opgavestyringsværktøjer m.m.

- Angreb på DOFbasens søgeside i september gjorde, at DOFbasen gik ned. Den eneste måde vi kunne løse det på, var ved at lægge søgesiden bag logind. Dette er altså ikke udtryk for en mere striks tilgang til datadeling, men udelukkende for at sikre, at DOFbasen overhovedet er online. Det har desværre haft konsekvenser for mange andre hjemmesider, der linker til observationer fra et afgrænset område, bl.a. flere af DOF's lokalafdelingers hjemmesider. Der er efterfølgende blevet åbnet op for søgeadgang uden at være logget ind, så længe man kommer fra en dansk IP-adresse.
- Der er brugt rigtig mange timer på at sætte test-system og opgavestyringsværktøj op. Dette er en klar forudsætning for at kunne udvide program-mørteamet, men er ret så usynlige forbedringer for DOFbasebrugerne...

- 28. december blev opgradering til ny serverplatform for DOFbasen gennemført, bl.a. med opsætning af master/slave. Dette skulle gerne gøre DOFbasen hurtigere og mere stabil i driften fremover.
- Kvalitetssikringsmodul af ynglepar i DOFbasen til brug for DKY har været under udvikling i flere år, men er blevet meget forsinket som følge af de ændrede programmørtilknytninger samt server-skifte. Pga. akutte udviklingsopgaver i Atlas III og Punktællingsprojektet er færdiggørelsen udskudt på ubestemt tid.
- Tegning af DOFbaselokalitetsgrænserne er nu udført for 5.600 af DOFbasens 18.579 lokaliteter.
- Mange af DOFbasens funktioner virker ikke længere i Internet Explorer. Brug f.eks. i stedet Firefox eller Google Chrome, som begge kan downloades og anvendes gratis.
- DOFbasen er ikke tilpasset smartphones og tablets. Dette er et udviklingsområde, vi gerne ville have taget hul på at løse allerede, men det er ligeledes forsinket.

Gravand, Salthammer, 3. juni 2015: Foto: Erik Biering

Tabel 1. De 25 hyppigst indtastede fuglearter i DOFbasen i 2015 (med antal almindelige observationer). I parentes er angivet artens placering i 2014.

	Art	Antal observationer
1 (1)	Musvåge	36977
2 (2)	Grågås	32878
3 (3)	Gråand	27805
4 (4)	Ringdue	25235
5 (5)	Knopsvane	25209
6 (6)	Gråkrage	24497
7 (7)	Fiskehejre	23720
8 (8)	Solsort	23510
9 (13)	Skarv	21795
10 (9)	Musvit	20157
11 (19)	Tårnfalk	19775
12 (11)	Vibe	19289
13 (16)	Gærdesmutte	19119
14 (10)	Bogfinke	18696
15 (14)	Hættemåge	18132
16 (12)	Gransanger	17770
17 (15)	Stær	17183
18 (21)	Landsvale	16585
19 (18)	Blishøne	16446
20 (20)	Hvid Vipstjert	16425
21 (26)	Sølvmåge	16121
22 (17)	Blåmejse	15458
23 (22)	Gravand	15391
24 (24)	Troldand	15348
25 (31)	Havørn	15041

Tabel 2. De 25 artsrigeste kommuner i 2015 med angivelse af antal fra den enkelte kommune. I parentes er angivet kommunens placering i 2014. Der er ikke korrigeret for forskelle i areal eller observatøraktivitet kommunerne imellem.

	Kommune	Antal arter
1 (1)	Varde	276
2 (2)	Frederikshavn	268
2 (7)	Thisted	268
4 (5)	Ringkøbing-Skjern	265
5 (4)	Tønder	264
6 (6)	Esbjerg	262
7 (3)	Guldborgsund	261
8 (8)	Odsherred	248
8 (9)	Aalborg	248
10 (18)	Jammerbugt	245
11 (11)	Norddjurs	244
12 (16)	Fanø	242
13 (12)	Bornholm	239
14 (10)	Gribskov	238
14 (19)	Langeland	238
14 (21)	Halsnæs	238
17 (20)	Slagelse	237
18 (13)	Hjørring	236
19 (17)	Kalundborg	234
20 (30)	Stevns	230
20 (23)	Århus	230
22 (42)	Lemvig	229
23 (14)	Lolland	227
24 (15)	Vordingborg	226
25 (34)	Hedensted	225

Sandløber, almindelig ryle og krumnæbbet ryle, Dueodde, 1. august 2015. Foto: Erik Biering

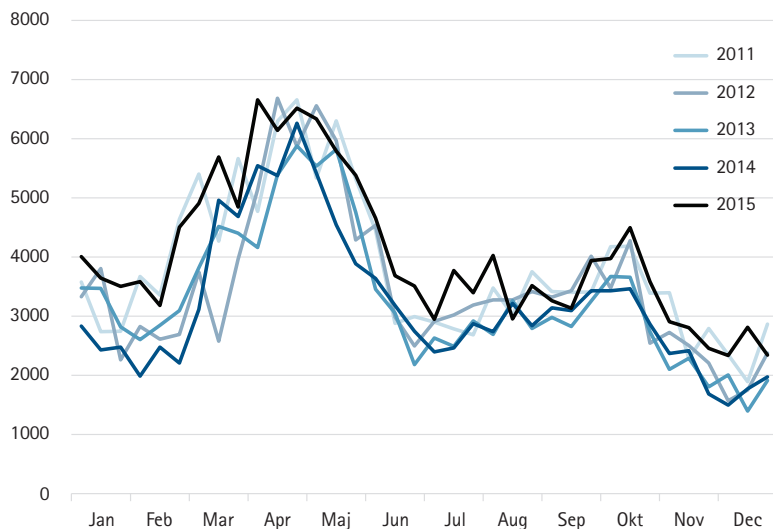

Digesvale, Broager Strand, 13. juli 2015. Foto: Finn Carlsen

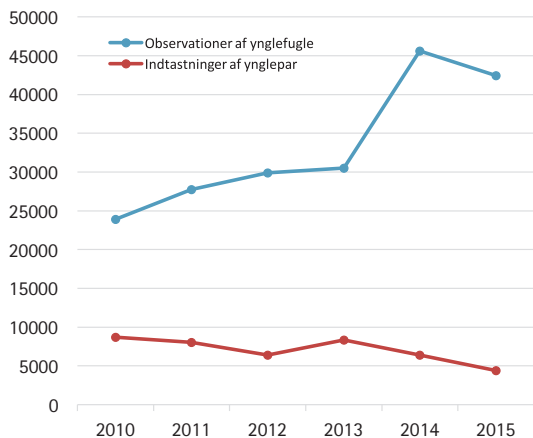
Musvåge, Sodemark, 9. november 2015. Foto: Axel Mortensen

Observationer pr. dag i DOFbasen fordelt på 10-dagesperioder

Antal observationer indtastet pr. dag i DOFbasen 2011-15 fordelt på 10-dagesperioder.

Rapporteringer af ynglefugle og ynglepar i DOFbasen 2010-15

Antal indtastninger af ynglefugle og ynglepar i DOFbasen pr. år 2010-15.

Anvendelse af DOFbasedata

- DOF har fortsat samarbejde med myndighederne og deres konsulenter om levering af data, bl.a. i forbindelse med NOVANA-overvågningen.
- Desuden bruges DOFbasen til annoncering af mange landsdækkende, koordinerede tællinger, hvor rapporteringen sker via DOFbasen.
- Årsrapporten i Fugleåret er i høj grad baseret på rapporteringer i DOFbasen.
- Data fra DOFbasen er leveret/udtrukket mhp. udarbejdelse af VVM samt til forskningsmæssige formål. Bl.a. er der publiceret en artikel i år på <http://eurobirdportal.org/den/da/>, hvor data fra tre år på 50 arter kan ses. Læs også omtale på Pandion.

DOF's udvalg til Kvalitetssikring af Ynglefugledata (DKY)

Af Luise Ekberg, Sten Asbirk, Klaus Dichmann og Jesper Leegaard

Dansk Ornitologisk Forenings hovedbestyrelse nedsatte i 2013 et udvalg, som skulle tage sig af kvalitetssikringen af de ynglefugledata, som indtastes i DOF-basen i lighed med DOFbasens kvalitetsudvalg (DKU), som tager sig af kvalitetssikringen af de øvrige data.

Udvalget har ansvaret for kvalitetssikring af ynglefugledata i DOFbasen, herunder at fastsætte dokumentationskrav til observatørerne. Desuden har udvalget mandat til at fastsætte rammer og kriterier for evt. hemmeligholdelse, herunder at fastsætte artslisten for automatisk hemmeligholdte ynglefugle i DOFbasen og ATLAS III. Desuden skal udvalget fastsætte udløbsfrister for ældre data samt bestemme sløringsformen for følsomme data.

Udvalget blev udpeget af Hovedbestyrelsen med flg. sammensætning og udvalget er gendudpeget i 2015: Luise Ekberg (formand), Sten Asbirk, Klaus Dichmann og Jesper Leegaard.

DKY har ifølge det vedtagne kommissorium arbejdet med dels kriterier for hemmeligholdelse af ynglefugle og dels med revision af listen over de hemmeligholdte ynglefugle i Danmark.

DKY har lagt et eller flere af følgende kriterier til grund for hemmeligholdelse ud fra en konkret vurdering af hver enkelt art:

- Arten er ny ynglefugl i Danmark
- Arten yngler uregelmæssigt i Danmark
- Arten er sårbar overfor forstyrrelse

Ud fra den konkrete vurdering kan et ynglefund offentliggøres, hvis DKY fx i samarbejde med observatøren vurderer, at fundet er gjort på et sted, hvor det ikke kan skade ynglen. Formidling af sådanne fund af fx nye ynglefuglearter har stor nyhedsinteresse og kan bidrage til større forståelse for en bedre beskyttelse af fuglelivet og fuglelokaliteter generelt og et eksempel på dette er offentliggørelsen og formidlingen omkring fiskeørneparret i Gribskov.

Efter en længere høringsproces har vi i udvalget revideret listen over de hemmeligholdte ynglefugle i 2015. En del tidligere hemmeligholdte ynglefugle er slettet af listen og enkelte er tilføjet efter de ovenstående kriterier.

Islandsk ryle, med sandløber (tv.) og almindelig ryle (th.), Raghammer, 1. august 2016. Foto: Erik Biering

Musvit, Farstrup, 2. februar 2015. Foto: Albert Steen-Hansen

Fiskehejre, Listed, 12. oktober 2015. Foto: Steen E. Jensen

Flg. arter er i 2015 slettet fra listen over hemmeligholdte ynglefugle: Havørn, sort stork, skestork, sangsvane, blå kærhøg, steppehøg, lærkefalk, mudderklire, hvidvinget terne, lunde, slørugle, stor hornugle, hærfugl og høgesanger. Det er dog stadig sådan at den enkelte observatør kan markere et fund som hemmeligholdt, hvis observatøren ikke mener, at det tåler offentliggørelse.

Nedenfor er en kort gennemgang af hemmeligholdte registrerede ynglefund i DOFbasen i 2015. DKY vil dog gøre opmærksom på, at det ikke er alle fund, som er kvalitetssikrede endnu.

Status for de 14 hemmeligholdte arter i 2015, sammenstillet på grundlag af data i DOFbasen og ATLAS-basen

Nordisk lappedykker - Ingen registreringer af ynglefugle i DOFbasen.

Sølvhejre - Ingen sikkert ynglende par er registreret, dog er redebyggende fugl registreret i Sønderjylland den 23. juni 2015 i Atlas-projektet og klassificeret som sandsynlig ynglefugl.

Kongeørn - 3 ynglepar er registreret i DOFbasen. Hvert par fik én unge på vingerne. Se også afsnittet om Projekt Ørn.

Fiskeørn - 5 ynglepar i alt. 1 succesfuldt ynglepar med to unger er registreret i DOFbasen. De fik to unger på vingerne. 2 andre par fik unger, men ynglen mislykkedes uvist af hvilken grund. Yderligere 2 par holdt til ved deres reder og holdt territoriet i hævd. Se også afsnittet om Projekt Ørn.

Stytløber - Ingen registreringer af ynglefugle i DOFbasen.

Sandterne - 1 ynglepar forsøgte at yngle på en lokalitet i Vestjylland. Se også Årsrapporten.

Rovterne - 15 ynglepar er registreret på Saltholm (KBH), og 1 ynglepar i Det Sydfynske Øhav fik 2 unger på vingerne. 1 sandsynligt ynglepar er registreret ved Møn. Se også Årsrapporten.

Kirkeugle - 2 par med unger er registreret i DOFbasen i Himmerland, og 1 syngende fugl er registreret i Sydvestjylland. Alle observationer er formentlig ikke registreret i DOFbasen. I ATLAS-projektet er registreret yderligere 1 par med udføjne unger i Sydvestjylland, og 1 par med udføjne unger i Midtjylland. Se også beretningen fra Uglegruppen.

Mosehornugle - Der er alene registreret mulige ynglefugle 12 steder på egnede ynglebiotoper i yngletiden i maj og juni. Der er ingen sikre ynglefund i DOFbasen og Atlas-projektet. Se også beretningen fra Uglegruppen.

Perleugle - Der er i DOFbasen registreret 6-10 ynglepar på 8 lokaliteter i Midtjylland, Sydvestjylland og Bornholm. Se også beretningen fra Uglegruppen.

Mellemflagspætte - 1 sandsynligt yngleforsøg er registreret i både DOFbasen og ATLAS-projektet. Arten er på en lokalitet hørt synge flere gange i en længere periode i yngletiden. Se også SU-rapporten.

Biæder - 1 par er registreret som sikkert ynglende i Vestjylland, og 3 par er registreret som sikkert ynglende på samme lokalitet i Sønderjylland. Se også Årsrapporten.

Vandstær - 2 mulige og 2 sikre ynglepar er registreret i ATLAS-projektet, alle på lokaliteter i Jylland.

Stor Tornskade - 4 sandsynlige ynglepar er registreret i DOFbasen og/eller ATLAS-projektet, alle på lokaliteter i Jylland. Se også Årsrapporten.

Alke på træk, Grenen, 28. oktober 2015. Foto: Knud Pedersen

Havterne (th.) samt fjorderne, mellem hættemåger, Broodde, 24. juli 2015. Foto: Erik Biering

NOVANA 2015

– optællinger af ynglefugle og trækfugle koordineret af DCE, Institut for Bioscience, Aarhus Universitet

Af Thomas Eske Holm, Thomas Bregnballe, Preben Clausen og Rasmus Due Nielsen, Institut for Bioscience, Aarhus Universitet

Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA) blev sat i verden i 2004 for at understøtte nationale prioriterede behov for overvågningsdata om påvirkning, tilstand og udvikling i naturen og miljøet i Danmark.

Overvågningen af fugle i NOVANA tager udgangspunkt i forpligtelserne i fuglebeskyttelsesdirektivet til en landsdækkende overvågning med det formål at bevare vilde fuglearter. Beskyttelsen sker primært ved at udpege fuglebeskyttelsesområder, hvor de udvalgte fuglearter er beskyttede.

De indsamlede data om naturens tilstand rapporteres til EU og anvendes i Natura 2000-planlægningen, der sikrer iværksættelse af den fornødne forvaltning. Desuden bidrager overvågningen med data til andre nationale handleplaner og vurderinger af naturens tilstand samt til internationale rapporteringer som f.eks. Ramsarkonventionen og Vadehavssamarbejdet.

Frem til 2009 var overvågningsprogrammet et forsøgsprogram, som udover at indsamle data også skulle vurdere metodernes anvendelighed og omfanget af programmet. I 2010 blev program og overvågningsmetoder revideret for perioden 2011-2015. Det nuværende program omfatter alle arter på Fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I samt trækfugle, som regelmæssigt forekommer i Danmark.

Ynglefugleovervågningen

Overvågningen af ynglefugle i NOVANA er baseret på tre metoder, Intensiv 1, Intensiv 2 og Ekstensiv (Tabel 1).

Intensiv 1 overvågning betyder i NOVANA sammenhæng overvågning af bestandstørrelse og bliver gennemført af enheder fra Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) på baggrund af opsøgende arbejde. Intensiv 1 omfatter arter, som forekommer i

Klyde, Borreby Mose, 16. april 2015. Foto: Johnny Madsen

eller vender tilbage til kendte lokaliteter, fx engryle, sorterne og rørdrum.

Intensiv 2 overvågning er baseret på registreringer i DOFbasen samt Naturstyrelsens eget kendskab til ynglefugleforekomster. Intensiv 2 metoden anvendes fx

Tabel 1. Miljøministeriets overvågning af arterne på Fuglebeskyttelsesdirektivet's bilag 1 for programperioden 2011-2015.

Ynglefugle	2011	2012	2013	2014	2015
Nordisk lappedykker	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2
Rørdrum			Int 1		
Sort stork	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2
Hvid stork	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2
Skkestork	Int 2			Int 2	
Sangsvane	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2
Bramgås					Int 1+2
Hvepsevåge		Ex			Ex
Rød glente		Int 2			
Havørn			Int 2		
Rørhøg		Ex			Ex
Blå kærhøg	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2
Hedehøg	Int 1			Int 1	
Kongeørn		Int 2			Int 2
Fiskeørn		Int 2			Int 2
Vandrefalk		Int 2			Int 2
Plettet rørvagtel	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2
Engsnarre	Ex			Ex	
Trane	Int 1			Int 1	
Klyde				Int 1	
Hvidbrystet præstekrave	Int 1	Int 1	Int 1	Int 1	Int 1
Hjejle	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2
Engryle (Almindelig ryle)		Int 1		Int 1	
Brushane		Int 1		Int 1	
Tinksmed	Int 1		Int 1		Int 1
Sorthovedet måge	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2
Dværgmåge	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2
Sandterne	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2
Splitterne		Int 1			Int 1
Fjordterne		Int 1			Int 1
Havterne		Int 1			Int 1
Dværgterne		Int 1			Int 1
Sortterne	Int 1	Int 1	Int 1	Int 1	Int 1
Stor hornugle		Ex			Ex
Mosehornugle	Int 1		Int 1		Int 1
Perleugle	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2	Int 2
Natravn		Ex			Ex
Isfugl		Ex			Ex
Sortspætte		Ex			Ex
Hedelærke		Ex			Ex
Markpiber	Int 1		Int 1		Int 1
Blåhals		Ex			Ex
Rødrygget tornskade		Ex			Ex

til nordisk lappedykker, sort stork, rød glente, plettet rørvagtel, hjejle og andre arter, som enten er meget tidskrævende at finde frem til eller er meget sjældne.

Ekstensiv overvågning omfatter en overvågning af arternes udbredelse alene baseret på registreringer i DOFbasen. Metoden anvendes til overvågningen af ynglende hvepsevåge, rørhøg, engsnarre, stor hornugle, natravn, isfugl, sortspætte, hedelærke, blåhals og rødrygget tornskade.

Overvågningen af ynglefugle koordineres og afrapporteres af Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur (B-FDC) under Aarhus Universitet, Institut for Bioscience. Det overordnede samarbejde med Miljøministeriet og Aarhus Universitet varetages af universitetets Nationale Center for Miljø og Energi (DCE). Data fra fugleovervågningen indtastes i den webbaserede og offentligt tilgængelige Naturdata portal (<http://www.naturdata.dk>).

Alle data fra NOVANAs overvågning af ynglefugle indsamles efter tekniske anvisninger til overvågning af ynglefugle udarbejdet af Aarhus Universitet. Disse er lagt ud på Fagdatacenter for Biodiversitets hjemmeside <http://bios.au.dk/videnudveksling/til-myndigheder-og-saerligt-interessererede/fagdatacentre/fdc/biodiversitet/>. De tekniske anvisninger angiver hvilke data, der skal indsamles på den enkelte lokalitet, som ofte kun omfatter ét besøg.

Tællinger af rastende vandfugle

De trækkende og overvintrende vandfugle overvåges og afrapporteres ligeledes af Institut for Bioscience.

Den internationale overvågning af vandfugle blev påbegyndt allerede i midten af 1960'erne. Arbejdet koordineres internationalt af Wetlands International og nationalt af Institut for Bioscience (tidligere Danmarks Miljøundersøgelser og Vildtbiologisk Station) på Kalø.

Fra 2004 indgik Kalø's vandfugletællinger i NOVANA. Programmet er samtidig blevet udbygget, således at alle trækkende vandfugle nævnt i de oprindelige udpegningsgrundlag for de danske Fuglebeskyttelsesområder bliver overvåget mindst én gang i perioden 2011-2015 (Tabel 2). Der udføres en omfattende optælling ved midvinter (januar), samt arts-specifikke optællinger i marts-maj og september-november. Midvintertællingen og enkelte andre tællinger kombinerer optælling fra flyvemaskine af åbne havområder med optælling fra land af ferske områder, laguner og lukkede fjorde. Enkelte år udføres en fældefugletælling om sommeren.

Midvintertællingen;

I 2015 indledtes året med midvintertællingen i midten af januar måned. I to ud af seks år omfatter midvintertællingen en landsdækkende tælling som giver det datamæssige grundlag for at vurdere størrelsen af en række overvintrende vandfuglebestande. I de øvrige år, som fx 2015, foretages en reduceret optælling. Den reducerede optælling omfatter alle vandfugle i 49 områder, som dels bliver dækket fra fly (8 områder) og dels fra land (41 områder). Ud fra disse data beregnes et indeks for de talrigeste arter. Desuden omfatter

Table 2. Oversigt over de forskellige optællinger af trækkende og overvintrende vandfugle, som DCE, Institut for Bioscience har koordineret i programperioden 2011-2015. Udv.lok.= Udvalgte lokaliteter. De med * mærkede er internationale tællinger

	Måned	2011	2012	2013	2014	2015
Midvintertælling*	Januar	Delvis	Delvis	Total	Delvis	Delvis
Sangsvane + pibesvane*	Januar	Total	Total	Total	Total	Total
Gæs*	Januar	Total	Total	Total	Total	Total
Fældefugletælling	August		Total			
Bramgås*	Marts	Total	Total	Total	Total	Total
Kortnæbbet gås	Marts	Total	Total	Total	Total	Total
Knortegås*	Maj	Total	Total	Total	Total	Total
Lille kobbersneppe	Maj		Udv. lok.		Udv. lok.	
Islandsk Ryle	Maj		Vadehav		Vadehav	
Hjejle	Maj					Total
Klyde, strandhjejle, storspove, rødben og hvidklire	August	Vadehav		Vadehav		Vadehav
Grågås*	September	Total	Total	Total	Total	Total
Svømmeænder	Oktober	Delvis	Delvis	Delvis	Delvis	Delvis
Taffeland	Oktober	Delvis	Delvis	Delvis	Delvis	Delvis
Lysbuget knortegås	Oktober	Total	Total	Total	Total	Total
Strandskade	Oktober	Vadehav		Vadehav		Vadehav
Almindelig ryle	Oktober	Udv. lok.		Udv. lok.		Udv. lok.

midvintertællingen en landsdækkende tælling af gæs og gulnæbbede svaner.

Forårstællinger:

Der blev i marts foretaget en international tælling af bramgås og en national tælling af kortnæbbet gås. Begge underarter af knortegås blev optalt i begyndelsen af maj, hvor der også blev foretaget en national tælling af hjejle.

Efterårstællinger:

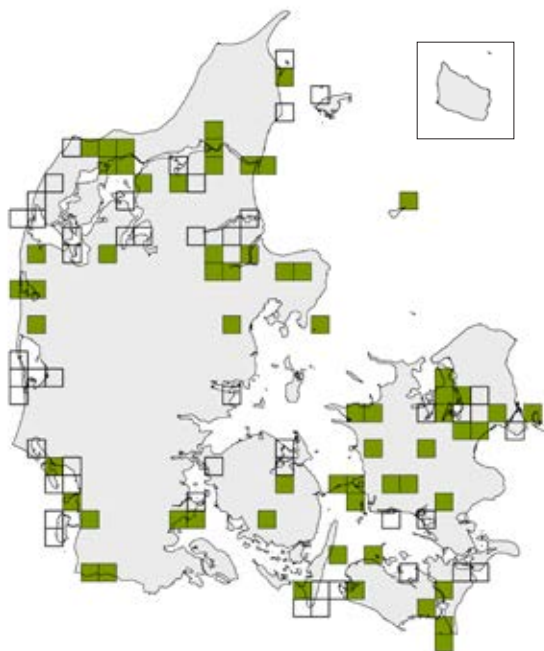
I august blev der foretaget en optælling af klyde, strandhjejle, storspove, rødben og hvidklire i de fuglebeskyttelsesområder, hvor de er på udpegningsgrundlaget. I midten af september blev der afholdt en international tælling af grågås og de årlige optællinger af svømmeænder løb ad stablen i begyndelsen af oktober. Svømmeænder kan, med undtagelse af gråand og i modsætning til dykænder, ikke optælles ved midvinter, da de fleste svømmeænder er trukket sydpå ved midvinter. Oktober-tællingen indeholder også en optælling af lysbuget knortegås og taffeland, fordi disse arter på denne årstid typisk har en meget anderledes udbredelse end ved midvinter. Taffeland optræder desuden ofte mere talrigt i oktober-måned.

Udvalgte resultater fra 2015

De samlede resultater af NOVANA-programmets fugleovervågning præsenteres i NOVANA 2015-rapporten (Holm m.fl. 2016), der kan downloades fra DCE's hjemmeside. Nedenfor omtales udvalgte resultater. I rapporten er der udbredelseskort og/eller kurver/ tabeller, der viser fordeling og antalsudvikling for de bearbejdede arter.

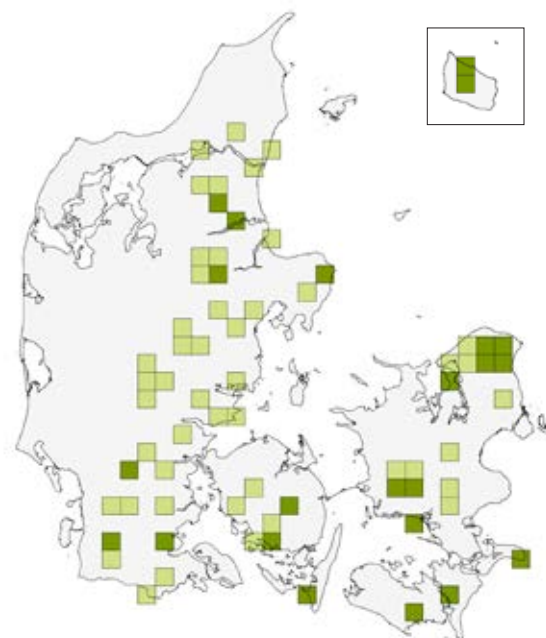
Hoepsevåge, Dons søerne, 6. juni 2015. Foto: Kis Boel Guldmann

Figur 1. Overvågning af ynglende fjordterne i Danmark, NOVANA 2015. Grøn firkant angiver UTM-kvadrat med fund, og åben firkant angiver undersøgt UTM-kvadrat uden fund.

Figur 2. Overvågning af ynglende vandrefalk i Danmark, NOVANA 2015. Grøn firkant angiver UTM-kvadrat med fund, og åben firkant angiver undersøgt UTM-kvadrat uden fund.

Figur 3. Overvågning af hvepsevåge i Danmark, NOVANA 2015. Mørkegrøn firkant angiver UTM-kvadrat med sikkert eller sandsynligt ynglefund. Lysegrøn firkant angiver UTM-kvadrat med mulige ynglefund, dvs. hvor der i DOFbasen er registreret hvepsevåge uden tegn på ynglen i perioden 15. juni til 31. juli.

Ynglefugle

Overvågningen i 2015 omfattede 10 Intensiv 1-arter, 15 Intensiv 2-arter og 9 ekstensivt overvågede arter (Tabel 1). Af disse blev bramgås overvåget som både Intensiv 1 (på Saltholm og Peberholm) og som Intensiv 2 (i resten af landet). Alle arterne er beskrevet i Holm m.fl. (2016) hvoraf vi her i *Fugleåret 2015* fokuserer på tre udvalgte arter:

Intensiv 1: Fjordterne

Fjordterne yngler i Danmark i kolonier på småøer og holme i fjorde eller ved kysten, men træffes også ved søer inde i landet. På nogle af lokaliteterne i Danmark, yngler fjordterne i kolonier af havterne eller hættemåge.

Fjordterne er siden NOVANA's start i 2004 blevet overvåget tre gange efter Intensiv 1-metoden. Et større antal potentielle yngleområder besøges inden for perioden 15. maj-15. juni, og eventuelle fjordterner bliver optalt fra et observationspunkt (Holm m.fl. 2015). På lokaliteter, hvor de rugende fugle ikke kan optælles, beregnes antal ynglepar som antal fugle multipliceret med standardfaktoren 0,7, som korrigerer for, at ikke alle fuglene er samlet i kolonien (Hälterlein m.fl. 1995). For 2015 blev yngleförekomsten af fjordterne undersøgt på 57 lokaliteter over hele landet undtagen Bornholm (Figur 1).

Der blev foretaget optællinger og tilvejebragt information der viste yngleförekomst af 535 par fordelt på 58 lokaliteter i 2015. De største kolonier, der blev registreret, blev fundet på Anholt (55 par), på øerne i Tissø (50 par) og på et tag i Esbjerg Havn (35 par).

Den registrerede udbredelse af ynglepar fremgår af Figur 1, og Tabel 3 viser fordelingen af ynglepar imellem de enkelte landsdele. Der var flest ynglende fjordterner i 2015 i Nordjylland (flest i Frederikshavn og Aalborg havne), Østjylland (flest på Anholt), Sydjylland (flest i Esbjerg Havn og Gl. Hviding Engsø) samt i Nordsjælland (flest i Tissø og på Saltholm).

Som det fremgår af Tabel 3 lå det samlede antal registrerede fjordterner i 2015 (535 par) over antallet registreret i 2006 og 2012. Der er således tegn på, at den nedgang, der fandt sted mellem slutningen af 1980'erne og 2006 (Bregnballe & Jørgensen 2013), ikke er fortsat. Arten er fortsat vidt udbredt som ynglefugl i Danmark.

Intensiv 2: Vandrefalk

Vandrefalk yngler på klippehylder eller i reder bygget af andre fugle, men er i stigende grad begyndt at yngle i opsatte redekasser eller på høje bygninger. Arten er trækfugl, som overvintrer i store dele af Europa, lejlighedsvis også i Danmark. Vandrefalk var en sjælden ynglefugl i Danmark frem til 1972, hvor det sidste par ynglede på Møns Klint. I 2001 reetablerede arten sig på Møns Klint, og efterfølgende er antallet af ynglepar langsomt vokset (Nyegaard m.fl. 2014).

Vandrefalk overvåges hvert tredje år efter Intensiv 2-metoden. SVANA undersøger sikre og mulige yngleforekomster, som indrapporteres i DOFbasen suppleret med egne observationer. I NOVANA er vandrefalk blevet overvåget siden 2012.

Der blev i 2015 registreret i alt 17 ynglepar af vandrefalk i Sydjylland og på Møn, Sjælland og Bornholm, heraf tre par på Møns Klint alene (Figur 2). Det var anden gang, vandrefalk blev overvåget i NOVANA-regi, og der har siden første registrering i 2012 været en markant stigning fra 12 til 17 ynglepar. Arten har desuden bredt sig til nye lokaliteter i Jylland, hvor den ikke blev registreret i 2012 (Pihl m.fl. 2015).

Ekstensiv: Hvepsevåge

Hvepsevåge yngler i Danmark overvejende i ældre løvskove, hvor reden ofte placeres i de mere lysåbne dele. Fuglene synes at foretrække skove over 100 ha, og fuglene fouragerer i skove samt i enge og moser i eller i umiddelbar nærhed af skoven. De danske hvepsevåger tilhører den europæiske bestand, som overvintrer i Afrika.

Hvepsevåge er udbredt i løvskovområderne øst og nord for israndslinjen igennem Jylland og fåtallig i Vestjylland. Den samlede bestand blev i slutningen af 1980'erne opgjort til 650 par i Danmark, og antallet synes at have været stabilt siden (Jørgensen 1989, Grell 1998).

Hvepsevåge overvåges ekstensivt hvert tredje år. Udbredelsen er opgjort på baggrund af alle observationer i DOFbasen af hvepsevåge med adfærds-koder, som indikerer yngleaktivitet såsom redebygning, parringsflugt og territoriehævdelse. Endvidere er alle observationer fra perioden 15. juni til 31. juli indregnet som mulige ynglefund. Endelig er observationer, som helt tydeligt er forekomster af trækkende fugle, fjernet fra datasættet (Pihl m.fl. 2012).

Tabel 3. Overvågning af ynglende fjordterne i Danmark i 2006, 2012 og 2015, NOVANA.

Region	Antal ynglepar		
	2006	2012	2015
Nordjylland	134	126	130
Midt- og Vestjylland	21	22	3
Østjylland	7	8	83
Sydjylland	37	134	100
Fyn	7	27	29
Nordsjælland	131	107	152
Sydsjælland, Lolland, Falster	85	39	38
I alt	422	463	535

Vurderet ud fra indtastningen i DOFbasen for 2015 forekommer hvepsevåge udbredt i Østjylland og på Øerne (Figur 3).

Det var tredje gang, hvepsevåge blev overvåget i NOVANA-regi, og udbredelsen synes i hovedtrækene ikke at være anderledes end ved første overvågning i 2008 (Pihl m.fl. 2013) eller den seneste danske undersøgelse af ynglefuglenes udbredelse i 1993-1996 (Grell 1998).

Trækfugle og vintergæster

Midvintertællingen

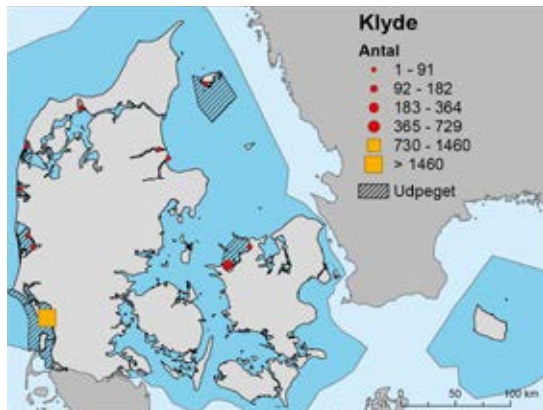
Denne årlige tælling blev udført omkring weekenden 17.-18. januar. Her var der bl.a. fokus på sangsvane, hvis bestand skulle opgøres for hele den nordvest-europæiske flyway-bestand, der især yngler i Norden og Rusland. I Danmark blev der optalt lige knap 63.000 sangsvaner. I Sverige blev der i samme weekend optalt omkring 12.000 (Nilsson 2016), altså en samlet bestand på mindst 75.000, idet der skal lægges nogle tusinder til fra især Holland og Tyskland. Artens udbredelse er under forandring, så stadigt flere overvintrer i Sønderjylland. For bramgås blev der for andet år i træk talt omkring 150.000 fugle, hvoraf faktisk kun omkring 32.500 var i Vadehavsregionen, der for 20 år siden var det eneste sted man næsten kunne forvente at se arten.

Klyde

Klyde overvåges hver andet år ved optællinger i august måned i Fuglebeskyttelsesområder, hvor arten står i udpegningsgrundlaget som trækfugl, dvs. bl.a. Vadehavet, Læsø og Alleshavebugten ved Saltbækvig. I 2015 blev klyde optalt i Vadehavet ved en flytælling den 28. august. Ved tællingen fra fly kunne bunden af Ho Bugt ikke dækkes tilfredsstillende, og derfor benyttede vi i stedet det antal, der blev registreret ved en tælling fra land udført to dage senere. For de områder, hvor arten står i udpegningsgrundlaget, blev der anvendt resultater fra tællinger udført mellem 9. og 26. august.

Tabel 4. Antal rastende klyder i Danmark i august, NOVANA 2004-2015. I 2005 blev klyderne i Vadehavet optalt fra land.

Art/antal	2005	2007	2009	2011	2013	2015
Klyde	3.206	7.870	7.198	4.621	5.528	5.842

Figur 4. Antal og fordeling af rastende klyde på udvalgte lokaliteter i Danmark i august, NOVANA 2015. Firkantet signatur angiver, at forekomsten er af international betydning. Hver prik repræsenterer antal i et samlet område, som fx Østlige Vejler eller Vadehavet.

Fjordterne, Filsø, 26. maj 2015. Foto: Kis Boel Guldmann

I alt blev der optalt 5.842 klyder, heraf 5.298 alene i Vadehavet (Fig. 4). Den største forekomst uden for Vadehavet var 300 fugle i Alleshave Bugt. Som det fremgår af Tabel 4 har det samlede antal klyder registreret ved disse august-tællinger været svingende.

Svømmeandetællingen

Optællingen af svømmeænder i begyndelsen af oktober dækkede hele landet og resultaterne var stabile eller stabilt-stigende for alle de overvågede arter. Krikand blev registreret i det højeste antal de seneste 35 år med næsten 70.000 optalte fugle. Antallet af knarænder er steget siden optællingerne i 1970'erne, men synes at have stabiliseret sig på et niveau omkring 2000 fugle de senere år. Arten registreres med de største forekomster i naturgenoprettede områder. Vadehavet er det vigtigste område for svømmeænder i Danmark med internationalt betydende antal af pipeand, krikand, spidsand og skeand. I Ringkøbing Fjord blev der registreret internationalt betydende antal af både spidsand og pipeand, og et samlet antal på omkring 53.000 svømmeænder i fjorden, antal der ikke er set siden midten af 1990'erne. Det er en glædelig udvikling, der afspejler at bundvegetationen i fjorden er ved at vende tilbage.

Frivilligt tællenetværk

De landbaserede trækfugletællinger har kun været mulige takket være en meget stor indsats fra et dedikeret tællenetværk på flere hundrede frivillige optællere, som har eksisteret siden 1980'erne.

I 2014 gik vi over til et webbaseret indrapporterings-system (www.fugledata.dk) som letter arbejdet med at administrere og kommunikere med netværket. Hjemmesiden giver optællerne en oversigt over de enkelte tællinger, og data indrapporteres i et format, som er nødvendigt i forhold til vores rådgivning af Naturstyrelsen og Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning samt i forbindelse med afrapporteringen til EU.

På hjemmesiden er der adgang til en oversigt over årets tællinger, hvor det er muligt at tilmelde og afmelde sig. Ud fra hvem der er tilmeldt, ses det tydeligt hvilke områder der er dækket ved de enkelte tællinger, og dermed er der mulighed for at være på forkant og få dækket eventuelle "huller" på kortet.

De indsamlede data skal bl.a. vise, hvordan det går med fuglebestandene i fuglebeskyttelsesområderne, og det kræver, at vi mere præcist kan sige, om fuglene er indenfor eller udenfor områderne. Derfor indrapporteres fuglene primært i foruddefinerede tælleområder fordelt på de vigtigste vådområder i Danmark.

Optællerne har en oversigt over egne indtastninger, både på kort og på en liste, og kan downloade disse med koordinater. Man kan på et kort løbende følge med i de aktuelle tællinger og se landsresultatet.

En stor del af optællerne er fra DOF, og der skal lyde en hyldest til alle for det omfattende og utrættelige arbejde, der bliver gjort. En stor tak til alle, også dem der ikke længere har tiden eller kræfterne til at deltage.

Rød glente samles ved overnatningspladsen, Merring, 25. december 2015. Foto: Kis Boel Guldmann

Litteratur

- Bregnballe, T. & Jørgensen, H.E. (2013): Udvikling i ynglebstanden af Fjordterne i Danmark 1970-2012. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 107: 261-280.
- Grell, M.B. (1998): Fuglenes Danmark. – Gads Forlag. 825 s.
- Holm, T.E., Clausen, P., Nielsen, R.D., Petersen, I.K., Laursen, K., Bregnballe, T., Mikkelsen, P., Bladt, J.S., Kotzerka, J. & Søgaard, B. 2016: Fugle 2015. NOVANA. Aarhus Universitet. DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi
- Holm, T.E., Pihl, S., Kahlert, J., Søgaard, B. & Bregnballe, T. (2015): Overvågning af fjordterne som ynglefugl. – Teknisk anvisning fra DCE, Fagdatacenter for Biodiversitet og Naturdata, Aarhus Universitet. TA A151, version 2. 9 s.
- Hälterlein, B., Fleet, D.M., Henneberg, H.R., Menneböck, T., Rasmussen, L.M., Südbeck, P., Thorup, O. & Vogel, R. (1995): Vejledning i optælling af ynglefugle i Vadehavet. Common Waddensea Secretariat. – Wadden Sea Ecosystem No. 3. Wilhelmshaven.
- Jørgensen, H.E. (1989): Danmarks rovfugle – en statusoversigt. - Frederikshus, Øster Ulslev.
- Nilsson, L. (2016): Survey of wintering Whooper Swans *Cygnus cygnus* in Sweden in January 2015, and habitat shifts in 1995-2015. – Ornis Svecica 26: 55-60.
- Nyegaard, T., Meltofte, H., Tofft, J. & Grell, M.B. (2014): Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998-2012. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 108: 1-144.
- Pihl, S., Clausen, P., Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Laursen, K., Bregnballe, T., Holm, T.E. & Søgaard, B. (2013): Fugle 2004-2011. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 49. 188 s.
- Pihl, S., Holm, T.E., Clausen, P., Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Laursen, K., Bregnballe, T. & Søgaard, B. (2015): Fugle 2012-2013. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt
- Center for Miljø og Energi: 170 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 125
- Pihl, S., Holm, T.E. & Søgaard, B. (2012): Ekstensiv overvågning af ynglefugle. – Teknisk anvisning fra DCE, Fagdatacenter for Biodiversitet og Naturdata, Aarhus Universitet. TA-A199, version 1. 4 s.

Skarv, Raghammer, 8. august 2015. Foto: Erik Biering

Skarvens ynglekolonier i 2015

Af Thomas Bregnballe og Max Nitschke, Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet og Pro Insecta

Indledning

Skarvkolonierne i Danmark er blevet fulgt hvert år siden arten genetablerede sig som ynglefugl i Danmark i 1938. På foranledning af Naturstyrelsen koordineres optællingerne af Nationalt Center for Miljø og Energi (DCE) ved Aarhus Universitet. Omkring 60 ornitologer deltog i optællinger af skarvreder i 2015. De fleste – og især de større kolonier – tælles af ornitologer, der har flere års erfaring med at optælle reder i skarvkolonier. Tællingerne tilrettelægges så kolonierne i videst muligt omfang tælles på det tidspunkt af foråret, hvor antallet af reder kulminerer. Oplysninger om nye forsøg på kolonidannelse findes i nogle tilfælde via DOFbasen.

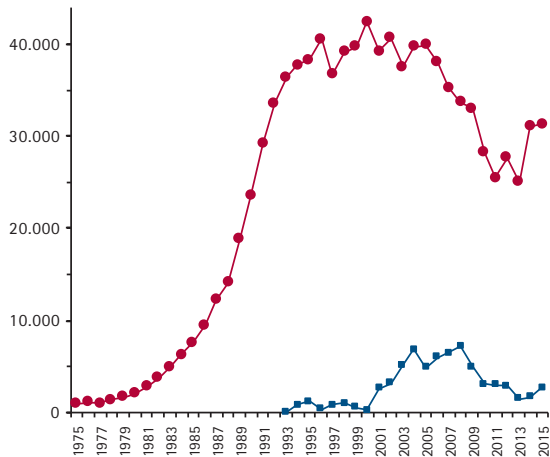
Status og udvikling

Ved optællingerne i 2015 blev det konstateret, at ynglebestanden var gået frem i forhold til de foregående fire år (Fig. 1). I 2015 registreredes der således 31.358 skarvreder i Danmark. Dette svarede til en fremgang på 750 reder (2,4 %) sammenlignet med 2014. Dermed

ligger bestandstørrelsen for andet år i træk ca. 4.600 par over 'lavpunktet' på omkring 26.400 par i 2010-2013.

Til trods for den beskedne ændring fra 2014 til 2015 i det samlede antal ynglear på landsplan, var der forskelle i udviklingen mellem regionerne. I Smålandsfarvandet var antallet i årene 2008-2013 nået ned på 5.840-7.350 reder, men herefter steg antallet, og i 2015 var antallet oppe på 8.597 reder. Ligesom i 2014 var Smålandsfarvandet i 2015 således den egn af landet, som husede langt det største antal ynglende skarver. Fremgang fra 2014 til 2015 blev også registreret i tre andre regioner, nemlig i de vestjyske fjorde (en fremgang på 634 reder, 48 %), Limfjorden (349 reder, 15 %), og det nordlige Kattegat (426 reder, 11 %). I den nordlige del af Sjælland var antallet næsten uforandret (en fremgang på 228 reder, 4 %). En tilbagegang på 828 reder (-15 %) konstateredes i det sydvestlige Kattegat og en tilbagegang på 744 reder (-18 %) registreredes i Lillebælt og Det Sydfynske Øhav. I rapporten om ynglebestanden af skarver i Danmark i 2015 (Bregnballe & Nitschke 2015) er udviklingen i regionerne og i de enkelte kolonier nøjere beskrevet.

Antal skarvredere

Figur 1. Udviklingen i antallet af skarvredere i Danmark fra 1975 til 2015. Antallet af redere, hvor skarver blev forhindret i at få unger, er vist med den nederste kurve - dette antal indgår i det samlede antal redere.

Kolonierne

Antallet af redere optalt i de enkelte kolonier er angivet i Tabel 1. Koloniernes udbredelse og omtrentlige størrelse er vist på kortet i Figur 2.

Antallet af lokaliteter, som havde ynglekolonier af skarver, var i 2015 faldet til 73 lokaliteter, hvilket er seks færre end i 2014. Det tredje højeste antal lokaliteter med ynglende skarver registreredes i 2013, hvor skarverne yngede på 67 lokaliteter.

På fire af lokaliteterne var der tale om første yngleforsøg, og på to af de 'nye' lokaliteter havde skarverne genoptaget yngleforsøg på tidligere opgivne kolonier efter at de havde været fraværende i 13 henholdsvis 16 år.

Som i de foregående år var kolonien i Stavns Fjord på Samsø den største med 2.004 redere (410 færre redere end i 2014). Også i 2015 fandtes den næststørste kolonien ved Brændegård Sø-Nørresø på Sydfyn. Den husede 1.417 redere sammenlignet med 1.844 redere året før. Den tredje største var kolonien på Klægbanken i Ringkøbing Fjord (1.407 redere).

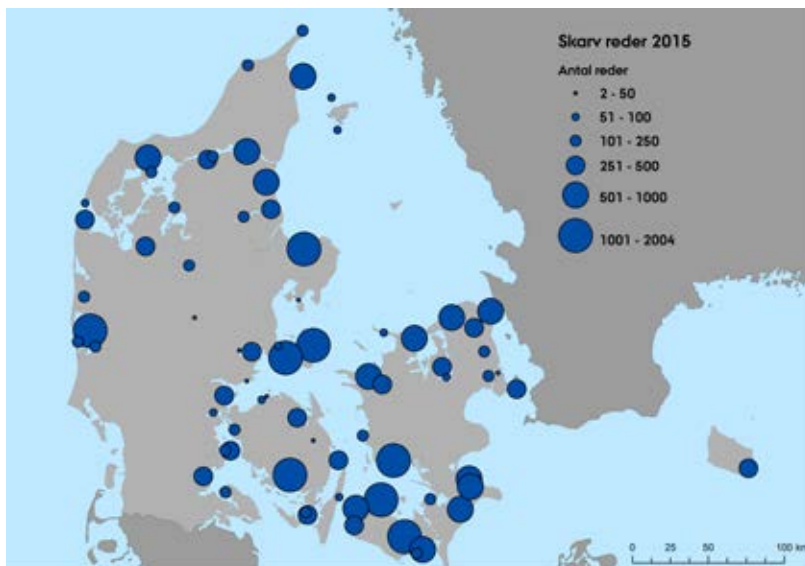
I otte af landets 73 skarvkolonier var der flere end 1.000 redere i 2015, og de havde tilsammen 11.029 ynglepar svarende til 35 % af alle ynglende skarver i Danmark. Det svarer til en betydelig stigning i denne koloni-gruppens samlede betydning i forhold til de umiddelbart forudgående år. I 2013 var der kun tre kolonier med over 1.000 redere. Trods dette er skarverne fortsat langt mere jævnt fordelt ud over landet i dag, end tilfældet var i 1980'erne og 1990'erne.

Forvaltende tiltag i kolonier i 2015

Hvert år gennemfører Naturstyrelsen indgreb i nogle bestemte danske skarvkolonier, hvor der er særligt store bekymringer for, at skarverne vil kunne

Tabel 1. Antal skarvredere optalt i de enkelte kolonier i Danmark i 2015.

Region	Lokalitet	2015	
Vestlige Jylland	Klægbanken	1407	
	Tim Enge	190	
	Høje Sande	189	
	Havrvig Polde	182	
Limfjorden	Melsig	858	
	Flyndersø	480	
	Vårholm	402	
	Rønland Sandø	276	
	Rotholmene	250	
	Rønholm	134	
	Ejerslev Røn	134	
	Hald Sø	108	
	Agger Tange	90	
	Nordlige Kattegat	Fuglsø Mose	1032
Toftesø		811	
Hirsholmene		704	
Rørdal Lergrave		587	
Treskelbakkeholm		516	
Kielstrup Sø		240	
Skagen Nordstrand		230	
Ndr. Rønner		146	
Hirtshals		114	
Sdr. Rønner		56	
Sydvestlige Kattegat		Stavns Fjord	2004
		Svanegrunden	1255
	Rands Fjord	481	
	Vorsø	373	
	Vigelsø	364	
	Mågeøerne	98	
	Hov Røn	80	
	Barrit	15	
	Rønner, Begtrup Vig	14	
	Drættegrund	9	
	Julso	3	
	Nørrestrand, Horsens	2	
	Lillebælt og sydlige Fyn	Brændegård Sø	1417
		Vresen	349
Grensholm, Det Sydfynske Øhav		335	
Bastholm incl. Småholme og Årø Kalv		296	
Hopsø		251	
Linderum		210	
Ll. Græsholm ved Bredholm		185	
Olde Nor		175	
Føns Vang, SV for Nørre Aaby		147	
Kidholmene		90	
Botofte Skovmose, Langeland		55	
Vomme Sø, Rønninge		3	
Nordlige Sjælland		Hovvig	998
		Saltbækvig Sydøst	977
	Holløse Bredning	619	
	Hellebæk Skov	522	
	Skarresø	443	
	Selsø	420	
	Esrum Sø	359	
	Peberholm, Øresund	347	
	Højbjerg Skov, Korsør	236	
	Vaserne	209	
	Damhussøen	136	
	Overby, Sjællands Odde	55	
	Bognæs	54	
	Sortedamssøen	39	
	Sydøstlige Danmark	Ormø	1334
		Maribo Sønderø	1294
Rågå Sande		1286	
Malurtholm		912	
Vensholm		651	
Ægholm		637	
Tyreholm		601	
Alholm		566	
Hundemyre, Bornholm		466	
Nakskov Fjord		443	
Dyrefod	230		
Lindholm, Sydjylland	177		

Figur 2. Størrelse og placering af de danske skarvkolonier i 2015. Cirkulernes størrelse svarer til antallet af optalte reder.

skade fiskebestandene og dermed fiskeriet. Tiltagene finder sted for at undgå, at skarverne får succes med at etablere nye kolonier, og for at begrænse størrelsen af nogle af de eksisterende kolonier. I nogle af kolonierne, hvor skarverne har rede på jorden, består indgrebet i at sprøjte madolie på æggene, så de ikke klækker.

I 2015 blev 12 danske skarvkolonier berørt af lovlige forvaltende tiltag. I 2015 blev i alt 2.757 reder reguleret. I 2013-2014 lå antallet af reder udsat for forvaltende tiltag betydeligt under 2.000. Tilbage i årene 2003-2009 omfattede reguleringen årligt 5-8.000 reder, så den aktuelle regulering kan i den sammenhæng betegnes som moderat, selv i betragtning af den nu lavere bestandstørrelse. Reguleringen i 2015 berørte, hvad der svarer til 9 % af alle rederne i landet. Det samlede antal regulerede reder er primært aftaget, fordi antallet af ynglende skarver er gået tilbage i de fleste af de

områder, hvor der i en årrække har været gennemført oliering af æg.

I otte kolonier blev æggene i 2.422 reder olieret. På Klægbanken i Ringkøbing Fjord blev æggene i alle 1.407 reder olieret. Det næststørste antal reder udsat for oliering var 347 reder på Peberholm. På Hov Røn ved Østjyllands kyst forsøgte 80 par skarver at etablere koloni. Alle rederne blev fjernet, hvorefter skarverne forlod kolonien. Ligeledes blev 189 reder fjernet på Høje Sande i Ringkøbing Fjord.

Referencer

- Bregnballe, T. & Nitschke, M. 2015. Danmarks ynglebestand af skarver i 2015. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. – Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 63. 34 s.

Skarvreder på Vår Holm, 22. april 2015. Foto: Albert Steen-Hansen

Strandskade, Skallingen 9. juli 2015. Fotograf Kis Boel Guldmann

Optællinger af ynglefugle i Vadehavet 2015

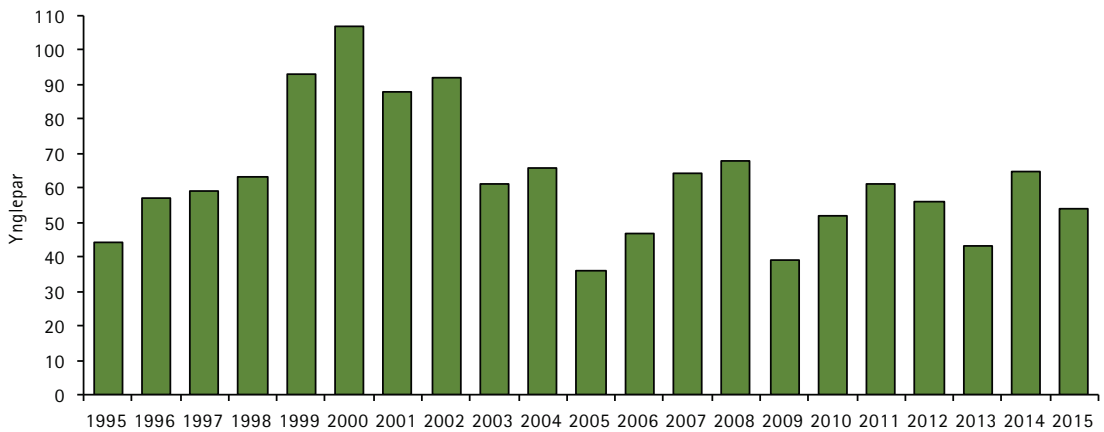
Af Ole Thorup og Karsten Laursen

Indledning

Hvert år bliver der optalt ynglefugle i den danske del af Vadehavet som led i den trilaterale overvågning af det samlede Vadehav, som også omfatter de tyske og hollandske dele. Alle ynglende vadefugle, måger og terner samt enkelte andre arter optælles på samtlige lokaliteter hvert sjette år. Den seneste optælling fandt sted i 2012. Herudover bliver der hvert år lavet optælling af kolonirugende fugle, af nogle udvalgte

fåtallige arter og af alle vadefugle og andre udvalgte vandfuglearter i en række kontrolområder. I Danmark er der 11 kontrolområder. Optællingsprogrammet blev startet i 1995.

Optællingerne udføres af ornitologer fra Amphi Consult og fra DOFs lokale netværk samt af optællere fra Institut for Bioscience, Aarhus Universitet og Naturstyrelsen.

Figur 1. Antal ynglepar af hvidbrystet præstekrave i Vadehavet 1995-2015. I 1995 var der ikke en fuldstændig dækning af strandene på Rømø.

Hvidbrystet præstekrave yngler i stabilt antal

Der blev fundet 54 par hvidbrystede præstekraver i 2015 (Figur 1). Det er 11 par færre end i 2014 (Tabel 1). Den største tilbagegang fandt sted på Rømø Sønderland. Her yngede 13 par i et sandfelt i 2014, hvorfra de græssende kreaturer var hegnede ude. I 2015 var kreaturhegnet væltet, der var kun 4 par hvidbrystede præstekraver, og ingen af disse havde tilsyneladende ynglesucces. På Søren Jessens Sand på det nordvestlige Fanø var der 3 par i 2015 mod 6 par i 2014. Både fuglene her og fuglene på strandene på Rømø havde problematiske yngleforskel i maj og starten af juni, hvor nogle ekstraordinære højvandsituationer oversvømmede det meste af stranden.

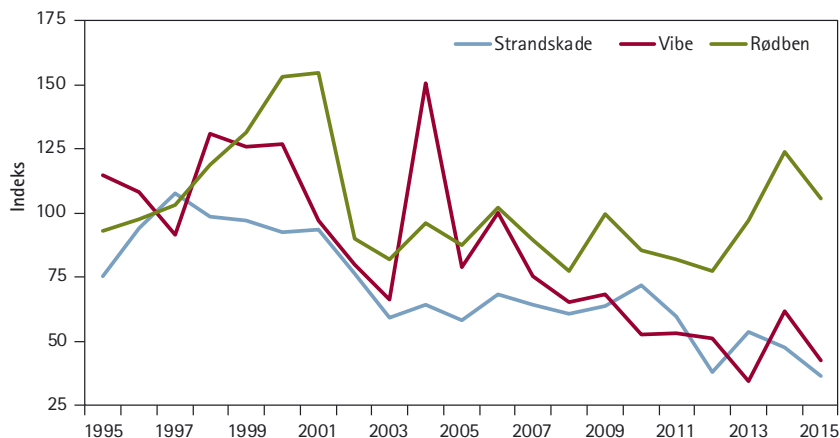
Ynglefuglene i Vadehavet flytter meget fra år til år (Tabel 1), og antallet svinger noget, men siden 1996, der var det første år, hvor optællingsprogrammet dækkede arten godt, har antallet af hvidbrystet præstekrave langt de fleste år ligget mellem 40 og 65 par. Dog var der en del flere par i 1999-2002 (Figur 1). De 54 par i 2015 ligger på gennemsnittet for de to forudgående perioder på hhv. 6 og 12 år (1996-1998, 2003-2014).

Hvidbrystet præstekrave i Vadehavet yngler på strandene eller i helt kort vegetation tæt på sandflader på den indre del af stranden. Her klarer de sig tilsyneladende godt, i modsætning til den tyske og hollandske del af Vadehavet, hvor antallet af ynglepar på strandene er gået voldsomt tilbage, og disse delbestande tæller kun få par i dag.

De vidt udbredte vadefugle

Siden programmet startede i 1995 er de tre vidt udbredte vadefuglearter, strandkade, vibe og rødben, optalt hvert år i 11 kontrolområder. Otte af kontrolområderne ligger på strandene, to ligger i marsken, og det sidste omfatter både strand og klitter. Med nogle mindre svingninger har antallet af rødben været på samme niveau de fleste år mellem 1995-1996 og 2015. Dog var indekset i årene 1998-2001 noget højere, og også i 2014 var det ret højt, hvorefter det faldt lidt i 2015 (Figur 2).

Derimod er der meget færre strandkader og viber i 2015, end der var ved optællingsprogrammets start i 1995. I 2015 var der kun lidt over en tredjedel så mange strandkader (indeks 37) og mindre end halvt så mange viber (indeks 43) som i 1996-1997.

Figur 2. Indeks for ynglende strandkade, vibe og rødben optalt i 11 kontrolområder i Vadehavet i perioden 1995-2015. Indeks = 100 er middeltallet for 1996 og 1997, og det viste indeks er gennemsnittet af indekserne for hvert område.

Table 1. Årligt antal ynglepar af kolonirugende fugle på strandene i Vadehavet 1996-2015, vist som gennemsnit for fireårsperioder frem til 2008, derefter for enkeltår.

Hvidbrystet præstekrave	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Fanø, nordvest	16	14	4	8	4	5	12	7	2	17	11
Fanø, sydvest	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	2
Fanø, Vest- og Østkeldsand	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0
Rømø, nordvest	20	25	24	26	11	16	11	5	19	17	15
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	5	18	13	21	11	21	22	34	18	17	22
Rømø Sønderland	16	24	11	13	13	8	16	8	3	13	4
Skallingen	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
Rømødæmningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethe Kog	1	2	2	0	0	1	0	0	0	0	0
Forland, Vidåslusen	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
I alt	68	87	55	68	39	52	61	56	43	65	54

Havterne	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Langli	184	126	119	182	40	177	139	48	22	6	8
Fanø nord	36	23	7	5	3	8	2	3	4	4	1
Fanø, Keldsand og Trinden	143	148	6	6	3	3	2	0	0	3	0
Peter Meyers Sand	215	197	417	12	53	130	15	39	43	35	22
Langejord										87	6
Mandø	116	158	146	340	208	286	170	99	29	36	150
Koresand				40	0	25	2	+	175	174	35
Rømø nord og nordvest	305	190	84	30	57	46	38	27	8	9	19
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	72	26	11	11	4	16	16	14	5	3	12
Jordsand					3					0	
Esbjerg Havn	6	21	92	178	110	129	15	129	185	238	209
Forlande og klæggrave Esbjerg-Vidåen	1	0	1	4	10	4	3	9	3	3	3
Margrethe Kog	16	2	7	0	0	0	0	1	0	1	0
I alt	1.116	886	890	808	491	824	402	369	474	599	465

Dværgterne	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Langli	0	0	5	8	2	0	0	0	0	0	0
Fanø nord	61	28	13	15	41	37	45	25	12	25	22
Fanø, Keldsand og Trinden	14	23	3	10	6	19	3	0	0	4	10
Peter Meyers Sand	12	12	61	1	0	6	8	9	8	3	1
Langejord										7	0
Mandø	0	0	1	8	0	0	0	0	0	0	0
Koresand				5	9	32	0	+	2	4	0
Rømø nord og nordvest	70	76	12	40	51	7	32	23	31	28	32
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	20	48	36	53	24	75	46	52	23	14	30
Skallingen	15	11	9	8	5	2	3	3	2	10	0
Esbjerg Havn-Sædding Strand	42	8	18	0	0	4	7	1	2	2	1
Forlande og klæggrave Esbjerg-Vidåen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethe Kog	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0
I alt	234	207	159	140	139	182	144	113	80	97	96

Tabel 2. Antal ynglepar af øvrige kolonifugle i Vadehavet 2015. Optællinger uden fugle er ikke anført.

	Skestetork	Klyde	Sorthovedet måge	Hættemåge	Stormmåge	Slidemåge	Sølvmåge	Svartbag	Sandterne	Splitterne	Fjordterne	Sortterne	Hvidvinget terne
Margrethe Kog/Saltvandssøen		23											
Tøndermarsken, i øvrigt											2	16	1
Ballummarsken med klæggrave				11							19		
Forland Rømødæmningen-Rejsby Å													
Gl. Hviding Engso-Rejsby klæggrav og enge		14		60				1			27		
Forland Vilslev-Råhede Vade		16									1		
Ribemarsken mm med klæggrave		17											
Sneum klæggrav og enge		13	10	12.929			10						
Esbjerg Havn					2						39		
Marbæksøerne				192									
Skallingen													
Langli	29	10		80	718	1.542	9.913	1					
Fanø nord og nordøst		32											
Fanø midt		1											
Peter Meyers Sand		6					7						
Keldsand/Trinden							5						
Mandø		103		192	272	30	679	10		137	8		
Koresand													
Rømø		27		14	13		5						
Jordsand							?						
2015 total	29	262	10	13.478	1.005	1.572	10.619	12	0	137	96	16	1
2014 total	25	275	6	11.126	1.264	1.632	7.687	10	0	0	71	39	0
2013 total	50	299	11	9.035	1.305	2.492	8.722	13	0	287	74	36	0
2012 total	23	280	11	11.037	1.266	1.788	9.862	10	0	147	88	45	0
2011 total	44	307	8	9.002	1.330	2.003	6.832	4	0	1.072	47	27	0
2006-2010 gennemsnit	5	426	5	7.934	1.783	965	5.711	6	0	2.468	39	14	0
2001-2005 gennemsnit	0	541	2	7.900	2.187	486	3.769	4	1	643	55	18	0
1996-2000 gennemsnit	0	806	0	9.839	1.679	140	2.832	3	8	1.210	149	27	4

De ændringer i antallet af ynglefugle, der ses i kontrolområderne, ser ud til at afspejle den bestandsudvikling, som de totale tællinger af Vadehavet har vist. Ved den sidste totale tælling i 2012 var der 52% færre strandkader (60 ifølge indekset), 48% færre viber (53 ifølge indekset) og 27% færre rødben (21 ifølge indekset) end i 1996-1997. Indekset var noget højere for rødben i 2015 end i 2012, mens det var nogenlunde det samme for strandkade og viber.

Klyde

I 2015 fandtes flest ynglende klyder på Mandø (Tabel 2), og her fandtes også årets største koloni i Vadehavet med 71 par på engen på den nordvestlige del af øen. Herudover var der ingen store kolonier. De største kolonier var fire kolonier på mellem 18 og 22 par på hhv. Nordfanø, strandengene på Mandø, Rømø Sønderland og i Margrethekog.

Siden antallet af klyder i Vadehavet toppede i 1991 med 1.112 par, er ca. tre ud af fire par klyder forsvundet. Der var endnu en lille tilbagegang fra 2014 til 2015 fra 275 til 262 par, hvilket betyder, at der i 2015 kun

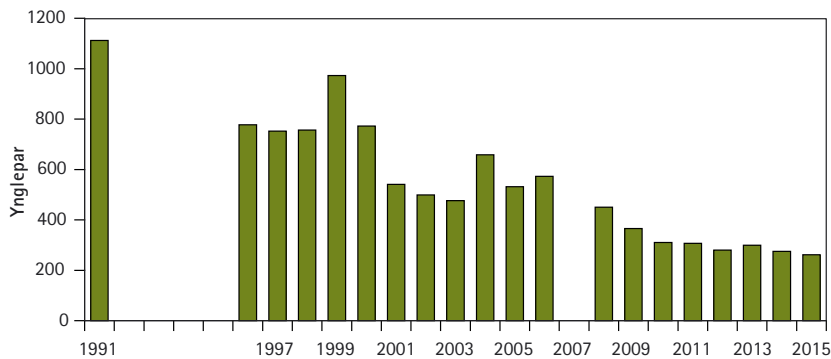
ynglede 24% af antallet i 1991 (Figur 3).

Udviklingen i antallet af ynglefugle i Margrethe Kog har haft stor indflydelse på nedgangen i totaltallet. Sidst der ynglede et større antal ynglefugle i Margrethekog var i 2008, hvor der var 151 par. I 1999 var her 431 par, ti år efter var tallet faldet til 13 par, og de 23 par i 2015 er det største antal siden 2008.

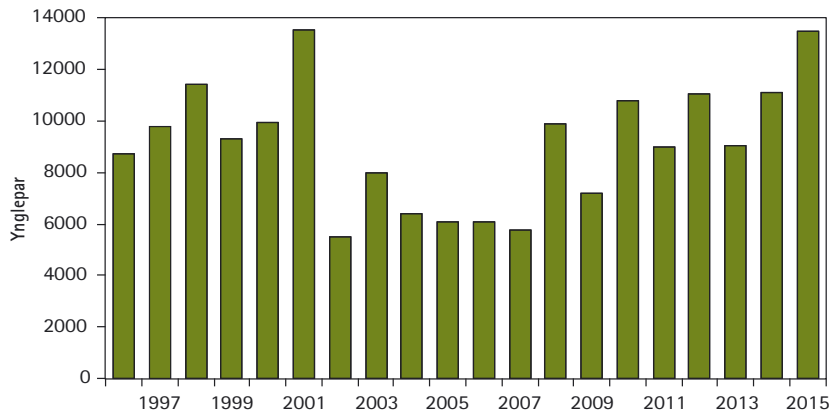
Stort antal ynglende hættemåger

De senere år har hættemågerne haft nogle gode ynglesæsoner i Sneum Klæggrav, og kolonien er vokset hvert år siden 2009. I 2015 blev der talt 12.929 par (Tabel 2), og det er den største koloni, der har været i Vadehavet de seneste 50 år. Antallet af ynglende hættemåger går tilbage de fleste andre steder i Danmark, men totaltallet for Vadehavet i 2015 på 13.478 par er kun 47 par mindre end det højeste tal, der er registreret (2001).

I 2014 og 2015 har ynglefuglene været mere koncentreret på én lokalitet end nogensinde før. De to år ynglede henholdsvis 90% og 96% af Vadehavets hættemåger i Sneum Klæggrav. I topåret 2001 var der

Figur 3. Antal ynglepar af klyde i Vadehavet i 1991 og 1996-2015 – årene hvor der er foretaget en dækkende optælling af arten, med undtagelse af 2007.

Figur 4. Antal ynglepar af hættemåge i Vadehavet i perioden 1996-2015, hvor hættemåge er blevet optalt på alle de vigtigste ynglelokaliteter i Vadehavet.

exceptionelt mange ynglende hættemåger på Langli, og dette år fandtes 69% af Vadehavets hættemåger på denne ø. Når ynglefuglene er så koncentrerede, bliver de meget sårbare over for helt lokale ændringer i yngleforholdene, og det er sandsynligvis forklaringen på, at antallet af ynglefugle i Vadehavet svinger meget fra år til år (Figur 4).

Dårlige yngleforhold for stor kobbersneppe

Stor kobbersneppe blev optalt på de fleste af ynglelokaliteterne i 2015. Antallet af ynglepar er gået tilbage med 99 par – fra 284 til 185 par (Tabel 3) – siden de samme 28 lokaliteter blev optalt sidst ved den totale

Tabel 3. Antal ynglepar af stor kobbersneppe optalt i Vadehavet i 2015, og antallet ved de totale tællinger i 1996, 2001, 2006 og 2012 på de samme lokaliteter.

	1996	2001	2006	2012	2015
Vilslev Enge	10	0	0	0	0
Jedsted Forland/Ribemarsken nord	8	1	0	0	1
Mandø Hølade/Ribemarsken syd	3	6	3	3	1
Mandø	22	90	72	101	45
V. Vedsted-Gl. Hviding Enge og Engsø	2	0	0	0	2
Husum Enge, kontrolområde	9	3	0	1	0
Ballum Forland	1	1	0	0	0
Rømø Nørreland, kontrolområde	4	6	2	4	1
Rømø Nørreland, SV og SØ	10	23	16	26	28
Juvre Enge	12	15	30	9	13
Rømø Sønderland	27	23	2	5	1
Saltvandssøen/Margrethekog	30	42	46	27	26
Tøndermarsken, ydre koge	65	83	80	108	66
Tøndermarsken, indre koge	0	0	0	0	1
I alt	203	293	251	284	185
I alt Vadehavet totale optællinger	257	312	263	299	-

optælling i Vadehavet i 2012. I 2012 havde de 28 lokaliteter 95% af det samlede antal store kobbersnepper i Vadehavet, så der kan ikke være tvivl om, at arten er gået markant tilbage de seneste tre år. Ballummarsken uden for kontrolområdet på Husum Enge er det eneste betydningsfulde yngleområde for stor kobbersneppe, der ikke blev optalt i 2015.

Den største tilbagegang siden 2012 blev registreret på Mandø, hvor de 45 par i 2015 kun er 45% af antallet i 2012 (Tabel 3). I forhold til 2014 er tilbagegangen på 24 par. Mandø er et af de fem vigtigste yngleområder i Danmark for stor kobbersneppe, der er globalt rødlistet. Det kan ikke udelukkes, at forstyrrelse på grund af jagt er en væsentlig del af årsagen til tilbagegangen. I april og maj blev der givet dispensation til regulering af bramgæs ved afskydning i kogene på Mandø, uden

at der var nogle begrænsninger i forhold til forstyrrelsen af de ynglende store kobbersnepper. Det er kendt, at stor kobbersneppe er meget sårbar i yngletiden over for regelmæssig menneskelig forstyrrelse (Holm & Laursen 2009).

Også i Tøndermarskens ydre koge var der en markant tilbagegang (39%) fra 2012 til 2015 (Tabel 3).

Brushane er stort set forsvundet fra Vadehavet

Brushane yngler ikke længere årligt i Vadehavet (Tabel 4). På de få steder, hvor der nogle år findes ynglefugle, er der ikke passende yngleforhold, da arten kræver meget sent høslæt, høj grundvandstand langt hen på sæsonen og græsning med kreaturer, der

Tabel 4. Optalte ynglefugle af brushane (ynglehumer) og engryle (par) i 2015 i nogle områder, hvor arterne specialoptælles hvert år. Desuden antal fra de foregående år. I 1996, 2001, 2006 og 2012 var der totale tællinger, i 1991 var der en delvis tælling. Ingen angivelse markerer manglende optælling.

	Brushane														
	1991	1996	2001	2002	2003	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Grønningen, Fanø	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rømø Nørreland	5		3	4	4	3	1	1	1	1	0	1	0	0	0
Rømø Sønderland	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Råhede Vade	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Tøndermarsken Ydre Koge	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethekog-Saltvandssøen	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
I alt årligt overvågede lokaliteter	31	-	3	5	4	3	1	1	1	1	0	4	2	0	0
Skallingen	0	0	0			2						0			
Måde Enge	2	0	0			0					0	0			
Nr. Farup Enge	15	3	0			2		0	0	0	0	1	0	0	0
Gl. Hviding-Råhede Enge		0	0			0		0	0	1	3	1	0	0	0
Astrup Forland	2	0	0			0						0			
Magisterkogen	13	5	0			0						0			
Mandø koge	10	0	0			3	1	0	1	2	0	1	0	0	2
Brushane i alt Vadehavet	73	8	3			10						7			
	Engryle														
	1991	1996	2001	2002	2003	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Grønningen, Fanø	10	7	6	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Rømø Nørreland	14	9	8	8	6	6	4	2	2	3	4	4	3	4	2
Rømø Sønderland	6	9	4	8	7	5	2	7	5	3	3	4	4	3	2
Rømø Havsand-Vesterstrand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Jedsted Forland	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Råhede Vade	1	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
I alt årligt overvågede lokaliteter	32	26	19	16	14	11	8	10	7	6	7	9	7	8	5
Mandø	1	0	1			0						0			
Stormenge-Helmodde Marsk	2	0	0			0						0			
Måde Enge	0	1	0			0						0			
Mandø Hølåde-Indvindingen	2	1	0			0						0			
Astrup Forland	1	0	0			0						0			
Margrethekog	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nr. Farup Enge		0	0			1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Engryle i alt Vadehavet	39	28	20			12						9			

udbindes sent. Så det er tvivlsomt, om de få registrerede ynglehunner af brushane har haft ynglesucces de seneste mange år.

I 2015 fandtes der to hunner og en han i den sidste uge af maj på statens arealer i kogen på det nordvestlige Mandø. På dette tidspunkt er de nordligt ynglende trækgæster trukket videre. Brushønsene havde næppe ynglesucces, for ved en gennemgang af området 10. juni var fuglene væk.

Reference

- Holm, T.E. & Laursen, K. 2009: Experimental disturbance by walkers affects behaviour and territory density of nesting Black-tailed Godwit *Limosa limosa*. – *Ibis* 151: 77-87.

*Ole Thorup, Amphi Consult
Karsten Laursen, DCE, Institut for Bioscience,
Aarhus Universitet*

Bramgæs, med Esbjerg Havn i baggrunden, Sneum Sluse, 18. april 2015. Foto: Bo L. Christiansen

Ynglefugle i Vejlerne 2015

Af Henrik Haaning Nielsen

Stor kobbersneppe, Vejlerne, 11. maj 2015. Foto: Henrik Haaning Nielsen

Aage V. Jensen Naturfond og Institut for Bioscience indgik i begyndelsen af 2007 en samarbejdsaftale om overvågning af et udvalg af ynglefugle i Vejlerne. Overvågningen af ynglefugle i Vejlerne har til opgave at bidrage til NOVANA-overvågningen af ynglefugle, som er iværksat for at opfylde Danmarks forpligtelser i forhold til EU-fuglebeskyt-

telsesdirektivet. Denne overvågning skal føre til samlede vurderinger af de enkelte arters bevaringsstatus i Danmark.

Vejlerne udgør en af landets vigtigste lokaliteter for en lang række arter, som er knyttet til rørskov, rørsump og enge, bl.a. rørdrum, sortterne, stor kobbersneppe, brushane og engryle.

Trompeterende traner i morgendis, Vejlerne, 13. marts 2015. Foto: Henrik Haaning Nielsen

Træls vejr!

Foråret og sommeren var præget af kølige temperaturforhold og meget nedbør. Foråret var det 9. vådeste, som er registreret af DMI og det vådeste siden 1983. Det betød, at der var høje vandstands niveauer i hele området gennem ynglesæsonen og flere af øerne, hvorpå bl.a. sortterne normalt yngler, var oversvømmede. Et særligt stort regnfald i begyndelsen af juni betød at flere af områdets enge, stod under et par centimeters vand på dette kritiske tidspunkt. Dette faldt desuden sammen med en storm, og begge faktorer fik betydning for såvel engfugle som sortterne.

Rørskovfuglene

Ligesom i 2014 var vinteren mild. Årets første rørdrum blev hørt den 20. februar (18. februar i 2014). Bestanden af rørdrum var stabil i forhold til 2014 med 95 paukende hanner (99 optales i 2014). Normalt har vi ellers været vidne til en stigende bestand efter hver mild vinter. At der er en lille nedgang, skal muligvis ses i forbindelse med, at der, som plejetiltag, blev høstet en del af rørskovene i både Bygholms Nord og i Selbjerg Vejle. Det gav mindre plads for rørskovspecialisterne, og bestandsnedgangen hos rørhøg til 40 par (49 i 2014) skal sikkert også ses i den sammenhæng. Plejetiltaget går ud på, gennem en årrække, at forynge rørskovene ved årligt tilbagevendende rørhøst.

Tranebestanden i Vejlerne er formentlig en af landets tætteste bestande. Den gik i år frem med et par til

Rørhøg, Han Vejle, 10. april 2015. Foto: Knud Pedersen

i alt 12 ynglepar. Heraf var det ene par ved Tømmerby Fjord, hvilket er første ynglefund herfra.

Den sydlige blåhals yngler i rørskovene med pilekrat og ofte med kanaler i nærheden. Den er blevet fast indslag, og er en meget populær "publikumsfugl". Bestanden har været støt stigende siden 2010, men der var et lille fald i år. Således blev kun 16 syngende hanner registreret (20 i 2014).

Ynglefugle i Vejlerne 2010-2015.

	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest
Sorthalset lappedykker									41	0	42	0
Gråstrubet lappedykker									57	3	50	4
Rørdrum	49	12	35	22	71	20	56	16	75	24	67	28
Skestork	0	0	0	8	0	0	0	4	0	7	0	4
Rørhøg	33	9	38	16	24	13	42	12	37	12	27	13
Klyde Bygholmeng	15		25		109		52		39		63	
Klyde Vestlige Vejler		0		32		15		0		8		9
Vibe Bygholmeng	297		281		263		172		379		361	
Engryle	72	4	54	6	55	2	58	4	66	2	58	8
Brushøne	5	0	7	0	7	1	13	1	14-18	1	9	0
Stor kobbersneppe	94	12	111	5	97	2	91	5	109	7	97	2
Rødben Bygholmeng	230		274		289		286		413		222	
Rødben Vesløs/Arup		51		61		50		58		59		72
Rødben Østerild Øst		14		11		21		10		19		20
Dværgmåge	1-2	0	2	0	1	0	1	0	1	0	0	0
Hættemåge									4676	0	3122	119
Fjordterne	44	1	43	14	10	56	53	0	23	10	8	20
Havterne	14	0	24	0	37	5	26	0	35	0	42	0
Sortterne par	29	0	31	0	42	0	23	0	34	0	27	0
Sortterne juv.	0	0	11	0	7	0	3	0	19	0	1	0
Plettet rørvagtel	4	0	7	6	2	4	13	2	4	0	3	1
Trane	5	0	6	0	11	0	11	0	11	0	11	1
Sydlig blåhals	2	3	4	1	7	2	6	1	19	1	13	3

Bedre vandstand i Arup Vejle

På engene i Arup Vejle var resultaterne for de ynglende engfugle meget gode. Vandstanden var væsentligt højere i forhold til de seneste mange år. Således gennemsnitligt knap 10 cm højere i forhold til 2014 gennem maj og juni. Engryle oplevede en overraskende stor fremgang, idet jeg registrerede 8 ynglepar. Året før, i 2014, var der blot to. Også rødben gik frem til 72 par (59 i 2014).

På øen Melsig i Arup Vejle ynglede skestorken for tredje år i træk. Ligesom tidligere år gik de sent i gang, hvilket hænger sammen med, at de afventer den opvoksende vegetation på stedet, som de anlægger deres reder i. Hele foråret ses regelmæssigt flokke af skestorker på øen, men det er givetvis fugle, der har opgivet på andre lokaliteter i Vest- og Nordjylland, som flyver til Melsig og bygger reder i den efterhånden meterhøje vegetation (primært lugtløs kamille) i løbet af maj. Fire par ynglede i år.

Nedbør i juni havde negativ indflydelse på engfuglene

Gode vandstandsforhold på Bygholmengen blev opretholdt gennem hele yngletiden. Imidlertid faldt en stor nedbørsmængde primo-medio juni, hvilket tilsyneladende gik meget ud over lokalitetens sent ynglende engfugle. Nedbøren betød, at der på nogle engflader stod blankt vand, og det vurderes at mange reder blev oversvømmede, og at en del vadefugleunger døde. På enggenemgangen den 9. juni blev således registreret flere små flokke af engryler, der

formentlig havde opgivet, ligesom der blot var 12 ungevarslende store kobbersnepper. Rødben gik også væsentligt tilbage til 222 par (413 i 2014). De engfugle som etablerede sig tidligt, fremviste gode bestande med f.eks. 361 par viber (379 i 2014) og 97 par store kobbersnepper (109 i 2014) men, som sagt, med meget dårlig ynglesucces for i al fald stor kobbersneppe. Engryle ynglede med 58 par (66 i 2014) og brushane havde også en tilbagegang til 9 par (14-18 i 2014).

Havterne gik lidt frem igen i år og klyde ligeså, hvilket kan sættes i forbindelse med gode vandstandsforhold. Begge arter har været støt faldende (med undtagelser enkelte år) til bekymrende lave niveauer omkring 2010, men fra 2012 har tendensen været, at bestandene har fundet et nogenlunde tilfredsstillende niveau.

Blot en flyvefærdig sortterneunge

I rørsumpene bar resultaterne også præg af den megen nedbør. Særligt i Kogleaks var forholdene væsentligt forringede i forhold til 2014, da flere af de meget vigtige øer, beliggende centralt i søen, var oversvømmede. Sortterneerne opgav deres første etablering på grund af prædation (gråkrage og muligvis rørhøg), og anden etablering blev opgivet langt henne i yngleciklus, da en storm og meget regn tilsyneladende forårsagede, at ungerne ikke overlevede. Blot en unge blev således flyvefærdig.

Dværgrmåge blev desværre kun set sporadisk og etablerede sig aldrig. Seneste yngleforsøg var i 2014. Kogleaks er Danmarks eneste yngleplads for arten.

Skestorke, Bygholm Vejle, 18. september 2015. Foto: Albert Steen-Hansen

Huskade, Nørlev, 16. april 2015. Foto: Hans Henrik Larsen

Gøg, Lyngby Åmose, 5. juni 2016. Foto: Finn Carlsen

Ornitologisk forskning ved Center for Makroøkologi, Evolution og Klima

Af Mikkel Willemoes, Knud A. Jønsson, Anders P. Tøttrup, Kasper Thorup, Jon Fjeldså og Carsten Rahbek

Det overordnede formål med arbejdet på Center for Makroøkologi, Evolution og Klima (CMEC) ved Københavns Universitet er forskning i de fire grundlæggende processer, der er bestemmende for biodiversiteten og dermed fordelingen af liv på jorden. Disse fire processer er artsdannelse, biologiske interaktioner mellem arter og indenfor populationer, flytning og spredning, samt uddøen. Ved CMEC forskes der i et bredt udsnit af organismegrupper, men fuglene spiller en central rolle, fordi vi netop for fugle ofte har de bedste data og den største grundlæggende viden. Dette gør fugle til oplagte studieobjekter, når nye idéer skal testes.

Nedenfor bringer vi nogle eksempler på forskningsresultater, som er blevet udgivet i løbet af 2015. Hvis du er interesseret i at læse mere om et eller flere af de omtalte projekter eller nogle af vores andre udgivelser, kan du downloade de videnskabelige publikationer fra centerets hjemmeside på: <http://www.macroecology.ku.dk/>

Forflytningsforsøg gør os klogere på trækfugles navigationsevner

De fleste trækfugle har et genetisk nedarvet trækprogram. Det betyder, at ungfugle på egen hånd er i stand til at finde vej til deres artsspecifikke vinterkvarterer mange tusinde kilometer væk. Et godt eksempel er gøgen, der jo som bekendt bliver opfostret af andre arter og formentlig aldrig møder sine biologiske forældre, men alligevel kan trække som en gøg bør. Man mener at denne information nedarves som en serie af retninger og længder, og altså ikke et kort med den præcise destination. Efter at fuglene har været på deres første træk til vinterkvarteret og retur, har de, ud over retninger og længder, også opnået en erfaring de kan gøre brug af. Denne erfaring kan de bruge til at besøge meget specifikke steder, som de tidligere har haft gode erfaringer med, eller undgå steder som ikke var fordelagtige. Det gør dem desuden i stand til at komme tilbage på rette spor, hvis de under trækket er blevet slået ud af

kurs af for eksempel stærke vinde. For at lære mere om hvordan sådanne erfarne fugle er i stand til at finde vej, har forskere fra Center for Makroøkologi, evolution og klima været med til at lave forflytningseksperimenter med både gøge og sildemåger.

Gøge udviser overraskende forskellighed i deres navigationsrespons

Fra Danmark trækker gøgene normalt mod sydøst til Polen, videre til Sydøsteuropa, gennem Grækenland, over Middelhavet og Sahara til det sydlige Tchad og derfra til Centralafrika. Forårstrækket går først mod nordvest til Vestafrika, derfra mod nordøst til Italien og videre mod nord tilbage til Danmark. Vi flyttede 12 voksne gøge 2.500 km mod sydvest til det sydlige Spanien i sensommeren, lige inden de normalt skulle forlade Danmark. Dette er 2.200 km fra deres normale efterårsrute, og omkring 1.500 km fra deres normale forårsrute, altså meget langt fra hvor de tidligere har været. Hvis fuglene var i stand til at korrigere for denne forflytning, forestillede vi os adskillige forskellige scenarier for, hvordan fuglene kunne finde tilbage på rette kurs. De kunne enten flyve til Polen, der ville være det sted de normalt skulle flyve til på denne årstid, de kunne flyve til Sydøsteuropa, der er den nærmeste rastepads på deres normale træk, de kunne flyve mod syd til de krydsede kendte områder og derfra finde til det sydlige Tchad, eller de kunne flyve til det normale vinterkvarter i Centralafrika uden at besøge nogen af de normale rastepads på vejen.

Seks sendere stoppede af ukendte årsager inden fuglene nåede at forlade Spanien, mens de resterende seks blev fulgt efter de forlod Spanien. På trods af at være flyttet så langt væk fra deres normale trækvej, fandt de alle tilbage på ret kurs. Deres første reaktion var, uden undtagelse, at flyve mod nordøst. Dette ligner altså en form for umiddelbar refleks, hvor de er i stand til at registrere hvilken retning de er blevet flyttet i, og så reagere ved at flyve i den modsatte retning. Efter 200-300 km, stoppede de fleste af fuglene dog op, og valgte herefter, meget overraskende, helt forskellige løsninger. Faktisk blev alle de scenarier vi havde forestillet os benyttet. Én fugl fortsatte efter noget tid mod nordøst til det på dette tidspunkt normale rasteområde i Polen, hvorfra den fulgte den normale rute mod syd, og en anden fløj øst til Sydøsteuropa (hvorefter den stoppede med at sende). De resterende fire fugle krydsede alle Middelhavet og Sahara fra Spanien i en sydlig retning, hvorefter én begav sig stik øst til det sydlige Tchad, mens de resterende tre fugle stille og roligt bevægede sig til det normale vinterkvarter i Centralafrika. Forårstrækket foregik på helt normal vis via Vestafrika over Italien tilbage til Danmark.

Dette viser altså at fuglene var i stand til at navigere med meget høj præcision, i et område de aldrig tidligere har været i nærheden af. På en eller anden måde er de i stand til at relatere deres egen position i ukendt land til et kendt mål mange tusinde kilometer væk. En stor overraskelse var desuden, at fuglene valgte så forskellige løsninger. Hidtil har vi formodet at fuglene ville reagere meget ens, ligesom deres første respons,

Kortet viser ruterne for de seks gøge flyttet fra Danmark til Spanien (røde linjer) sammenlignet med de normale trækruiter for danske gøge om efteråret (grå linjer) og foråret (grå stiplede linjer).

men de har åbenbart et langt mere avanceret reaktionsmønster, der ikke blot er baseret på "hvor er jeg" og "hvor skal jeg hen". Der må være nogle individuelle forskelle, der resulterer i den forskellige reaktion. Dette kunne være forskelle i fysiologisk stand (fedtlag, muskelstyrke osv.), alder, tidligere erfaringer eller måske ligefrem personlighedstræk.

Sildemåger benytter i højere grad lugtesansen end jordens magnetfelter til at finde vej

I det største forsøg med at anvende satellitsendere til at studere fuglenes navigation under trækket blev i alt 116 voksne sildemåger fra Finland og Rusland forsynet med satellitsendere. Et af de store spørgsmål indenfor orienteringsforskning er, hvilken information fuglene anvender, når de navigerer, dvs. de finder vej ved at bestemme deres position i forhold til der, hvor de gerne vil hen. Hvad er det f.eks. for en information voksne gøge benytter til at finde ud af, i hvilken retning de skal flyve, efter de er blevet flyttet til Spanien, hvor de aldrig tidligere har været. Tidligere studier har indikeret at jordens geomagnetiske mønstre og fuglenes lugtesans kan have en betydning. Det skulle derfor testes med forflytning af sildemåger. En større gruppe af sildemågerne blev flyttet til Helgoland og inddelt i tre grupper: en kontrolgruppe, og to manipulerede grupper med enten begrænset lugtesans eller begrænset magnetsans. Fuglenes individuelle træk mod vinterkvarteret efter forflytningen indikerer en forbavsende rolle for lugtesansen i trækfuglenes

Øverst ses *Madanga ruficollis* der hidtil har været regnet for en brillefugl, men viste sig at være en nær slægtning af skovpiber og taigapiber. Nederst ses *Amaurocichla bocagii* der viste sig at være en vipstjert – nært beslægtet med bjergvipstjerten. Tegning: Jon Fjeldså

navigation, idet færre fugle med begrænset lugtesans nåede frem til det normale vinterkvarter end fugle fra kontrolgruppen og fugle med begrænset magnetsans. Det er muligt at fuglene benytter begge dele eller at andre faktorer (f.eks. stjernehimlen) spiller ind, men resultaterne viste i hvert fald, at det var sværere for fuglene at navigere uden lugtesans end uden magnetsans.

- Willemoes, M., Blas, J., Wikelski, M. & Thorup, K. (2015) Flexible navigation response in common cuckoos *Cuculus canorus* displaced experimentally during migration. *Scientific Reports* 5, 16402.
- Wikelski et al. (2015) True Navigation in migrating gulls requires intact olfactory nerves. *Scientific Reports* 5, 17061.

Brillefuglen der blev til en (skov)piber

Under en zoologisk ekspedition i starten af 1900-tallet indsamlede brødrene Pratt fire individer af en lille undseelig spurvefugl i højlandsskoven på øen Buru – en af Krydderøerne i det østlige Indonesien. Denne hidtil ukendte art blev uden større dikkedarer beskrevet som en brillefugl (*Madanga ruficollis*) af den ornitologiske kapacitet Ernst Hartert, som var fuglekurator ved Naturhistorisk Museum i Tring i England. Brillefuglene er en artsrig gruppe af sangfugle i hele øområdet i Orienten og det vestlige af Stillehavet. Siden blev fuglen ikke set igen før i 1995.

I 2011 var forskere fra Statens Naturhistoriske Museum på ekspedition på Buru. Under ekspeditionen blev der set et enkelt individ af *Madanga ruficollis*, men den opførte sig ikke, som man ville forvente sig af en brillefugl. Fuglen blev blot observeret i nogle minutter og fouragerede mest af alt som en spætmejsje langs grene højt oppe over jorden. Observationen underbyggede en mistanke om at fuglen var klassificeret forkert og næste skridt var at bruge DNA-analyser til endeligt at be- eller afkræfte mistanken.

Der foreligger stadigvæk ikke anden fysisk dokumentation for artens eksistens end de gamle skind indsamlet af brødrene Pratt, som nu opbevares i New York. Vi fik mulighed for at undersøge eksemplarerne og tage nogle små vævsprøver fra to af fuglene for at sammenligne deres DNA med andre arter. Og dermed kunne vi med stor sikkerhed bekendtgøre det opsigtsvækkende resultat: *Madanga ruficollis* er hverken en brillefugl eller en spætmejsje, men derimod en piber, nært beslægtet med vores egen skovpiber. Yderligere morfologiske undersøgelser støttede op om dette resultat, idet vi blandt andet kunne se, at *Madanga ruficollis* havde en anden kranieform end brillefugle, med runde næsebor, ligesom hos pibere. Man havde tidligere troet, at de runde næsebor på Pratt brødrenes fugle måtte skyldes en konserveringsfejl, da man udstoppede fuglene. Men røntgenbilleder af næseborens form er underbygget af kraniestrukturen hos tre af eksemplarerne. Undersøgelsen viste også, at fuglene havde stærke kæber, hvilket brillefugle ikke har.

I modsætning til de to nære slægtninge, skovpiber og taigapiber, så fouragerer *Madanga ruficollis* højere oppe i træerne. De andre piber finder deres føde på jorden, men det er ikke muligt på Buru, hvis bjerge er fuldstændig dækket af skov. Samtidig har den udviklet en grågrøn fjerdragt uden striber, som hos andre piber, sandsynligvis for at kunne camouflere sig i træerne. Så det er både fuglens adfærd og udseende, der tidligere har snydt biologerne.

Ved samme lejlighed fik vi omklassificeret en anden fugl: *Amaurocichla bocagii* fra den lille ø São Tomé, som ligger i Guineabugten ud for Vestafrika. Den næsten ukendte fugl var ikke, som man hidtil havde troet, en korthale (dvs. en sanger), men derimod en vipstjert, nært beslægtet med bjergvipstjerten. Den ser imidlertid helt anderledes ud, med ensfarvet brun fjerdragt og kort hale, men nok en gang må forklaringen være, at arten har tilpasset sig livet på en skovklædt tropeø.

Begge fund har vakt international opsigt af flere grunde. For det første er det ikke længere hverdagskost, at man helt ændrer en fugls stamtræ. En anden grund til, at de to nye artsbestemmelser vækker opsigt, er den større historie, de er med til at fortælle om arternes oprindelse og udvikling. Tolkningen af evolutionen i ø-områder har ændret sig dramatisk de seneste årtier.

Biologien havde tidligere en tendens til det, man kunne kalde en lidt euro-centrisk tænkning: Man antog, ret generelt, at de fleste fuglegrupper havde

Kongeørneungen fra Tofte Skov med nypåsat sender. Ringmærker Jan Tottrup og biolog Anders Tottrup fra Københavns Universitet ser til at alt sidder som det skal. Tofte Skov, 8. juli 2015. Foto: Hans Christophersen

deres oprindelse i den store euro-asiatiske landmasse og herfra koloniserede andre dele af verden. Forskellige afvigende fugle, som man fandt på de forskellige tropeøer, har man så forsøgt at placere i familier som ellers var almindeligt forekommende i regionen, baseret på ret overfladiske sammenligninger. Men DNA-forskningen har vendt det hele på hovedet, blandt andet ved at vise at sangfuglene havde deres oprindelse i Australien og siden bredte sig via omkringliggende øer til det asiatiske fastland. Samtidig har det vist sig, at processen bag fuglenes spredning og kolonisering er meget mere kompleks end tidligere antaget. Man troede arterne bredte sig fra et kontinent til de små øer – og så uddøde. Men vi har vist, at evolutionen foregår meget mere dynamisk. Fugle har ofte koloniseret øerne og er så vendt tilbage til fastlandet. For *Madanga ruficollis* er der dog snarere tale om at en trækfugl fra Sibirien (en stamform for skovpiber og tajgapiber) er blevet hængende som ynglefugl i sit tropiske vinterkvarter.

Madanga ruficollis er fortsat omgivet af mysterier. Formentlig er den knyttet til tågeskoven i det højeste bjergområde på øen Buru, og formentlig er endnu intet menneske (heller ikke lokale) nået op over 1500 meters højde. Man skal formentlig højere op på bjerget for at få mere at vide om dens levevis.

- Alström P, Jönsson KA, Fjeldså J, Ödeen A, Ericson PGP & Irestedt M (2015): Dramatic niche shifts and morphological change in two insular bird species. Royal Society Open Science 2:140364.

Projekt kongeørn skal afsløre spredningen i den lille danske bestand

I juni og juli 2015 startede projektet ved at vi satte sendere på tre unger af danske kongeørne. Formålet er at opnå detaljeret viden om fuglenes bevægelser, hvilke områder de foretrækker og hvor store områder de benytter. Desuden er det formålet at få viden om hvor de enkelte individer slår sig ned for at yngle for at kunne vurdere spredning- og selvsuppleringspotentiale.

Hvert af de tre kongeørnepar i Nordjylland fik en unge på vingerne i 2015, og hver af disse fugle har fået påsat en sender. I Hals Nørreskov fik en hun påsat en sender 3. juni, i Høstemark fik en han sender på den 24. juni, mens en hun fik sender på i Tofte Skov den 8. juli. Alle tre fugle er blevet observeret efter at de har forladt reden og set flyve uden problemer. Vi mistede desværre kontakten til fuglen i Hals inden den forlod redeområdet, men den er observeret i august 2016 i Nordjylland.

Vi benytter GPS/GSM-sendere, som vejer 80g inkl. harness, hvilket svarer til ca. 2% af kropsvægten. Disse sættes på redeungerne vha. en såkaldt body-harness. Det fungerer som en rygsæk hvor de to stropper bindes sammen med en lille knude på fuglens bryst. Projektet anvender færdigudviklet artsbestemt harness afprøvet igennem flere år på udenlandske projekter i fx Sverige og USA. Senderne har solceller, således at batteriet bliver opladt og det har en formodet levetid på minimum 5 år. Vi får en GPS-position

Trækket af to unge danske kongeørne i 2015-2016 fra Høstemark Skov (blå) og Tofte Skov (rød) fulgt med GPS/GSM sendere. Venstre kort er efterår og overvintring og højre kort er forårstræk og sommerbevægelser. Linjerne viser ruterne de har fulgt, og cirklerne viser steder hvor de har rastet i nogle dage, hvor størrelsen af cirklerne er skaleret efter antallet af rastedage.

hvert kvarter af døgnets lyse timer, og data sendes via GSM-nettet en gang i døgnet.

Begge fugle overvintrede i Slesvig. Ungen fra Tofte Skov tilbragte hele vinteren nær Wittensee, mens Høstemark fløj en del mere rundt mellem naturområder i det østlige Slesvig. I april fløj begge fugle nordpå. Høstemark har hele sommeren turneret i Jylland mens Tofte har tilbragt det meste af tiden på Skagens Odde (dog aldrig nord for Skagen By).

Det er planen, at vi vil sætte yderligere sendere på ørneunger i årene der kommer. På denne hjemmeside kan fuglernes bevægelser følges med regelmæssige opdateringer: <http://macroecology.ku.dk/research/conservation/goldeneagle/>

Projektet sker i samarbejde med Ringmærkningscentralen og Jan Tøttrup Nielsen.

Senderen kontrolleres, Tofte Skov, 8. juli 2015.
Foto: Hans Christophersen

Gærdesanger, Sæby, 14. maj 2015. Foto: Hans Henrik Larsen

Danmarks Ringmærkerforening 2015

Af Henning Ettrup

Danmarks Ringmærkerforening er de aktive ringmærkeres forening. Foreningens vigtigste opgaver er afholdelsen af generalforsamling, årsmøde, offentlige arrangementer, ringmærkerkurser og -møder, ligesom den har fået plads i arbejdsgruppen under Skagen Fuglestation. Foreningen yder desuden støtte til relevante ringmærkerprojekter. Foreningen er således bindeled til, og mellem, de aktive ringmærkere.

Danmarks Ringmærkerforening er en lille forening, der består af primært aktive ringmærkere. Medlemstallet, som har ligget på 35-40 medlemmer, er nu tilsyneladende stabiliseret på, hvad der svarer til ca. 30 % af de ringmærkere, som har licens under Ringmærkningscentralen på Statens Naturhistoriske Museum. Medlemstallet var i 2015 52 ringmærkere mod 53 i 2014.

Foreningens hjemmeside (www.ringmaerkning.dk) er foreningens primære kontakt til medlemmerne, og her bringes løbende nyheder om ringmærkning samt oplysning om foreningens aktiviteter, der også kan følges på Facebook. På hjemmesiden er der adgang til faglige artikler, nyheder og information om ringmærkning, ligesom der for medlemmer er tilgang til en håndbog indeholdende regler for mærkning og mere specifikke detaljer om og beskrivelser af ringmærkning, fangstteknikker og håndtering og bestemmelse af fugle, som er af relevans for ringmærkere med licens.

Afholdelse af årsmøde sker i tæt samarbejde med Ringmærkningscentralen, ligesom kurser for nye

ringmærkere gennemføres i samarbejde med Ringmærkningscentralen og fuglestationerne, hvor kurserne foregår. Foreningen og dens medlemmer er også drivkraften bag projektet med standardiseret ynglefuglefangst (CES), som har kørt siden 2004 (se nedenfor). I den forbindelse blev der på Fyn i marts afholdt et velbesøgt og inspirerende møde, hvor de forskellige CES-grupper fremlagde resultater og oplevelser fra den forudgående sæson, ligesom Vicky Knudsen præsenterede resultater fra sit færdige speciale med bearbejdningen af de hidtil indsamlede CES-data (se Knudsen 2015).

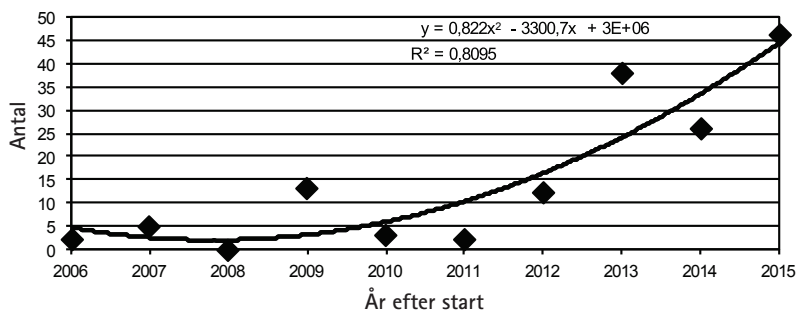
Foreningen deltog igen i år i et offentligt arrangement i maj ved Løvsbakke Naturcenter ved Herning, hvor der blev demonstreret ringmærkning og fremvist fugle ved naturcentret. Tilsvarende afholdt foreningen et offentligt arrangement i samarbejde med DOF-Østjylland i august, ligesom vi atter deltog i et velbesøgt arrangement ved Nr. Lyngvig Fyr i september.

Standardiseret fangst efter ynglefugle 2015

Foreningen har siden 2004 i samarbejde med Ringmærkningscentralen på Statens Naturhistoriske Museum stået for et projekt med systematisk fangst af ynglefugle med spejlnet efter den engelske Constant Effort Site-model, CES (se f.eks. Drachmann 2004). Det primære formål med projektet er at registrere demografiske ændringer i bestandene, f.eks. overlevelse

Skægmejse, adult

Panurus biarmicus

Udviklingen i bestanden af adulte skægmejses (*Panurus biarmicus*) ved Brabrand Sø i perioden 2006-2015.

Skægmejse, Vejlerne, 29. september 2015. Foto: Tomny Ravn Kristiansen

og ynglesucces blandt de almindeligt forekommende spurvefugle (se www.BTO.org). De indsamlede data tilgår det europæiske CES-projekt, der administreres af BTO.

I 2006 startede yderligere 3 lokaliteter, hvorefter der har været op til 6 lokaliteter med i projektet. I 2015 blev der fanget på 5 lokaliteter (se tabel). Ringmærkningen ved Ravnstrup Sø, der har været med siden 2006, er blevet opgivet på grund af mangel på ressourcer til opgaven. Det er siden meldt ud, at det i år er sidste sæson, der mærkes ved Ove Sø, da ejeren ikke længere ønsker at lægge lokalitet til ringmærkningen.

Der blev i 2015 fanget eller aflæst i alt 2424 fugle på de 5 lokaliteter fordelt på 55 arter (tabel). Af de fangede fugle var 1827 nymærkede eller mærket andre steder mens 221 var genfangster af fugle mærket tidligere år. Hertil kommer, at 376 fugle blev fanget én eller flere gange i årets sæson. De hyppigst fangede fugle var rørsanger med 17,4 % af de fangede fugle (421 fugle), løvsanger med 11,1 % af de fangede fugle (269 fugle) og gransanger med 9,4 % af de fangede fugle (229 fugle).

I forhold til 2014 rykkede løvsanger frem fra nummer fire til nummer to. Gransanger var nummer tre, mens rørsanger faldt fra tredjepladsen til nummer fire. Herefter fulgte musvit, blåmejse, munk og skægmejse i nævnte rækkefølge.

Bemærkelsesværdigt er fangsten af skægmejses, som med 112 fugle udgjorde 4,6% af de fangede fugle,

mod kun 2,4% (66 fugle) i 2014. Antallet er dermed øget nærmest eksponentielt siden at vinteren 2001/11 på det nærmeste udryddede arten (se Ettrup et al. 2014). Stigningen i antallet heraf skyldes udelukkende et øget antal fugle ved Brabrand Sø (figur).

Af kuriositeter kan desuden nævnes at der i år blev fanget en isfugl, en lille fluesnapper og en pungmejse. Samtidig bemærkes at der kun blev fanget en græshoppesanger, hvilket er en nedgang til det laveste siden topåret i 2006 med 12 fangede fugle. Til gengæld har sydlig blåhals tilsyneladende etableret sig fast i Nordvestjylland.

Selv om antallet af CES-lokaliteter i år er gået ned, er det fortsat foreningens ambition at projektet skal omfatte 10 lokaliteter. Foreningen yder derfor fortsat støtte til opstart af nye lokaliteter. Se i den forbindelse www.ringmaerkning.dk (under CES-ringmærkning) for yderligere oplysninger om projektet, hvor der også er links til de mindre bearbejdnings, der hidtil er foretaget af de indsamlede data. Den første samlede bearbejdning er foretaget af Knudsen (2015), som bl.a. har set på kvaliteten af de indsamlede data.

Afsluttende skal de deltagende ringmærkere takkes for deres kæmpe indsats sommeren igennem. De står op længe før solen og de tilrettelægger deres ferie, så projektet kan holdes i gang.

Litteratur

- Drachmann, J. 2004: Standardiseret fangst af ynglefugle i Dybdal, Salten Langsø Skovdistrikt 2004, 7 sider. www.ringmaerkning.dk.
- Ettrup, H., M. J. Hansen og S. Ilsøe, 2014: Standardiseret ynglefuglefangst ved Brabrand Sø 2006-2013 - med fokus på rørsanger (*A. scirpaceus*), rørspurv (*E. schoeniclus*) og skægmejse (*P. biarmicus*). Flora & Fauna 120 (1+2): 1-7.
- Knudsen, V. 2015: Fluctuations in populations of common Danish breeding birds -
- Using ringing data from the Danish Constant Effort Sites. Master's thesis, Statens Naturhistoriske Museum, København.
- www.bto.org/volunteer-surveys/ringing/surveys/ces/about-ces: About CES.

Antal fugle fanget i forbindelse med årets standardiserede fangster efter ynglefugle på de 5 CES-lokaliteter.

Navn	Latin	Vestmager	Lunget	Brabrand Sø	Skagen	Ove Sø	Sum
Isfugl	<i>Alcedo atthis</i>			1			1
Stor flagspætte	<i>Dendrocopos major</i>	4	4	1			9
Landsvale	<i>Hirundo rustica</i>			1		4	5
Skovpiber	<i>Anthus trivialis</i>	19			1		20
Hvid vipstjert	<i>Motacilla alba</i>		3			1	4
Gul vipstjert	<i>Motacilla flava</i>					1	1
Gærdesmutte	<i>Troglodytes troglodytes</i>		27	10	3		40
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>	1	15		26	1	43
Rødhals	<i>Erithacus rubecula</i>	1	24	10	46		81
Nattergal	<i>Luscinia luscinia</i>	4	8	2			14
Blåhals	<i>Luscinia svecica</i>					7	7
Rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	5	11	1	15		32
Solsort	<i>Turdus merula</i>	3	30	6	16	3	58
Sangdrossel	<i>Turdus philomelos</i>		6		8	2	16
Vindrossel	<i>Turdus iliacus</i>				1		1
Græshoppesanger	<i>Locustella naevia</i>	1					1
Sivsanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>			38		15	53
Kærsanger	<i>Acrocephalus palustris</i>		5	18		1	24
Rørsanger	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	2	4	120		295	421
Gulbug	<i>Hippolais icterina</i>		1		5	2	8
Gærdesanger	<i>Sylvia curruca</i>	18	5	7	14		44
Tornsanger	<i>Sylvia communis</i>	5	3	12	7	12	39
Havesanger	<i>Sylvia borin</i>	9	27	3	2		41
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>	2	91	8	10	1	112
Skovsanger	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	3	1		2		6
Gransanger	<i>Phylloscopus collybita</i>	57	68	36	58	10	229
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	187	5	4	44	29	269
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>				6		6
Rødtoppet fuglekonge	<i>Regulus ignicapilla</i>				6		6
Lille fluesnapper	<i>Ficedula parva</i>				1		1
Grå fluesnapper	<i>Muscicapa striata</i>					3	3
Broget fluesnapper	<i>Ficedula hypoleuca</i>	2			3		5
Skægmejse	<i>Panurus biarmicus</i>			105		7	112
Halemejse	<i>Aegithalos caudatus</i>	2	22	4	3		31
Sumpnejse	<i>Poecile palustris</i>		13	2			15
Topmejse	<i>Lophophanes cristatus</i>		2		18		20
Sortmejse	<i>Periparus ater</i>				9		9
Blåmejse	<i>Cyanistes caeruleus</i>	34	22	50	5	12	123
Musvit	<i>Parus major</i>	47	24	24	43		138
Træløber	<i>Certhia familiaris</i>			1	1		2
Parktræløber	<i>Certhia brachydactyla</i>		1				1
Pungmejse	<i>Remiz pendulinus</i>			1			1
Skovskade	<i>Garrulus glandarius</i>				6		6
Stær	<i>Sturnus vulgaris</i>	12				24	36
Skovspurv	<i>Passer montanus</i>		1	4			5
Bogfinke	<i>Fringilla coelebs</i>	8	18	1	27	1	55
Kvækerfinke	<i>Fringilla montifringilla</i>				6		6
Grønirisk	<i>Carduelis chloris</i>		1	1	2	3	7
Stillits	<i>Carduelis carduelis</i>			7			7
Grønsisken	<i>Carduelis spinus</i>				2		2
Gråsisken	<i>Carduelis cabaret</i>			21	1	8	30
Dompap	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>		9		14		23
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>		8		6	2	16
Rørspurv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	18	1	56	2	102	179
Total		444	460	555	419	546	2424
Antal arter		23	31	30	35	24	55

Øverst: Grønbenet rørhøne, Botanisk Have, Aarhus, 13. marts 2015. Foto: Al Brian Dalager
Nederst: Vandstær, Grejsdalen, Vejle, 8. marts 2015. Foto: Kjeld Lund

Dansk ringmærkning 2015

- Statens Naturhistoriske Museums ringmærkningsaktiviteter i Danmark

Af Jesper J. Madsen, Kjeld T. Pedersen, Mikkel Lausten og Kasper Thorup

I 2015 blev ringmærket 93.716 vildtlevende fugle i Danmark, fordelt på 183 arter. Der blev ringmærket rekordmange af arterne sædgås, havørn, kaspisk måge, stor hornugle, huldue, hvidbrynet løvsanger og rødtoppet fuglekonge. Antal ringmærkede tornsangere og skovspurve faldt markant i 2015. Nogle grågæs trækker fortsat til det sydligste Spanien. En ungarsk-mærket aftenfalk blev aflæst ved Skjern Enge. Flere og flere kaspiske måger ses i Danmark, 19 er aflæst, og de kom fra Tyskland, Polen, Slovakiet, Hviderusland og Ukraine. Invasionerne af fuglekonger i efteråret 2014 og 2015, affødte 17 genmeldinger i udlandet og 19 aflæsninger i Danmark af fugle mærket i udlandet. En rosenterne blev aflæst i Hanstholm Havn. Færøsk Trækfugleatlas er online med kort, der løbende vil blive opdateret, og to kongeorneunger kan følges på nettet.

Årets ringmærkede fugle

I 2015 blev ringmærket i alt 97.419 vildtlevende fugle med Statens Naturhistoriske Museums ringe, fordelt på 93.716 i Danmark, 3.438 på Færøerne og 265 i Grønland.

På Færøerne var antallet af mærkninger på et normalt niveau efter et rigtig stort år i 2014 (7.041). I alt blev ringmærket 33 arter på Færøerne, heraf ingen nye mærkningsarter, men sjældne mærkningsarter som sangdrossel, sivsanger, grå fluesnapper og blot

for anden gang blev musvit ringmærket. Talrigeste mærkede arter blev lille stormsvale (2.900), havterne (172) og havesanger (41).

I Grønland var 2015 et meget stille år for ringmærkningen. I alt blev ringmærket 11 arter, flest af arterne sandløber (101), almindelig ryle (43) og søkonge (35).

I Danmark var antallet af mærkninger på et mere normalt niveau efter et rigtig godt år i 2014 (121.730). Siden 1999, hvor dansk ringmærkning begyndte at følge godkendte strategier og retningslinjer, er antal årlige mærkninger steget, og gennemsnittet for perioden 1999-2014 ligger på 82.153 fugle. Antal mærkninger i 2015 lå således et stykke over gennemsnittet for de sidste 16 år. Det lavere antal mærkede fugle i 2015 i forhold til året før skyldes formentlig flere ting. Bl.a. var maj måned meget kold og våd – iflg. DMI den næstvådeste siden 1874 og den solfattigste siden 1996. Dette har utvivlsomt haft indflydelse på både antal mærkede trækfugle, især langdistancetrækkende småfuglearter som primært ankommer i maj, og antal mærkede ungfugle, da ungedødeligheden formentlig har været høj for de arter som har unger i maj.

I alt blev ringmærket 183 arter i Danmark i 2015, hvoraf ingen var nye ringmærkningsarter. Der blev mærket mere end 1.000 individer af 23 arter i 2015, og der blev mærket mere end 100 individer af 68 arter.

Vendehals 2k+, Blåvand, 24. maj 2015. Foto: Henrik Knudsen

Fåtalige og sjældne arter

Ringmærkningen bidrog i 2015 med dokumentation af tre SU-arter og flere fåtalige, sjældne arter. Blandt SU-arterne blev ringmærket blåstjert (2: 10/10 Gedser, 12/10 Ormø), hvidskægget sanger (8/5 genfanget (8/5 Gedser, første for Gedser) og dværgværpling (29/9 Anholt). Blandt de fåtalige, sjældne arter blev i 2015 ringmærket thorshane (20/11 Fanø, blot 3. mærkede i DK), middelhavsmåge (23/12 Vedbæk Havn), perleugle 23 (21 redeunger: 9 Bornholm & 12 Jylland, samt 2 trægæster: 19/10 & 3/11 Gedser), sydlig nattergal (4/6 Blåvand), drosselrørsanger (2: 15+21/8 Tjokholm, Korsør), høgesanger (13: 13/8-19/9, 6 lokaliteter, flest Agger Tange (6)), lundsanger (med karakter af grøn sanger, 27/5 Blåvand), fuglekongesanger (3: 18/10 Christiansø, 20/10 Blåvand, 12/12 Vester Vedsted), hvidbrynet løvsanger (34, 12/9-18/10, 10 lokaliteter, flest Blåvand (8)), lille fluesnapper (45: forår 13/5-6/6 32, efterår 31/8-3/10 13, 5 lokaliteter, flest Christiansø (36)) og hvidhalset fluesnapper (8/9 Blåvand).

Høje antal mærkninger

De fem talrigeste ringmærkede arter i 2015 var fuglekonge (13.689), rødhals (7.774), skarv (6.392), gransanger (4.608) og musvit (4.274). Antallet af fuglekonger var meget højt, det 3. højeste nogen sinde i Danmark, kun overgået i 1989 (14.112) og 1992 (14.022). Det høje antal i 2015 skal ses i lyset af dels den massive invasion i efteråret 2014, og dels af en ny invasion i efteråret 2015, hvor der alene i oktober måned blev mærket 11.054 fuglekonger. Mens antallet af mærkede rødhalse var på et normalt niveau, var antallet af både skarver og gransangere det næsthøjeste nogen sinde. For skarv er den tidligere rekord på 6.453 (2013). De seneste års mange skarv-mærkninger skyldes målrettet indsats i forbindelse med et større EU-projekt. For gransanger er den tidligere rekord blot ét år gammel (2014) hvor 6.367 fugle blev mærket. Siden 2006 er antal mærkede gransangere steget markant, hvilket formentlig skal ses i lyset af artens store fremgang, hvor bestanden siden 1976 er firedoblet iflg. DOFs punktællinger. Derimod er antal mærkede musvitter i 2015 faldet markant til det laveste siden 2002 (3.087).

I denne periode (2003-2014) lå gennemsnittet på 6.904 mærkede fugle årligt. Det relativt lave antal i 2015 ligger dog på niveau med 80'erne og 90'erne hvor gennemsnittet var på 4.080 årligt. Den store stigning i antal mærkede fugle i 00'erne (2003-2014) er ikke afspejlet i DOFs punktællinger, hvor ynglebestanden har udvist stor stabilitet gennem de seneste årtier.

Blandt ikke-spurvefugle var de talrigeste ringmærkede arter, udover skarv, atter: sølvmåge (3.222), hættemåge (2.934), splitterne (982) og sildemåge (971), som alle ligger på niveau med de seneste 8-10 år. Derimod faldt stormmåge, som flere gange har ligget i toppen blandt ikke-spurvefugle, kraftigt i 2015 til 297 fugle, faktisk blev der mærket flere hulduer i 2015 end stormmåger. Der blev i perioden 1999-2014 i gennemsnit mærket 1.326 stormmåger årligt.

Til trods for fald i det samlede antal mærkede fugle i 2015, blev der ringmærket rekordmange fugle af en række arter. Det gælder bl.a. spurvefuglearterne hvidbrynet løvsanger (34, tidl. rekord er 32 fra 2014) og rødtoppet fuglekonge (90, tidl. rekord er 71 fra 2014). For disse to arter har det årlige antal ringmærkede fugle været støt stigende igennem de seneste 10-15 år og afspejler formentlig en fremgang for rødtoppet fuglekonge i Nordeuropa og en spredning mod vest for hvidbrynet løvsanger.

Blandt ikke-spurvefugle blev ringmærket rekordmange af arterne sædgås (32, tidl. rekord er 7 fra 1979), havørn (12, tidl. rekord er 11 fra 2014), kaspisk måge (20, tidl. rekord er 17 fra 2012), stor hornugle (25, tidl. rekord er 19 fra 2012) og huldue (352, tidl. rekord er 341 fra 2014). For disse fem arter skal årsagen til det øgede antal mærkninger findes i målrettet (projekt-

ringmærkning.

En række andre arter blev ringmærket i usædvanligt stort antal. Det gælder islandsk ryle (31), fjordterne (372), slørugle (188), sortspætte (66), vendehals (156), misteldrossel (16), jernspurv (2.858, 3. højeste nogen sinde), skægmejse (417) og snespurv (21).

Det øgede antal mærkninger for flere vadefuglearter og ternearter skyldes en målrettet indsats i august på Agger Tange. Fangsten resulterede i 250 ringmærkede vadefugle og 450 terner samt flere aflæsninger.

Arter med få mærkninger

For nogle arter blev der i 2015 ringmærket meget få fugle i forhold til tidligere år. I 2015 faldt antal ringmærkede tornsangere (1.435) og skovspurve (1.238) markant i forhold til året før med hhv. 37% og 52%. Begge arter har ellers oplevet en støt stigning i antal mærkede fugle igennem de seneste 10-15 år.

For andet år i træk blev der mærket meget få løvsangere (2.270). Efter et par relativt gode år (2007-2013), var antallet af mærkede løvsangere atter på niveau med tidligere bund år (2004-2006).

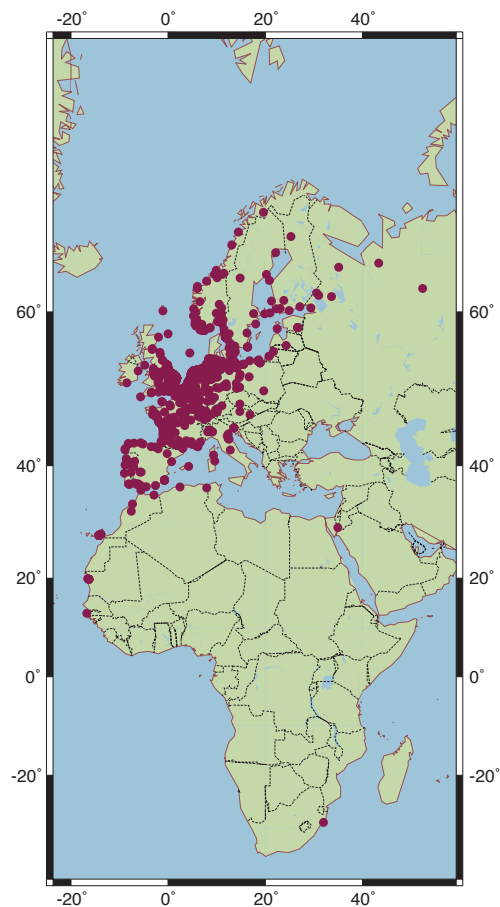
Ud over stormmåge blev der ringmærket meget få af arterne fiskehejre (1), ederfugl (73, lavest siden 1996), musvåge (10), landsvale (2.872, laveste siden 2003), bysvale (48, laveste siden 1958), rødstjert (662), brøget fluesnapper (421, laveste siden 2004), stillits (126) og grønirisk (1.666, laveste siden 1980).

Ringmærkerne

Museet udstedte i alt 178 personlige licenser i 2015 gældende til Danmark og/eller Færøerne samt 11 gruppelicenser, 7 stationslicenser og 11 vildtplejestationslicenser. Siden 1999 er gennemsnitligt udstedt 186 personlige licenser årligt, varierende mellem 169-201. I 2015 var de personlige licenser fordelt på 90 A-licenser, 35 B-licenser, 24 C-licenser og 29 X-licenser. En licens er gældende for et år ad gangen og alle, der ringmærker fugle, skal have en gyldig, personlig licens. Yderligere information om retningslinjer og licenser findes på centralens hjemmeside (www.rc.ku.dk).

De syv fugle- og ringmærkningsstationer stod for 37% af alle mærkninger i Danmark i 2015, mod 39% i 2014, 31% i 2013 og 34% i 2012. Flest fugle blev atter ringmærket på Gedser Fuglestation (12.796) efterfulgt af Christiansø (6.857), Keldsnor (6.539), Blåvand (5.884), Skagen (2.229), Fanø (789) og Tipperne (2). Især ved Skagen, Fanø og Gedser blev der mærket en del færre fugle i 2015 i forhold til 2014, svarende til fald på hhv. 64%, 45% og 27% fugle.

I 2015 var syv ringmærkergrupper (RG) aktive i Danmark: Nordjysk RG (3.767 mærkninger), Nordvestjysk RG (13.872), Østjysk RG (2.137), Anholt RG (1.867), Fyns RG (9.385), Sydvestsjælland RG (2.444) og Lolland-Falster-Møn RG (13.615). I 2015 mærkede Anholt RG og Nordvestjysk RG flere fugle end året før, med stigninger på hhv. 29% og 10% flere mærkede fugle. De øvrige fem grupper oplevede alle et fald i antal mærkede fugle i forhold til året før, størst

Figur 1. Den geografiske fordeling af genfund i udlandet af fugle ringmærket i Danmark og behandlet af Ringmærkningscentralen i 2015 (n=1.235).

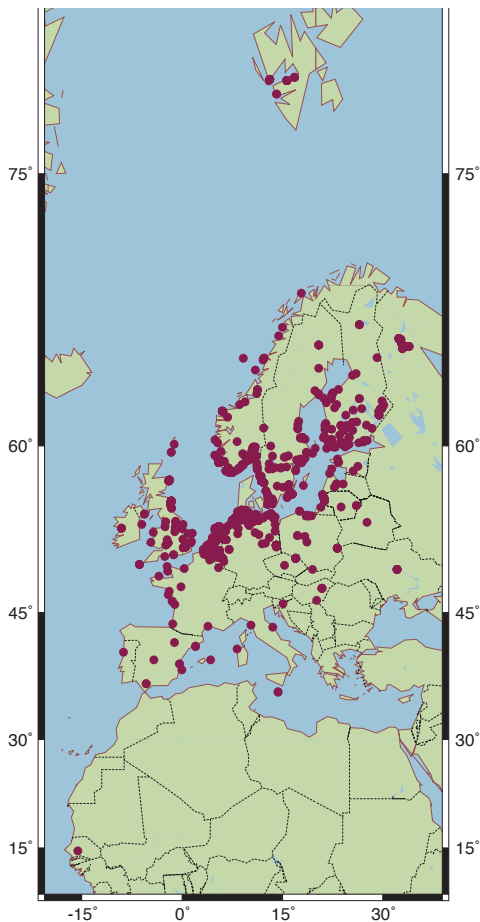
fald var hos Østjysk RG, Lolland-Falster-Møn RG og Fyns RG på hhv. 32%, 26% og 25%. Flere af de mest aktive grupper er involveret i forskellige mærkningsprojekter, f.eks. CES-projektet og/eller har en fuglestation tilknyttet.

Blandt de frivillige ringmærkere uden tilknytning til en fuglestation, en regional gruppe eller museet, har følgende personer ringmærket over 2.000 fugle i 2015: Lars Hansen (5.313) og teamet Jesper Brinkmann & Lars Lindgren (3185). En meget aktiv ringmærker gik desværre bort i 2015, Kurt Klarborg. Kurt har ringmærket tusindvis af fugle for museet igennem mange år i Vendsyssel. Ære være hans minde.

Årets genmeldinger

Ringmærkningscentralen modtager flere tusinde aflæsninger og genfund hvert år.

I 2015 er behandlet 3.214 genmeldinger, fordelt på 2.213 genmeldinger af fugle ringmærket i Danmark og 1.001 genmeldinger i Danmark af fugle ringmærket i udlandet. For Færøerne og Grønland er desuden

Figur 2. Den geografiske fordeling af mærkningslokaliteter for fugle ringmærket i udlandet og genmeldt i Danmark og behandlet af Ringmærkningscentralen i 2015 (n=1.001).

behandlet hhv. 73 og 15 genmeldinger. Genmeldingstallene indeholder ikke aflæsninger af farveringe fra de store og omfattende farvemærkningsprojekter, bl.a. skarv, skestork, kortnæbbet gås, knopsvane og mågerne. Aflæsninger af disse arter videresendes normalt til de projektansvarlige. Endelig er heller ikke medregnet de mange aflæsninger som ringmærkerne foretager af fugle de selv har ringmærket. I 2015 modtog vi over 7.300 af disse lokale aflæsninger.

Blandt genfund af fugle ringmærket i Danmark er 1.235 genmeldinger i udlandet af i alt 818 forskellige fugle (fig. 1 & tabel 1). De 1.001 genfund i Danmark af fugle ringmærket i udlandet omfatter i alt 786 forskellige fugle (fig. 2).

Udvalgte genmeldinger fra syd

I 2015 blev blot én dansk-mærket fugl genmeldt syd for Sahara (fig. 1): En splitterne, mærket 30/5 2011 som redeunge på Fiskeholm, Fyn, blev aflæst 26/2 2015 i Richards Bay Game Reserve på østkysten af Sydafrika

(fig. 1). Hvis fuglen har fulgt kystlinjen til Sydafrika svarer det til en strækning på over 15.300 km. Det er en af de længste strækninger en ringmærket splitterne fra Danmark har trukket.

Nord for ækvator blev i 2015 genmeldt 1 splitterne fra Gambia, 3 skestørke fra Mauretaniens (aflæst 7 gange), 1 skestork fra De Kanariske Øer (aflæst 15 gange), 2 skarver og 1 sildemåge fra Marokko, samt to skarver fra Algeriet (fig. 1). Skestorken på De Kanariske Øer blev farveringmærket 15/5 2014 som redeunge på Vårholm i Limfjorden. 5½ måned senere (30/10 2014) blev den aflæst ved nogle golfbaner nær Puerto Negro på østkysten af Fuerteventura. Hurtigt rykkede den unge skestork 2 km længere mod syd hvor den sidst blev set 13/2 2015. Den 2/5 2015 dukkede fuglen op i et større lavvandsområde 45 km længere mod syd, hvor den blev aflæst flere gange, foreløbig sidste gang 30/11 2015. Skestorken har således oversomret på De Kanariske Øer.

Blandt fugle ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark er én fugl fra Afrika (fig. 2): en hedehøg hun, mærket 22/1 2014 Reserve Sylvio Pastorale de Mbegue i Senegal, blev genfanget 24/7 2015 ved Gærup nær Tønder.

Fra det østlige Middelhav og Mellemøsten er blot én dansk-mærket fugl genmeldt i 2015: en gærdesanger blev 21/3 2015 genfanget ved Eilat, Israel (fig. 1). Fuglen var mærket 23/4 2014 ved Blåvand Fuglestation.

Fra Den Iberiske Halvø blev i 2015 behandlet 29 genmeldinger fra Spanien af fugle mærket i Danmark og 12 fra Portugal (fig. 1), fordelt på 33 genfund af ikke-spurvefugle (skarv 23, skestork 5, grågås 2, hættemåge 1, sildemåge 2) og 8 genfund af spurvefugle (rødhals 1, sangdrossel 5, broget fluesnapper 1, rørspurv 1). Interessant er det at konstatere at nogle grågæs fra Danmark fortsat trækker til det sydligste Spanien. Tidligere trak hovedparten af danske grågæs til Sydspanien, men siden 1950'erne er gennemsnitspositionen for genfund af grågås i vintermånederne rykket længere og længere mod nord. I dag overvintrer hovedparten i Holland. En rørspurv, ringmærket 15/6 2014 ved CES-projektet ved Ovesø i Thy, er genfanget 13/2 2015 ved Estarreja i Portugal. Det er det første genfund i Portugal af en dansk-mærket rørspurv. Genfund viser at rørspurve ringmærket i Danmark overvintrer i det meste af Vesteuropa fra Danmark til Algeriet, med flest genfund i Frankrig (57%).

I alt 10 fugle mærket på Den Iberiske Halvø blev genmeldt i Danmark i 2015, 9 fra Spanien og én fra Portugal fordelt på gråand, tinksmed, havesanger, munk (2), gransanger (2), løvsanger, grå fluesnapper og grønirisk (fig. 2). Det er første gang en tinksmed mærket på Den Iberiske Halvø er genmeldt i Danmark. Det er også første gang en grønirisk mærket på Den Iberiske Halvø er genmeldt i Danmark. Tidligere er dog én dansk-mærket grønirisk genmeldt på Den Iberiske Halvø (nær Sevilla), men flest vintergenfund af dansk-mærkede grønirisk er i Holland og Belgien med enkelte i Frankrig.

En munk og en gulbue, som begge blev mærket på Malta, blev genfanget hhv. ved Gedser Fuglestation og på Christiansø (fig. 2).

Table 1. Genfund i udlandet, af fugle ringmærket i Danmark og behandlet af Ringmærkningscentralen i 2015.

	Norge	Sverige	Finland	Rusland	Estland	Letland	Litauen	Kaliningrad	Polen	Tyskland	Holland	Belgien	Luxembourg	Nordsøen	Storbritannien	Irland	Frankrig	Schweiz	Spanien	Portugal	Italien	Østrig	Tjekkiet	Ungarn	Kanariske øer	Marokko	Algeriet	Israel	Mauritanien	Gambia	Sydafrika	Sum		
Skarv	9	12							2	172	71	1	3		7	71	2	17	6	5	1	1			2	2						384		
Fiskehejre																1																	1	
Hvid Stork										9																							9	
Skestork										4					6	68		4	1						15				7				105	
Kortnæbbet gås	3								2	1																						6		
Grågås	2	1															9	2						1									15	
Canadagås	2																																2	
Bramgås		1		1							1																						3	
Krikand															1																		1	
Gråand		1																															1	
Spidsand																1																	1	
Troldand				1																													1	
Ederfugl										3	1																						4	
Hvepsevåge										1																							1	
Hedehøg																1																	1	
Spurvehøg										1	1																						2	
Strandskade										1																							1	
Stor præstekrave															2		1																3	
Almindelig ryle		2							2																								4	
Skovsneppe				1																													1	
Sorthovedet måge										1																							1	
Hættemåge		2	5	1	6				1	19	23	2			98	2			1														160	
Stormmåge	1		3	3						1		1			2																		11	
Sildemåge		4								1	6			1	2			1								1							16	
Sølvmåge	1	11							6	138	58										1	1					1						216	
Kaspisk måge										2																								2
Svartbag	1	21								14	8				29		7																80	
Splitterne		1							7	1	2				1							4							1	1			18	
Havterne											2				1																		3	
Lomvie		1																															1	
Stor hornugle										1																							1	
Skovhornugle												1																					1	
Landsvale																	1																1	
Vandstær	1																																1	
Gærdesmutte										1																								1
Jernspurv		1								1	2																							4
Rødhals	4	2	1				1			3	4	1				3		1															20	
Solsort						1				2		1			5		1																10	
Sjagger																	1																1	
Sangdrossel											1						4		2	3													10	
Vindrossel																1																	1	
Sivsanger												1	1				1					3											6	
Kærsanger		1																															1	
Rørsanger	1	1									2	22			1		3																30	
Gærdesanger																													1				1	
Tornsanger		1								1		1																					3	
Havesanger										1																							1	
Munk											2	1			3			1				2											9	
Gransanger		2								2	1	3					1																9	
Løvsanger		1																															1	
Fuglekonge	1							2		3	1				6		4																17	
Broget fluesnapper	1																		1														2	
Blåmejse		7								2																							9	
Musvit		1																															1	
Stær																	1																1	
Bogfinke	5										3																						8	
Kvækerfinke	1														1																		2	
Grønirisk	4	1									3																						8	
Grønsisken	5	2								2																							9	
Tornirisk												1					1																2	
Gråsisken									1	1																							2	
Karmindompap			1																														1	
Dompap										1																							1	
Kernebider	1																																1	
Rørspurv												3					1				1												5	
Sum	43	77	10	7	6	1	1	2	20	385	198	39	4	1	165	2	182	3	29	12	15	1	1	1	15	3	2	1	7	1	1	1.235		

Fuglekonge, 1K hun, Blåvand,
29. oktober 2015.
Foto: Henrik Knudsen

Fra Italien blev modtaget 15 genmeldinger af 12 dansk-mærkede fugle (skarv (5), sølvmåge, splitterne (4), sivsanger (3), munk (2)) og tre fugle mærket i Italien blev genmeldt i Danmark (munk (2), gransanger). Gransangeren blev mærket 13/4 2015 på Sardinien (fig. 2), og fundet død 25 dage senere, 8/5, ved Vamdrup syd for Kolding, en tur på 1.602 km i lige linje.

Udvalgte genmeldinger fra sydøst

Fra Balkan og det sydøstlige Europa blev der ikke rapporteret genfund af dansk-mærkede fugle i 2015 (fig. 1). Det nærmeste var en skarv mærket 1/6 2013 på Tyreholm ved Møn. Den blev skudt 31/1 2015 ved Amstetten i Østrig (fig. 1). Derimod er flere fugle ringmærket i området genmeldt i Danmark i 2015: Slovenien (sivsanger), Ungarn (aftenfalk, hættemåge), Ukraine (2 kaspiske måger) og Slovakiet (kaspisk måge). Sivsangeren blev mærket under efterårstrækket 8/8 2014 nær Šentrupert i det centrale Slovenien og genfanget under forårstrækket 31/5 2015 på Agger Tange.

Den ungarsk-mærkede aftenfalk blev farvemærket som redeunge 25/6 2015 ved Tiszafüred i den østlige del af landet. Den unge aftenfalk blev aflæst 1½ måned senere (29/8) ved Skjern Enge 1.260 km nordvest for reden i Ungarn. Det er kun anden gang en ringmærket aftenfalk genmeldes i Danmark. Falken blev observeret flere gange frem til 10/9 og blev set sammen med fire andre aftenfalk. Forekomsten skal ses i lyset af at der i august og september 2015 blev observeret usædvanligt mange aftenfalk i Danmark. Aftenfalk yngler fra det østlige Centraleuropa til langt ind i Sibirien. I Europa er det Ungarn, Ukraine og det sydlige Rusland der har de største ynglebestande. Aftenfalk overvintrer i det sydlige Afrika.

Flere og flere ringmærkede kaspiske måger dukker op i Danmark. I 2015 blev behandlet flere aflæsninger af 19 forskellige fugle, mærket i fem lande: Tyskland (9 fugle), Polen (6), Slovakiet (1), Hviderusland (1) og Ukraine (2), alle mærkede som redeunger.

Udvalgte genmeldinger fra nord

Det nordligste genfund behandlet i 2015 var en

kvækerfinke, mærket 17/10 2014 ved Skyum i Thy, og genfanget 6/9 2015 i Dividalen syd for Tromsø (fig. 1). I Finland var det nordligste en rødhals, mærket 12/10 2014 ved Ishøj, Købehavn, som fløj mod et vindue og døde nord for Meltauus (fig. 1). Dette genfund er det nordligste af en dansk-mærket rødhals, tidligere var det et genfund nær Mo i Rana i Norge.

Mod nordøst blev en bramgås, ringmærket 5/3 2014 ved Lundfjord i Thy, skudt 16/9 2015 ved Hvidehavet (fig. 1). Længere mod øst, ved byen Pinega, øst for Arkhangelsk, blev en dansk-mærket stormmåge skudt 4/3 2015. Fuglen var mærket 12/12 2002 i Hellerup Havn ved København. Endnu længere mod øst blev en troldand han, mærket 14/2 2013 i Maglebæk sø i Brøndby, skudt 6/5 2015 nordøst for Syktyvkar i det nordvestlige Rusland, 2.366 km nordøst for Brøndby.

Blandt fugle ringmærket mod nord og genfundet i Danmark (fig. 2), blev der i 2015 behandlet aflæsninger af 12 forskellige fugle fra Svalbard: kortnæbbet gås (9), sortgrå ryle (1) og almindelig ryle (2) (fig. 2). På Svalbard findes en lille ynglebestand af almindelig ryle i artens nordligste forekomst. To unge fugle, farvemærket hhv. 16/8 2012 og 30/7 2014, blev aflæst på Fanø hhv. 14/5 2015 og 16/9 2014. Den ene fugl fløj således mindst 2.554 km på 48 dage, svarende til et gennemsnit på mindst 52 km i døgnet.

Nordligste på 'fastlandet' blandt fugle ringmærket mod nord og genfundet i Danmark (fig. 2), var en sølvmåge – ikke usædvanligt – men fuglen blev mærket som redeunge 12/7 1985 vest for Tromsø i Norge. Hele 30 år, 2 måneder og 18 dage senere (30/9 2015) blev den aflæst og fotograferet i Hirtshals havn. Ældste ringmærkede sølvmåge er fra Holland og blev mindst 34 år og 9 måneder. Ældste dansk-mærkede sølvmåge blev 31 år og 4 måneder.

En ung jernspurv, mærket 11/9 2015 ved Sjulnås vest for Luleå i Nordsverige, blev 33 dage senere (14/10) aflæst ved Keldsnor fuglestation. Det er den nordligste mærkede jernspurv fra Sverige som er genmeldt i Danmark.

Blandt fugle ringmærket mod nordøst og genfundet i Danmark, blev behandlet 34 aflæsninger af 20 forskellige fugle fra Rusland, alle mærket i den vestlige

del af Hvidehavet (fig. 2), fordelt på tre arter: krikand (1), sølvmåge (18) og svartbag (1).

Øvrige udvalgte genmeldinger

Invasionerne af fuglekonger i efteråret 2014 og 2015 resulterede i rekordmange mærkninger, hvilket affødte 17 genmeldinger i udlandet: Norge (1), Kaliningrad (2), Tyskland (3), Holland (1), Storbritannien (6) og Frankrig (4). Den fugl, som blev fundet længst væk, var en ung han, mærket 11/10 2015 på Rømø, men fundet død 30 dage senere (10/11) nord for Bordeaux i det sydvestlige Frankrig, en strækning på 1.296 km. Fuglen har således trukket i gennemsnit mindst 43 km pr. døgn. Den længste strækning en dansk-mærket fuglekonge har trukket er 2.462 km (nordlige Algeriet). Af fuglekonger ringmærket i udlandet blev 13 genmeldt i Danmark i 2015: to fra Norge, 2 fra Finland og 9 fra Sverige. 11 fugle blev genfanget i Danmark og to var fløjet mod vindue og døde. Fuglen, der kom længst væk fra, var en voksen han, mærket 14/9 2015 på øen Säppi vest for Björneborg, Finland. Fuglen blev genfanget 16/10 2015 på Keldsnor Fuglestation, efter at have fløjet en strækning på 976 km.

En ringmærket storspove blev genfanget 7/11 2015 i det lille fjordområde Fællesstrand på Fyns Hoved. Fuglen, en hun, blev ringmærket 12/9 1998 på samme lokalitet. I 1998 kunne spoven ikke aldersbestemmes. Storspoven blev således mindst 17 år gammel. Det er næsten dobbelt så gammelt som den tidligere ældste dansk-mærkede storspove. Den ældste ringmærkede storspove i Europa, en svensk fugl, blev dog 31 år og 6 måneder gammel. Interessant er det i øvrigt at storspoven optræder på samme lokalitet efter så mange år. Det kunne tyde på at storspoven under efterårstrækket benytter samme rasteplass år efter år.

En ung ringmærket topskarv opholdt sig i Thyborøn havn fra december 2014 til 22/2 2015. Flere fik aflæst farveringen og fotograferet fuglen. Fuglen var ringmærket som redeunge 15/8 2014 på øen Brownsman ud for den skotske østkyst, mellem Edinburgh og Newcastle. De fleste topskarver overvintrer i nærheden af ynglekolonierne, og nok derfor er topskarv en sjælden gæst i Danmark, til trods for at arten yngler almindeligt i Skotland og Norge. I alt er to topskarver ringmærket i Danmark, men fugle ringmærket i Norge, Skotland, England og Kanaløerne er genfundet i Danmark.

I Gentofte sø, København, blev 9/5 2015 aflæst en farvemærket blyshøne. Blyshøns er ikke farvemærket i Danmark eller Sverige i de seneste årtier. Det viste sig, at fuglen var ringmærket 28/12 2014 som ungfugl i Newcastle i Nordengland. I direkte linje er der 894 km mellem de lokaliteter, som fuglen har fløjet i løbet af foråret 2015. Den 9/9 2015 var fuglen atter tilbage i det nordøstlige England, hvor den blev set i Queen Elizabeth II Country Park ved Ashington, 18 km nord for hvor fuglen blev mærket. En del af de danske blyshøns er trækfugle. Fuglene forlader landet sidst i oktober og i november. Den del af bestanden, der forlader landet, trækker mod sydvest, primært til Holland, Belgien

og til Nord- og Vestfrankrig. En mindre del overvintrer langs Middelhavets kyster i Spanien, Frankrig og Norditalien. Blot syv dansk-mærkede blyshøns er genmeldt fra De Britiske Øer, alle var mærket i Jylland. Genmeldingerne viser, at det primært er de unge fugle, der trækker bort.

En rosenderne, mærket som redeunge 13/7 2011 på det lille skær Rockabill ud for østkysten af Irland, blev aflæst 19/7 2013 i Hanstholm Havn. Det er første gang denne meget sjældne art er genfundet i Danmark og det er første gang en rosenderne mærket på De Britiske Øer er genmeldt i Norden. Rosenterne er set i Danmark to gange før (2002 & 2003).

At mindre landfugle kan flyve større strækninger over åbent hav, viser to genfund behandlede i 2015 af fugle mærket på Fair Isle mellem Shetlandsøerne og Orkneyøerne: En ung han solsort, mærket 7/11 2015, blev blot fem dage senere (12/11) dræbt af en bil i Ribe, 772 km sydøst for Fair Isle. Den anden, en ung skovsneppe mærket 16/11 2015, blev fem dage senere (21/11) skudt på Fanø, 754 km sydøst for Fair Isle. Normalt vil fugle fra Fair Isle om efteråret trække til Skotland og England, men under kraftige vestenvinde kan nogle fugle komme ud af kurs og havne ude over Nordsøen og dermed først møde land, når de når til Jylland eller Tyskland.

Andet

Færøsk Trækfugleatlas, som udkom i 2014, er nu online bl.a. med kort, som løbende vil blive opdateret. Atlasset præsenterer det samlede færøske ringmærknings- og genfundsmateriale med en detaljeret gennemgang af 90 færøske fuglearters træk, vandringer mv. Atlasset findes her: www.birdmigrationatlas.dk

I juni 2015 blev tre kongeørne-unger i tre forskellige reder i Nordjylland ringmærket og forsynet med GPS/GSM-sendere af forskere og ringmærkere fra museet. Hovedformålet er at indsamle data om spredningsforhold, stedtrofasthed, dødelighed, trækforhold, overvintringsområde og evt. udvekslingsgrad mellem regionale bestande i Nordeuropa. Specifikke mål er at kortlægge de benyttede områder (home range) og vurdere brugen og vigtigheden af forskellige habitater. Derudover at kende individernes skæbne, inklusiv start på ynglen og valg af ynglesteder, for derved at vurdere ynglespredning og selvsuppleringspotentiale. Projektet udføres i samarbejde med Aage V. Jensens Naturfond. Det er muligt at følge to af de unge ørnes færden på hjemmesiden: <http://macroecology.ku.dk/research/conservation/goldeneagle/>

Afslutning

Til sidst vil Ringmærkningscentralen gerne benytte lejligheden til at takke alle vore ringmærkere for deres store indsats i 2015 – tak for hjælpen. Endvidere vil vi takke alle, der på den ene eller anden måde har bistået ringmærkningen i 2015.

Man er velkommen til at følge med på vores blog: <https://flugering.sites.ku.dk/>

Table 2. Antal fugle ringmærket i Danmark i 2015 samt antal genmeldinger behandlet af Ringmærkningscentralen i 2015. Ekskluderet i genfundstallene er et større antal aflæsninger af farveringe på skaro, kortnæbbet gås, knopsvane og måger, samt ringmærkernes lokale aflæsninger.

Art	Latin	Mærkninger			Genfund*	
		Pull	Andet	Total	af DK-ringe	i DK af udenlandske ringe
Hedehøg	<i>Circus pygargus</i>	16		16	1	1
Duehøg	<i>Accipiter gentilis</i>	66	1	67	1	1
Spurvehøg	<i>Accipiter nisus</i>	3	137	140	9	3
Musvåge	<i>Buteo buteo</i>	3	7	10	2	1
Fjeldvåge	<i>Buteo lagopus</i>		1	1	1	1
Kongeørn	<i>Aquila chrysaetos</i>	3		3		
Fiskeørn	<i>Pandion haliaetus</i>					2
Tårnfalk	<i>Falco tinnunculus</i>	309	10	319	17	8
Aftenfalk	<i>Falco vespertinus</i>					4
Vandrefalk	<i>Falco peregrinus</i>	11	1	12	1	8
Agerhøne	<i>Perdix perdix</i>	1		1	1	
Fasan	<i>Phasianus colchicus</i>		1	1		
Vandrikse	<i>Rallus aquaticus</i>		1	1		
Grønbenet rørhøne	<i>Gallinula chloropus</i>		7	7		
Blishøne	<i>Fulica atra</i>	22	48	70	4	2
Trane	<i>Grus grus</i>					1
Strandskade	<i>Haematopus ostralegus</i>	12	7	19	1	
Klyde	<i>Recurvirostra avosetta</i>	6		6		3
Lille præstekrave	<i>Charadrius dubius</i>		2	2	4	
Stor præstekrave	<i>Charadrius hiaticula</i>	4	5	9	3	19
Hjejle	<i>Pluvialis apricaria</i>		7	7		1
Vibe	<i>Vanellus vanellus</i>	33		33		1
Islandsk ryle	<i>Calidris canutus</i>		31	31		
Sandløber	<i>Calidris alba</i>		3	3		
Dværgryle	<i>Calidris minuta</i>		2	2		5
Krumnæbbet ryle	<i>Calidris ferruginea</i>		1	1		
Sortgrå ryle	<i>Calidris maritima</i>		3	3	17	10
Almindelig ryle	<i>Calidris alpina</i>		131	131	5	6
Enkeltbekkasin	<i>Lymnocyrtus minimus</i>		4	4		
Dobbeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>		7	7		1
Skovsneppe	<i>Scolopax rusticola</i>		3	3	1	9
Lille kobbersneppe	<i>Limosa lapponica</i>		3	3		
Småspove	<i>Numenius phaeopus</i>		1	1		
Storspove	<i>Numenius arquata</i>		1	1	1	1
Rødben	<i>Tringa totanus</i>	2	8	10	1	2
Hvidklire	<i>Tringa nebularia</i>		1	1		
Tinksmed	<i>Tringa glareola</i>					1
Mudderklire	<i>Actitis hypoleucos</i>		5	5		
Stenvender	<i>Arenaria interpres</i>		15	15		
Thorshane	<i>Phalaropus fulicaria</i>		1	1		
Sorthovedet måge	<i>Larus melanocephalus</i>	2		2	3	18
Hættemåge	<i>Larus ridibundus</i>	2.664	270	2.934	192	149
Stormmåge	<i>Larus canus</i>	255	42	297	22	23
Sildemåge	<i>Larus fuscus</i>	856	115	971	30	22
Sølvmåge	<i>Larus argentatus</i>	3.171	51	3.222	323	158
Middelhavssølvmåge	<i>Larus michahellis</i>		1	1		
Kaspisk måge	<i>Larus cachinnans</i>		20	20	2	28
Hvidvinget måge	<i>Larus glaucooides</i>					2
Svartbag	<i>Larus marinus</i>	749	4	753	111	55
Ride	<i>Rissa tridactyla</i>	63	37	100	18	27
Rovterne	<i>Sterna caspia</i>					2
Splitterne	<i>Sterna sandvicensis</i>	804	178	982	68	32
Rosenterne	<i>Sterna dougallii</i>					1
Fjordterne	<i>Sterna hirus</i>	116	256	372	1	8
Havterne	<i>Sterna paradisaea</i>	151	10	161	6	2
Dværgerterne	<i>Sterna albifrons</i>	33	57	90	6	
Lomvie	<i>Uria aalge</i>				1	1
Alk	<i>Alca torda</i>				2	1
Tejst	<i>Cephus grylle</i>	4		4	2	
Huldue	<i>Columba oenas</i>	349	3	352	3	
Ringdue	<i>Columba palumbus</i>	28	45	73		2
Tyrkerdue	<i>Streptopelia decaocto</i>			18		
Slørgule	<i>Tyto alba</i>	186	2	188	14	2
Stor hornugle	<i>Bubo bubo</i>	22	3	25	1	
Kirkeugle	<i>Athene noctua</i>	21	3	24	5	
Natuugle	<i>Strix aluco</i>	78	10	88	5	
Skovhornugle	<i>Asio otus</i>	1	5	6	1	1
Mosehornugle	<i>Asio flammeus</i>		1	1		
Perleugle	<i>Aegolius funereus</i>	21	2	23	6	
Natgrav	<i>Caprimulgus europaeus</i>		13	13	3	
Mursejler	<i>Apus apus</i>	16	1	17		
Isfugl	<i>Alcedo atthis</i>		25	25		1
Vendehals	<i>Jynx torquilla</i>	127	29	156		
Grønspætte	<i>Picus viridis</i>		1	1	1	
Sortspætte	<i>Dryocopus martius</i>	59	7	66		8
Stor flagspætte	<i>Picoides major</i>		60	60	1	
Sanglærke	<i>Alauda arvensis</i>		2	2		
Bjerglærke	<i>Eremophila alpestris</i>		1	1		
Digesvale	<i>Riparia riparia</i>		196	196		1
Landsvale	<i>Hirundo rustica</i>	2.186	686	2.872	2	1
Bysvale	<i>Delichon urbica</i>	27	21	48		
Skovpiber	<i>Anthus trivialis</i>	9	217	226		
Engpiber	<i>Anthus pratensis</i>		195	195		
Skærpiber	<i>Anthus petrosus</i>		3	3		1
Gul vipstjert	<i>Motacilla flava</i>		46	46		

Art	Latin	Mærkninger			Genfund*	
		Pull	Andet	Total	af DK-ringe	i DK af udenlandske ringe
Bjergvipstjert	<i>Motacilla cinerea</i>		1	1		
Hvid vipstjert	<i>Motacilla alba</i>	21	86	107	1	3
Silkehale	<i>Bombycilla garrulus</i>		1	1		
Vandstær	<i>Cinclus cinclus</i>		4	4	7	2
Gærdesmutte	<i>Troglodytes troglodytes</i>	4	2.064	2.068	2	2
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>	1	2.857	2.858	10	12
Rødhals	<i>Eritacus rubecula</i>	12	7.762	7.774	26	14
Nattergal	<i>Luscinia luscinia</i>		81	81		
Sydlig nattergal	<i>Luscinia megarhynchos</i>		1	1		
Blåhals	<i>Luscinia svecica</i>		27	27		
Blåstjert	<i>Tarsiger cyanurus</i>		2	2		
Husrødstjert	<i>Phoenicurus ochruros</i>		29	29		
Rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	97	565	662	2	1
Bynkefugl	<i>Saxicola rubetra</i>		25	25		
Sortstrubet bynkefugl	<i>Saxicola torquata</i>		11	11		
Stenpikker	<i>Oenanthe oenanthe</i>		20	20		
Ringdrossel	<i>Turdus torquatus</i>		29	29		
Solsort	<i>Turdus merula</i>	40	2.832	2.872	27	7
Siagger	<i>Turdus pilaris</i>		63	63	1	
Sangdrossel	<i>Turdus philomelos</i>		1.558	1.558	12	1
Vindrossel	<i>Turdus iliacus</i>		243	243	1	
Misteldrossel	<i>Turdus viscivorus</i>	3	13	16		
Græshoppesanger	<i>Locustella naevia</i>		11	11		
Sivsanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>		386	386	6	2
Kærsanger	<i>Acrocephalus palustris</i>		539	539	1	1
Rørsanger	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>		2.013	2.013	33	11
Drosselrørsanger	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>		2	2		
Gulbug	<i>Hippolais icterina</i>	5	560	565	1	2
Hvidskægget sanger	<i>Sylvia cantillans</i>		1	1		
Høgesanger	<i>Sylvia nisoria</i>		13	13		
Gærdesanger	<i>Sylvia curruca</i>		1.428	1.428	4	
Tornsanger	<i>Sylvia communis</i>		1.435	1.435	8	1
Havesanger	<i>Sylvia borin</i>		839	839	5	1
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>		2.417	2.417	10	15
Lundsanger	<i>Phylloscopus trochiloides</i>		1	1		
Fuglekongesanger	<i>Phylloscopus proregulus</i>		3	3		
Hvidbrynet løvsanger	<i>Phylloscopus inornatus</i>		34	34		
Skovsanger	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>		46	46		
Gransanger	<i>Phylloscopus collybita</i>		4.608	4.608	21	8
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>		2.270	2.270	12	4
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>		13.689	13.689	23	14
Rødtoppet fuglekonge	<i>Regulus ignicapillus</i>		90	90		1
Grå fluesnapper	<i>Muscicapa striata</i>	18	335	353		1
Lille fluesnapper	<i>Ficedula parva</i>		45	45		
Hvidhalset fluesnapper	<i>Ficedula albicollis</i>		1	1		
Broget fluesnapper	<i>Ficedula hypoleuca</i>	106	315	421	2	
Skægmejse	<i>Panurus biarmicus</i>		417	417		1
Halemejse	<i>Aegithalos caudatus</i>		187	187	1	2
Sumpmejse	<i>Parus palustris</i>	33	115	148		
Fyrremejse	<i>Parus montanus</i>		1	1		
Topmejse	<i>Parus cristatus</i>		104	104	3	
Sortmejse	<i>Parus ater</i>	117	223	340	2	
Blåmejse	<i>Parus caeruleus</i>	695	2.176	2.871	19	12
Musvit	<i>Parus major</i>	1.537	2.737	4.274	20	3
Spætmejse	<i>Sitta europaea</i>	66	86	152	1	
Træløber	<i>Certhia familiaris</i>		109	109		
Korttået træløber	<i>Certhia brachyactyla</i>		17	17		
Pungmejse	<i>Remiz pendulinus</i>		3	3		
Rødrygget tornskade	<i>Lanius collurio</i>	9	163	172	1	1
Stor tornskade	<i>Lanius excubitor</i>		9	9		
Skovskade	<i>Garrulus glandarius</i>		53	53	1	
Husskade	<i>Pica pica</i>		8	8		
Allike	<i>Corvus monedula</i>	79	7	86	4	1
Råge	<i>Corvus frugilegus</i>		4	4	3	1
Gråkrage	<i>Corvus corone cornix</i>	18	3	21		1
Ravn	<i>Corvus corax</i>	7		7		
Stær	<i>Sturnus vulgaris</i>	433	319	752	1	5
Gråspurv	<i>Passer domesticus</i>	4	453	457	1	
Skovspurv	<i>Passer montanus</i>	28	1.210	1.238	6	
Bogfinke	<i>Fringilla coelebs</i>		2.066	2.066	16	12
Kvækerfinke	<i>Fringilla montifringilla</i>		879	879	6	5
Gullirisk	<i>Serinus serinus</i>		1	1		
Grønirisk	<i>Carduelis chloris</i>		1.666	1.666	28	23
Stillits	<i>Carduelis carduelis</i>	3	123	126		
Grønsisken	<i>Carduelis spinus</i>		1.423	1.423	10	7
Tornirisk	<i>Carduelis cannabina</i>		293	293	4	
Bjergirisk	<i>Carduelis flavirostris</i>		33	33		
Gråsisken	<i>Carduelis flammea</i>		654	654	2	2
Lille korsnæb	<i>Loxia curvirostra</i>		7	7		
Karmindompap	<i>Carpodacus erythrinus</i>		22	22	1	
Dompap	<i>Pyrhula pyrrhula</i>		861	861	8	
Kernebider	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>		246	246	1	1
Snespurv	<i>Plectrophenax nivalis</i>		21	21		
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>		447	447	5	
Dværgværling	<i>Emberiza pusilla</i>		1	1		
Rørspurv	<i>Emberiza schoeniclus</i>		1.034	1.034	6	2
Bomlærke	<i>Miliaria calandra</i>		5	5		
183 arter mærket, 137 arter genmeldt		22.675	71.041	93.716	2.213	1.001

Artsindex

Index henviser til omtale af arterne i afsnittene: Årsrapporten, SU-rapporten (dog ikke forkastede sager og ikke-færdigbehandlede sager), Uglegruppen, Projekt Ørn, Projekt hedehøg og beretningen fra DOFbasens Kvalitetsudvalg for Ynglefugle (DKY). Navnegruppens artsliste er benyttet som reference for de latinske navne.

Aftenfalk, <i>Falco vespertinus</i>	90	Hedelærke, <i>Lullula arborea</i>	95
Alk, <i>Alca torda</i>	64	Hellig ibis, <i>Threskiornis aetiopicus</i>	132
Almindelig kjøve, <i>Stercorarius parasiticus</i>	66	Himalayasanger, <i>Abornis humei</i>	127
Almindelig ryle, Engryle, <i>Calidris alpina schinzii</i>	59	Hjemskallesluger, <i>Lophodytes cucullatus</i>	132
Almindelig skråpe, <i>Puffinus puffinus</i>	47	Hortulan, <i>Emberiza hortulana</i>	109
Amerikansk fløjlsand, <i>Melanitta fusca deglandi</i>	116	Hvid stork, <i>Ciconia ciconia</i>	49
Amerikansk hjejle, <i>Pluvialis dominica</i>	122	Hvid vipstjert, sorttrygget, <i>Motacilla alba yarrellii</i>	106
Amerikansk krikand, <i>Anas carolinensis</i>	39	Hvidbrystet præstekrave, <i>Charadrius alexandrinus</i>	56
Amerikansk pibeand, <i>Mareca americana</i>	117	Hvidhalset fluesnapper, <i>Ficedula albicollis</i>	102
Amerikansk sortand, <i>Melanitta americana</i>	116	Hvidnæbbet lom, <i>Gavia adamsii</i>	45
Amerikansk svømmesneppe, <i>Steganopus tricolor</i>	123	Hvidsiskan, <i>Acanthis hornemanni</i>	107
Amerikansk tårnfalk, <i>Falco sparverius</i>	133	Hvidskægget sanger, <i>Curruca cantillans</i>	128
Atlingand, <i>Anas querquedula</i>	37	Hvidskægget terne, <i>Chlidonias hybrida</i>	124
Balearskråpe, <i>Puffinus mauretanicus</i>	119	Hvidvinget korsnæb, <i>Loxia leucoptera</i>	107
Biæder, <i>Merops apiaster</i>	88, 21	Hvidvinget måge, <i>Larus glaucooides</i>	71
Bjergirisk, <i>Linaria flavivestris</i>	107	Hvidvinget terne, <i>Chlidonias leucopterus</i>	76
Bjerglærke, <i>Eremophila alpestris</i>	94	Hvidøjet and, <i>Aythya nyroca</i>	132
Bjergpiber, <i>Anthus spinoletta</i>	104	Hærfugl, <i>Upupa epops</i>	85
Blisgås, grønlandsk, <i>Anser albifrons flavivestris</i>	34	Hætteværler, <i>Granatiwoora melanocephala</i>	131
Blå glente, <i>Elanus caeruleus</i>	124	Høgeugle, <i>Surnia ulula</i>	124
Blå kærhøg, <i>Circus cyaneus</i>	82	Iberisk blåskade, <i>Cyanopica cooki</i>	133
Blåhals, nordlig (svecica), <i>Luscinia svecica svecica</i>	101	Indisk gås, <i>Anser indicus</i>	33
Blåhals, sydlig (cyanecula), <i>Luscinia svecica cyanecula</i>	101	Isfugl, <i>Alcedo atthis</i>	89
Blåstjert, <i>Tarsiger cyanurus</i>	130	Islom, <i>Gavia immer</i>	44
Bramgås, <i>Branta leucopsis</i>	31	Jagt falk, <i>Falco rusticolus</i>	126
Brilleand, <i>Melanitta perspicillata</i>	115	Karmindompap, <i>Erythrura erythrura</i>	106
Brun løvsanger, <i>Phylloscopus fuscatus</i>	128	Kaspisk måge, <i>Larus cachinnans</i>	71
Canadagås, <i>Branta canadensis</i>	32	Kirkeugle, <i>Athene noctua</i>	207, 213
Citronvipstjert, <i>Motacilla citreola</i>	131, 133	Knarand, <i>Anas strepera</i>	38
Damklire, <i>Tringa stagnatilis</i>	62	Knortegås, sortbuget, <i>Branta bernicla nigricans</i>	31
Drosselrørsanger, <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	97	Kohejre, <i>Bubulcus ibis</i>	120
Dværgfalk, <i>Falco columbarius</i>	91	Kongeederfugl, <i>Somateria spectabilis</i>	35
Dværggås, <i>Anser erythropus</i>	34	Kongeørn, <i>Aquila chrysaetos</i>	81, 195, 213
Dværgmåge, <i>Hydrocoleus minutus</i>	69	Krognæb, <i>Picicola enucleator</i>	131
Dværgryle, <i>Calidris minuta</i>	60	Krumnæbbet ryle, <i>Calidris ferruginea</i>	58
Dværgrørvagtel, <i>Zapornia pusilla</i>	118	Kværkerfinke, <i>Fringilla montifringilla</i>	106
Dværgterne, <i>Sternula albifrons</i>	73	Kærløber, <i>Calidris falcinellus</i>	57
Eleonorafalk, <i>Falco eleonorae</i>	125	Lattermåge, <i>Leucophaeus atricilla</i>	123
Enkeltbekkasin, <i>Lymnocyrtus minimus</i>	61	Lapværler, <i>Calcarius lapponicus</i>	108
Engsnarre, <i>Crex crex</i>	43	Lille bjergand, <i>Aythya affinis</i>	117
Fiskeørn, <i>Pandion haliaetus</i>	80, 193, 213	Lille flagspætte, <i>Dendrocopos minor</i>	87
Flodsanger, <i>Locustella fluviatilis</i>	96	Lille fluesnapper, <i>Ficedula parva</i>	101
Fyrremejse, <i>Poecile montanus</i>	94	Lille kjøve, <i>Stercorarius longicaudus</i>	66
Grønspætte, <i>Picus viridis</i>	86	Lille præstekrave, <i>Charadrius dubius</i>	56
Gråmåge, <i>Larus hyperboreus</i>	72	Lille skallesluger, <i>Mergellus albellus</i>	36
Gråsejler, <i>Apus pallidus</i>	118	Lille skrigeørn, <i>Clanga pomarina</i>	80
Gråstrubet lappedykker, <i>Podiceps grisegena</i>	40	Lille stormsvale, <i>Hydrobates pelagicus</i>	45
Gul vipstjert, gulhovedet, <i>Motacilla flava flavissima</i>	105	Lomvie, <i>Alca aalge</i>	65
Gulirisk, <i>Serinus serinus</i>	108	Lærkefalk, <i>Falco subbuteo</i>	92
Halsbåndstroland, <i>Aythya collaris</i>	117	Mallemuk, <i>Fulmarus glacialis</i>	46
Havørn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	190	Mandarinand, <i>Aix galericulata</i>	39
Hedehøg, <i>Circus pygargus</i>	83, 198	Markpiber, <i>Anthus campestris</i>	105

Mellemflagspætte, <i>Dendrocopos medius</i>	125, 213	Sortstrubet drossel, <i>Turdus atrogularis</i>	130
Mellemkjo ve, <i>Stercorarius pomarinus</i>67	Sortsvane, <i>Cygnus atratus</i>30
Middelhavssølvmåge, <i>Larus michahellis</i>70	Sortterne, <i>Chlidonias niger</i>77
Mosehornugle, <i>Asio flammeus</i>84, 207	Sortvinget braksvale, <i>Glareola nordmanni</i>123
Nathejre, <i>Nycticorax nycticorax</i>119	Spidsand, <i>Anas acuta</i>39
Natravn, <i>Caprimulgus europaeus</i>43	Splitterne, <i>Thalasseus sandvicensis</i>77
Natugle, <i>Strix aluco</i>207	Spurveugle, <i>Glaucidium passerinum</i>124
Nilgås, <i>Alopochen aegyptiaca</i>36	Steppehøg, <i>Circus macrourus</i>82
Nordisk lappedykker, <i>Podiceps auritus</i>41, 213	Stor hornugle, <i>Bubo bubo</i>85, 207
Nøddekrige, <i>Nucifraga caryocatactes</i>93	Stor kobbersneppe, <i>Limosa limosa</i>56
Odinshane, <i>Phalaropus lobatus</i>62	Stor kobbersneppe, Islandsk, <i>Limosa limosa islandica</i>57
Perleugle, <i>Aegolius funereus</i>84, 207, 213	Stor korsnæb, <i>Loxia pytyopsittacus</i>107
Pibeand, <i>Anas penelope</i>38	Stor stormsvale, <i>Oceanodroma leucorhoa</i>46
Pibesvane, <i>Cygnus columbianus</i>30	Stor tornskade, <i>Lanius excubitor</i>93, 213
Pileværling, <i>Schoeniclus rusticus</i>131	Storkjove, <i>Stercorarius skua</i>68
Pirol, <i>Oriolus oriolus</i>92	Storpiber, <i>Anthus richardi</i>105
Plettet rørvagtel, <i>Porzana porzana</i>44	Storspove, <i>Numenius aquata</i>56
Pomeransflugl, <i>Charadrius morinellus</i>54	Stribet ryle, <i>Calidris melanotos</i>61
Pungmejse, <i>Remiz pendulinus</i>94	Stylteløber, <i>Himantopus himantopus</i>121, 213
Ride, <i>Rissa tridactyla</i>68	Sule, <i>Morus bassanus</i>53
Ringdrossel, <i>Turdus torquatus</i>103	Sumpvibe, <i>Vanellus leucurus</i>122
Rovterne, <i>Hydroprogne caspia</i>75, 213	Svaleklire, <i>Tringa ochropus</i>62
Rustand, <i>Tadorna ferruginea</i>36	Sydlig nattergal, <i>Luscinia megarhynchos</i>101
Rødhalsed gås, <i>Branta ruficollis</i>32	Sædgås, Tajgasædgås, <i>Anser fabalis fabalis</i>33
Rødhovedet and, <i>Netta rufina</i>37	Sædgås, Tundrasædgås, <i>Anser fabalis rossicus</i>34
Rødhovedet tornskade, <i>Lanius senator</i>127	Søkonge, <i>Alle alle</i>65
Rødrygget svale, <i>Cecropis daurica</i>97	Sølvhejre, <i>Ardea alba</i>52, 213
Rørstrubet piber, <i>Anthus cervinus</i>103	Tejst, <i>Cephus grylle</i>64
Rørdrum, <i>Botaurus stellaris</i>52	Temmincksryle, <i>Calidris temminckii</i>58
Sabinemåge, <i>Xema sabini</i>69	Tereklire, <i>Xenus cinereus</i>123
Sandterne, <i>Gelochelidon nilotica</i>75, 133, 213	Thorshane, <i>Phalaropus fulicarius</i>63
Sardinsk sanger, <i>Curruca sarda</i>129	Toplærke, <i>Galerida cristata</i>95
Sibirisk hejle, <i>Pluvialis fulva</i>122, 133	Topskarv, <i>Phalacrocorax aristotelis</i>120
Sildemåge, <i>Larus fuscus</i>70	Tredækker, <i>Gallinago media</i>62
Silkehejre, <i>Egretta garzetta</i>53	Triel, <i>Burhinus oedicnemus</i>121
Skestork, <i>Platalea leucorodia</i>53	Turteldue, <i>Streptopelia turtur</i>42
Skovhornugle, <i>Asio otus</i>207	Vagtel, <i>Coturnix coturnix</i>39
Skægmejse, <i>Panurus biarmicus</i>96	Vandstær, <i>Cinclus cinclus</i>213
Skærpiber, <i>Anthus petrosus</i>104	Vendehals, <i>Jynx torquilla</i>86
Slørugle, <i>Tyto alba</i>207	Vindrossel, <i>Turdus iliacus</i>103
Snegås, <i>Chen caerulescens</i>33	Ørkenstenpikker, <i>Oenanthe deserti</i>130
Sodfarvet skråpe, <i>Puffinus griseus</i>47		
Sort glente, <i>Milvus migrans</i>84		
Sort ibis, <i>Plegadis falcinellus</i>120		
Sort stork, <i>Ciconia nigra</i>48		
Sortbrynet albatros, <i>Thalassarche melanophris</i>118		
Sortgrå ryle, <i>Calidris maritima</i>59		
Sorthalset lappedykker, <i>Podiceps nigricollis</i>41		
Sorthovedet måge, <i>Larus melanocephalus</i>69		
Sorthovedet sanger, <i>Curruca melanocephala</i>129		
Sortspætte, <i>Dryocopus martius</i>87		
Sortstrubet bynkeflugl, <i>Saxicola torquatus</i>102		

Rørhøg, Nielstrup, 18. juni 2015. Foto: Bo Tureby